

**17.YÜZYIL MENSUR ŞEHNÂME TERCÜMESİ [350a-380b]
(Giriş-İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)**

Ayhan DOST

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Serdar YAVUZ**

**Adıyaman
Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mayıs, 2015**

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Serdar Yavuz danışmanlığında, Ayhan Dest tarafından hazırlanan “17. Yüzyıl Mensur Şehnâme Tercümesi [350 a - 380 b]” başlıklı çalışma 22 / 05 / 2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ercan Akaya...

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. İbrahim Halil Tüglük...

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Serdar Yavuz

İmza:

22 / 05 / 2015

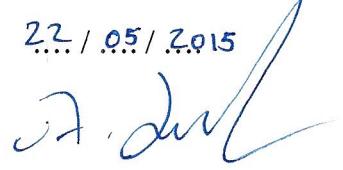

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

350a-380b Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "17. Yüzyıl Mensur Şehnâme Tercümesi" başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

22 / 05 / 2015

Ad-Soyad: Ayhan Dost

ÖZET

17. YÜZYIL MENSUR ŞEHNÂME TERCÜMESİ [350a-380b] (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)

Ayhan DOST

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2015

Danışman: Doç. Dr. Serdar YAVUZ

6131 demirbaş numarasıyla İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde kayıtlı olan eserin tümü 1778 varaktır. Eser, 3 ciltten oluşmaktadır. Her varak 25 satırdan oluşmuş olup metnin bazı varaklarında minyatürler de bulunmaktadır. Üzerinde çalışma yapılan metin, yazmanın 1. cildinde bulunmaktadır. Boyu 39, eni 24,5, kalınlığı 7,5 cm'dir. Kelime kelime bir tercüme özelliği göstermeyen eser, Hicri 1187, Miladi 1773 yılında tamamlanmıştır. Bu tez, yazmanın 350a-380b varaklarını içermektedir. Tezin hazırlanma amacı, Şehnâme'nin mensur tercümesini tanıtmaktır.

Tezin giriş bölümünde, Firdevsi, Şehnâme, Şehnâme çevirileri ve üzerinde çalışma yapılan yazma hakkında bilgiler bulunmaktadır.

İnceleme bölümünde ise dönemin imlâ özellikleri gösterilip metnin ses ve şekil bilgisi dönem özellikleri göz önüne alınarak aktarılmıştır.

Metin bölümünde, varak ve satır numaraları verilmiş, günümüz nesir metinlerine uygun olarak noktalama işaretleri kullanılmış ve paragraflar şeklinde düzenlenmiştir.

Dizin bölümünde, eserin söz varlığını göstermek adına indeks hazırlanarak eserdeki kelime ve birleşik şekillerin metindeki anlamı verilmek istenmiştir.

Çalışmanın sonuna, 350a-380b varakların tıpkıbasımı ilave edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şehnâme, Firdevsi, Metin, Metin İncelemesi, Dizin.

ABSTRACT

THE TRANSLATION OF THE 17th CENTURY PROSE ŞEHNÂME [350a-380b]

Ayhan Dost

Department of Turkish Language and Literature
Adıyaman University Graduate School of Social Studies

May 2015

Advisor: Doç. Dr. Serdar YAVUZ

All of the book registered under the fixture number 6131 in the Central Library of İstanbul University is 1778 pages. The book consists of 3 volumes. Each page consists of 25 lines and also there are miniatures in some pages. The text on which the work is being carried on participates in the first volume. The length of it is 39, the width is 24.5 and the thickness is 7.5. The book which doesn't have a feature as a word by word translation was completed in 1187 -date based on Hegira, in 1173 -date based on Christian Era. This thesis includes the pages 350a-380b of the manuscript. The aim of preparing this thesis is to introduce the prose translation of Şehname.

In the introduction part of the thesis, there are informations about Firdevsi, Şehname, the translation of Şehname and the manuscript on which a work is carried on.

In the text part, the page and the line numbers are given, the punctuation Marks are used according to contemporary prose texts and it is arranged in the form of paragraphs.

In the analysis part, the spelling qualities are shown and the sound and structure information is transferred by taking into consideration the characteristics of the era

In the dictionary part, it is aimed to give the meaning of the word and compound forms in the book by preparing an index in the name of showing the word entity.

The exact copy of the pages 350a-380b is added to the end of the work.

Key words: Şehnâme, Firdevsi, Text, Text Analysis, Index.

ÖN SÖZ

İran krallığının kuruluşu ile Sasani hanedanlığının tarih sahnesinden çekilmesi arasındaki olayları kronolojik olarak ve efsanevi bir şekilde anlatan Şehnâme manzum bir eserdir.

İran kültür ve gelenekleri hakkında geniş bilgiler içerdiği için birçok dile çevrilmiş olan Şehnâme, Türk kültüründe de önemli bir yere sahiptir. Bu sebeptendir ki Şehnâme'nin manzum ve mensur tercümeleleri bulunmaktadır.

Tamamı 1778 varak olan eser 6131 demirbaş numarasıyla İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde 3 cilt halinde bulunmaktadır. 25 satırdan oluşan sayfalarda minyatürler de mevcuttur. Eserin istinsah tarihi ise 1773'tür. Eserin mütercimi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Üzerinde yüksek lisans tez çalışması yapılan bölüm, yazmanın 1. cildinde 350a-380b varaklarını içermektedir.

Giriş kısmında Firdevsi'nin hayatı, Şehnâme ve Şehnâme Tercümeleleri ile üzerinde çalışılan eser hakkında bilgiler mevcuttur. Manzum ve mensur, Şehnâme'nin Türkçe tercümelerine de yer verilmiştir.

İnceleme bölümünde öncelikle ünlü ve ünsüzlerin yazılışını gösteren imlâ özellikleri gösterilmiş, daha sonra ses ve şekil bilgisine yer verilmiştir. İlk ünlülerin başta, ortada ve sondaki kullanımları gösterilmiştir. Ünsüzlerin yazılışında bütün sesler yerine yazımı problemlili olanlar incelemeye alınmıştır.

Ses Bilgisi kısmı da kendi içinde ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmıştır. Ünlülerin incelendiği alt başlıkta; ünlü değişmeleri, ünlü düşmesi, ünlü türemesi, birleşme/kaynaşma ve ünlü uyumu ele alınmıştır. Ünsüzlerin incelendiği alt başlıkta ise, ünsüz değişmeleri, ünsüz türemesi, ünsüz ikizleşmesi, ünsüz düşmesi, hece yutulması, ünsüz benzeşmesi şeklindeki ses olayları üzerinde durulmuştur. Şekil Bilgisi alt başlığı altında ise sözcük türleri (isim, sıfat, zamir, zarf, fiil, edat ve bağlaç) dönem özellikleri de dikkate alınarak incelenmiştir.

Metin bölümünde ise varak ve satır numaraları verilip günümüz imlâsı göz önüne alınarak noktalama işaretleri kullanılmıştır. Ayrıca günümüzdeki nesir metinlerine uyum göstermesi adına metin paragraflara ayrılmıştır. Minyatürlerin bulunduğu sayfalar [MİNYATÜR] şeklinde belirtilmiş, okunamayan yerler ise [___] ile gösterilmiştir.

Dizin bölümünde, metinde yer alan her kelime alfabetik olarak sıralanıp madde başı olarak verilmiştir. Madde başlarının altındaysa o maddeyle alakalı deyim, ara madde ve birleşik sözcükler sıralanmıştır.

Çalışmanın sonuna, eserin çevriyazıya aktarılan 350a-380b varakların tıpkıbasımı ilave edilmiştir.

Bu eseri bana Yüksek Lisans Tezi olarak tavsiye eden, çalışmalarımın her safhasında bana yol gösteren tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Serdar Yavuz'a, kıymetli fikir ve görüşlerinden faydalanma olanağı bulduğum hocam Sayın Doç. Dr. Fatih Alkayış'a, Yüksek Lisans hocalarım Sayın Prof. Dr. Süleyman Çaldak'a, Prof. Dr. Şehrabani Allahverdiyeva'ya tezi hazırlarken her an yanımda olan kıymetli dostum Eren Ünlü'ye, eşim ve meslektaşım Gülten'e ve maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Adıyaman – 2015

Ayhan DOST

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş	1
1.1.Firdevsi ve Şehnâme	1
1.2. Şehnâme Tercümelere	2
1.3. Şehnâme'nin Türkçe Tercümelere.....	4
1.3.1. Manzum tercümelere	4
1.3.1.2. Diyarbakırlı Şerife ve Şehnâme tercümesi	4
1.3.2. Mensur tercümelere	5
1.4.Tezin Hazırlanmasında İzlenen Yöntem.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. İnceleme	8
2.1. İmla Özellikleri.....	8
2.1.1. /a/ ünlüsünün yazılışı	8
2.1.2. /e/ ünlüsünün yazılışı	9
2.1.3. /ı/ ve /i/ ünlülerinin yazılışı.....	9
2.1.4. /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazılışı	10
2.1.5. /u/ ve /ü/ ünlülerinin yazılışı.....	10
2.2. Ünsüzlerin Yazılışı	11
2.2.1. /g/ ünsüzünün yazılışı	11
2.2.2. /ñ/ ünsüzünün yazılışı	11
2.2.3. /p/ ünsüzünün yazılışı	12
2.2.4. /s/ ünsüzünün yazılışı.....	12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Ses Bilgisi (Fonetik)	13
3.1. Ünlüler	13
3.1.1. Ünlü değişmeleri	13
3.1.1.1. /i/-e/ meselesi	13
3.1.1.2. o/u ve ö/ü Meselesi	14
3.1.1.3. u>ı, ü>i, u>i değişmesi	15
3.1.1.4. ı>u değişmesi	15
3.1.1.5. a>e değişmesi	15
3.1.2. Ünlü türemesi	15
3.1.3. Ünlü düşmesi	15
3.1.4. Birleşme/Kaynaşma	16
3.1.5. Ünlü uyumu	16
3.1.5.1. Arthk-önlük uyumu	16
3.1.5.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu	17
3.1.5.2.1. Kelimelerde yuvarlaklaşma	17
3.1.5.2.1.1. /g/, /ğ/ seslerinin düşmesi sebebiyle	17
3.1.5.2.1.2. Yapım eklerindeki yuvarlak ünlü sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler	18
3.1.5.2.1.3. Bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler	18
3.1.5.2.2. Eklerde yuvarlaklaşma	18
3.1.5.2.2.1. Ünlüsü aslında yuvarlak olanlar	18
3.1.5.2.2.2. Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış olanlar	19
3.1.5.2.2.3. Düz ünlü taşıyan ekler	20
3.2. Ünsüzler	21
3.2.1. Ünsüz değişmeleri	21
3.2.1.1. k>ğ değişimi	21
3.2.1.2. g>v değişimi	22
3.2.1.3. k>g değişimi	22
3.2.1.4. g>y değişimi	22
3.2.1.5. b>p değişimi	22

3.2.1.6. v>f değişimi	23
3.2.1.7. b>v değişimi	23
3.2.1.8. d>y değişimi	23
3.2.1.9. t>d değişimi	23
3.2.2. Ünsüz türemesi.....	24
3.2.3. Ünsüz ikizleşmesi	24
3.2.4. Ünsüz düşmesi.....	24
3.2.5. Hece yutulması.....	25
3.2.6. Ünsüz benzeşmesi	25
3.2.6.1. İmlası kalıplaşmış ekler.....	25
3.2.6.2. Tonlulaşma	26

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Şekil Bilgisi (Morfoloji).....	27
4.1. İsim	27
4.1.1. Çokluk ekleri.....	27
4.1.2. İyelik ekleri.....	27
4.1.3. İsim tamlaması.....	28
4.1.4. Aitlik eki	28
4.1.5. Hâl ekleri	28
4.1.5.1. Yalın hâl	28
4.1.5.2. İlgî hâli eki.....	29
4.1.5.3. Yükleme hâli eki	29
4.1.5.4. Yaklaşma hâli eki.....	29
4.1.5.5. Bulunma hâli eki.....	29
4.1.5.6. Ayrılma hâli eki	30
4.1.5.7. Eşitlik hâli eki	30
4.1.5.8. Vasıta hâli eki.....	30
4.1.6. İsimden İsim Yapma Ekleri.....	30
4.1.7. Fiilden İsim Yapma Ekleri.....	31
4.2. Sıfat.....	31
4.2.1. Niteleme Sıfatları	31
4.2.2. Belirtme Sıfatları	31

4.2.2.1. Sayı sıfatları	31
4.2.2.1.1. Asıl sayı sıfatları	31
4.2.2.1.2. Sıra sayı sıfatları.....	32
4.2.2.1.3. Üleştirme sayı sıfatları	32
4.2.2.2. İşaret sıfatları.....	32
4.2.2.3. Belirsizlik sıfatları.....	32
4.2.2.4. Sıfat-fiiller	32
4.3. Zamir	33
4.3.1. Şahıs Zamirleri	33
4.3.2. İşaret Zamirleri.....	33
4.3.3. Dönüştürme Zamiri	33
4.3.4. Belirsizlik Zamirleri	34
4.3.5. Soru Zamiri	34
4.3.6. Bağlama Zamirleri.....	34
4.4. Zarf.....	34
4.4.1. Hâl zarfları.....	35
4.4.2. Zaman zarfları.....	35
4.4.3. Yer-Yön zarfları	35
4.4.4. Miktar zarfları.....	35
4.4.5. Zarf-fiiller	35
4.5. Edat	35
4.5.1. Son Çekim Edatları	35
4.6. Bağlaçlar	36
4.6.1. Anlamına göre bağlaçlar.....	36
4.6.2. Fonksiyonlarına göre bağlaçlar.....	37
4.7. Fiil.....	38
4.7.1. Olumsuzluk eki	38
4.7.2. Şahıs ekleri	38
4.7.3. Fiil çekimi	39
4.7.3.1. Haber kipleri.....	39
4.7.3.1.1. Bilinen geçmiş zaman	39
4.7.3.1.2. Öğrenilen geçmiş zaman	39

4.7.3.1.3. Gelecek zaman	39
4.7.3.1.4. Geniş zaman	39
4.7.3.2. Dilek kipleri.....	39
4.7.3.2.1. Emir	39
4.7.3.2.2. Şart	39
4.7.3.2.3. Gereklilik	40
4.7.3.2.4. İstek.....	40
4.7.4. Birleşik çekimler.....	40
4.7.4.1. Rivayet	40
4.7.4.2. Şart.....	40
4.7.5. Ek fiil.....	40
4.7.5.1. Bilinen geçmiş zamanı	40
4.7.5.2. Geniş zamanı	40
4.7.5.3. Şartı.....	40
4.7.5.4. Zarf-fiili	41
4.7.6. İsimden fiil yapma ekleri.....	41
4.7.7. Fiilden fiil yapma ekleri	41
4.7.8. Birleşik fiiller.....	41
4.7.8.1. Birinci unsuru fiil olan birleşik fiiller	41
4.7.8.2. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller	41

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Metin.....	42
---------------	----

ALTINCI BÖLÜM

6. Dizinin Hazırlanmasında İzlenen Yöntem.....	110
6.1. Dizin.....	112
Sonuç.....	188
Kaynakça	190
ÖZGEÇMİŞ.....	193
TIPKIBASIM	193

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ	Ā, ā
ا	A, a, E, e
ء	ʾ
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	H, h
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	D, d, Ž, ž
ط	T, t
ظ	Z, z
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	K, k
ك	ñ, K, k, G, g
ل	L, l
م	M, m

ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ū, ū Ü, ü
ه	H, h, (a, e)
ی	Y, y, I, I, Ī, ī, , i

KISALTMALAR LİSTESİ

Ar.: Arapça

bağ.: Bağlaç

b.: Birleşik

bk.: Bakanız

C.: CiltYeni

Çev.: Çeviren

DTCF: Dil ve Tarih-Çoğrafya

e.: Edat

Far: Farsça

is.: İsim

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

mec.: Mecaz

s.: Sayfa

S.: Sayı

sf.: Sıfat

Soğd.: Soğdca

TDAY: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı

TDK: Türk Dil Kurumu

ünl.: Ünlem

Yay.: Yayın

Yun.: Yunanca

zf.: Zarf

zm.: Zamir

* : Bir madde başı kelimenin türevi olduğunu bildirir.

/ : Farklı imlâlarla yazılmış madde başlarını ayırır.

— :Yanıındaki maddelere gönderme ifade eder.

[___] : Metinde okunamayan kelimeyi gösterir.

(?) : Anlamı tespit edilemeyen ya da anlamından emin olunamayan kelime.

[MİNYATÜR]:Metnin orijinalinde minyatür bulunduğunu ifade eder

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş

1.1.Firdevsi ve Şehnâme

Künyesi Ebu'l-Kasım, lakabı ise Fahreddin olan İran'ın meşhur milli destanının yazarı, mahlas olarak Firdevsi'yi kullanmıştır. Yaşamı hakkında farklı rivayetler bulunan Firdevsi'nin çocukluğu ve öğrenim hayatıyla ilgili kaynaklarda neredeyse hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Babasının Tus ırmağına yakın bir bölgede çiftlik sahibi olduğu bilinmektedir.¹

Farsçayı ustaca kullanmasından ve şiir yazacak kadar Arapça bilmesinden; ayrıca şairin yaşadığı dönemde bile çok az kişi tarafından bilinen Pehleviceyi biliyor olmasından çocukluğunda iyi bir eğitim aldığı, dil öğrenimine ayrı bir özen gösterdiği kabul edilmektedir.²

O dönemde, İran'ın İslam öncesi dönemlerinde Pehlevi diliyle yazılan eserlerin çevrilmesiyle İran tarihine dikkati yönelen şairin, bu eserlerden yararlanmak için babasından ve Zerdüşť rahiplerinden Pehleviceyi öğrendiği bilinmektedir.³

Kimin veya kimlerin desteğiyle yazıldığı belli olmayan Şehnâme, 980-990 yılları arasında yazılmaya başlanmış ve 1003-1004 yıllarında ise tamamlanmıştır.⁴ Yalnız eserin mukaddimesinde Şehnâme'yi yazmaya başladığında Tus'ta bir dostunun kendisini teşvik ettiğini ve Abu Mansur b. Muhammet adında bir kişiden maddi destek aldığını, bu kişinin mukaddimenin yazıldığı zaman vefat etmiş olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başka Tuslu zenginlerden ve yöneticilerden de yardım gördüğüne değinmiştir.⁵

Firdevsi, parça parça yazdığı eserini destanlar arası bağlantılar kullanarak tamamladığında onu, devrin büyük hükümdarı Gazneli Sultan Mahmud'a ithaf etmiştir. Fakat şair, ümit ettiği desteği hükümdarın veziri Hasan-ı Meymendi'nin telkinlerinden dolayı alamamıştır. Kendisine verilen altmış bin dirhem gümüşü halka dağıtıp hükümdara 100 beyitten oluşan bir hiciv kaleme almıştır.⁶

¹ Mehmet Gürlek, *17. Yüzyılda Yapılmış Mensur Şehnâme Tercümesi 380a-408b [409b]*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006, s.9.

² Gürlek, s.9.

³ H. Ritter, "Firdevsi", *İslam Ansiklopedisi*, C. 4, 1945, s. 643-649; Mehmet Kanar, "Firdevsi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 13, 1996, s. 125-127.

⁴ Şükran Bahar, *17. Yüzyılda Yapılmış Mensur Şehnâme Tercümesi (II. Cilt vr. 60b-90a Metin-Türkiye Türkçesine Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2011, s. 1.

⁵ Zuhul Kültüral- Latif Beyreli, *Şerifi Şehnâme Çevirisi*, C. 1-4, Ankara, 1999, s. XVII.

⁶ Kültüral- Beyreli, s. XVII.

Ömrünü yoksulluk içinde geçiren Firdevsi, ölümüne yakın doğduğu şehir olan Tus'a dönüp burada vefat etmiştir. Ölüm tarihi kaynaklarda 1020-1025 olarak geçmektedir.⁷

1.2.Şehnâme Tercümelere

Eser; yaşam, olay ve durumları efsanevi bir biçimde vermesiyle ve eserde anlatılanların bir araya getirilerek ortaya çıkan kendine has kronolojik bir tarihin bulunmasıyla dikkat çekmektedir.

Şehnâme sadece birtakım hikâyelerden ibaret değildir. İçeriğinde eski İran gelenekleri, efsaneleri ve İslam Dönemine kadar gelen olaylar ile ilgili bilgilerde mevcuttur. Felsefi ve ahlaki konulara da değinilmiştir.⁸

Şehnâme'de Pişdadiler, Keyaniler, Eşkaniler, Sasaniler dönemine ait destansı olaylar Mitolojik Çağ, Kahramanlık Çağı, Tarihi Çağ olarak üç dönemde anlatılır.⁹ Pidadiyan hanedanının ilk hükümdarı Keyumers'ten başlayarak Sasaniler'in son hükümdarı III. Yazdicerd'e kadar devam eden elli hükümdarlık dönemi destansı dille anlatan Şehnâme'de İran tarihindeki olaylar kronolojik sırayla verilir.¹⁰

Altmış üç destandan oluşan Şehnâme'de aşk konusunda önemli bir yer tutar. Sekiz kadar aşk hikâyesi eserde kahramanlık mücadeleleriyle iç içe geçmiş bir biçimde anlatılır.¹¹

Firdevsi, Şehnâme'yi hazırlarken Āvesta, Tevrat ve Kur'an gibi dini metinleri örnek almıştır.¹²

Şehnâme sade bir üsluba sahiptir. Eserde anlam oyunlarına girilmemiş, söz sanatlarına fazla başvurulmamıştır.¹³

Bu özellikleriyle dikkat çeken ve dünya klasikleri arasında alan eser, pek çok dile tercüme edilmiştir.¹⁴

Necati Lugal tarafından yapılan Türkçe tercümenin ön sözünde Şehnâme'nin Doğu'da ve Batı'da yapılan tercümelerine değinilmiştir.¹⁵

⁷ Kültürel- Beyreli, s. XVII.

⁸ Necati Lugal, *Şehnâme*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2009. s.32.

⁹ Lugal, s. 37.

¹⁰ Lugal, s. 34-35.

¹¹ Lugal, s. 39.

¹² Lugal, s. 21.

¹³ Lugal, s. 34.

¹⁴ Kültürel- Beyreli, s. XIX.

¹⁵ Lugal, s. 41-42.

1. Şehnâme'nin ilk çevirisi olan ve Kıvamuddin Feth bin Ali Muhammed-i Bundari tarafından 384/995 yılında tamamlanmış ilk nüsha 620-621/1223-1224 yıllarında Dimaşk'ta yapılan Arapça mensur çeviri.

2. Ali Efendi'nin 916/1510 yılında yaptığı tam metin Türkçe manzum çeviri.

3. Sultan II. Osman'ın saray şairlerinden Mehdi'nin çevirisi.

4. Hindistan'da yaşayan adı bilinmeyen İranlı bir yazarın Farsça mensur düzenlemesi (bu eserin bazı bölümleri İngiliz Hyde Sir W. Ouseley tarafından yayımlanmıştır.)

5. Seraphion Sabachvily (ö.1516) tarafından yapılan gürcü dilinde manzum ve mensur çeviri.

6. Khosro Thourmanidze'nin (ö.1588) manzum Gürcüce çevirisi (bu son iki çevirisi Gorguidjanidze tarafından XVIII. yüzyıl sonlarında yeniden düzenlenmiş ve yayımlanmıştır.)

7. Gürcistan'da bulunan birçok Şehnâme destanı, İran dilbilimci Justin Abouladze tarafından derlenerek 1916 yılında yayımlanmıştır.

8. Turner Macan, 1829 yılında tamamladığı İngilizce *Şehnâme* çevirisini Farsça-İngilizce önsözle yayımlamıştır. (bu *Şehnâme*'nin daha sonra Hindistan'da birçok kez baskısı yapılmıştır.)

9. Friedrich Rückert, 1873 yılında Rüstem ile Sohrâb destanını Almancaya manzum olarak çevirdi. Çevirmenin akıcı bir dil kullanmasından ötürü bu çeviri yoğun ilgi gördü ve Avrupa ülkelerinde hem Rüstem ile Sohrâb destanının hem de *Şehnâme*'nin yaygınlaşmasını sağladı.

10. 1851 yılında Alman oryantalist Schack Firdevsi'nin biyografisini ve *Şehnâme*'sini tanıtan uzun bir giriş bölümüyle birlikte tam metin çevirisini yaptı. Çevirinin bazı bölümleri manzum olarak düzenlenmiş, bu da Schack'ın ün kazanmasına neden olmuştur.

11. 1838-1878 yıllarında Julius Molh (ö.1876) *Şehnâme*'yi kendisinin hazırlamış olduğu Farsça metni esas alarak Fransızcaya çevirdi.

12. Alman bilim adamı J. A. Vullers, çok güzel bir *Şehnâme* nüshasını Turner Macan'ın yayımladığı metinle karşılaştırmalı olarak değerlendirip Latinceye çevirdi.

13. İngiliz James Atkinson, Farsça metin ve İngilizce manzum çevirisiyle birlikte Rüstem ve Sohrab destanını yayımladı.

14. İtalyan oryantalist İtalo Pizzi (ö.1920) *Şehnâme*'nin İtalyancaya manzum çevirisini yaparak 1886-1888 yıllarında yayımladı.

15. Ünlü Rus İran bilimci Juokovsky (ö.1855) Rusça Rüstem ile Sohrâb destanını yayımladı.

16. Rus oryantalist A. Krymsky'nin, *Şehnâme*'nin başlangıçtan Menuçehr'in saltanatına kadar bölümünü içeren Rusça çevirisi 1896 yılında Lvov'da yayımlandı.

17. Rus şair M. M. Lozinsky, F. Rosenberg'in *Şehnâme* çevirisini manzum olarak Rusçaya çevirdi ve yayımladı.

Bunlar dışında Avrupa'da *Şehnâme*'nin tam metni ya da bazı bölümlerinin çevirileri de vardır: G.E. Hagman'ın Latince (1801), Stephan Veston'un İngilizce (1815), W.Tulloh Robertson'un İngilizce (1831), Halisten'in Latince (1839), Hellen Zimmer'nin İngilizce (1822), Georg Varner'in İngilizce(1905), Buxton'un İngilizce(1905), Rogers'in İngilizce(1907), William Stigand'ın İngilizce(1907), Wallace Gandy'nin İngilizce(1912), Essigmann'ın Almanca(1919), George L. Leszinski'nin Almanca(1920), Rado Antal'ın Macarca çevirileri.”¹⁶

Doğuda yapılmış baskıların çoğunlukla taş basması olduğu ve birtakım yanlışlıkları da içlerinde barındırdıkları bilinmektedir.¹⁷

Sonradan birçok baskısı yapılacak olan, Turner Macan tarafından neşredilen (Kalküta, 1829) eser, batıda yapılmış ilk *Şehnâme* tercümesidir.¹⁸

1.3. *Şehnâme*'nin Türkçe Tercümeleri

1.3.1. Manzum tercümeler

1.3.1.2. *Diyarbakırlı Şerifi ve Şehnâme tercümesi*

Şerifi'nin tercümesi *Şehnâme*'nin bilinen tek manzum tercümedir. Bu tercüme hakkında en geniş bilgiyi “*Şehnâme Şerifi Çevirisi*” adıyla hazırlanan doktora tezinden¹⁹ öğrenmekteyiz. Güzel harekeli bir nesihle yazılan eser 1170 varaktan oluşmakta olup Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde (Hazine-1519) bulunmaktadır. Her sayfasında iki sütun halinde 25 beyit mevcuttur. Kimi kısımları tamir görmüş kimi kısımlarına da ilaveler yapılmış eser büyük boydur. Baştaki ilk iki sayfası tezhiplidir. Eser, Şerifi tarafından istinsah edilip eserin bitiş tarihi ketebesinde

¹⁶ bk. Bahar, s.5

¹⁷ Selvet Isparta, *17. Yüzyılda Yazılmış Mensur Şehnâme Tercümesi (291a-320b)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006, s. II.

¹⁸ Lugal, s. 15-20.

¹⁹ Kültürel- Beyreli , s. XVII.

bulunmaktadır. Eser, birinci ciltte 37, ikinci ciltte 24 adet olmak üzere toplam 61 adet minyatür barındırmaktadır. Eserin birinci cildi, baştan Luhrash'ın tahta çıkışına kadar olan bölümünü kapsamaktadır. Bu cilt 29709 beyitten oluşmaktadır. İkinci cilt ise (29710-56506) 26786 beyit-satır barındırmaktadır. 1-230. beyitler arası dua bölümleri, 335. beyitten sonra ise Şerifi tarafından ilave edilen Kansu Gavri'nin sultan olması ve sultana övgüler bölümleri yer almaktadır.

Şerifi tarafından 55684-56048. beyitler arasına mensur bir bölüm ilave edilmiştir. Bu bölümde, Firdevsi'nin Sultan Mahmud'la ve onun maiyetinde bulunan şair ve sanatkârlarla tanışması, eseri yazmaya başlaması, eseri bitirdikten sonra caize meselesi yüzünden Sultan Mahmut'a gücenip tekrar memleketine dönmesi ve nihayet ölümüne kadar olan hayatı anlatılır.²⁰ Yine bu bölümün 56205. beyitinden itibaren Sultan Kansu Gavri'yi öven elli beyit bulunmaktadır. 42500-42559. beyitler arasında ise Nizami'nin İskendernâme'sinden çeviriler yapılmıştır. Tamamı 56506 beyitten oluşan eser, asıl Şehnâme vezninden farklı bir biçimde aruzun mefû'ilün mefû'ilün fe'ulün kalıbıyla yazılmıştır.²¹

1.3.2. Mensur tercümeleler

Dünyada pek çok kez tercümesi yapılan Şehnâme'nin, 2. Murat'ın emriyle yapılan tercümesi bilinen ilk Türkçe tercümedir. 328 varaktan oluşan ve harekeli güzel bir nesihle yazılan eserde yer yer manzum parçalar bulunmaktadır. Bu parçaların dikkat çeken yönü ise; o dönemde yazılan mensur İskendernamelerde bulunan manzum bölümlere benzemesidir. Geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmesi amacıyla çevirinin dili sade ve anlaşılır tutulmuştur. Çeviri içerisinde dokuz adet minyatür bulundurmaktadır. Şehnâme'nin ikinci bölümünü ihtiva eden bu nüsha Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Hazine: 1518).²²

Mehdi mahlaslı Derviş Hasan tarafından Sultan 2. Osman'ın emriyle yapılan ve yine ona takdim edilen eser, bir diğer mensur tercümedir.²³

Ne zaman tercüme edildiği bilinmemekle beraber, şark Türkçesiyle yazılmış “Şehnâme, Rustem destanının kıssası” adı altında eksik bir Şehnâme çevirisi de vardır.²⁴

²⁰ Kültürel- Beyreli, s. XXI.

²¹ Kültürel- Beyreli, s. XXI.

²² Orhan Şaik Gökyay, “Şehnâme ve Türkçe Tercümeleri” *Destursuz Bağa Girenler*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1982, s. 45-49.

²³ Gökyay, s. 43.

Milli Eğitim Bakanlığının lise öğrencilerine yönelik cihan edebiyatından yaptırdığı küçük tercüme yayınlar arasında M. Cevdet'in de “Şarkın İlyadası: Şehnâme”²⁵ si vardır. Şehnâme'nin tanınmış parçalarının çevirisinden oluşmaktadır.

Türk destanları hakkında yaptığı çalışmalarla tanınan Prof.Dr. Rıza Nur, Türk Bilig Revüsü'nün 4. sayısının tamamını Şehnâme'ye ayırmıştır. Burada Şehnâme bazı yerlerde kısaltılarak bazı yerlerde ise tamamı verilerek tercüme edilmiştir. Şehnâme'yi yeterince tanıtabilecek nitelikte olan bu tercüme 276 sayfadan oluşmaktadır.²⁶

Bu eserle ilgili en geniş bilgiyi “Şehnâme ve Türkçe Tercüme”²⁷ adlı yazısı ile Orhan Şaik Gökyay'dan öğrenmekteyiz. Üzerinde çalışılan metin, eserin 350a-380b varaklarını kapsamaktadır. Eser 6131 demirbaş kaydıyla İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde bulunmaktadır. Eserin müstensihinin Derviş Mustafa olduğu kütüphane demirbaş kaydından öğrenilmektedir. İçerisinde 104 adet minyatür bulunan eser, 1778 varaktan oluşup 3 cilt halindedir. Üzerinde çalıştığımız metinde 352b'de, 356a ve 367a'da minyatürler bulunmaktadır.

1.4. Tez Hazırlanmasında İzlenen Yöntem

1. Şehnâme ve çevirileri hakkında bilgi verilmiştir.
2. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde 6131 demirbaş kaydıyla bulunan eser, başka bir nüsha tespit edilemediği için çevriyazıya bu nüsha esas alınarak aktarılmıştır.
3. Metnin imla özellikleri belirtilmiş, hazırlanan dizin hakkında bilgi verilmiştir.
4. Eser, Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini barındırdığından bu özelliklere uygun olarak çevriyazıya aktarılmıştır. Cümlelere noktalama işaretleri konulmuştur. Özel isimler büyük harfle başlatılmıştır. Varak numaralarını belirginleştirmek için **350a** biçiminde kalın yazılmış, satır numaraları “⁽¹⁾ Meşhür” şeklinde gösterilmiştir.
5. Tek nüshası bulunan eserde okunamayan kelimeler [____], minyatür bulunan kısımlar ise [**MİNYATÜR**] şeklinde gösterilmiştir.
6. Metinde geçen tüm kelimeleri içeren bir dizin hazırlanmıştır.

²⁴ Gökyay, s. 44.

²⁵ Muallim Cevdet, *Şark İlyadası: Şeh-nâme*, Necm-i İstanbul Matbaası, İstanbul, 1928.

²⁶ Rıza Nur, "Şeh-nâme, Turan-İran Cenkleri", *Türk Bilig Revüsü*, Şubat, 1934 C.1. S. 4, Mısır 1934.

²⁷ Gökyay, s.44.

7. Üzerinde çalışılan varakların tıpkıbasımları çalışmanın sonuna ilave edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.İnceleme

2.1. İmla Özellikleri

Yapılan inceleme 1. cildin 350a-380b varakları arasındaki metni içermektedir. Eser, Eski Anadolu Türkçesi dil ve imla özelliklerini barındırmaktadır. Bu dönemde imlada bir standartlaşma olmadığı için belirli bir imla geleneğinden tam olarak bahsedilemez. Eski Anadolu Türkçesi konuşma dilinden yazı diline geçme mücadelesi ile kurulduğu ve bu döneme daha Arap yazısı temelinde klişeleşmiş itibarî bir imla yerleşmemiş olduğu için konuşma dili ile yazı dili arasındaki koşutluk imlanın elverdiği ölçüde yazıya da yansıtılmıştır.²⁸ Bu sebeple tam bir yazım geleneğinin olmayışı dönem eserlerinin çoğunda olduğu gibi incelenen metinde de düzensizliğe yol açmaktadır. Üzerinde çalışma yaptığımız metinde harekeler bulunmadığından, müstensihin imla tercihine bağlı kalınarak okunmaya çalışılmıştır.

2.1.1. /a/ Ünlüsünün yazılışı

Ön seslerde /a/ ünlüsü

Kelime başında /a/ ünlüsü çoğunlukla elif (ا) ile gösterilmiştir. Bazen de medli elif (آ) ile gösterilmiştir.

اخشامة aḥṣama 351a/2.

اچوب aḥub 351b/1.

اندان andan 353b/16.

اراده arada 355b/11.

İç seslerde /a/ ünlüsü

Metinde iç seslerde /a/ ünlüsünü göstermek için elif (ا) kullanılmıştır.

اخشامة aḥṣama 351a/2.

اراده arada 355b/11.

بارش barış 353b/15.

Kelime sonunda /a/ ünlüsü

Kelime sonunda /a/ ünlüsü için bazen hâ-i resmiye (ه) bazende elif (ا) kullanılmıştır.

²⁸ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, TDK Yayınları, Ankara, 2013, s. 90.

آنه ana 356b/4.

بكا baña 357a/1.

اخشامه aḥşama 351a/2.

اشاغه aşığa 365a/3.

2.1.2. /e/ ünlüsünün yazılışı

Ön seslerde /e/ ünlüsü

Ön seslerde /e/ ünlüsü elif (ل) ile gösterilmiştir.

اكر eger 366b/7.

ايلدى eyledi 367b/7.

اكلنوب eglenüb 370b/14.

اكسك eksik 371a/14.

İç seslerde /e/ ünlüsü

İç seslerde /e/ ünlüsünü göstermek için hiçbir harf kullanılmamıştır.

منزله menzilde 371a/16.

مكر meger 373b/6.

اكلنوب eglenüb 370b/14.

بكچی bekçi 351a/2.

Son seste /e/ ünlüsü

Son seste /e/ ünlüsü hâ- i resmiye (ه) ile gösterilmiştir.

ايله eyle 353b/11.

يرينه yirine 355a/5.

اوزرينه üzerine 355a/16.

2.1.3. /ı/ ve /i/ ünlülerinin yazılışı

Ön seste /ı/ ve /i/ ünlüleri

Ön seste /ı/ ve /i/ ünlüleri standart bir şekilde elif ye (ی) ile gösterilmiştir.

ايدوب idüp 355a/16.

ايكى iki 355b/4.

ايدر ider 357b/16.

ايلرو ilerü 358a/ 4.

İç seslerde /ı/ ve /i/ ünlüleri

İç seslerde /ı/ ve /i/ ünlülerini göstermek için metinde herhangi bir harf kullanılmamıştır.

آچلدى açıldı 360b/1.

ايرشدرلر irişdiler 351a/17.

ديو diyu 353a/12.

Son seste /ı/ ve /i/ ve ünlüleri

Son seslerde /ı/ ve /i/ ünlüleri (ى) ile gösterilmiştir.

گوردی gördi 354a/20.

ايلدى eyledi 356a/12.

يكرمى yigirmi 370a/23.

ايچدى içdi 371b/6.

2.1.4. /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazılışı

Türkçe kelimelerde sadece ilk hecede yer alan /o/ ve /ö/ ünlülerini metinde ayıracak herhangi bir harf bulunmamaktadır.

Ön seslerde /o/ ve /ö/ ünlüleri

Ön seslerde /o/ ve /ö/ ünlüleri elif ve vav (و) harfleriyle gösterilmiştir.

اودونلر odunlar 354b/2.

اولميه olmaya 368a/11.

اولدروب öldirüp 353a/9.

اودى ödi 357b/25.

İç seslerde /o/ ve /ö/ ünlüleri

İç seslerde /o/ ve /ö/ ünlüleri vav (و) harfi ile gösterilmiştir.

چوق çok 361b/5.

سوزى sözi 361b/25.

يولن yolın 354a/15.

2.1.5. /u/ ve /ü/ ünlülerinin yazılışı

Ön seslerde /u/ ve /ü/ ünlülerinin yazılışı

Ön seslerde /u/ ve /ü/ ünlüleri elif ve vav (و) ile gösterilmiştir.

اويوسين uyusın 359a/6.

اوزرنده üzerinde 369b/22.

اوستاندان ustandan 354b/12.

اومدى ümidi 370b/10.

İç seslerde /u/ ve /ü/ ünlüleri

İç seslerde /u/ ve /ü/ ünlüleri vav (و) harfi ile gösterilmiştir.

ايدوب idüb 370b/11.

سوروب sürüb 371a/10.

توتغال tutğal 365a/23.

دورلو dürlü 353a/7.

Son seslerde /u/ ve /ü/ ünlüleri

Son seslerde /u/ ve /ü/ ünlüleri vav (و) harfi ile gösterilmiştir.

ايو eyü 351a/3.

دورلو dürlü 353a/7.

قارشو qarşu 365b/1.

ایلرو ilerü 365b/16.

2.2. Ünsüzlerin Yazılışı

Manzum ve mensur birçok tercümesiyle dilimize aktarılan Şehnâme'nin Türk kültüründe önemli bir yeri vardır. Üzerinde çalıştığımız metnin hacmine bakılarak bunun kelime kelime bir tercüme değil, halkın merakını uyandıracak ve ilgisini çekecek başka konuların da eklemesiyle oluşmuş bir eser olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple halkın daha kolay anlayacağı bir dil kullanılmış ve imla kurallarına pek önem verilmemiştir. Ayrıca eserin dönem özelliklerinde bir imla geleneğinin bulunmaması ünsüzlerin farklı kullanımlarının bulunmasına yol açmıştır.

2.2.1. /g/ ünsüzünün yazılışı

Metinde /g/ ünsüzü ince seslerde kef (ک/ك) kalın seslerde gayın (غ) harfi ile gösterilmiştir.

گرك gerek 365b/23.

گیجه gice 366b/1.

گدیده gidince 368b/11.

گوزن gözin 371a/10.

غمغمی gamgamı 350a/3.

2.2.2. /ñ/ ünsüzünün yazılışı

İncelenen eser Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini taşımaktadır. Buna rağmen Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde yazımı farklılık gösteren /ñ/ ünsüzü bu metinde sistemli bir şekilde kef (ک/ك) ile gösterilmiştir.

صکره şoñra 353a/15.

گلدیñ geldiñ 355a/1.

2.2.3. /p/ ünsüzünün yazılışı

/p/ ünsüzü metinde daima /p/ (پ) ile gösterilmiştir.

پرمق parmaq 354b/17.

قاپوس qapusı 367b/17.

ياپیشماز yapışmaz 374b/14.

-up, -üp zarf-fiil eki ise b (ب) harfi ile gösterilmiştir.

دونوب dönüp 368b/2.

گتوروب getürüp 352b/25.

آلوب alup 351b/25.

ایدوب idüp 353a/3.

2.2.4. /s/ ünsüzünün yazılışı

Metinde ön ünlülü kelimelerde sin (س), art ünlülü kelimelerde ise sad (ص) ünsüzü kullanılmıştır.

صندلیسنده şandalyasinde 354a/4.

اصلین aşlın 353b/1.

صکره soñra 353a/15.

سوزی sözi 361b/25.

سگرتدیler segirttiler 355a/9.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.Ses Bilgisi (Fonetik)

3.1. Ünlüler

3.1.1. Ünlü değişimleri

Kelimelerin köklerinde veya kelimelere getirilen eklerde farklı sebeplerden ötürü ünlü değişimleri görülmektedir. Görülen bu değişimler kelime bünyesindeki seslerin birbirini etkilemeleri ile görülür.²⁹

Eski Anadolu Türkçesinde, hem dönem eserlerinde hem de çalıştığımız eserde ünlülerin farklı kullanımlarının olduğu yapılan inceleme çalışmalarında ortaya çıkmıştır. Metinde görülen ünlü değişimleri aşağıdaki gibidir.

3.1.1.1. /i/-/e/ meselesi

Metinde /i/ ve /e/ seslerinin kullanımında bir karışıklık söz konusudur. /i/ ile kullanılan sözcüklerin bugün /e/ ile gösterilmesi veya /e/ ile kullanılan kelimelerin bugün /i/ ile yazılması metnin bu konuda bir standartlaşma yakalayamadığını göstermektedir.

Türkçede sekiz temel ünlünün yanında karma ünlü diye adlandırılan bir kapalı /e/ sesi vardır.³⁰ Bu sesin varlığını kabul eden veya reddeden Türkologlar mevcuttur.³¹

İncelediğimiz metinde de kapalı /e/ sesi karışıklık arz etmektedir. Bunu gidermek için aşağıdaki gibi bir tasnif yolu uygulanmıştır.

a. Metinde “i” ile yazılıp bugün “e” şeklinde telaffuz edilen kelimeler

di-: kıızı zor ile dağı alurum dimiş 357b/12, hoş imdi olmıya illa hayr dimiş 366a/7.

gice: olub bir gice şeh-hün idüp 366b/1, tedârigin görüp ol gice 371a/15.

girü: elinden geleni girü kıomasun 373a/10, girüden bir toz dağı görüdü 373b/4.

iriş-: irişmedi bilmem hâlimiz nice olur 374a/2, imdâdına irişdiler 351a/17.

²⁹ Musa Duman, *Evlıya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişimleri*, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 174.

³⁰ Jean Deny, *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi)* Çev.: Oytun Şahin, TDK Yayınları, Ankara, 2000, s. 46.

³¹ Mecdut Mansuroğlu, “Şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçesine Yaklaşan Manzumesi”, *TDAY-Belâten*, TDK Yayınları, Ankara, 1956, s. 127; Korkmaz, *Marzubân-nâme Tercümesi*, Ankara Üniversitesi DTCF Yay., Ankara, 1973, s. 100; Saadet Çağatay, *Türk Lehçeleri Örnekleri*, Ankara DTCF Yay., Ankara, 1977, s. VII.

it-: ol la‘îne daħı itdüğın buldı 354a/3, senin itdüğın iş 360b/16.

idin-: olup hareket idince 364a/14, karar idin didi 372b/7.

yi-: ‘azm-ı Sencāniyye eyledi yiye 366a/14, dürlü yimeği olsa 353a/7.

yidi-: askerde yidi gün tedārik365b/7.

yir-: yir yir münādilerinde atardılar 373b/23, Sencān Şāh öñünde yir öpüb 374a/3.

yil-: yıl gibi gelürken 358a/3.

yitmiş-: yitmiş iki pāre 370b/1, üzerinde yitmiş iki pāre ālāt 373b/16.

vir-: belā cür‘anu idüp sākiniñ eline virdi 374b/13, yoğlar gibi olub alıvirdi 351b/4.

b.Metinde /e/ ile yazılıp bugün /i/ şeklinde telaffuz edilen kelimeler

eyü<edgü: eyü ğavğaya baħāne olmaz 354b/7, eyü oldu kim atdıñ āteşe çırālık ide 354b/15.

3.1.1.2. o/u ve ö/ü meselesi

Arap alfabesinin kullanıldığı dönemlerde yuvarlak ünlüler vav (و) harfi ve ötre (ُ) işaretiyle karşılanmaktaydı. Dolayısıyla incelenen metinde hangi ünlünün dar-yuvarlak hangi ünlünün geniş-yuvarlak olduğunu tespit etmek güçleşmektedir. Bu durumla ilgili olarak Faruk Kadri Timurtaş, Uygur devresi metinlerini esas almanın daha doğru olacağını söylemiştir.³² Ayrıca incelenen metinde bu değişimi tespit ederken önceden yapılmış bazı sözlük ve indeks çalışmaları esas alınmış³³ olup bu kaynaklara göre tasnif yapılmıştır.

Dar-yuvarlak ünlülü (u/ü) olarak tespit edilen kelimeler

büründi 364a/12, bulursın 368a/5, bundan 368a/13, burnundan 368a/6, kıuyruğına 353b/4, uzun 365a/2, uyluğına 371a/14.

Geniş-yuvarlak ünlülü (o/ö) olarak tespit edilen kelimeler

bozıldı 360a/8, böyle 363a/20, boğazladı 354b/4, döğüp 356/11, dönme 368b/6, döşege 365a/3, gögsünden 368a/13, böldi 366b/23.

³² Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, Enderun Kitapevi, İstanbul, 1994, s. 25.

³³ Duman, *Evlıya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değışmeleri*, TDK Yayınları, Ankara, 1995; Duman, *Birgili Muhammed Efendi, Vasiyet-name*, Risale Yayınları, İstanbul, 2000; Ahmet Topaloğlu, *15. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kuran Tercümesi II (Sözlük)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1978; Hayati Develi, *Evlıya Çelebi Seyahatnamesinde Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmesi ve Uyumları*, TDK Yayınları, Ankara, 1995a.

3.1.1.3. u>ı, ü>i, u>i değişmesi

Eski Türkçede dar yuvarlak ünlü ile yazılmış bazı kelimelerin metinde düzdar ünlüyle yazıldığı görülmektedir.

uçun>içün, def^c -i ħumār için 357a/14, şalmağ için 358a/2, seni bir şey için da^c vet eyledim 363a/10.

tüb>dib, dipde 364b/11.

Eski Türkçe metinlerinde /u/ şeklinde kullanılan bazı kelimeler incelenen metinde de /u/ şeklinde, bugün ise /ı/ şekliyle kullanılmaktadır.

altun 365a/11.

Bazı kelimeler bugün /i/ sesiyle karşılanırken metinde Eski Türkçedeki kullanımıyla /ü/ şekliyle yer almaktadır.

eyü 351a/3, kendüyi 353a/17.

3.1.1.4. ı>u değişmesi

Eski Türkçede /ı/ şekliyle kullanılan kelime metinde /u/ şekliyle kullanılmıştır.

şarub 354b/20.

3.1.1.5. a>e değişmesi

“ayıt-” kelimesinin ön sesindeki -a sesinin incilmesi ile oluşmuştur. eyitdi 357b/1.

3.1.2. Ünlü türemesi

Bu ses olayı kelime ortasında ve yabancı kelimelerde görülmektedir.

-i Türemesi:

ħayır>ħayır 368b/4.

3.1.3. Ünlü düşmesi

Türkçenin tarihî gelişimi içerisinde orta hece ünlüsünün vurgusunu kaybettiği için düştüğü görülmüştür. Bu düşme bazen kelimenin bünyesinde bazen de ekte meydana gelmektedir.³⁴ Metinde tespit ettiğimiz ünlü düşmeleri şunlardır:

ağız: ağzından 372a/11, 372b/3, 355b/4, 358a/11, 368a/6, 370a/4, ağzına 357b/25, 361b/3, 367a/1.

beñize-: beñzer 367b/24, 370b/18, 370a/24.

biribiri: birbirine 372a/13, 355a/16, 355a/17.

³⁴ Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, s. 40.

boyun: boynın 366b/21.

içün: n'içün 368a/22, anıñçündür 368a/10, seniñçün 370a/2.

ile: şadāyla 371a/4.

qarın: qarnı 359b/16.

oğul: oğlu 362a/19, 362b/5, oğlum 362b/12, 362b/25.

üzere: üzre 365a/14, 365b/14, 366b /1, 367a3.

-i fiili ile yapılan şekillerde çoğunlukla fiilin düşmüş hali kullanılırken bazen de düşmemiş hali metinde kullanılmıştır.

imiş: müvekkili imiş 368b/22, dimiş 369b/24, mekkāre imiş 353b/2.

iken: sağ iken 353b/22, bī-ħaber iken 355b/4, ararken 359b/16.

ise: dokundu ise 360b/12, gitdi ise 361b/5, gelürse 371b/18.

3.1.4. Birleşme/Kaynaşma

Türkçede kelime köklerinde iki ünlü yanyana bulunamayacağı için sonu ünlüyle biten bir kelimeye ünlüyle başlayan başka bir kelime veya bir ek geldiğinde ünlülerden biri düşer ve bir kaynaşma olur.³⁵ Bu birleşmeler geçici olabildiği gibi bazen kalıcı olup kalıplaşabilmektedir.³⁶ Örnekleri aşağıdaki gibidir.

böyle<bu+öyle, böyle sayāħāte çıqmağa 358b/8, işte böyle olursa 363a/20.

nere<ne+ara, dīviñ biri qarşusından nereye diyü göründü 351b/2, şoñu nereye çıkar 363a/8.

şol<şu+ol,³⁷ şol qocayı getür görelim 364b/13, var şol qubbeniñ qapusına bir darb urda gel 368a/7.

şöyle<şu+eyle, şöyle bir mermer sütün dikmişler 369b/2, şöyle üzerine bir düşmen geliyor 372b/10.

3.1.5. Ünlü uyumu

3.1.5.1. Artlık-önlük uyumu

Türkçenin tüm devrelerinde olduğu gibi bu dönem metinlerinde de artlık-önlük uyumu, bu uyumu bozan bazı ekler dışında sağlamdır. Dil uyumu da denilen artlık-önlük uyumu, Türkçenin tarihî devrelerinden beri belirgin ses özelliğidir.³⁸ İncelediğimiz metinde de bu uyum görülmektedir.

³⁵ Ahmet Demirtaş, *Dürr-i Mekkân*, Akâdemik Kitaplar, İstanbul, 2009, s. 51.

³⁶ Muzaffer Akkuş, *Kitab-ı Gınyâ*, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 158.

³⁷ Yavuz, , *Cerrâh-nâme*, s. 53.

³⁸ Develi, *Evlîya Çelebi Seyahatnamesinde Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmesi ve Uyumları*, TDK Yayınları, Ankara, 1995a, s. 48.

-ki Aitlik Eki: Günümüzde bu ek uyum dışında kalır. Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde -kı/-ki biçimlerinde uyuma giren bir özellik taşıdığı ve eklendiği kelime iki ünsüz arasında kalınca ekin ünsüzünün tonlulaştığı görülür.³⁹

evvelki 356a/25, çünkü 356b/11.

-ken Zarf Fiil Eki: yıl gibi gelürken devre vardı 358a/3, diyüp sağa sola bakarken gördü 359b/9, giderken ahsuzın karşusunda 361b/2.

Günümüzdeki kullanımları uyuma girmeyen “dahi ve hangi” kelimeleri metinde “dağı ve kağı” şeklinde geçmekte olup artlık-önlük uyumuna uymaktadır.

dağı: Şağād ‘ ayyār dağı 364b/21, dağı ayrulup müselmān oldu 365a/7, Şağād dağı olduğu gibi naql eyledi 365b/6.

kağı: Kāvālkāl kağı diyārdansın 351a/4, sen kağı şehirdensin 351a/9, kağı bağı gülisin 358b/7.

3.1.5.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Bu uyum Türkçenin ilk dönemlerinden beri kurallı bir şekilde gelişme gösterememiştir. Düzlük-yuvarlaklık uyumu incelenen metinde de sağlam değildir. Bu uyumsuzluk köklerde ve eklerde olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.⁴⁰ Düzlük-yuvarlaklık uyumunun iki kuralı vardır.⁴¹

3.1.5.2.1. Kelimelerde yuvarlaklaşma

3.1.5.2.1.1. /g/, /ğ/ seslerinin düşmesi sebebiyle

Eski Türkçe döneminden sonra kelime sonlarında bulunan /ğ/ ve /g/ sesleri Eski Anadolu Türkçesi döneminde düşmüştür. Bu sesler düşerken de kendilerinden önce gelen ünlüleri yuvarlaklaştırmışlardır.⁴²

kapusın 359b/17

/g ve /ğ/ sesleri düştüğü halde bazı kelimelerin düz ünlü ile metinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

katı<katığ, ağzına doğru çatı yaydan oğ çıkar gibi gitdi 367a/1.

acı<acığ, acı kuvvete mālīk 371b/25, acıbādem yağı sürüp eli ile delüklerin tutdı 365a/21.

³⁹ Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara, 2003, s. 264.

⁴⁰ Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1995, s. 94.

⁴¹ Bk. Fatih Alkayış, *Hāverān-nāme*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2013, s. 34-35.

⁴² Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, s. 28.

3.1.5.2.1.2. Yapım eklerindeki yuvarlak ünlü sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

- ğaru, - geru Eki ile:

ıçeru, bunlar gene 'işrete başladılar içerde 351b/9, cānımız içerde şıķıldı 352b/18.

ilerü, ilerü çekdi 358a/4, başın ilerü virdikde 358a/10, pād-şāhım ben ilerü varub göreyim nice oldu 359b/7.

yuķaru, yuķaru gezerken 368b/15.

3.1.5.2.1.3. Bir sebebe baēlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

altun: her kim bir İrānī kellesi getürürse aña aēırınca altun vireyim 353a/1.

ķarşu: Burzī gördi ķarşudan bir oķlanmış āhū gelür 354b/1, ķarşuda bir maēaraya girdi 356b/2.

kendü: kendü ta'āma hemān bir yol na'ra urub 359b/21, Şaēād kendüsi Burzī'niñ öñin alup 360b/15.

girü: elinden geleni girü ķomasun 373a/10, Rüstem girü dönüp gene bārgāhına geldi 355b/12.

3.1.5.2.2. Eklerde yuvarlaklaşma

Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılan eserlerde tespit edilen kalıplaşan yuvarlak ünlülü ekler incelenen metinde de yuvarlaktır.

3.1.5.2.2.1. Ünlüsü aslında yuvarlak olanlar

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde karakteristik olarak görülen yuvarlak ünlülü ekler, metinde de genellikle yuvarlaktır.

-up, -üp: Zarf-Fiil Ekleri

Ekin ünlüsü metinde hep yuvarlak şekilde kullanılmıştır.

ķalkup 355b/18, olup 355b/18, bulaşup 355b/21, alup 356a/3.

-(u)r, -(ü)r-: Faktitif Eki

Ekin ünlüsü Eski Türkçe döneminde olduēu gibi Eski Anadolu Türkçesi döneminde de yuvarlak şekliyle metinde tespit edilmiştir.

düşürüp 371b/4, geçürdi 374a/24.

-sun/-sün/-sunlar/-sünler: Emir 3. Şahıs Eki

Metinde birkaç yerde örneğini tespit ettiğimiz ekin dönemin genel özelliğini de dikkate alarak yuvarlak ünlülü kullanıldığı kabul edilmektedir.⁴³

çıkmasunlar 352b/23, olsunlar 364a/6, yapsunlar 365a/15, gitsün 373a/23, bilsün 379a/20.

3.1.5.2.2.2. Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış olanlar

/m/ dudak ünsüzü sebebiyle ek yuvarlak ünlülü şekliyle metinde tespit edilmiştir.⁴⁴

-um, -üm, -umuz, -ümüz: İyelik 1. Şahıs Ekleri

Pād-şāhūm 380a/11, Devletüm 350b/12, gönülümüz 364b/12.

-uz, -üz Çokluk 1. Şahıs Eki

Metinde yuvarlak ünlülü birden çok örnek tespit edilmiştir.

ķırılıruz 362a/12, ķaluruz 368a/20.

-elüm: Çokluk 1. Şahıs Emir Eki

Eski Anadolu Türkçesinde /m/ sesinin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle ekin ünlüsü yuvarlaktır.⁴⁵ Ekin ünlüsü hep yuvarlak olduğundan düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırılık gösterir.

görelüm 351a/20, gidelüm 353b/9, diyelüm 353b/13, idelüm 353b/23.

-ur, -ür: Geniş Zaman Eki

olur 351b/6, ķırılıruz 362a/12, gelürler 368a/17, olurlar mı 362a/18.

-u, -ü: Fiilden İsim Yapma Eki

Eski Anadolu Türkçesinde çok sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biridir.

diyü 362b/14, 364a/11.

-cuķ, -cük İsimden İsim Yapma Eki

ağacuklardan 364b/16.

⁴³ Yavuz, *Cerrâh-nâme*, s. 57.

⁴⁴ Timurtaş, "Şeyhi ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları", *TDAY-Belleten* 1960, Ankara, 1988, s. 116.

⁴⁵ Özkan, *Mahmud b. Kadi-i Manyâs, Gülistan Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, TDK Yayınları, Ankara, 1993, s. 103.

3.1.5.2.2.3. Düz ünlü taşıyan ekler

-ı, -i: Yükleme Hâli

Eski Türkçede ek /ğ/, /g/ şeklinde olan ek, yardımcı ünlü olarak ses durumuna göre “-ı, -i, -u, -ü” yü alır. Batı Türkçesine geçerken /ğ/ ve /g/ sesleri düşmüştür. Ek fonksiyonunu düz olan yardımcı ünlülere bırakmıştır.⁴⁶

anı 351b/8, Ekvân'ı 351b/14, aşlını 351b/21, kelleyi 353a/3, hazineyi 353a/14, kendüyi 353a/17, mekkâreyi 353b/8, Burzî-yi 354a/7.

-ı, -i: İyelik Eki

bâsını 354b/16, oğlunu 354b/24, kırnı 359b/16.

-sı, -si: İyelik Eki

kaşusın 359b/17, kaşasından 359b/17, kaşusında 359b/21, lâlâsı 360a/13, sadâsından 360b/1.

-lık, -lik, -luğ, -lük: İsimden İsim Yapma Eki

Eke, hem yuvarlak ünlülü olarak hem de düz ünlülü olarak Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde rastlanmaktadır. Ancak bu dönem metinlerinde ekin düz ünlülü şekilleri daha çok metinlerde ve metnimizde tespit edilmiştir.⁴⁷

yıllık 361b/22, şaşkınlık 363a/19, bî-vefâlık 363b/10, ağırlık 364a/13, silâhşörlük 356a/5, iyilik 358b/8, merdlik 360b/4.

-ı: Fiilden Fiil Yapım Eki

Eski Anadolu Türkçesi döneminde ekin çoğunlukla düz ünlülü örnekleri vardır ve ek uyumun dışındadır. Ancak ek bazen uyuma girip geniş ünlülü olarak da kullanılmaktadır.⁴⁸ Ekin metinde tespit ettiğimiz örneklerinden bazıları şöyledir:

yıkıldı 360b/14, şarıldı 363b/23, açıldı 374b/20, yazılmışdır 369b/20.

-dı, -di: Bilinen Geçmiş Zaman

Bilinen geçmiş zaman 3. şahıs ekleri metinde düz ünlülü kullanılmıştır.

olmadı 368a/1, gitdi 353a/20, geldi 353a/20, etdi 353a/21, eyledi 354a/4.

-mış, -miş: Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

Bu ekin, incelenen metindeki bazı örnekleri dönem özelliklerini yansıtacak şekilde düz ünlülü kullanılmıştır.

⁴⁶ Mehmet Dursun Erdem, *Müseyyeb-nâme*, Hece Yayınları, Ankara, 2007, s. 51-52.

⁴⁷ Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yayınları, Ankara, 1997, s. 117.

⁴⁸ Gülsevin, s. 141.

göndermiş 354a/7, gelmiş 355a/22, irişmiş 356a/4, almış 356b/17, gitmişdi 357a/5.

-sın, sin: Teklik 2. Şahıs Eki

dilersin 363b/25, bilmezsin 363b/25, konuşursun 364b/14, Dögersin 364b/15, gidersin 365a/12.

-sız, -siz: Çokluk 2. Şahıs Eki

Metinde birkaç örnekte tespit ettiğimiz ikinci şahıs çokluk ekinin ünlüsünün dönem eserlerini de dikkate alarak düz ünlülü kullanıldığını düşünmekteyiz.

püt-perestlersiz 357b/13, nicesiz 362b/21, ‘ayyārlarsız 363a/7, itmişsiz 363a/20, bildiresiz 370a/8, bilürsüz 373a/22, ne dirsiz 374a/6, gidersiz 366b/2.

-mış, -miş: Sıfat-Fiil Eki

Metinde tespit edilen örneklerde ek düz ünlülü kullanılmıştır.

oılanmıŝ āhū 354b/1, māi renge boyanmıŝ ŝir postundan 370a/23.

-inca, -ince: Zarf-Fiil Eki

Dönem eserlerinde düz ünlülü olarak kullanılan bu ek metinde de aynı özellikler ile kullanılmıştır.

kırılınca 372a/7, ardınca 372a/22, varınca 373b/5, işidince 372b/22, diyince 374a/22.

Metinde yuvarlak ünlülü köklere bile düz ünlülü olarak eklenmiştir.

görince 373b/10, öñince 373b/15.

3.2. Ünsüzler

3.2.1. Ünsüz değişmeleri

3.2.1.1. k>ğ değişimi

Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlıcanın başlarında, baştaki /k/ ve /ğ/ sesleri karışık olarak bazen /k/’lı ve bazen de /ğ/’lı kullanılmıştır.⁴⁹ k>ğ değişimine örnek olarak hece başında tespit ettiğimiz ve metinde çok sayıda kullanılan “dağı” kelimesi gösterilebilir.

tağı> dağı 351a/2, 351b/15...

Metinde kelime başında /k/ sesi olduğu halde bugün /h/’li kullanılan kelime tespit edilmiştir.

kağı 358b/7, 364a/16.

⁴⁹ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 89-90.

3.2.1.2 g>v değişimi

Metinde g ile geçen günümüzde ise v ile okunan bazı kelimeler şunlardır:

sgdi 378b/14, dögüp 352b/17.

3.2.1.3 k>g değişimi

Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçerken kelime başı k>g değişimi ortaya çıkmıştır. Yani bu ses olayının tam olarak gelişimini tamamladığını dile getirmek mümkün değildir.

Arap alfabesinin kullanıldığı metinlerde /k/, /g/ ayrımı yapılmadığından söz konusu ayrımı yazıdan anlamak pek mümkün değildir. Türkiye Türkçesinde /g/ sesiyle telaffuz edilen kelimeler Eski Türkçede /k/ ses ile başlamaktaydı. Dilin geçirdiği bu gelişim süreci içerisinde /k/ ile okunan kelimelerden bazıları aşağıdaki şekildedir.

keçi 365a/23, kesmek 374b/14, kese 356b/25, keseyim 361a/20, kemn 365b/14, kendüsine 366a/25, kişi 373a/2, kimesne 367b/21, köprüden 368a/9.

Kelime başında k>g değişikliği olarak düşünülen ve bu yaklaşımla okuduğumuz bazı kelimeler aşağıdaki gibidir.

geçdi 368a/9, geb 368a/23, geç 368b/4, geldim 368b/2, gelmezsem 368b/2, gelürler 368a/17, gerekdür 370a/4, gerek 372b/1, getürdiler 354a/22, getürdüm 356b/14, gibi 354b/5, gice 357a/13, gidelüm 360a/5, girdikde 360a/17, gözleri 360b/13, gökden 360b/18, gğsine 360b/19, gücüyle 361b/7.

3.2.1.4 g>y değişimi

Eski Türkçe metinlerinde “yana” kelimesi tespit edilebilmektedir.⁵⁰ “yana” kelimesi incelediğimiz metinde “gene” ve “yine” olarak iki şekilde tespit edilmiştir.

gene 354a/1, 355a/3, 355b/12, 355a/2, 355a25, 351a/20, 351a/2.

yine 351b/12, 354a/3, 356a/24, 359a/3, 359a/10, 360b/15, 360b/21...

3.2.1.5 b>p değişimi

Eski Anadolu Türkçesinde /b/ ile başlayan bazı kelimeler Türkiye Türkçesinde /p/ sesi ile karşılanmaktadır. İncelenen metinde /b/ sesi Türkiye Türkçesine uygun olarak /p/ sesiyle kullanılmıştır.

parmağları 374b/19, parmağ 354b/17.

⁵⁰ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, MEB Yay., İstanbul, 1992, s. 211.

3.2.1.6. v>f değişimi

Metinde bu değişime esas olabilecek ‘‘yufka’’ kelimesi tespit edilmiştir. Bu kelimeler hem metinde hem de günümüzde /f/ sesiyle kullanılmaktadır.

yuvka>yufka 354a/24.

3.2.1.7. b>v değişimi

Eski Türkçe döneminde /b/ ile başlayan kelimeler Eski Anadolu Türkçesi dönem metinlerinde /v/ye dönüşmüştür. İncelenen metinde de bu değişim g r lmektedir.

bar>var, var 354a/20.

bar->var-, varub 354b/4.

bir->vir-, virdi 372b/15.

3.2.1.8. d>y değişimi

ayır-<adır-, ayırub 366b/18.

boy<bod, boyı 372b/7.

ey <edgü, ey  351a/3.

gey<ked, giyürdi 353a/10.

ķoy-<kod-, ķoyub 354b/25.

3.2.1.9. t>d değişimi

Türkçe kelimelerde kelime başındaki t/d kullanımı Eski Türkçe dönem metinlerinde /t/ yönündedir.⁵¹ Bu kullanımın sonraki dönemlerde yerini /d/’li kullanıma bıraktığı metinlerde g r lmektedir.

Eski Türkçe döneminde /t/’li kullanılan, metinde ise /d/ sesiyle karşlandığını tespit ettiğimiz bazı kelimeler şunlardır:

dağı 355a/15, değil 354b/12, değmedik 355b/9, dek 355b/5, delüklerin 365a/21, delüp 365a/25, depe 374b/21, deve 356b/21, deyü 363b/16.

Eski Türkçe döneminde olduğu gibi metinde /t/’li kullanıldığını tespit ettiğimiz bazı kelimeler şunlardır:

tağları 354a/3, toğru 360a/11, țarafdan 361a/2, țařra 361b/24, țatlu 354b/3, țırnaķ 367a/4, toķuz 359b/24, toķundı 360b/20, tolu 366b/19, țurup 372a/13, țıtdı 372b/11.

Metinde bazı kelimeler hem /t/ ile hem de /d/ ile gösterilmiştir.

⁵¹  zkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, s. 99.

toğru 355b/18, doğru 356a/12, şurdılar 358a/16, durdı 359b/23.

3.2.2. Ünsüz türemesi

/y/ Türemesi

Ünlü ile biten bir kelimeye yine ünlü ile başlayan bir ek veya edat getirildiği zaman araya /y/ sesi girmektedir.

gergedanıyla 358a/23, ucuyla 360a/1, şolçağıyla 362a/9, kârlarıyla 363a/24, ğayretiyle 367a/1, ‘ alâmetiyle 367a/19.

/n/ Türemesi

“-ı, -i, -sı, -si” iyelik eklerinden sonra isim çekim ekleri geldiğinde araya yardımcı ses “n” gelmektedir.

sînesine 374b/20, kefesine 353a/3, kendüsine 353b/15, ortasına 355b/4, arķasına 356b/12, şafasına 358a/12.

Sıfatların ve zamirlerin kullanımında da /n/ türemesi görölmektedir.

anlarda 354a/8, bunu 364b/3, şunu 354b/2.

3.2.3. Ünsüz ikizleşmesi

Metinde ünsüz ikizleşmesi ile ilgili tespit edilen kelime aşağıdadır.

isig>issi issi 365b/24, 368a/6.

3.2.4. Ünsüz düşmesi

g/ĝ Düşmesi

En az iki heceli kelimelerin sonundaki g/ĝ'lar ile yapım ve çekim ekleri başındaki g ve ĝ'lar Eski Anadolu Türkçesinde düşürölerek kullanılmıştır.⁵²

acı<acıĝ, 359b/16.

çatı<řatıĝ, 367a/1.

Aşağıdaki eklerde bulunan /g/ ve /ĝ/ sesleri de düşmüştür.

-lu, -lü<-lıĝ, -liĝ İsimden İsim Yapma Eki, yarlı 367a/2, Devletlü 368a/12, bāřlı 354a/18.

-ı, -i<-ı(ĝ), -i(g) Yükleme Hâli Eki, miķdârını 360b/16, anasını 361b/3, şandaliyesini 361b/15, 363a/16.

-a, -e<-ĝa, -ge Yaklaşma Eki, bārgâhına 363a/22, şaştâna 363b/8, şalbine 363b/10, ayağına 363b/23.

⁵² Erdem, *Müseyyeb-nâme* s. 67.

-aru, -erü<-garu, -geri Yön Gösterme Eki, yoğaru 368b/15, ilerü 371a/2, 351a/8, 351a/12...

-an, -en<-ğan, -gen Sıfat-Fiil Eki, olan 3351a/22, kaçan 351b/14, gelen 355a/11, gidenler 368b/4.

-ınca, -ince<-gınca, -gince Zarf-Fiil Eki, urınca 368b/11, başlayınca 370b/23, görünce 370b/24, işidince 372b/10.

Orta Hece /I/ Düşmesi

otur-<oltur, oturup 373b/24, oturduğu 374b/14, oturmuş 351a/1.

getür-<keltür-, getürürse 353a/1, 354a/22.

-y Düşmesi

ağaç<yığaç, ağaçda 354b/6.

ırak<yırak 355a/23.

3.2.5. Hece yutulması

Metinde hece düşmesine örnek olarak yoğun bir şekilde “turur”un ekleşmesiyle oluşmuş “dur, dür” ün bulunması verilebilir.

aşılıdır 354b/6, yokdur 355b/7, oğlıdur 357b/3, olmuşdur 357b/8.

3.2.6. Ünsüz benzeşmesi

3.2.6.1. İmlası kalıplaşmış ekler

Eski Anadolu Türkçesi döneminde bazı ekler tonlu ünsüzlerle başladığı için ünsüz uyumunu bozmuştur. Dolayısıyla uyum dışı kalan bu ekler tek şekilli olarak metinlerde tespit edilmiştir.

-dı, -di Görülen Geçmiş Zaman Eki

itdiler 357b/18, bölüdü 366b/23, didi 367a/25.

-dık, -dik Sıfat-Fiil Eki

ķondığı 371b/1, oldığı 353a/11, urduğın 354b/11, yoğlādığın 363b/4, tırdığı 367a/21, ķapdığı 368a/24, oturduğı 374b/14.

-da, -de Bulunma Hâli Eki

bunda 365a/12, ayağında 365a/15, ucunda 365a/20, berüde 365b/4, içinde 365b/8.

-dan, -den Ayrılma Hâli Eki

ķapudan 365b/14, ķapusundan 365b/19, şadāsından 365b/22, cāmdan 365b/24, İrāndan 366b/25, gözinden 367a/19, köprüden 368a/9.

3.2.6.2. Tonlulaşma

Türkçede iki ünlü arasında kalan “p, ç, t, k, k” ünsüzlerinin iki ünlü arasında kalarak tonlulaşıp “b, c, d, g, ğ” ünsüzlerine dönüşmesidir.

t/d

id-<it-, nā-peydā olduĝın daĝı görüp cesāret idemediler 368a/15.

gid-<git-, şimdengirü giderim 368b/6.

k/ĝ

olduĝı<olduĝ, Burzū‘ya tābi‘ olduĝını maĝal-i dīv-i mūnaĝĝuř-ı güher-āb larından bu vařfı görmiş idi 368a/1.

ķulaĝa<ķulaķ, bu arada ķulaĝına bir ĝazīn saz řadāsı gelüp “Nedir bu saz řadāsı?” diyü su‘āl eyledi 364b/9-10.

ayaĝu<ayak, taĝt ayaĝında yataķ yapsunlar 365a/15.

parmaĝı<parmaķ, bir şapana ķoyup şerinden parmaĝına geķürdi 360b/17.

k/g

itdüĝ<itdik, itdüĝiĝ de‘vāiñ ‘uhdesinden gelmekle sa‘y u ihtimām idüb hemān elinden gelen hüneri icrā eyle 374b/9.

yimeĝ<yimek, yüz dürlü yimeĝin başdurur 353a/7.

ç/c

gic<giç, ol gice daĝı ol menzilde ārām eylediler 371a/15-16.

üc<üç, řaĝād’a üç ĝil‘at giyürdi ve üç kise altun virdi 361b/13.

uc<uç, Ķaĝtān dil ucuyla müselmān oldu 362b/6.

p/b

kalbe<kalp, ĝarāmzādeniñ ķalbine ol sā‘at lā-ĝaķķ oldu kim 363b/10.

dib<dip, tırnaķları dibinden ķan fevvāre miřālī atılıb eli açıldı 374b/19-20.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Şekiil Bilgisi (Morfoloji)

4.1. İsim

4.1.1. Çokluk ekleri

Metinden tespit ettiğimiz çokluk ekleri “lar, ler”dir.

ādemlar 351a/3, tātārlar 353a/13, ḥamlelerin 353a/19, 353b/1, begler 353b/2, vādilerin 354a/14.

4.1.2. İyelik ekleri

Teklik 1. Şahıs

malım 368a/22, yanum 368a/22.

Teklik 2. Şahıs

öñine 368b/23, eliñ 373a/3.

Teklik 3. Şahıs: -ı, -i, -sı, -si

Eski Türkçeden günümüze, ekin ünlüsü daima düz dardır.

atası 373b/11, arasına 373b/16, yaqasından 374a/5, qapusına 374a/19, tāsına 374b/15, sīnesine 374b/20, maḥallesinden 351a/5.

Türkçenin gerek tarihî devrelerinde gerekse yaşayan lehçe ve ağızlarında ek yığılması olayıyla karşılaşmaktayız.⁵³ Metinde tespit ettiğimiz iyelik eki yığılmasına örnek aşağıdaki gibidir.

birisiniñ 360b/17.

Çokluk 1. Şahıs: -umuz

İncelenen metinde bu ek sadece –umuz şeklinde geçmektedir.

olduğumuz 364a/8.

Çokluk 2. Şahıs

bildiresiz 370a/8, bilürsüz 373a/22.

Çokluk 3. Şahıs

lālālarına 356a/8, qarşularında 357a/19, raḥşlarına 359b/25, bārgāhlarına 361a/16, uçlarına 365a/24.

⁵³ Mehmet Özmen, *Ahmed-i Dâ‘i Divanı*, TDK Yayınları, Ankara, 2001, s. 345.

4.1.3. İsim tamlaması

İyelik eki alan bir isim grubunun, iyeliğin gösterdiği bir başka isim elemanı ile kurduğu kelime grubudur.⁵⁴ İsim tamlamaları belirtili ve belirtisiz isim tamlaması olmak üzere ikiye ayrılır. Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde kuruluş özellikleri yönünden belirtili isim tamlamasıyla belirtisiz isim tamlaması çoğu örnekte aynıdır. Bunları birbirinden ayırmak için anlama başvurulur.⁵⁵

Belirtili İsim Tamlaması: Tamlayanın ilgi hâli, tamlananın ise iyelik eki almasıyla oluşturulan tamlama çeşididir.

Burzî'niñ damağına 367a/23, Burzî'niñ yanına 367b/1, ejderiñ yanına 367b/4, ejderiñ kemendin 367b/5, şahrāniñ ortasında 367b/16, Sūseniñ bileğinden 353a/12, çoğıniñ adı 364b/22, odunuñ birin 354b/3.

Belirtisiz İsim Tamlaması: Birinci elemanında ilgi hâli eki bulunmayan tamlamalardır.

mağara ıapusunıdan 359b/9, küffār ordusunda 361a/11, taht ayağıında 365a/15, elçi nāmıyla 372b/21.

4.1.4. Aitlik eki

Metinde tespit edilen aitlik eki ünlü uyumuna girmiştir.

elindeki 354b/18, yirdeki 377a/6.

4.1.5. Hâl ekleri

İsimleri çeşitli münasebetler için çeşitli hallere, durumlara sokan eklerdir.⁵⁶ Hâl ekleri cümlede isimlerin başka kelime ve kelime gruplarıyla aynı zamanda cümlelerle ilişkisini ortaya koyar. Bu yüzden metinde yer alan hâl eklerinin tespiti önem taşımaktadır. Günümüz standart Türkiye Türkçesi ağızlarında olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de hâl eklerinin bir kısmı birbirinin yerine kullanılabilir. ⁵⁷ Metinde tespit ettiğimiz hâl eki örneklerinin bazıları aşağıdaki gibidir.

4.1.5.1. Yalın hâl

İsimlerin başka öğelere bağlı olmayıp yalnız olarak gösterilen şekilleridir. Metinde tespit ettiğimiz bazı hâl ekleri şunlardır:

⁵⁴ Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 2012, s. 42.

⁵⁵ Paşa Yavuzarslan, *Münebbihü'r-Rākīdin (Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin)*, TDK Yayınları, Ankara, 2002, s. 35.

⁵⁶ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s.226.

⁵⁷ Kazım Köktekin, *Yūsuf-ı Meddāh Varka ve Gülşah*, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 63.

ejder 359b/15, seher 361b/16, sebep 372b/18, an 374b/19, altun 353a/4, yama 353a/14.

4.1.5.2. *İlgi hali eki*

Metinde “-un, -n, -nun, -nn” şeklinde kullanılmıtır.

hunun 354a/25, odunun 354b/3, gnn 358b/20, kendnn 360a/13, ordunun 361a/14, bunun 362b/19, kprnn 368a/17.

4.1.5.3. *Ykleme hali eki*

Cmle iinde fiilin dorudan etki ettii ismi belirtme (accuzative) durumunda bulunur. Karıladıı hareket dorudan bir isme tesir eden fiiller, geili fiillerdir. Ykleme hali, ismi kendisine tesir eden geili fiile balayan haldir.⁵⁸

-ı, -i: yıldızı 361b/16, hazineyi 353a/14, bnn 354b/16, midrnn 360b/16, ulları 362a/16, begleri 363a/3, halleri 364a/25.

-n: nc şahıs iyelik eklerinden sonra grlmektedir. Eksiz ykleme hali olarak adlandırılmaktadır.

baın 364b/2, kendsin 364b/4, ribbn 364b/6, aın 365a/23, asbbn 366a/2.

4.1.5.4. *Yaklama hali eki*

İ, hal, hareket ve nesnenin ynn, varacaı son noktayı belirtir. Fiilin hareketinin yneldii ve kendisine yaklaılan nesne, cmlede ynelme halinde bulunur.⁵⁹ Metindeki yaklama hal eklerinde bazı rnekler aaıdaki gibidir.

-a, -e: tga 354b/15, olna 354b/19, zemne 355a/7.

4.1.5.5. *Bulunma hali eki*

İ, hareket, şahıs ve eyanın yerini bildirir.⁶⁰ Eski Trke dneminde -de, -da, -te, -ta biiminde olan ek, bulunma ve ıkma hali fonksiyonlarını birlikte stlenmitir.⁶¹ Ancak metinde bulunma ve ıkma hal eklerinin ayrımı net bir şekildedir.

-da, -de: iinde 365b/8, yannda 353a/17, adrnda 353b/2, dibinde 354a/3, andalyasinde 354a/4.

⁵⁸ Ahmet Buran, *Anadolu Aızlarında İsim ekim (Hal) Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara, 1996, s. 99.

⁵⁹ Buran, s. 134.

⁶⁰ Buran, s.177.

⁶¹ A. Von Gabain, *Eski Trkenin Grameri*, eviren: Mehmet Akalın, TDK Yayınları, Ankara, 1988, s. 64.

4.1.5.6. Ayrılma hâli eki

İş, hâl ve hareketin çıkış başlayış noktasını gösterir. Genellikle fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığı veya çıktığı isim cümlede çıkma hâlinde bulunur.⁶² Metinde tespit ettiğimiz ayrılma hâl eklerinden bazıları şöyledir:

-dan, den: ağzından 355b/4, kabzadan 356a/13, gergedandan 356b/2, elinden 356b/6, askerden 357a/24.

4.1.5.7. Eşitlik hâli eki

Eşitlik hâl eki Eski Türkçe döneminde sadece -ça ekiyle karşılanmıştır.⁶³

-ca, -ce: peşince 359a/14, evvelince 362a/24, ardınca 364a/22, fehvâsınca 365a/18.

nice 365a/25, bu kelimedeki ek kalıplaşmış olarak metinde kullanılmıştır.

4.1.5.8. Vasıta hâli eki

Eylemin birlikte yapıldığını belirtmek için kullanılan bir ektir. Vasıta hâl eki Eski Türkçede +n'dir.⁶⁴ Eski Anadolu Türkçesinde asıl ek +n olmakla birlikte +la, ile edatının ekleşmesinde oluşan +lla ve +birle kullanılmıştır.⁶⁵

-la/-le: ucuyla 371b/15, nâmiyle 372b/21, eriyle 373b/2, eliyle 374b/18.

Metinde bir kelimedeki vasıta hâl eki kalıplaşmış şekilde karşımıza çıkmaktadır.

içün 357a/14.⁶⁶

4.1.6. İsimden isim yapma ekleri

Metin incelendiğinde yapım eklerinin Eski Anadolu Türkçesinin imla özelliklerine uyduğu görülmektedir.

-an, -en: Eski Türkçe döneminde çokluk eki olarak kullanılan bu ek zamanla işlevini yitirip yapım eki göreviyle kullanılmaya başlamıştır.⁶⁷

oğlan 355b/2.

-cağ: kolçağ 360b/7.

-cuğ, ağacuçlardan 364b/16, zararcuğum 364b/15.

-kı, -ki: evvelki 362a/22, elindeki 368a/9.

⁶² Buran, s.202.

⁶³ Gabain, s. 65.

⁶⁴ Gabain, s. 64.

⁶⁵ Nadir İlhan, *Hazâ'înu's-Sa'adâd*, Öz Serhat Yayıncılık, Malatya, 2009, s. 71.

⁶⁶ Korkmaz, "uçun/üçün/için vb. Çekim Edatları Üzerine", *TDAY-Belleten 1972*, TDK Yayınları, Ankara, s.31-35.

⁶⁷ Yavuz, *Cerrâh-nâme*, s. 77.

-l: kızılca 361a/17.

-lu, -lü: şuretlu 361b/2, Devletlü 364a/19, köylü 364b/10.

-lık, -lik, -luğ, -lük: bî-vefâlık 363b/10, ağırlığı 364a/6, iyilik 353a/17, temelluğla 363b/12.

-ıncı, -inci: sekizinci 356a/9.

-suz, -süz: ańsuzın 357b/22.

4.1.7. Fiilden isim yapma ekleri

-k, -k: uzak 354a/23, döşege 365a/3.

-(u)k: tapuğ 373a/14, büyük 370a/15.

-ma, -me: şıkmağ 370b/23, koğlamağ 371a/10, eylemeğ 372a/24.

-mağ, -mek: çıkmak 351b/14, şalmak 358a/2, yürütmek 358a/14, gelmek 361b/23.

4.2. Sıfat

4.2.1. Niteleme sıfatları

İsimlerin renklerini, durumlarını ve biçimlerini kısacası özelliklerini bildiren sözcüklerdir.

şöyle kim ağ ata kıraat-ı hemreniñ olup günüñ yüzi bağır tasa döndi 358b/19-20, yağıdı kendi yüzine şarb sirke ile acıbadem yağı sürüp eli ile delüklerin tutdı 365a/21, mihiban ellerine sağır kimi nümalar alub erbab-ı Divana tolu şunmağ başladılar 374a/15-16.

4.2.2. Belirtme sıfatları

İsimleri işaret, belirsizlik, soru ve sayı yoluyla belirten sıfatlardır.

4.2.2.1. Sayı sıfatları

Varlıkları sayı yoluyla belirten sıfatlardır.⁶⁸

4.2.2.1.1. Asıl sayı sıfatları

Bir: ahüya bir odun atdı 354b/3.

İki: iki şahid dağı iki adem gelub: “bu şehadet iden ademlar şadıku’l-ğavl eyü ademlardır.” deyüb, şehadet eylerler 351a/2-3.

Üç: üç nefer-i ‘ayyarıyla gelüp Burzı’niñ kafasından temāşa iderdi 351a/11-12.

Dört: dört cānibden görinüñ bağalım görelim ne muā‘ mele ider 361a/13.

⁶⁸ Zeki Kaymaz , “Eski Anadolu Türkçesinde Sayı Adları ve Kullanılışları”, *TDAY-Belleten*, TDK Yayınları, [1994], Ankara, s. 9-17.

Beş: saña beş kise altun vireyim 361a/21.

Altı: altı päre raḥın getürüp kendi eliyle gurāb-ı baḥrine urup andan üzerine süvār oldı 371a/12.

Yedi: bunlar yedi gün gitdiler sekizinci gün bir laṭif şaḥrāya irdiler 357a/12.

On: benden on kise altun istedi 363b/19.

On yedi: on yedi ariş ḳaddi var idi 358a/25- 358b/1.

Otuz altı: ve otuz altı päre raḥş ālāti raḥtı ḳodum 370b/1.

Yüz: iki kerre yüz biñ ‘ asker ile üzerine vardım 371b/13.

4.2.2.1.2. *Sıra sayı sıfatları*

sekizinci 356a/9, dördüncü 373b/23, birinci 360b/18.

4.2.2.1.3. *Üleştirme sayı sıfatları*

yüz on ikişer ariş 372a/2.

4.2.2.2. *İşaret sıfatları*

Nesneleri işaret yoluyla belirten sıfat çeşidinin metnimizdeki karşılıkları “bu, ol, sol, şu” şeklindedir.

Bu: bu la‘ın yine bir işi ve murādı vardır 363a/4.

Ol: ol aradan ḳalkub yine gelürüm 363a/21.

Şol: şol ḳocayı getür görelim 364b/13.

Şu: var şu ḳubbeniñ ḳapusına urda gel 368a/4.

4.2.2.3. *Belirsizlik sıfatları*

Az: az zamānda üç kerre yüz biñ ‘ asker cem‘ oldı 372a/23.

Biraz: biraz bāde içilüp keyfler germāgerm ve ḥāṭırların ne dem öldükde Burzī Şaḡād’a fermān eyledi 362a/17-18.

Çok: çok dil-āverler zayı‘ olmuşdı 368b/5.

Her: her ne zamān çıkarsa ḥaber vireler 370b/14.

4.2.2.4. *Sıfat-fiiller*

Sıfat-fiiller cümlede genellikle sıfat göreviyle kullanılırlar. Sıfat-fiiller, zaman kavramı taşımaları nedeniyle diğer fiilimsi eklerinden ayrılırlar.⁶⁹ Metinde tespit ettiğimiz bazı sıfat-fiil ekleri ve örnekleri aşağıdadır:

-an, -en: gelen 374b/9, giden 372a/10, olan 372b/10, ḳuran 373b/3.

-dık, -dik: gördüklerin 364a/16, ḳondıklar 364b/1.

⁶⁹ Nesrin Bayraktar, *Türkçede Fiilimsiler*, TDK Yayınları, Ankara, 2004, s. 44.

-acak, -ecek: iki kerre yüz biñ ‘askere yetecek cebe-ḥane 370b/3, oğlım olacaq nā-bekār budır 373b/11.

4.3. Zamir

Diğer nesne adları gibi direkt nesneyi karşılayan kelimeler olmayıp konuşan (mütekellim), konuşulan (hitap edilen), üçüncü şahıs (gaip) (mütekellim ve muhatabın dışındaki) gibi varlıkları temsili olarak veya işaret etmek suretiyle belirleyen kelimelerdir.⁷⁰ Metinde tespit edilen zamir çeşitleri aşağıdadır:

4.3.1. Şahıs zamirleri

Teklik 1. Şahıs Zamiri

Ben: şimdi ben de yazılsam iki şahidi kınde bulayım 351a/7.

Teklik 2. Şahıs Zamiri

Sen: sen elem çekme ben sağ iken seni kimseye virmem didi 353b/22.

Teklik 3. Şahıs Zamiri:

O: belī o Şağād’dır işte 365a/5.

Çokluk 1. Şahıs Zamiri

Biz: şimden girü biz senden ayrılmazuz 377a/17.

Çokluk 2. Şahıs Zamiri

Siz: Siz durıñ! 380a/18.

Çokluk 3. Şahıs Zamiri

Anlar: anlar cümle püt-perestlerdir 357b/6.

4.3.2. İşaret zamirleri

Aña: aña hibe eyledim 362b/1, aña cevāb virmek kıti meşklemdir 373a/12.

Ol: ol daḥı baña tabi‘iyet eylerdi 363a/2, ben ol nā-bekārı sağ kıomam 364a/22.

Bu: ‘acabā bu düş mü ola yoḥsa ḥayāl mi 356b/17, bre bre bu nedir 365b/22.

Şunlar: şalıvir şunları 355a/13.

4.3.3. Dönüşlülük zamiri

Kendü: kendüye gelmiş 355a/22, Burzī kendü na‘rāsından Rüstem’iñ na‘rāsın işitmedi 355b/2.

⁷⁰ Yıldız Kocasavaş, *Türkçede Şahıs Zamirleri*, TDK Yayınları, Ankara, 2004, s. 29.

4.3.4. Belirsizlik zamirleri

Birbir: birbirlerine karşı şaf çekmişler 357a/20, iki leşker birbirine muğabil olup 358b/13.

Birisi: Şagād ‘Ayyār birisiniñ hāra dağı yine şapana koyup Burzī’ye atdı 360b/21, birisiniñ hārāi bir şapana koyup şerinden parmağına geçürdi 360b/17.

Birine: siz hünkardan birine var şol kıocayı getür görelim biraz saz çalsun 364b/13, iki ‘asker birine kıondılar 366b/13.

Cümle: cümlesi bir uğurdan feryād idüp 368b/4, cümlesi hareketden müperrādır 370a/19.

Her biri: gulāmlarıñ her biri yatağına gitmiş 359a/21, her biri hadd-i zātında: “pād-şāhım bugün ‘acayip ceng oldı hatta añsuzdan şāi‘ ka kıopup cengde kıorkıunç şüretlü boynuzlu hayāller görindi.” didiler 361a/19-20.

Kimesne: kıayrı kimesne kendüne galebe idemez imiş 367b/21-22, Burzū’ya aşlā kimesne iltifāt etmedi 370a/18.

Kimse: cümle pehlevānları hālāş idüp aşlā kimse kıalmadı 351b/9, ben sağ iken seni kimseye virmem 353b/22, ol kimse Burzī ye bağıdı 357a/23.

Ne: her ne ise belli olur 371a/25.

4.3.5. Soru zamiri

Kim: ve bu nāme kimiñdür 371b/7.

4.3.6. Bağlama zamirleri

Bağlama zamirleri “kim” ve “ki”dir. Bu zamirler “ki o” manasını verir ve sonuna geldiğı ismin açıklaması yani sıfatı veya zarfı niteliğindedir.⁷¹

Kim: hağı te‘ālā kim oldır kıadr ü kıyum dāna benim kıatımdan kim 372b/24.

Ki: Gülnār Bānū ki üç seneden (13) beri gāib idi 372b/12-13.

4.4. Zarf

Bir fiilin, bir sıfatın veya bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik ve soru kavramları bakımından etkileyen kelimelere zarf denir.⁷² Metinde tespit ettiğimiz zarflar aşağıdaki gibidir.

⁷¹ Erdem, *Müseyyeb-nāme*, s. 84.

⁷² Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, s. 300.

4.4.1. Hâl zarfları

sen bu uşlu ağıllı dil-āversin n' için böyle idersin 355b/1, Burzī ol elindeki odunun pāresin Bijen'in göğsüne öyle urdı kim 354b/18, orta yere ölü gibi uzada kodı 356b/13, ben varup yalnız Burzī'niñ bārgāhından içeri gireyim 374a/4.

4.4.2. Zaman zarfları

haftada bir kerre deryādan gelüp bu diğme dolanur 370b/2-3, ol zamān kapup selāmete çıkar 372b/6, bu dīvleri görp evvel korçdılar 361a/14, andan sonra kalkup Selīm Şāh Dīvānına vardı 361b/14.

4.4.3. Yer-Yön zarfları

aşağa başa varınca şabāh olur 365a/3, Rüstem girü dönüp gene bārgāhına geldi 355b/12, Selīm Şāh Dīvānından içerü girüp bir köşede turdu 361b/20.

4.4.4. Miktar zarfları

az kaldı kim sırrımız ifşā olup başımız araya gide 364a/4, otuz altı pāre raḥş ālāti rahtı kodum 370b/1, yedi kerre diğme dolanup döndiki yine deryāya gide 370b/19.

4.4.5. Zarf-fiiller

-u, -ü: diyü 371a/15.

-inca, ince: kırılınca 372a/7, varınca 373b/5, diyince 374a/22.

-madan, -meden, : yıkılmadan 374b/4, eylemeden 364a/8, almadan 360a/12.

-ken: gelürken 371a/6, giderken 353a/8, kaçarken 353a/16.

-up, -üp: dönüp 368b/2, getürüp 352b/25, alup 351b/25, idüp 353a/3.

4.5. Edat

Tek başlarına anlamları olmayan, hiçbir nesne ve hareketi karşılamayan anlamlı kelimelerle birlikte kullanılarak onları destekleyen, gramer vazifesi gören kelimelerdir.⁷³

4.5.1. Son çekim edatları

İsimlerden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlede diğer unsurları arasında zaman, mekân, cihet, tarz, benzerlik, başkalık vb. gibi bakımlardan çeşitli ilgiler kuran kelimelere çekim edatı denir.⁷⁴

Bile: vezīr hoşup da' vete bile gönderdi 372a/8.

Gibi: taht şandaliyesinde fiğān-ı arslan gibi geçüp karar dade oldu 374a/14.

⁷³ Ahmet Buran-Ercan Alkaya, *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Akçağ Yay., Ankara, 2009, s. 230.

⁷⁴ Hacıeminoğlu, s. 1

İçin: Burzī yirinden durup def -i humār içün birāz bāde nūş idüp andan çin-i pūlāda müteferriķ olup 357a/14.

İle: şeh-zāde ile cenk iden deliķanluyaĶīūr-ı Tīg-zen dirler 357b/5-6.

üzre: sedīr üzre 365a/14.

-e dek: şimdiye dek 368b/5.

-dan şoñra: bundan şoñra 353a/25.

-den ğayrı: senden ğayrı dil-āver yoķ mu 355b/9.

4.6. Bağlaçlar

Eş görevde veya eş değerde birbiriyle ilgili kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri bağlayan ve bunların birbiriyle bazen anlam bakımından bazen de şekil bakımından bağlantı kuran anlamlı ve görevli dil birliklerine bağlaç denir.⁷⁵ Bağlaçlar anlamları ve fonksiyonlarına göre tasnif edildi.

4.6.1. Anlamına göre bağlaçlar

Şart Bildirenler

Eger: eger ‘ asker Burzī-yi bozup arada kendüsin helāk ide bilürler ise devlet bizim 364a/7.

Sıralama Bildirenler:

Amma: Amma Burzī muķaddem çıkup Ekvān: “ Türk nedir yā Turbāk ?ol şamāta yoħsa esīrleri boşanmış mı?” didi 351b/16-17.

Sebep Bildirenler

Çünkü: iki cānibden ol gün tudar gelirin görüp şabāħa müteraķķıb oldılar çünkü ol gice mürūr idüp şubħ irdi gün kıble kıldıkdan baş gösterüp ‘ālem-i münevver olduķda iki taraıdan kılķup cenk-i ħarbilere turreler urup raħşlarına süvār olup meydān merkezine geldiler 362a/3-4-5.

İstisna Bildirenler

Meger kim: Ammā bunlar bu şadedde iken meĝer kim ol maĝaraya yakın bir ejder kenāmgir olup 359b/15.

Atıf Bağlaçları

İle: yanında bir pehlevān ile otuz miķdārı kimesne var 372b/13.

Atıf Vavı

u: yār u ķarındaş 373a/4.

⁷⁵ Yavuz, *Türkiye Türkçesinde Bağlaçlar*, ManasYayıncılık, Elazığ, 2013, s.41

ve: iki pehlevān kim birine Şāmil tīr-endāz ve birine Kāmil kemend-endāz dirlerdī 373b/ 8-9.

Açıklama Bildirenler

Belki: güzel yirinde āmmā belki ikinci def a böyle olmaya 368a/11.

Elbette: Gīv didikleri pehlevān durmaz elbette bizi şalıver bizde siziñle oturup keyf irişdürelim 351b/17-18.

Gerekdür kim: gerekdür kim Қаһтān ‘ amūd kişi bende çeküp kendiñ dağı tūğ bir dendān ve kefn bir gerdān baña qarşu gelüp hāk-ı ,āk-ı payımda yüz sürüp imān- İslām ı kabul idüp kendi eliñ tırāşıda idüp yine ma‘būd-ı ittiḥāz eyledügin ḥācları ve putları şikest idüp benimle yār u qarındaş olasıñ 373a/2-3-4.

Ḥāşıl-ı kelām: ḥāşıl-ı kelām faşlı tamām idüp zemin pūs eyledi 365a/9-10.

Ḥatta: teziyye başın ilerü virdikde ḥatta siper dağı çini ṭabağ gibi ṭardağan olup bakiyye-i darb-ı gürz ketfine indi 358a/10.

Ta kim: ta kim bunları diḥme-i Ḥüsrevşīr öñüne gelüp zemīne indiler ve gelüp Burzī öñünde temennā eylediler 368b/15.

4.6.2. Fonksiyonlarına göre bağlaçlar

Cümleleri Bağlayanlar

Dağı: vesā’ir ālāti dağı cümle üzerine arasta idüp dönüp diḥmeniñ qarısından ṭaşra oldı 370b/8-9.

Hem: Şağād dağı Burzūye incinüp muḳayyed olmadı ve hem bu gice tūzdir dağı eylemezler diyü ḡaflet üzere oldı 364a/10-11.

Ki: Қаһтān ordusınıñ yirinde yellere eser bildiler ki qarabāḥat anıñdır 364a/ 18.

Kim: şaḳalın eline aldı kim fikr eyleye şaḳal ḳopup zemīne düşdi 366a/4.

Ola ki: dağı pend ü naşīḥat ile ola ki suhūletle imāna gelüp nermle yadu qarındaş ola 372b/3.

Şöyle kim: Selīm şah emr idüp cümlesi birden yüridiler iki leşker birbirine ḳatıldılar şöyle kim aḳ ata ḳıraāt-ı hemreniñ olup ḡünüñ yüzi baḳır tasa döndi 358b/19-20.

Ve: yendi bā‘de ile cām alup ‘işrete başladılar ve keyfler germ ā germ olduḳda olḡün olan cenk aḥvālin söyleşmeḡe başladılar ve meydāna ādem gönderüp şehidlerī ḳaldırıp defn etdiler 359a/1-2-3.

Sözcükleri Bağlayanlar

Hem...hem: bu gice varup hem aşlın haber alayım ve hem fırsat bulursam Burzīyi alup geleyim ve başın keseyim 361a/ 19-20.

Ve: Kītūr gitmedi ādem gönderüp askerın ve bārgāhın getürtdi 362b/9.

4.7. Fiil

4.7.1. Olumsuzluk eki

“-ma, -me” eklerinin fiil kök ve gövdelerine getirilmesiyle yapılır.

olmaz 363a/1, açılmaz 365b/21, idemez 367b/22, bilmeziz 368b/16.

4.7.2. Şahıs ekleri

Metin Eski Anadolu Türkçesi dönemi şahıs eklerinin özelliklerini taşır.

Zamir Menşeli Şahıs Ekleri: Eski Anadolu Türkçesinde zamir menşeli şahıs ekleri öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman, şimdiki zaman, istek çekimlerinde kullanılmıştır.

Teklik: 1. Şahıs: -am, -em/-ım, -im

2. Şahıs: -sın, -sin

3.Şahıs:-(-dur,-dür,-durur)

Çokluk: 1. Şahıs:-uz, -üz/-z, -iz, -uz, -üz

2. Şahıs: -sız, -siz

3. Şahıs: -lar, -ler

İyelik Menşeli Şahıs Ekleri: Bilinen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan şahıs ekleridir.

Teklik: 1. Şahıs: -m: 2. Şahıs:- n: 3.Şahıs: -Çokluk: 1. Şahıs: -k, k

: 2. Şahıs: -niz, nuz, nüz: 3. Şahıs: -lar, -ler

Emir Ekleri:

Teklik: 1. Şahıs: -ayın, -eyin, -ayım, -eyim

: 2. Şahıs: -eksiz;-gıl, -gil

: 3. Şahıs: -sın, -sin, sun, -sün

Çokluk: 1. Şahıs: -alım, -elim, -alum, -elüm

: 2. Şahıs: -n, -nuz, -nüz, -(ı)nız, -(i)niz, -(ı)nuz, -(i)nüz, -(u)nuz, -(i)niz

: 3. Şahıs:-sunlar, -sünler.

4.7.3. Fiil çekimi

4.7.3.1. Haber kipleri

4.7.3.1.1. Bilinen geçmiş zaman

Teklik 1. Şahıs: getürdüm 356b/14, gördüm 367b/19, buldum 370a/6.

Teklik 2. Şahıs: aldın 358a/1, haber alabildin mi 365b/6.

Teklik 3. Şahıs: eylediler 365b/8, virdiler 366a/6.

Bilinen Geçmiş Zamanın Olumsuzu: gitmedi 366b/17.

4.7.3.1.2. Öğrenilen geçmiş zaman

Teklik 3. Şahıs: dimiş 371a/8, eylemiş 371b/19, bağlamış 372a/19.

Çokluk 3. Şahıs: çıkmışlar 373b/18, almamışlar 365b/12, dikmişler 369b/21.

4.7.3.1.3. Gelecek zaman

Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan gelecek zaman eki -ısar, -iser incelenen metinde tespit edilememiştir. Bunun yerine sıfat-fiil fonksiyonu ile kullanılan -ecek/-acak eki metinde genellikle gelecek zaman fonksiyonuna yakın bir işlev ile kullanılmıştır. Ancak bu ekin gelecek zaman eki olarak kullanımını incelenen metinde tespit edilememiştir.

4.7.3.1.4. Geniş zaman

Teklik 3. Şahıs: ider 356b/8, gider 366b/2, olur 373b/13.

Çokluk 1. Şahıs: bilürüz 351a/14, kırılırız 362a/12.

Çokluk 3. Şahıs: yaturlar 365a/3, olurlar 368a/12, gelürler 368a/17.

Geniş Zamanın Olumsuzu: Geniş zamanın olumsuzu -maz, -mez ekiyle yapılmaktadır.

olmaz 368b/4, yapışmaz 374b/14, söylemez 351b/20.

4.7.3.2. Dilek kipleri

4.7.3.2.1. Emir

Teklik 1. Şahıs keseyim 364b/2, iletayim 364b/2.

Çokluk 1. Şahıs: ḥalāş idelüm 353b/24, temāşa idelüm 357a/21.

Çokluk 3. Şahıs: çeksünler 364a/6, getürsünler 368a/4.

4.7.3.2.2. Şart

Metinde, Türkiye Türkçesinde olduğu gibi “-sa, -se” eki kullanılmıştır.

Teklik 1. Şahıs: yazılısam 351a/7, kırsam 355b/6.

Teklik 2. Şahıs: varsan 368a/17.

Teklik 3. Şahıs: olsa 371a/24, konuşsa 372b/1.

Olumsuz: olmasa 374b/25.

4.7.3.2.3. *Gereklilik*

Eski Anadolu Türkçesinde bu kip için kullanılan özel bir ek mevcut değildir.⁷⁶ Ancak bu kip için “-mak/-mek gerek ve -sa gerek” yapıları kullanılmıştır. virse gerektür 364b/17, olsam gerek 365b/23, olunmak gerektür 368a/16.

4.7.3.2.4. *İstek*

Eski Türkçedeki -ga/-ge (-gay/-gey) eki batı Türkçesine geçerken ses değişimine uğrayıp -a/-e haline geçmiştir. Ek, bu ses değişikliğinin yanında işlev de değiştirmiş ve istek eki durumuna geçmiştir.⁷⁷ İncelenen metinde İstek kipi “-a, -e” ekleriyle karşılanmıştır.

Teklik 1. Şahıs: gelem 366b/5.

Teklik 2. Şahıs: olası 370a/1, urası 370a/4.

Teklik 3. Şahıs : ola 372b/3, gele 351a/16.

Çokluk 3. Şahıs: hālāş ideler 358a/14, girmeyeler 361a/10, haber vireler 370b/14.

Olumsuz: olmaya 351a/25, işābet eylemeye 359a/18.

4.7.4. Birleşik çekimler

4.7.4.1. *Rivayet*

Geniş Zamanın Rivayeti: Olumsuz hali tespit edilmiştir.

idemez imiş 367b/22.

4.7.4.2. *Şart*

Geniş Zamanın Şartı: yıkarsa 368a/9, çıkarsam 370a/7, olursam 370a/7.

4.7.5. Ek fiil

4.7.5.1. *Bilinen geçmiş zamanı*

mālik idi 371b/21, var idi 372a/1, gerek idi 372b/1.

4.7.5.2. *Geniş zamanı*

Sencān Şāh’dur 373b/19, aşılıdır 354b/6 oğlıdur 357b/3.

4.7.5.3. *Şartı*

vāqī‘ ise 363b/15.

⁷⁶ Hatice Şahin, *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yay., 2003, Ankara, s. 63.

⁷⁷ Özkan, “Tarihi Türkiye Türkçesi Metinlerindeki İstek Eki-A/-E‘nin Kullanılışı”, *Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı Bildiriler (3-4 Aralık 1999)*, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 110.

4.7.5.4. Zarf-fiili

dil-āver iken 368a/3.

4.7.6. İsimden fiil yapma ekleri

-l: çoğaldı 373a/25.

-la: bağlayup 354a/8.

-ar: karaltunuñ 373b/1, ağardı 372a/15.

-at, -et: gözet 361a/12.

-la: bağlamak 380b/18.

-lan, - len: yüklen 364b/21, kahırlanup 363b/22.

4.7.7. Fiilden fiil yapma ekleri

-dur: toldurup 374b/17, kırdurup 369b/17, pekişdür 351a/25.

-l: kesilüp 365b/17, yıkıldı 360b/14, şarıldı 363b/23, açıldı 374b/20.

-n: olunur 357a/10, alunur 363a/20, dolanur 370b/3.

4.7.8. Birleşik Fiiller

4.7.8.1. Birinci unsuru fiil olan birleşik fiiller

Yeterlilik

kaşd idemez 353a/25, kendüne ğalebe idemez 367b/21-22, gidemez 371a/2.

4.7.8.2. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller

it-: men^ç itdi 358a/6, emr idüp 358b/19.

eyle-: karar eyledi 359a/1, müzākere eylediler 359a/7.

ķıl-: yāri ķıldı 367a/2.

ol-: zāhir oldu 367a/23, beyhūde oldu 367a/24-25, helāk oldu 367b/1.

İncelenen metinde yardımcı fiil olmadığı halde Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerle birleşip kaynaşarak birleşik fiiller meydana getiren kelime grupları da bulunmaktadır.

al-: bendin aldılar 368a/6.

bağla-: kīn bağladı 354a/9.

bul-: ħalāş buldum 360a/3.

çek-: elem çekdim 366a/7.

getür-: ħaber getür 366a/1.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Metin

[350a] ⁽¹⁾ Meşhūr Rüstem meydānda tekrār er taleb eyledi. Efrāsiyāb on yidi kerre yüz biñ ‘asker birden ⁽²⁾ tıǵların ‘üryān idüp yürüdi. Rüstem ol hāli görüp bir kerre tıǵ-ı ğamgamı ‘üryān idüp ‘asker-i Tātār’a bir giriş ⁽³⁾ girdi kim önüne gelenleri hıyar mişāli doǵrayup ādemi ādem ile kırdı. Kāvus-ı Kāmran tarafından bu cengi ⁽⁴⁾ gördükde bir kerre ‘alem sāyesinden Ferāmerz-ı ser-āmed ol dil-āver-i āhen-cebe Ƙuṭb-ı āteş-deme süvār olup kendin ⁽⁵⁾ Tātār ‘askerine urdı. Bānū-yı Güşāsb gördi birāderi Ferāmerz cenge yürüdi, Bānū daḡı tıǵ-ı āteş-tābın ⁽⁶⁾ ‘üryān idüp yürüdi. Āzere Bānū gördi hemşiresi gitdi, ol da yürüdi. Andan Būrzi’yi şāh-bāz, ol dilir-i ⁽⁷⁾ mümtāz yürüdi ve Hüsrev-i ejderhā-bend, ol pehlevān zūr-mend yürüdi, daḡı ardlarından bütün Īrān ‘askeri yürüdi, ⁽⁸⁾ iki leşker birbirine qarılıp qatıldı. Yirūñ yüzi penbe mişāli havāya atıldı. Aq at, qara at yek-reng oldı. ⁽⁹⁾ Deli Bānū ceng idüp giderken Efrāsiyāb geldi. Efrāsiyāb’uñ elinde tıǵ-ı hūn-feşān Deli Bānūya bir kılıç urdı. ⁽¹⁰⁾ Deli Bānū siper-i göbegi ile men‘ eyledi. Andan irüp Efrāsiyāb’uñ sinesine bir el arqası öyle urdı kim ⁽¹¹⁾ dem-i nefesi sinesinde bend olup at gerdānına qapandı. Bānū qol şunup Efrāsiyāb’ı düvālınden qapup hāh-na- ⁽¹²⁾ hāh qolına aldı. Efrāsiyāb kendine gelüp ne gördi, bānū kendüyi qolına almış ğayret ile öyle lenger virdi ki ⁽¹³⁾ kemeri taqāt getüremeyüp kırıldı. Efrāsiyāb zemīne düşdi. ‘Asker-i Tātār ğulüvv idüp bānūnuñ öñinden qaptılar, ⁽¹⁴⁾ bir yedek raḡşa süvār itdiler. Efrāsiyāb, Rüstem kovalayup gelürdi. Bānūnuñ bu hūnerin görüp taḡsīn eyledi. ⁽¹⁵⁾ “Ne olaydı oǵlum Ferāmerz gibi bu da erkek olaydı.” didi. Ammā beriden Ferāmerz alayları söküp, şaflar bozup ⁽¹⁶⁾ ‘alemlere irişdi. Kereşyüz gördi Ferāmerz gelüp çatdı, bir de nā-ġāh şol qoldan bir na‘rā daḡı peydā oldı. ⁽¹⁷⁾ Şöyle kim dehşet-i na‘rādan Kereşyüz’uñ ‘aqlı gitdi. Bir de kendüye gelüp gördi Būrzi’yi şāh-bāzdur. Kereşyüz ⁽¹⁸⁾ “Şimdi bunlar ‘askeri bozarlar.” diyüp emr itdi, taḡl-ı ārām çaldılar. Taḡl-ı ārām şadāsın işindince Ferāmerz ⁽¹⁹⁾ ve Būrzi döndiler. Hāşılı iki ‘asker dönüp qondılar.

Kāvus-ı Kāmran bārgāhına gelüp ol ğün Dīvān ⁽²⁰⁾ eyledi. Cümle begler gelüp yirli yirinde qarar eyledi. Ammā Būrzi dönüp gelürken gördi Īrān dil-āverlerinden ⁽²¹⁾ iki dil-āver birbiriyle muşāḡabet idüp kendinüñ şumluġın söylerler, biri birine eyütür: “Ey birāder, şu Būrzi’yi ⁽²²⁾ şāh-bāz, gerçi bir yegāne-ı ‘ālem dil-āverdür. Lākin merdligine söz yoq, ancak şūm-qadem, zīrā gelediden beri gör ne qadar ⁽²³⁾ Īrān

dil-âverleri esîr oldu. Efrâsiyâb bir hun-rîz ve kıttâl pād-şâhdur. Korkarum ol dil-âverleri katl ider.”⁽²⁴⁾ didi. Bûrzî’yi şâh-bâz bunları işidüp nesne dimedi. Çadırına gelüp rezm tonların çıkarup bezm tonların⁽²⁵⁾ geydi. Dîvân-ı Kāvus’a gelüp yir öpüp, geçüp şandalîsinde oturdu. Andan simâṭ gelüp yindi. Rüstem, Ferâmerz [350b]⁽¹⁾ vesâ’ir dil-âverler meclise gelüp ‘işrete başladılar. Andan şöhbete mübâşeret olunup esîr olan dil-âverler añıldı.⁽²⁾ “Şimdi nice idelüm? Eger birden gulüvv eylesek fi’l-hâl içerde esîrleri helâk iderler. Aña bir çâre olsa ki hâna⁽³⁾ bir tarîḳ-ıla girilse?” didiler. Her biri bir söz söyledi. Bu eşnâda Bûrzî, Rüstem’e eyitdi: “Devletüm niyâ, baña icâzet⁽⁴⁾ vir. İnşâ’allah ben buñları ḫalâş iderüm. Zîrâ kim aşlından esîr olmağa sebeb ben oldum, yine ben ḫalâş iderüm.”⁽⁵⁾ didi. Rüstem: “Olmaz yâ Bûrzî, zîrâ seni bilürler.” didi. Bûrzî daḫı muḳayyed olmadı. Taşra çıkar bahânesiyle çıkup⁽⁶⁾ çadırına gitdi. Kendüsini bir Tâtâr kıyâfetine koyup andan bir nâme düzdi. Eline alup Dîvân-ı Kāvus’a vardı,⁽⁷⁾ izîn alup içeri girdi. Kāvus öninde yir öpdi ve nâmeyi virdi. Kāvus alup vezîre virdi. Vezîr oḳıdı.⁽⁸⁾ “İşte hân-ı Ferîdün’da esîrleri cümle katl itsem gerekdür. Şoñra n’içün ḫaber itmedüñ dimeyesin.” dimiş. Rüstem,⁽⁹⁾ nâmeden bu cevâbları işidüp “Müte’allim olup fâ’idesi ne, oraya varup ḫan ḳapusın kırup içeri girince⁽¹⁰⁾ anlar esîrleri katl iderler. ‘Acaba nice eylesek?” didi. Aşlâ Bûrzî’yi biri teşḫîş idemediler. Bûrzî gülmege başladı.⁽¹¹⁾ Rüstem: “Ne gülersin, bire küstâḫ Tâtâr! Bizi istihzâ mı idersin?” diyüp diḳḳat ile baḳdı. Gene teşḫîş idemedi.⁽¹²⁾ Bûrzî: “Devletüm niyâ, beni bilemedüñ.” diyince Rüstem o zaman bildi, dönüp Bûrzî: “Gördüñ mi devletüm niyâ, sen beni⁽¹³⁾ farḳ idemedüñ, yâ Tâtâr nice bilür. Nâmenüñ aşlı yoḳdur.” didi. Rüstem şâd olup : “İmdi yâ Bûrzî, var göreyim⁽¹⁴⁾ seni. Başîret üzere ol, ola kim duyılmaya idüñ.” didi. Bûrzî: “Benden yana ḳulaḳ uruñ. Ḳaçan üçinci na’râ⁽¹⁵⁾ ururum, ol zamân siz de ‘asker ile yürüñ.” didi ve himmet taleb idüp ‘azm-i leşker-i Tûrân eyledi. Rüstem, Sîmâb-ı⁽¹⁶⁾ Şabâ-reftâra: “Yâ Sîmâb, sende ḫalîfelerinden bir ikisin yanına alup Bûrzî’nuñ ardınca gidüñ. Her nice olursa⁽¹⁷⁾ bize ḫaber irişdürüñ.” didi. Sîmâb: “N’ola?” diyüp baş ḫalîfelerinden Cetsek (?) ‘ayyârı aldı. İki ‘ayyâr daḫı alup⁽¹⁸⁾ dört nefer kimse tebdîl-i şüret Tûrânîler libâsıyla Bûrzî’nuñ ḳafâsına düşdiler.

Bûrzî muḳaddem leşker-i⁽¹⁹⁾ Tûrân’a gelüp Hân-ı Ferîdün semtinecessüs eyledi, meger Ekvân Hân nâm şah-zâde ḫânlardan birinin ser-i niḡahbân⁽²⁰⁾ ta’yîn idüp gicede yüz nefer kimse ile beklerdi. Şimdi eger anuñ yanına âdem yazarlardı.

Şabāhdan bekleyüp ⁽²¹⁾ irtesi gene ikindi zamānı bir ğayrı yüz ādem dağı yazup evvelki gice bekleyenleri bulalardı. Dincden dince ⁽²²⁾ nigahbān ta‘yīn olunurdu kim uyuyup bir iş çıkarmayalar. Ekvān ekşeri gündüzlerde yaturdı. Gice yüz ⁽²³⁾ nefer bekçi ile muqaddem Bilsem’ün arām itdügi şuffede oturup iki kapunuñ arasında şabāha dek iki taraftan ⁽²⁴⁾ nevbet ile esīrleri birer birer qalkup yoqlarlar idi, bendleri çözülip boşanmaya. Bürzī bunları ⁽²⁵⁾ alup vaqt-i ‘aşr olunca gezdi. Sīmab ‘Ayyār dağı Bürzī’nüñ bī- haber kafasınca gezüp ‘ayyārlar ile ayrılmazdı. [351a] ⁽¹⁾ ittifāq Burzī bir yire geldi, gördü. Kereşyüz bir bārgāhda oturmuş ‘asker yazar, Burzī durup temāşa ⁽²⁾ eyledi. Aḥşama bekci yazar; ammā adın ve maḥallesin ve aşlın su’āl idüp iki şahid dağı iki ādem gelüp ⁽³⁾ “Bu şehādet iden ādemlar şādıku’l-ḳavl eyü ādemlerdür.” deyüp şehādet eylerler. Bir kimse gelüp Kereşyüz’e: “Beni de yaz.” ⁽⁴⁾ didi. Kereşyüz: “Aduñ nedür?” didi. Herīf: “Adum Qālqāl’dur.” didi. “Babañ adı nedür?” didi. “Qāvālkāl”. “Qanğı diyārdansın?” ⁽⁵⁾ “Kīlāt-ı Harem’denüm.”, “Seni bilür var mı?” didi. İki kimse gelüp: “Sultānum bu yādigār Zermān maḥallesinden olur”. ⁽⁶⁾ Kereşyüz zabt idüp: “Yā sizi bilür var mıdur?” didi. İki kimse dağı gelüp: “Belī bu iki ādemler şādıku’l-ḳavl ⁽⁷⁾ kimselerdür.” diyüp şehādet eylediler. Bu kerre Burzī fikre vardı. “Şimdi ben de yazılısam iki şahidi qanda bulayım?” ⁽⁸⁾ diyüp tevekkelī bir kerre varırum diyüp ilerü vardı. Kereşyüz’e: “Ben de yazılırım.” didi. Kereşyüz baqdı: “Yā şah-bāzum ⁽⁹⁾ sen qanğı şehirdensin?” didi. Burzī: “Behiştken’den gelürüm ancaq aşlında memleketüm Tahāreş-ender diye nā-peydā dirler ⁽¹⁰⁾ bir köyden olurum.” didi. Kereşyüz: “Aduñ nedür?” didi. Burzī: “Adum Durbaḳ babam adı Dursun.” didi. Kereşyüz: ⁽¹¹⁾ “Seni bilür ādem var mı?” didi. Burzī gönünden nice olur dirken, meger Sīmāb üç nefer-i ‘ayyārıyla gelüp Burzī’nüñ ⁽¹²⁾ kafasından temāşa iderdi. İlerü gelüp, Cetsek(?) ile: “Belī pehlevān aşil-zāde dil-āverdür.” [_____] Dursun ⁽¹³⁾ oğlı Durbaḳ’dur.” didiler. Kereşyüz: “Size kim dirler bilür var mı?” didikde, girüden ol iki nefer-i ‘ayyār dağı gelüp: ⁽¹⁴⁾ “Belī bu iki ādem şādıku’l-ḳavl ādemlerdür. Biz bilürüz birine ırte göresin ve birine soñra duyarsın müddet-i ⁽¹⁵⁾ ‘ömrlerinde yalan nedür bir söz söylememişlerdür.” didiler. Kereşyüz bunları yazup Burzī’ye: “İmdi var ayakdaş ⁽¹⁶⁾ lar gele başiret üzere ol.” diyüp yüz nefer ādeme il-ḥāḳ eyledi. Burzī ta‘accüb idüp “Ayā şehādet eyleyen kim ⁽¹⁷⁾ ola.” dirdi. “Hele kim ise imdāduma irişdiler”. Kereşyüz bunları Ekvān şehzādeye teslīm eyledi. Ol gice ⁽¹⁸⁾ bekleyenler çıqdılar. Ekvān yeñi bekciler ile ‘ayş [u] nūşa başladı.

Sīmāb orada ‘ayyārları bırağup kendi ⁽¹⁹⁾ sürüp bārgāh-ı Kāvus’a geldi. Rüstem’e ve Kāvus’a aḥvāli naql eyledi. “Burzī işte şöyle bir tārīk ile ⁽²⁰⁾ Ḥān-ı Feridūn’a yol bulup görelüm ne zūhūr ider, gene giderim aḥvāl ne yüzden olursa ḥaber eylerüm.” diyüp ⁽²¹⁾ Kāvus’dan ve Rüstem’den baḥşış alup, gene Turān ‘askerine geldi. Kāvus ile Rüstem, Burzī’nüñ üçüncü na‘rāsına ⁽²²⁾ müteraḳḳıb oldılar.

O yañadan Burzī, Ḥān-ı Feridūn’da bekçiler ile iki ḳapunuñ arasında olan şuffede ḳarşu ⁽²³⁾ ḳarşuya oturup nevbet ile esīrleri yoḳlarlardı. Burzī, Ekvān olan şuffeye düşdi. Ḥālḳa olup ⁽²⁴⁾ bāde içerlerdi. Nevbet Burzī’ye geldi kim ḳalkūp esīrleri yoklaya, Ekvān eyitdi: “Ḳalk yoldaş sen daḫı ⁽²⁵⁾ şem‘ayı yaḳ, gir esīrleri yokla olmaya kim birinüñ bendi gevşemiş ola; öyle ise pekişdür.” didi. Burzī: [351b] ⁽¹⁾ “N’ola!” diyüp ḳalkdı. Bir şem‘a yaḳdı. Andan Ekvān miftāḫı Burzū’ya atıverdi. Burzī alup ḳapuyu açup ⁽²⁾ içeri girdi. Ālāt-ı mülāḫāza esīrleri birer birer yoḳladı. Andan Gīv’e gelüp: “Nā-bekār āhen-ger pīçe, yarın ⁽³⁾ sizi çıkarup cümleñiz başlarıñızı kesüp, dünyā zahmetinden ḳurtılırsıñız.” diyüp yanına geldi. Bendin ⁽⁴⁾ yoḳlar gibi olup alıvirdi. Yāb yāb Gīv’e kendin bildürüp: “Di imdi sen uşul ile cümlesiniñ ⁽⁵⁾ bendin alup tamām oldıḳda zencīr çaḡşarat ben gelür sizi alurum, ḳapudan taşra çıḳdıḳda birer bekci helāk ⁽⁶⁾ idüp silahlarıñıñ görelim soñra nice olur?” diyüp gene taşra çıḳdı. Ḳapuyu kilidleyüp miftāḫı Ekvān’a ⁽⁷⁾ virdi. Gene gelüp yirinde ḳarar eyledi. Ekvān: “Ya Durbaḳ esīrleri nice bir ḫoş yoḳladıñ mı?” didi. Burzī: “Belī ⁽⁸⁾ yoḳladım. Ancaḳ ol egri gözli āhen-ger pīçeniñ bendi bir miḳdār boşanmış idi anı çeküp muḫkem eyledim.” ⁽⁹⁾ didi. Bunlar gene ‘işrete başladılar.

İçerüde Gīv de cümle pehlevānları ḫalāş idüp, aşlā kimse ḳalmadı. Andan ⁽¹⁰⁾ Gīv bir kerre zincirleri dartdı; bir çaḡşadı ḳopdı. Bekçiler [____] giyüp, Ekvān: “Nedir ya Durbaḳ ol çaḡşadı?” ⁽¹¹⁾ diyince hemān Burzī: “Bre şu nā-bekār Gīv zinciri çeküp dartar bilmem ‘aklınca ḳırmaḳ mı ister, baḳayım.” diyüp, Burzī ⁽¹²⁾ yine ḳalkdı. Eline şem‘a alup miftāḫı alup ḳapuyu açdı ve içeri girüp Gīv’iñ yanına gelüp: “Yā Gīv ⁽¹³⁾ pehlevānlar ḫalāş oldılar mı?” didi. Gīv: “Belī cümle bendeleri gūşāddır.” didi. Burzī: “Di imdi cümleñiz ardımca ⁽¹⁴⁾ gelüñ.” didi. Ḳaçan ben Ekvān’ı ḳatlı etdikde sizde bekçileri birer birer ḳatlı idiñ bir taşra çıḳmaḳ ḳalır aña da ⁽¹⁵⁾ Ḥudā kerīmdir.” diyüp dönüp taşra çıḳdı. Ardınca Gīv daḫı ardınca Bijen ḫulāşa-i kelām pehlevānlar biri ⁽¹⁶⁾ biriniñ ardınca ṭurna ḳaṭar, taşra yürüdiler. Amma Burzī

muqaddem çıkup, Ekvān: “Türk nedir? Yā Durbāk ol ⁽¹⁷⁾ şamāta yoḥsa esīrler boşanmış mı?” didi. “Yoḥ, Gīv didikleri pehlevān durmaz, elbette bizi şalıvir, biz de ⁽¹⁸⁾ siziñle oturup keyf irişdürelim cānımız içerüde şıķıldı, diyü zinciri çağşaradır. Ben de cümlesin ⁽¹⁹⁾ şalıvirdim. Hā gelsün anlarda birāz oturup eglensünler.” didi ve gerüye baķup “Gelüñ ey dil-āverler elem ⁽²⁰⁾ çekmeñ. Ekvān Şeh-zāde öyle çig şeh-zāde degildür. Nesne söylemez.” didi. Pehlevānlar daḡı birbiri ardınca taşra ⁽²¹⁾ yürüdi. Ekvān ise Burzī’ye bir söz söyler kıyas idüp cān kulaḡıyla diñlerdi. Aşlını gördü. ⁽²²⁾ [ ] oldu “Ne yabāni söyler şu nā-bekār sen delü misin?” diyüp bekçilere “Bre komañ.” eyledi. “Esīrler boşanmış ⁽²³⁾ kapuyı alıñ taşra çıkmasunlar.” didi ve kendi dāl tīg olup, “Bre nā-bekār bu seniñ işledügin iş naşıldır?” ⁽²⁴⁾ diyüp, Burzī’niñ üzerine yürüdi kim çalup iki pāre ide. Burzī: “Ey nā-merdānlar insān degil midür? Sen yi ⁽²⁵⁾ iç anlar ḡapisde aç şuşuz dursun.” diyü bir na‘rā urdu ve Ekvān’ıñ tīgın elinden alıp kendi tīgıyla [352a] ⁽¹⁾ Ekvān’a bir tīg öyle urdu kim Ekvān’ı iki pāre idüp sā’ire bekçiler Ekvān’ıñ öldügin görüp elleri ⁽²⁾ şovıdı pehlevānlar içerüden çıkup bekçileri birer leşi öldirüp alātların alup üzerlerine arāste ⁽³⁾ eylediler. Āmmā Būrzī na‘rāsından taşrada ‘ asker āḡāh olup “Bre ḡāniñ içerüsünde esīrler boşanmış.” diyü ⁽⁴⁾ “Azīm-i ḡarb-i ḡal var.” diyüp bend-i bezniñ oldu gelüp ḡāni kapusın kāt ender kāt kuşadup durdılar. ⁽⁵⁾ İçeri girmege cesāret idemediler. Efrāsiyāb ḡaber alup cümle bekçiler ile gelüp ḡāni kuşatdı āmmā ne taşradan ⁽⁶⁾ içeri girdü ne içerüden taşraya çıkabilürler. Öyle ḡāni muḡāşıra idüp ḡaldılar. Būrzī de begler ile bekçileriñ ⁽⁷⁾ öldüḡi şuffede oturup şabāḡa dek ‘ işret eyledi. Şabāḡ oldıḡda Būrzī ḡāniñ kapusın açup pehlevānlar ⁽⁸⁾ tīgların ‘ üryān idüp durdılar, içeri gireni kesdiler. ḡayrı Turāniler ḡorķup kimse içeri girmege cesāret ⁽⁹⁾ idemedi. ‘ āķıbet içeri Humān ibn Veyse bir nīzeye bir miḡfer geķirüp kapudan içeri şoķdu. Pehlevānlar ⁽¹⁰⁾ ādem şanup bir oḡurdan tīgların indirüp tekrār ḡaldurınca Humān kendüsin ḡāndan içerüye atdı. ⁽¹¹⁾ Keyf-i mā-ittifaķ Giv ile kucaķ kucaḡa geldiler. Giv gördü Human’dır cān ‘ alāmetiyle şarılup boḡaz ⁽¹²⁾ boḡaza oldılar. Biraz sürişüp Būrzī de “Yā Giv ḡayret eyle, n’eylersin?” diyince Giv’e ḡayret mustüli olup ⁽¹³⁾ Giv yıķup Human’ı bende çekdi. Āmmā ol dem Būrzī bir na‘rā urdu. Rüstem, Būrzī’niñ iki kerre na‘rāsın ⁽¹⁴⁾ işitdikde bildi kim pehlevānlar ḡalāş olmışdur. Āmmā Būrzī cünkim Human’dan içeri girmek ta‘rifini ⁽¹⁵⁾ gördü. “Bu şan‘at ile taşra çıkmaķ kābildir.” diyüp bir nīze ucına bir miḡfer geķirüp kapudan taşra ⁽¹⁶⁾ uzatdı taşrada kapuniñ iki cānibinde

Turāniler yalıñ tığ dururlardı. Bunu görüp ādem şanup ⁽¹⁷⁾ birden tıǵların indirdiler tekrār tıǵların qaldırınca Būrzi kendüsin hān qapusundan taşra ⁽¹⁸⁾ atdı. Ve bir na^c rā-ı pehlevānı öyle urdu kim hān qapusında olanları dehşet alup şiddet-i ⁽¹⁹⁾ na^c rādan serāseme olup qaldılar. Būrzi-i şāh-bāz ve ol delir-i mümtāz bunlara tıǵ urup araladı. ⁽²⁰⁾ Bu eşnāda pehlevānlar dağı bir biri ardınca taşraya çıqdılar na^c rālar urup başdılar Turāniler ⁽²¹⁾ tıǵı. Rāvi eydür, bu yakādan şāhib-kırān-ı ^c ālem Rüstem dağı Būrzi'niñ üçinci na^c rāsın işidüp ⁽²²⁾ ^c asker ile yüridi. Ceng iderek gelüp hānıñ qapusın aldılar, başladılar cenge. İki ^c asker ⁽²³⁾ birbirlerine qarılıp qatıldı yirin bir qatı hevāya penāh mişāl atıldı. Aq at kara at hem renk ve civān ⁽²⁴⁾ pürhem renk oldu esirler ise hān qapusından piyāde tırtop olup durdular hem ceng iderler. ⁽²⁵⁾ Ammā hān qapusına varan raşşdan düşüp helāk olurdu. Zāl-ı zamān bunu nişānlayup “acaba aşlı [352b] ⁽¹⁾ ne ola?” diyüp etrāfa nazar eyledi. Gördü bir Tatar qocası hān divārına arka virüp önüne ⁽²⁾ üç dört yüz kadar oq dökmiş qapuya doğru varan ādemı urup atından zemīne bī-cān ⁽³⁾ indirürdü. Zāl-i zamān bu hāli görüp hāy nā-bekār qoca diyüp qarbalden bir hadenk [MİNYATÜR]

⁽¹³⁾ çıkarup baħr-ı kemāne koyup iç qabzadan güşāde virüp hadenk qocanıñ alnına gelüp kafasından çıkup ⁽¹⁴⁾ qocanıñ dağı öldüğinden haberi yok egledi kim bir oq ala yıkulup bir dağı qalqmadı. Rāvi qavlince ⁽¹⁵⁾ meger Būrzi'niñ dedesi Şidüş idi. Rivāyet iderler ki bu Şidüş, Nūzrşāh zamānında İrān'da olur ⁽¹⁶⁾ idi. Nūzrşāh bu Şidüş'dan vāfir tuvār alup Şidüş bahāsın istedikde Nūzrşāh, Dīvānda dögüp ⁽¹⁷⁾ qoğmışdı. O da incinüp eşyāsın alup Turān'a göçmişdi. Pişenk Hān, bu Şidüş'a ikrām idüp ⁽¹⁸⁾ qaldı. İşte ol Şidüş'dur kim soñra Penquşān'da bir çiftlik alup qaldı. Sührāb varup kızın aldı. ⁽¹⁹⁾ Ol zamandan berü İrānilere düşmān-ı cān olmuşdı. Hāşılı helāk oldu. Ğayrı dil-āverler hān qapusuna ⁽²⁰⁾ yaklaşup esirleri cümle atlandirdılar. Anlar dağı cenge girdiler. Efrāsiyāb Ğayrı ölüm āri olup cenge ⁽²¹⁾ yüridi. Ve ziyāde iqdām eyledi. Āmmāça fā'ide ^c askerinde Rüstem gibi Ferāmürz gibi Būrzi gibi ve bunlar gibi ⁽²²⁾ vaħser ü ejderhā bend gibi Sāmpil gibi ejderhālar var her biri yalnız Turān ^c askerın helāk eylemege qādir ⁽²³⁾ dil-āverlerdir. Turāniler gitdikçe zebūn olmağa başladı. Bu arada Sūsen-i Muṭribe, Kereşyüz'e: “Eger pād-şāh Turān ⁽²⁴⁾ hāzinesini baña teslim eylerse İrānileri ana bozuvireyim.” didi. Kereşyüz bunu Efrāsiyāb'a söyledi. Efrāsiyāb ⁽²⁵⁾ rızā virdi. Götürüp cümle hāzineyi Sūsen-i Muṭribe bir yirde sāyebān qurup hāzine önüne daǵlar gibi yıqıdı.

[353a] ⁽¹⁾ ve ‘askerde taraf taraf münādiler nidā etdirdi. “Her kim bir İrānī kellesi getirirse aña ağırınca altun vireyim.” ⁽²⁾ diyü, gel imdi gör ‘asker-i Tūrān cenge harış oldılar. Her kim kelle getirdiyse Sūsen öninde mīzānıñ ⁽³⁾ bir keffesine kelleyi koyup, bir keffesine altun qodı ve zen idüp berābernice altun virdi. Tatar ‘askeri bu hāli ⁽⁴⁾ görüp altun sevdāıyla cenge girüp gitdikce İrānīleri girülediler. Rüstem “Bre bunuñ aşlı nedir?” diyüp ⁽⁵⁾ Burzī ve Ferāmerz iqdām idüp ol tarafı gerü sürerler. Ammā ol bir tarafdān Tūrānīler yürüyüp İrānīleri ⁽⁶⁾ bozarlar. İmdi kışşadan hişşe der ehl-i dile maqsūd virgüde çok hālet vārdır. Yā n’içün bir kimseniñ yüz ⁽⁷⁾ dürlü yimegi olsa in‘ām eylese, yüz dürlü yimegin başdurur ve bir dağı erbāb-ı ma‘rifete ikrām olunsa ma‘rifetde ⁽⁸⁾ kāmil olur.

Ol kerem elbetde aña hevā hoş götürüp fenninde sa‘y ider. Ravī kavlince Bijen ceng idüp giderken ⁽⁹⁾ gördi. Tatar, İrānīleri öldürüp bāşın alup giderler. Altun ile gelürler. Tecessüs idüp aşlın haber aldı. ⁽¹⁰⁾ Hemān bir Tūrānīniñ kellesin kesüp başına miğferin giyürdi ve qalpağın kendi giyüp doğru Sūsen-i Muṭribeniñ ⁽¹¹⁾ olduğı yire geldi, gördü. Sūsen oturmuş altun vezn ider. Bijen dağı Turānīniñ kellesin İrānī kellesi ⁽¹²⁾ diyü miğferin alup kelleyi Sūsen’e virdi. Sūsen kelleyi alurken hemān Bijen, Sūsen’iñ bileginden nice kavrayup ⁽¹³⁾ silkdı ise qoluna aldı. At üzerine alup ve ānda olan Tatar ‘askerine “Varın ben şikārim aldım, bütün altun ⁽¹⁴⁾ siziñ olsun.” diyüp Tatarlar “Var sağlığıla qonağım.” diyüp bütün hazīneyi yağma eylediler. Sūsen gittikten ⁽¹⁵⁾ soñra bütün Tūrān ‘askeri bozuldı. Tūrān yolın tıtop qaçdılar. Burzī ve Ferāmerz ve Bānū ‘ilm-i ‘alemdārı ⁽¹⁶⁾ qalem eylediler. Kereşyüz qaçarken Burzī’niñ önüne rāst geldi. Burzī na‘rā urup devr eyledikde Kereşyüz’ün ⁽¹⁷⁾ ‘aqlı gidüp cān havliyle kendüyi cem‘ idüp “Ya Burzī bu kadar saña iylik idüp şah-ı Tūrān yanında ⁽¹⁸⁾ ser-firāz eyledim. Şimdi beni tıtmak lāyık sezā degildir?” diyüp yalvārdı. Burzī de hālīm dil-āver şalıvirdi.

Kereşyüz ⁽¹⁹⁾ ol havf ile şoluğı tā Behiştken’dē aldı. Ferāmerz, Pirāne rast geldi. Hamlelerin men‘ idüp bir qarab ile ⁽²⁰⁾ yıqıup bende çekmekle muqayyed olmadı, geçüp gitti. Rüstem dağı Efrāsiyāb’a rāst geldi. Efrāsiyāb, Rüstem’e hişt ⁽²¹⁾ endāhte etdi. Rüstem yırak-siper ile men‘ idüp bir qarab urdu. Efrāsiyāb arqasına alup lenger virince ⁽²²⁾ altında olan rahşın beli kırılıp Efrāsiyāb rahşıyla bile yıqılıp bir qaşa rāst gelüp yārıldı. ⁽²³⁾ Tatar ‘askeri gulūvv idüp qaçdılar. Bir yedek rahşa süvār itdiler. Efrāsiyāb’iñ bārgāhın zabı idüp ‘işrin ⁽²⁴⁾ hazīne-i pād-şahiye ve hazīne-i

şāhib-ķırāna şemnen sâ'ir dil-āverāne bākī қаланın бүтүн 'asker-i Īrān'a taқsīm eylediler. ⁽²⁵⁾ "Aşlā düşmānda esīr қалмаđı. Bundan şoñra Efrāsiyāb yaқın zamānda Īrān'a қаşđ idemez." didiler. Andan şoñra [353b] ⁽¹⁾ "Ol Tūrānīleriñ қувvet тутup ceng eylediklerine sebep ne oldı?" diyüp aşlın aradılar. Bildiler kim Sūsen-i ⁽²⁾ Muṭribe didikleri mekkāre imiş. Bijen şu ṭarīk ile қızı қаpdı, ḥāliyā çādırında şafā eyledüğın begler eşidüp ⁽³⁾ şāhib-ķırāna "Devletlū şāhib-ķıran ol mel'üne bize bu қadar iş eyledi. Elbette ol mekkāreyi gözimiz önünde қаṭır ⁽⁴⁾ қуyruğına baғlayup helāk etmedikce bizim cānımız rāḥat olmaz." diyüp begler ayāk başdıлар. Rüstem gördi. Begleriñ ⁽⁵⁾ ḥātırları mükesser olmış, dönüp Zenge-i Şāvrān'e: "Yā Zenge var Bijen'e söyle қızı alup gelsün bu қadar dil-āverler ⁽⁶⁾ ol қıza ḥaşmeder şoñra kendi bilür." didi Zenge: "N'ola!" diyüp Bijen'in bārgāhına vardı gördi. Bijen қız ile ⁽⁷⁾ oturup 'işret eyler. Zenge, Bijen'e 'ışk idüp: "Yā Bijen beni şāhib-ķırān-ı 'ālem dedeñ gönderdi. Eşitdim ol ⁽⁸⁾ mekkāreyi қаpub çādırına iletmiş. Ḥāliyā 'işret idermiş, alup bunda getürsün cümle begler da'vācıdır. Elleriñe ⁽⁹⁾ vireyim nice dilerlerse öyle eylesünler." didi "Buyruñ gidelüm." didikde Bijen bozuldı. Zirā Sūsen-i Mekkāre ⁽¹⁰⁾ şīve-kār idi. Bijen қапılıp 'alāқа-yı derün etmişdi, dönüp Zenge'ye: "Var pehlevān dedem şāhib-ķırān -ı 'āleme ⁽¹¹⁾ benden selām eyle bizden ol araya vārır yoқdır bu қadar bir қızdan ötürü baña ġazab eylesesün." didi. Zenge daḥı ⁽¹²⁾ şāhib-ķırāna gelüp, Bijen'in cevābın söyledi, şāhib-ķırān buñlara baқup: "Ne derseñiz begler?" didikde begler eyitdiler: ⁽¹³⁾ "Ne diyelüm devletlū şāhib-ķırān siz Bijen'e bu қadar i'ānet eyledikten şoñra bize dimek қалмаđı." didiler Rüstem gördi ⁽¹⁴⁾ begler muṭlaқ қızın öldüğın isterler. Dönüp Zenge'ye: "Var yā Zenge, Bijen'e benden çok selām eyle қız çādırda ⁽¹⁵⁾ dursun yalnız kendi gelsün anı begler ile barışdırup қızı daḥı kendüsine nikāḥ ideyim." didi. ⁽¹⁶⁾ Zenge daḥı gitdi. Andan yanında Burzī-i şāh-bāza eyitdi: "Қalk yā Burzī! Bijen, Zenge ile bu ṭarafa geldikde ⁽¹⁷⁾ var қızı çādırdan çıkar, bir cāmus қаṭır қуyruğına bend idüp қāb sālıvir helāk olsun." didi. ⁽¹⁸⁾ Burzī du'ā idüp: "Devletim niyā, bu ḥıżmete bir ġayrı қulini gönder. Bir dil-āveriñ ḥāṭrı bize şikest olur." ⁽¹⁹⁾ didi. Şāhib-ķırān, Burzī sözin redd itdüğüne elem çeküp: "Yā Burzī ben seniñ dedenim sözüm rūḥ ⁽²⁰⁾ bulsun yūri var didüğim ile." diyüp Burzī'ye alari alari baқdı. Burzī de neylesün "Be-ser-i çeşm." ⁽²¹⁾ diyüp gitdi. Ammā Zenge, Bijen'e geldikde Sūsen: "Amān pehlevān қorқarım baña қıyarлар." didi. Bijen: "Ey nāzenīn ⁽²²⁾ sen elem çekme, ben sağ iken seni kimseye

virmem.” didi. Bunlar bu sözi söyleşüp ‘işret iderken Zenge ⁽²³⁾ gelüp Bijen önünde temennâ idüp: “Ey dil-âver-i ‘âlem, dedeñ şâhib-ķırân saña selâm itdi. Pehlevânlar ricâ idüp ⁽²⁴⁾ kıızı kıatl olunmaqdan ħalâş idelüm. Kıız çâdırda dursun kendi yalnız gelsün pehlevânlar ile barışdırup ⁽²⁵⁾ kıza nikâħ idelüm.” didi. Bijen bu ħaberden şâd olup, Sūsen’e: “Ey nāzenīn sen bunda zevķ eyle ben varup [354a] ⁽¹⁾ pehlevânlar ile sīne-i şâf olup gene tīz gelürüm.” didi ve raĥşına binüp Dīvān-ı Kāvus’a ‘azm eyledi.

Burzī ⁽²⁾ daĥı Bijen’iñ bārgāhına gelüp nā-çār kıızı bir kıatır kıuyruĥına bend idüp kıatıra bir kıāmçı urup kıatır daĥı ürküp ⁽³⁾ taĥları kıutup gitdi. Sūsen-i Maṭrube’niñ her pāresi bir çalı dibinde kıaldı, ol la‘īne daĥı itdüĥin buldı. ⁽⁴⁾ Oradan Burzī Dīvāne geldi. Ammā muķaddem Zenge ile Bijen gelüp Kāvus önünde yir öpüp şandalyasinde kıarar eyledi. ⁽⁵⁾ Bijen gördi kendüye dāir bir şaded yok, Bijen daĥı muķayyed olmadı. Birazdan kıalkıp bārgāhına vardı, atından ⁽⁶⁾ inüp içre girdi, gördi Sūsen yokdır ĥulāmlardan su‘āl eyledi: “Kıız nerde, yoĥsa kıazā-ı ĥâcete mi ⁽⁷⁾ gitdi?” didi. ĥulāmlar: “Başıñız şāĥ olsun ey dil-âver-i ‘âlem, dedeñ şâhib-ķırân Burzī’yi göndermiş ol da gelüp ⁽⁸⁾ Sūsen’i kıatır kıuyruĥın baĥlayup helāk eyledi.” didi. Bijen bu cevābı işidüp ‘aklı gitdi nice ideceĥin ⁽⁹⁾ bilmeyüp çāre ne ĥayrı gitmiş “Ĥoş imdi nā-bekār Türk-i pīçe.” diyüp Burzū’ya dürlü kīn baĥladı. İşte andan ⁽¹⁰⁾ şöıra ĥayrı Bijen, Burzū ile bürüdet üzere oldu. Bir daĥı araları işlāĥ olmaz. Bu yakādan Burzī daĥı kıız ⁽¹¹⁾ kārın tamām idüp geldi. Rüstem’e ĥāber viridi. Cümle begler işidüp şâd oldılar. Bundan şöıra iş tamām oldu. ⁽¹²⁾ Ol menzilden kıalkıp çeşme-i Nehīrvān’a geldiler. Rüstem, Kāvus-ı Kāmran’a: “Pād-şāĥım şurda üç ĥün ārām olsun. ⁽¹³⁾ Murādım nebīrem Burzū’ye kıyāfet eylemekdir.” Kāvus: “Pek ma‘ķül yā Rüstem, benim de murādım ol idi. Çünkim öyledir, evvel ⁽¹⁴⁾ ben ideyim şöıra sen ile on ĥün olmazsa beş altı ĥün olsun eglenüp şol vādilerin şikārın ideriz. ⁽¹⁵⁾ Kim bilür bu vādilere bir daĥı ne zamān gelürüz?” diyüp bu söz üzere ‘asker İrān’da münādīlerinde atdırdılar kim “Birkaç ĥün ⁽¹⁶⁾ çeşme-i Nehīrvān’da āsāyiş u şayd şikārdır.” diyü, herkes ĥaberdār olup kendi zevķlerinde oldılar. Kāvus-ı Kāmran ⁽¹⁷⁾ fermān idüp maĥal yirine maṭbaĥcı gidüp ta‘āmı sipāriş olundu. Daĥı irtesi ĥün kıyāfet ta‘āmı yense gerek ⁽¹⁸⁾ ol ĥün herkes başlu başına şikāra gitdi. Rüstem ve Kāvus gitmedi. Zīrā tedārik üzere olduķda kıaldılar.

Burzī-yi ⁽¹⁹⁾ şāĥ-bāz daĥı kendi itbā‘ıyla şikāra bindi. Birāz ĥezüp birkaç şikār urdı ve dönüp bir ormān kenārına geldi, ⁽²⁰⁾ gördi. Bir laṭīf çeşme var. Eñsesi çimen

şaffa bir hoş ‘işretgâh tabi’ atı hazz eyledi. Lâlâları Telki ile ⁽²¹⁾ ol şaffaya nüzül eyledi. Burzî’niñ öñüne meclis kırup şayd eyledikleri âhû ve hür kuş her ne ise puhte idüp ⁽²²⁾ Burzî’niñ öñüne getürdiler. Burzî ‘işrete başladı. Ammâ Bijen dağı bir tarafı tutup şikâr iderken nâ-gâh öñünden ⁽²³⁾ bir âhû pertâb eyledi. Bijen el teber ü kāmene urup bu âhûya ber hadeng etdi. Hikmet-i Hudâ, âhû uzaq bulunup hadeng ⁽²⁴⁾ egerçi haṭâ eyledi. Ammâ yufka yirinden urup yıkılmadı. Âhû cān ‘alâmetiyle bir tarafa ger nirān oldı. Bijen ⁽²⁵⁾ el tîga urup tîgm ‘üryān eyledi. Âhūnuñ ardına düşdi. Hikmet-i Hudâ, âhû ormandan çıkup Burzî’niñ [354b] ⁽¹⁾ öñüne uğradı. Burzî gördi, qarşudan bir oqlanmış âhû gelür. Kendü kendüye “Kim bilür nāsıl dil-āver urup ⁽²⁾ alıkoymış, imdi şunu urayım ol dil-āveriñ emeği yabana gitmesün?” diyüp yanında âteşde odunlar yanardı ⁽³⁾ odunuñ birin kapup âhûya bir odun atdı. Âhû kıçı başından aşırı gitdi. Ol bir tatlu ninedir, Telki ⁽⁴⁾ varup boğazladı. Getürüp bacağından dırahta aşakodı. Birde Burzî anı gördi. Kendü ormanından biri ⁽⁵⁾ bir patırdı kopdu. “Ne ola?” diyüp bakınca gördi Bijen’dir. Bijen dağı çıkınca Burzî’yi gördi. Deryâ gibi temevvüc ⁽⁶⁾ idüp ve gördi kendü urduğı âhû dağı ağaçda aşıludur. Kendü kendüye “Şol nâ-bekâr Türk-i pîçe ile bundan ⁽⁷⁾ eyü gavğaya bahâne olmaz.” diyüp at sürüp Burzî’niñ üzerine gelüp eyitdi: “Burzî benim şikârım ne urduñ?” ⁽⁸⁾ didi. Burzî tebessüm idüp eyitdi: “Yâ Bijen urmaq ile ne olmuş işte birâder şikâr gene al da var git.” didi. ⁽⁹⁾ Bijen’iñ murâdı gavğa şikârı neylesün, eyitdi: “Beḳâ nâ-bekâr Türk pîçe ben saña dirim ki benim şikârım ne diyü urduñ; ⁽¹⁰⁾ yoḥsa uranı begenmedin mi?” didi. Burzî eyitdi: “Yâ Bijen üstadından hadeng ‘ilmin bir hoşca ta’lîm itmemişsin kim, ⁽¹¹⁾ urduğın şikârı alıqoyasın. Hâ şikâr yıkılmayup qaldı, bizde urduq al şikârıñ var git. N’içün böyle ⁽¹²⁾ evzâ’ idersin, ‘ayıb degil mi?” didi. Bijen “Hây nâ-bekâr ben ustandan gör imdi hadeng ‘ilmin ta’lîm etmedim mi” ⁽¹³⁾ diyüp el teber ü kemâne urup Burzî’ye bir hadeng atdı. Burzî yanında olan odunuñ birin kapup tîri çarpdı. ⁽¹⁴⁾ Oq iki päre oldı. Burzî alup âteşe atdı. “Yâ Bijen deminden beri âteşimiz yanmazdı seniñ oquñ yaqdı, ⁽¹⁵⁾ eyü oldı kim atdıñ âteşe çırālîk ide.” buyurdu. Bijen, Burzî’den bunu eşitdi. Ğazabından gözleri dünyâyı ⁽¹⁶⁾ görmez oldı. “Ey nâ-bekâr başını iki päre idince nice olur.” diyüp at sürüp Burzî’ye bir tîg urdı. Burzî ⁽¹⁷⁾ elinde olan ñesneyi ber-â-ber virdikde mānend-i hıyār orta yirinde bulup Burzî’ye meme üzerine beş parmaq kadar zaḥm ⁽¹⁸⁾ urdı. Burzî ol elindeki odunun pāresin Bijen’iñ göğsüne öyle urdı kim Bijen’iñ dem-i nefesi sīnesine ⁽¹⁹⁾ bend olup at gerdānın kıca düşdi. Burzî

de elünden kapup kolına aldı. Andan arka virdiği dırahta ⁽²⁰⁾ çeke çeke bend etdi. Andan meclis başına oturup zahmın şarup ‘işrete başladı. Ammā Bijen’in gulāmları ⁽²¹⁾ ol hāli görüp gerüye döndiler. Giderken gördiler Gīv dağı bir dıraht sāyesinde oturmuş ‘işret ider. Bijen’in ⁽²²⁾ gulāmları Gīv’in yanına gelüp Bijen’in Burzī ile şikārda gavğa idüp Burzī, Bijen’i bend itdüğün naql eyledi. ⁽²³⁾ Gīv gayet mest idi. Oğlunu bend itdüğün işitdikde pür-āteş olup “Şol nā-bekār oğlān geleli İrān ⁽²⁴⁾ dil-āverlerine rāhat kalmadı. Bāri varup şuña bir nīze urayım ki ol dağı kendin bilsün.” deyüp hemān Gīv ⁽²⁵⁾ gönderin koyup rahşına süvār olup ve sürüp Burzī’niñ olduğu yire geldi. Burzī de gördi qarşudan [355a] ⁽¹⁾ Gīv geliyor muqayyed olmadı. Yakın geldikde Burzī’ye ‘ışk eyledi. Burzī: “Merhābā yā Gīv, şafā geldiñ buyruñ loğma hāzır ⁽²⁾ iz gāib.” diyüp meclise da‘vet eyledi. Gīv eyitdi: “Ey nā-bekār, benim oğlumı ne diyü bend etdiñ?” didi. Burzī “Yā ⁽³⁾ serhoş idi. Gelüp helākıma sa‘y eyledi. Ben de yıkup bend etdim. Aylıdıqda gene koyuviririm.” didi. Bu kez Gīv “Yā nā-bekār ⁽⁴⁾ öyle mi? Anñ intikāmın senden alayım.” diyüp gönderin silküp Burzū’ya bir nīze havāle eyledi. Burzī yirinden durup ⁽⁵⁾ elinde de siper yok kim berābervire nīze dıraht yirine geldikde gönül evinden Hudāya mürāca‘at idüp bir de kol şunup, ⁽⁶⁾ Gīv gibi bir dil-āveriñ nīzesin zabt idüp Gīv yel gibi gelürken mil gibi duravardı. Burzī nīzi çeküp elinden ⁽⁷⁾ aldı. Gīv yanından geçerken düvālınden kapup zemīne indirdi. Anı da Bijen yanına bend idüp ve geçüp meclise oturdu. ⁽⁸⁾ Ammā gayet daraldı. “Nedir bu nā-bekārlarıñ itdüğü?” diyüp bāde-nüş itmege başladı. Gīv’in yanında olan gulāmları ⁽⁹⁾ dağı ol hāli görüp girüye şāhib-kırāna doğru segirttiler. Yolda Ferāmerz’e rast gelüp rikābına baş koyup ⁽¹⁰⁾ “Devletlū şāhib-kırānzāde Burzī, Bijen ile Gīv ile gavğa idüp bağladı.” didiler. Ferāmerz aşlın bilmez gāzaba ⁽¹¹⁾ geldi. Bunları önüne katup Burzī’niñ olduğu mahalle geldiler. Burzī gördi gelen ‘ümmüsi Ferāmerz’dır. Ayağa kalkdı. ⁽¹²⁾ Ferāmerz ‘ışk idüp Burzī dağı merhābā eyledi. Ferāmerz eyitdi: “Yā Burzī bunları niye bend etdiñ? Bilürsün kim yabandan ⁽¹³⁾ degildirler şalivir şunları bunuñ şoñı fenāya varır.” didi. Burzī, Ferāmerz’in böyle mu‘āmelesine darılıp eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “Ey ‘ümmi bir şeyin aşlın bilmeyüp niye ta‘zīr idersin. Şoñı fenāya varup ne olsa gerek?” didi. Ferāmerz dağı pür ⁽¹⁵⁾ āteş olup: “İmdi nā-bekār bin rahşına eresin gör ne olur?” didi. Burzī: “Ya bende senden kalur mıyım?” diyüp, ⁽¹⁶⁾ ālātın üzerine ārāste idüp rahşına süvār olup Ferāmerz’in önün aldı. Bunlar birbirine raṭb u yābis ⁽¹⁷⁾ kelām idüp cenge başladılar. Birbirine iki ādem

ejderhâsı darblar urdılar kim felekde melekler hayrân oldı. ⁽¹⁸⁾ Bunlar bundan gürz cenginde bu kez Ferāmerz’iñ yanında olanlar gördiler kim bunlar birbirlerine dünyâyı teng etdirdiler. Şāyed ⁽¹⁹⁾ birine bir haṭā vaḳi‘ ola “Varayim şāhīb-kırāna.” diyüp geldiler. Rüstem öñünde baş koyup olan aḥvāli naḳl etdiler: ⁽²⁰⁾ “Devletlū şāhīb-kırān yetişmezseñiz biri biri zāyi‘ olur” diyince, Rüstem’iñ ‘aḳlı gitdi. Bārgāh öñünde ebreşçol ⁽²¹⁾ boş dururdu. Öyle süvār olup sürdi. Bir maḥalde geldi kim Ferāmerz, Burzū’ya bir darb urmuş Burzī de men‘ ⁽²²⁾ idüp nevbet kendüye gelmiş. Ferāmerz’e darb ursa gerek Rüstem gelüp irişdi. Hı̄kmet-i Hudā Rüstem geldi. Burzī’niñ ⁽²³⁾ ardından ve Ferāmerz’iñ öñinden geldi. Ferāmerz ırāqdan pederini gördüğü gibi Ferāmerz’e ḥicāb gelüp şerm eyledi. ⁽²⁴⁾ Hemān eñsesi ormān idi. Ferāmerz pīşe-zāre doğrı dönüp aldı, yürüyüvirdi. Burzī, Ferāmerz’iñ ⁽²⁵⁾ döndüğünden kaçdı kıyas idüp “Nereye ey nā-bekār çünkim kaçardıñ n’içün gelüp ceng eylediñ?” diyüp Ferāmerz’iñ [355b] ⁽¹⁾ ardına düşünce Rüstem zann eyledi kim kabaḥat Burzī’niñdir. Rüstem daḫı “Evladım dur. Yā Burzī nereye?” diyüp ḥaykırınca ⁽²⁾ Burzī kendü na‘ rāsından Rüstem’iñ na‘ rāsın işitmedi. Rüstem gördi Burzī durmadı. “Hey nā-bekār oğlan ⁽³⁾ ne ḳadar ser-keşdir. Beni bile eslemedi. Ben saña göstereyim.” diyüp ardından ebreşi sürüp Burzī’ye irişdi. Burzī ⁽⁴⁾ bī-ḥaber iken iki dālınıñ ortasına bir gürz öyle urdu kim Burzī bu kerre gergedan boynuna ḳapanup ağzından burnundan ⁽⁵⁾ ḳān atladı. Rüstem varup Bijen’i kesdi ve Gīv’i çözdü. Bu vaḳtlere dek Burzī kendüyi dirüp ḳānı gördi. ⁽⁶⁾ “Olsun yā Rüstem bende saña bu intikāmı ḳorsam adım Burzī olmasun ğavġanıñ aşlın bilmezsün cürm şāhibin ⁽⁷⁾ bilmezsün eger benim şan‘ım olaydı seniñ gürzin beni ḥurd ider.” didi. “Ammā Tañrı şaḳladı. Zīrā cürmüm yoḳdur. Ammā şimden girü ⁽⁸⁾ İrān tütīyā-yı Hindi olursa gözime çekmeyim vaḳt ola kim senden bu intikāmı alam.” didi. Rüstem kemal mertebe ⁽⁹⁾ ğazaba gelmiş idi. “Yüri nā-bekār, burada senden ğayrı dil-āver yoḳ mu? İrān baḥādırlarınıñ ‘ırzına deġmedik pehlevān ⁽¹⁰⁾ ḳomadıñ.” didi. Burzī de bir taraflı tutup yürüyüvirdi. Rüstem, Bijen’e vafır ta‘ zīr eyledi. “Nā-bekār olur olmaz şeyden ⁽¹¹⁾ ötürü ādem ğavġa ider mi?” didi. Ve Gīv’e “Yā Gīv sen bu uşlu ‘aḳıllı dil-āversin n’içün böyle idersin ya arada ⁽¹²⁾ bir haṭā vāḳi‘ olsa eyü mi olurdu?” diyüp Rüstem girü dönüp gene bārgāhına geldi. Ferāmerz muḳaddem gelmişdi. ⁽¹³⁾ Burzī’niñ lālāları ardınca gelüp irüşdiler. Burzī bunlara “Ben şimden girü ‘askere varmam ađırlıġım her ne varsa ⁽¹⁴⁾ alup ardımca gelüp irişin.” didi. Kīġāl ve Telki girüye döndüler. ⁽¹⁵⁾

Burzī'niñ ardınca gitdiler. Burzī'niñ 'askeri ardınca gitudiğin görüp gelüp şāhib-kırāna haber virdiler. ⁽¹⁶⁾ “Devletlū şāhib-kırān Burzī'niñ lālaları Telki ve Kīgāl ağırlığın qaldırup gitdiler.” didiler. Rüstem, Burzī'yi gürz ⁽¹⁷⁾ ile urduğuna pişmān oldu. Zīrā bilürdi kim bir pārs gönüllü dil-āverdir başın alup bir cānibe gider, diyü ⁽¹⁸⁾ ardi şıra kendi dağı vara alıqoya hemān qalkup irişe süvār olup Burzī'niñ gitudiği yola toğru revāne ⁽¹⁹⁾ oldu. Ammā hikmet-i Ĥudā yañlış gitdi. Burzī'niñ gitudiği yola gitmeyüp bir gayrı yola ol qadar gitdi kim Tūrān'ı ⁽²⁰⁾ dağı geçüp kūh-ı Elbürz'e vardı, gördi Burzī'den nām u nişān yoqdur. Nā-çār dönüp gene 'askere geldi. Kāvus'e ⁽²¹⁾ buluşup “Olmadı, bulamadım.” didi ve selāmuna mürāca'at idüp: “Ey dānā-yı rüzgār bir reml eyle görelim Burzī'niñ ⁽²²⁾ hālī nice olur?” didikde selāmün-hākīm: “N'ola!” diyüp tahta-yı remli önüne aldı. Qum döküp qurr'a atdı. Hākī hāke, ⁽²³⁾ ābī āba, bādī bāda urup, yazup bozdu. Ġavrına vāqıf olup baş qaldırup “Devletlū şāhib-kırān, elem üzre ⁽²⁴⁾ olmayın otuz iki sene seyāhaṭı vardır. Andan bir 'azīm-i derat ile gelüp mülāki olursuñuz.” didi. Rüstem “Ĥoş ⁽²⁵⁾ imdi hemān şāğ olsun lābūd bir gün görüürüz” didi. Ol gün dağı ol menzilde ārām idüp irtesi gün [356a] ⁽¹⁾ 'azm-i Belḡ eylediler.

Bir gün Belḡ'e gelüp on gün dağı ol arada eglenüp andan Rüstem, Kāvus'dan izīn alup 'azm-i ⁽²⁾ Zābil eyledi. Zābil'e geldikde Ferāmerz dağı izīn alup Nīmrüz'a gitdi. Nīmrüz'a vardıkda sarāyına inüp ḡasr u ejderhā ⁽³⁾ bend dağı izīn alup diyarın a gitdi. Bir gün ḡāver-i zemīne dāhil oldu. Pederi Behremān ile görüdi ve elinde seyl ⁽⁴⁾ kezālik verdi. Başında bir oğlı irişmiş idi. Adına Qāhr-ı Gülgün Qaba dirlerdi. Gelüp pederiniñ elin öpdü. Ĥırv ⁽⁵⁾ dağı bağına basup andan işte ḡasr u ber-zamān ḡāver-i zemīnde eglenüp oğluna ta' līm-i silāḡşörlük iderdi. ⁽⁶⁾ Bunlar bunda dursun bizim ḡıqayetimiz Burzī-i pūr-züre geldi. Şimdi nekīr ü seyāḡatidir.

Rāviyān-ı Aḡbār ve nāqilān-ı ⁽⁷⁾ Aşar-ı Muḡdeşān-ı Silsile-i Devr-i Rüzgār şöyle Rivāyet ve Bu Yüzden ḡıqayet İderler kim

Burzī-i şāh-bāz ve ol ⁽⁸⁾ dilīr-i mümtāz dil-āver anıñ ser-firāzı olan Burzī-i pūr-zür Rüstem'e küsüp biñ nefer ādem ile ve lālaları Telki ⁽⁹⁾ ve Kīgāl ile bir cānibi tutup gitdi. Ammā bilmez kim qanda gider bu ḡāl üzereydi. Yidi gün gitdi sekizinci gün bir laṭīf ⁽¹⁰⁾ merḡ-zāre geldi. Burzī lālalarına: “Yarın şol arada oturaq idüp şol vadileri sayd u şikār idelim.” didi. ⁽¹¹⁾ Anlarda: “N'ola!” diyüp irtesi gün ol vade qalup şikāra çıqdılar. Kīş qatup taḡl-bāz dögüp çerinde ve perinde ⁽¹²⁾ remide iderek

dāmen-i kūhe doğru gitdi. Bir miqdār gidüp nā-gāh Burzī’niñ önünden bir āhū per-tāb eyledi. Burzī ⁽¹³⁾ bu āhūyu görünce el teber ü kemāna urdı iç kabzadan āhūyu nişān alup bir hadeng atdı. Āhūnuñ bir yirine ⁽¹⁴⁾ inüp şaplandı. Āhū hadengin üzerine inüp oturdu kaç göz oynatmağa başladı. Burzī bunu görüp [MİNYATÜR]

⁽²⁴⁾ “Ne musahh̄ir āhū olur.” diyüp üzerine at sürdi kim bunu diri tuta. Burzī gelince āhū yine per-tāb idüp ⁽²⁵⁾ önüne düşdi. Yakın varınca bir hadeng dağı urdı. Āhū gene evvelki gibi eyledi. Burzī üç hadeng atdı. Āhū [356b] ⁽¹⁾ üçünde evvelki gibi eyledi. Bu kerre Burzī darılıp altında olan rahşı şakdırdı kim āhūya irişe, āhūdır ⁽²⁾ kaçup karşıda bir mağaraya girdi, nā-būdāne peydā oldu. Burzī gergedanı sürüp mağara önüne geldi. Gergedandan ⁽³⁾ inüp mağaraya yürüdi, burada ne gördi yüz yetmiş arış kıadd ü kamet çeker bir muh̄ib ‘ifrit elinde ‘amūd ⁽⁴⁾ “Ey nā-bekār h̄aki eyü elime girdiñ.” diyüp ‘amūd Burzī’ye havāle eyledi. Burzī ol ana gelince ‘ifrit gördüğü ⁽⁵⁾ yok idi. ‘Amūd dağı görölüp başına inür hemān Burzī vücūdunu vācibū'l-vücūd olan Hūdāya emānet idüp ⁽⁶⁾ bir de kol şunup ‘amūd el ayāsında zabt-ı rabt idüp çeküp elinden aldı ve kendi gürziyle bir gürz urup ⁽⁷⁾ güher-ābı yıkdı. Hemān Burzī güher-ābıñ üzerine düşüp bende çekeyim dirken Burzī’ye bir h̄al gelüp güher-āb ⁽⁸⁾ üzerinden yıkıldı ve ‘ağıldan bīrun oldu. Rāvi eydür, meger bu güher-āb güde Naşşaniyye şāhı olan Dīv-i Mūnaqqāş’ın ⁽⁹⁾ karındaşı idi. Adına Dīv-i Şarşar dirler idi. Burzī’niñ kim idügin haber alup bunlar aşında Dīv-i Sefīd’iñ ⁽¹⁰⁾ tevābi’nden idiler. Anıñ intikāmın almağa Burzū’ya geldiler. Mağaraya gelüp ceng etdikde Burzī bunu yıkup Dīv-i ⁽¹¹⁾ Şarşar gördi olmaz, sihr idüp ‘aqlın aldı. Burzī yıkıldığına sebep ol idi. Çünkim Burzī yıkıldı. Hemān ⁽¹²⁾ dīv bende çeküp ve arkasına alup dem çeküp az zamānda Güdenaqqāş irüp Dīv-i Mūnaqqāş’ı Dīvānına götürüp ⁽¹³⁾ orta yire ölü gibi uzadağodı. Dīv-i Mūnaqqāş bunu görüp “Nedir bu birāder?” didikde Dīv-i Şarşar dağı Burzī’niñ ⁽¹⁴⁾ kim olduğın bildirüp darb-ı dest ile bindirüp getürdüm didi. Dīv-i Mūnaqqāş “Yā niye ‘aqlı yokdır?” didi. ⁽¹⁵⁾ Dīv-i Şarşar: “Cabālamasun diyü sihr ile ‘aqlın aldım.” didi. Dīv-i Mūnaqqāş inanmayup: “Ya Şarşar getür imdi göre ⁽¹⁶⁾ lüm ne güne muā‘mele ider.” didi. Şarşar, Burzī’niñ ‘aqlın getürüp Burzū kendüsine geldi. Gördi bir alā-yı ⁽¹⁷⁾ ecnās-ı muhtelif eṭrāfın almış. Burzī fikr idüp “Acabā bu düş mü ola yoḥsa ḥayāl mi?” ammā Dīv-i Mūnaqqāş gördi. ⁽¹⁸⁾ Burzī’niñ ‘aqlı başına geldi. Oturup kendi Dīvānın seyr ider, eyitdi: “Ey h̄aki, nice görürsün kendüni.” ⁽¹⁹⁾ Burzī, Dīv-i Şarşar’ı görüp bildi kim ol getürmişdür kendüyi, eyitdi: “Ey Güher-āblar

beni bu araya niye getürdiñiz?”⁽²⁰⁾ didi. Dīv-i Münakkaş: “Ey hāki, seniñ dedeñ bizim neslimiz kesdi bunda seni şimdi öldirsem gerek.” didi. Ol dem⁽²¹⁾ Burzī bir yol deve gibi çöküp bir na‘rā-yı Allah u Ekber öyle urdu kim Dīvānda olan Güher-āblar yüzleri üzerine kapandı⁽²²⁾ ve zor idüp kütür kütür bendelerin kırdı. Dīv-i Münakkaş gördü kim Burzī bendlerin kırdı. “Hāy nā-bekār hāki”⁽²³⁾ diyüp yanında bir ‘amūd var idi. ‘Amūdı Burzī’ye havāle eyledi. Burzī nā-çār olup keff-i destin berāber⁽²⁴⁾ virüp ‘amūd geldikde zabt idüp elinden aldı ve kendi ‘amūd ile buña‘amūd öyle urdu kim Dīv-i Münakkaş⁽²⁵⁾ zirr ü zeber oldu. Burzī üzerine düşüp diledi kim başın kese dīv ol hāli görüp “Amān ey dilir-i ‘ālem [357a]⁽¹⁾ baña kıyma kuluñ olayım.” didi. Burzī dağı Dīv-i Münakkaş’ın üzerinden kalkdı. Dīv-i Münakkaş da yirinden durup⁽²⁾ Dīvān uluları ile gelüp Burzī’niñ önünde baş kodılar. Derün [u] kul oldılar. Şarşar nerre ol hāli görüp⁽³⁾ ol dağı zemīn-pūs idüp ol da kul oldu. Burzī bunlara eyitdi: “İmdi beni ‘askerime götürüp birağın”⁽⁴⁾ didi. Şarşar: “N’ola!” diyüp Burzī döşine alup leşkerine götürdü. Ammā bu yakādan ol gün şikār ardınca⁽⁵⁾ gitmişdi. Kīgāl ile Telki gördiler, gelmedi. Ğama düşdiler. Arayup mağara önünde gergedanı alup döndiler ve çadıra⁽⁶⁾ geldiler nā-gāh Burzī, Şarşar nerre ile çadıriñ önüne indi. Bunları görüp şād oldılar. Burzī’niñ dāmen-pūs⁽⁷⁾ idüp aşlın su‘āl eylediler. Burzī dağı naql eyledi. Şarşar nerre gitmege izīn taleb eyledi. Burzī: “Var imdi⁽⁸⁾ yā Şarşar ancak benim kanda olduğum teccüs idüp ‘asker ile ardımca geliñ.” didi. Şarşar: “N’ola!” diyüp gitdi. Dīv-i⁽⁹⁾ Münakkaş’iñ Dīvānına irdikde Burzī’niñ tenbīhin bildirdi. Dīv-i Münakkaş dağı tedārik görüp iki kerre yüz bin⁽¹⁰⁾ dīv ile ber-havā ‘azm itdiler. İnşāallah maḥallinde naql olunur. Ammā biz gelelim bu tarafda Burzū’ya. İşte Burzī iki kerre⁽¹¹⁾ yüz biñ dīv ‘askerine mālīk olup kendi dağı göç idüp uğrına toğru revān oldu. Rāvi kavlince⁽¹²⁾ bunlar yidi gün gitdiler. Sekizinci gün bir laṭif şahrāya irdiler. Şehr-i ‘azīm dāmen-i Kūhde āb aqar şahrāya dökülür.⁽¹³⁾ İki cānibi Derḥastān havāsı laṭif Burzī ḥazz idüp “Yarın oturaqdır” didi ol gice mürür idüp⁽¹⁴⁾ irtede olduğda Burzī yirinden durup def‘-i ḥumār için birāz bāde nūş idüp andan çin-i pūlāda müteferriḳ olup⁽¹⁵⁾ dāmen-i Kūhe sürüp kīş kaqup ṭabl-bāz döğüp vāfir gitdi. Ammā Burzī’niñ önünden bir şikār kalkmadı. Burzī⁽¹⁶⁾ “Şu şahrā laṭif şahrā ammā şikāri yok.” diyüp karşıusunda bir pūşte göründi. Ol cānibe doğru teveccüh eyledi.⁽¹⁷⁾ Ammā Burzī’niñ gūşuna bir dāvlinbāz şadāsı geldi. “Ya bu ṭabl şadāsı ne ola?” diyü ol pūşteye teveccüh eyledi.⁽¹⁸⁾ Tā kim ol pūşteñiñ üzerine çıkup

öte tarafına doğru nazar eyledi. Bir şahrā dāmen-i Kūhe qarīb bir ƒal‘ ay-ı metīn ⁽¹⁹⁾ ol ƒal‘ anīñ öñünde bir gerve sipāh ve iki bölük ‘asker biri dağı ƒarşularında anlara muƒabil olmışlar ve iki ⁽²⁰⁾ tarafın ‘askeri süvār olup birbirlerine ƒarşu şaf çekmişler.

Burzī, Kīgāl’i orduda koyup Telki yanında idi. ⁽²¹⁾ “Hāydi yā Telki şu cengi temāşa idelüm.” didi. Tekli: “N’ola!” diyüp sordılar ƒal‘ a cānibinde olan ‘askere yaƒm ⁽²²⁾ durup temāşa eylediler. Burzī gördi meydānında iki kimesne ceng ider. Ammā biri ğālib ve biri zebun. Burzī birine ⁽²³⁾ yanaşup: “Yoldaş bu iki ‘asker böyle n’içün ceng iderler ve kimlerdir?” didi. Ol kimse Burzī’ye baƒdı bir deli ⁽²⁴⁾ ƒanlı şāh-bāz yigit üzerinde ālāt-ı esbāb-ı pāk, dönüp: “Şāh-bāzım besbellü bu ‘askerden deülsin.” didi. Burzī: ⁽²⁵⁾ “Belī bu diyārlı degilim, henüz geldim. Ancaƒ bu cengi görüp geldim aşlı nedir bileyim diyü, belki iƒtizā eylerse ben de [357b] ⁽¹⁾ bir ƒarafdān ceng eyleyim.” didi. Ol sipāhi Burzī’den bu cevābı işitdi, eyitdi: “Bu ƒal‘ aya Selīmiyye dirler. Şāhınīñ ⁽²⁾ adına Selīm Şāh dirler. Bir ƒarındaşı var, adına ‘İlyāş dirler. Başƒa bir ƒal‘ anīñ pād-şāhıdır ve işte meydānda ⁽³⁾ durān civān İlyon Şeh-zāde dirler. ‘İlyāş Şāhınīñ oğlıdur ve Selīm Şāh’ın birāder-zādesidir. Bizim cümlemiz müselmān ⁽⁴⁾ ve bende-i secānız ol ƒarşuda olan ‘askeriñ şāhına ƒahtān-ı ‘Amūd-keş dirler. Bir cabbār-ı zeberdest la‘ındir. ƒal‘ a-yı ⁽⁵⁾ Sencāniyye ƒarafından ƒahtāniyye dirler bir diyār. Oranīñ pād-şāhıdır ve ol şeh-zāde ile ceng iden deliƒanluya ƒītūr-ı ⁽⁶⁾ Tīg-zen dirler. Ol ƒahtān Şāh’ın oğlıdır ve anlar cümle püt-perestlerdir. Bizim pād-şāhımız Selīm Şāh’ın perde-i ⁽⁷⁾ işmetinde bir dühter-i pākize ahteri vardır. Adına Selv-i Hırāmān dirler. Meydānda olan İlyon Şeh-zāde ye nāmzād ⁽⁸⁾ olmışdur. Şimdi ol meydāna şeh-zāde ile eyleşen ƒītūr-ı Tīg-zen ki ƒahtān Şāh’uñ oğlıdır Selv-i Hırāmān ⁽⁹⁾ Bānūnuñ vaşfın işidüp babası ƒahtān Şāh’a elbetde baña alvir diyü babası da bir elçi düzüp nāme ile ⁽¹⁰⁾ Selīm Şāh’a gönderir. Elçi gelüp nāmesin viridi, okıdılar. “Elbetde ƒızın Serv-i Hırām Bānūyu oğlum ƒītūr’a ⁽¹¹⁾ viresin eger muhālefet iderseñ üzerine ‘askerim çöküp varırım ƒızı zor ile dağı alurum.” dimiş. Selīm ⁽¹²⁾ Şāh da cevāb-nāme gönderdi kim “Benim ƒızım, birāderim ‘İlyāş Şāh’ın İlyon Şeh-zādeye nāmzādıdır. Orasında şöyle ⁽¹³⁾ dursun siz püt-perestlersiz biz müselmānız, eger müselmān olursañ vireyim.” diyü cevāb virüp gönderdi ⁽¹⁴⁾ ve ƒarındaşı ‘İlyāş Şāh’a haber uçurdi. Ahvāl şöyle oldu, sen de gelesin, diyü. Ol da yüz biñ ‘asker ile ⁽¹⁵⁾ geldi. Elçi de ol haber ile ƒahtān Şāh’a vardıkda ƒahtān Şāh ahvāle vāƒıf olup ğazaba gelüp ol dem emr ⁽¹⁶⁾ ider, iki kerre yüz biñ püt-

perest ‘ asker ile allküp zerimize gelür muabil ondı ve onduğı s‘ at Selim Şh’a (17) nme irsl idüp tekrr ızı istedi. “Eger virmez iseñ yarın vaqt ki hzır olasın.” demiş. Selim Şh (18) dağı redd idüp “Bildiginden almasun ben kfire ızım virmem.” iki cnibden ceng nid itdiler. İşte bugün iki (19) arafdandan svr oldular. Ol arafdandan ıtr meydna girüp er diledi. İlyon Şeh-zde dağı ñin aldı.” diyüp (20) Burz’ye naql eyledi. Amm vahte dek ıtr ile İlyon syleşerek azęişüp cenge başladılar. İlyon, ıtr’uñ (21) harifi degildir. ıtr, İlyon cmlelerin men‘ idüp bir arb ile İlyon’ı raşşından ser-nign itdi ve murd (22) eyledi kim zerine gelüp serin bedeninden cd ıla. Burz, ıtr’uñ murdın bilüp añsuzın yle bir na‘ r-ı ra‘ d (23) var urdı kim zemn zamn arh-ı smna geldi. İki ‘ asker dery-y aştern gibi bir zamn allkandı. Burz der ‘ aab (24) raşşın meydna srüp ıtr’uñ ñin aldı. “Çek elin n-bekr andan yoħsa zarar grrsn benden!” diyüp (25) ıtr-ı Tg-zen ‘e hşım ile baınca ıtr’uñ di ağzına geldi. İlyon el ekp Burz’ya muabil oldu. “N-bekr [358a] (1) sen kimsin kim gelüp hşımm elimden aldın?” diyüp bir kerre nze-i cn-sitna urup irüp Burz’ya bir nze (2) havle eyledi. Amm Burz iki ‘ askere dağı hrasn şalmağ çn ařl sipere muayyed olmayup tamm nze (3) ht yirine geldikde ol şunup nzeyi şutup ıtr yil gibi gelrken devirevardı. Nze gir kđı işlemedi, (4) iler ekdi ilmedi. Burz dağı ekp elinden aldı ve bir cnibe atdı. ıtr ęazaba gelüp el grze urup (5) raşşına meydn virüp irişdi. Burz’ya bir arb urdı. Burz grz ile arpup ıtr’uñ grz (6) hamlesin men‘ itdi. Burz’nuñ asl vcdına doınmadı. ıtr ziyde tię-zen idi el tięa urup (7) gelüp Burz’ya bir tię urdı. Burz olçak ile arpup men‘ eyledi. Andan nevbet Burz’ya geldi. Burz (8) ıtr’a: “Y ıtr saña nze hamlesi cab arayasñ grzimi men‘ eyle.” diyüp el grze urup irişdi. ıtr’a (9) bir arb urdı. ıtr grz ber--ber virüp eh-grz-eh siper-i grz elinden fırlayup bir cnibe gitdi. “Hy!” deyüp (10) teziye başın iler virdikde htta siper dağı ini şabağ gibi şardağan olup baiyye-i arb-ı grz ketfine indi. (11) ıtr’uñ dağı dem-i nefesi snesinde bend olup ağzından burnundan n tfeng gibi atlayup ayakları rikbdan (12) boşanup depesi zerine ykıldı. Burz yek mh zerinden dnp zerine atlayup iki elin afasına bend (13) idüp işret eyledi gelin alın diy. ‘ Asker Selim Şh’dan ‘ İlyş Şh’dan durup temşa iderdiler. (14) ıtr, İlyon’ı ykınca bunlar ‘ askeri yrtmek istediler kim İlyon’i hlş ideler. Bir de anı grdiler kim añsuzın (15) bir na‘ r-i şedd zahir oldu. ıtr, İlyon Şeh-zdeyi birağup şaşdı ve bir

de önin bir dil-āver aldı. Bunlar şād⁽¹⁶⁾ olup varup şeh-zāde yi meydāndan çıkardılar. Ammā “Ol dil-āver kim ola?” diyüp ta‘accüb-i kenān seyre tırdılar. Şimdi⁽¹⁷⁾ Qıṭūr’ı yıkup bende çekdi ve kendülere işāret eyledi. Ādem gönderip Qıṭūr’ı ‘ilm sāyesine getürdiler. Burzū⁽¹⁸⁾ meydānda alup er aleb eyledikde öteden aḥṭān oqlınıñ esİR oldıgın görüp hemān at sürüp⁽¹⁹⁾ meydāna girüp Burzī’niñ önin aldı. “Ey bī-nāmsın kim olasın kim benim oqlum esİR idesin!” diyüp elinde⁽²⁰⁾ ‘amūd Burzū’ya ḥāvāle eyledi. Burzī, aḥṭān Şāh’ıñ ‘amūdın bī-pak men‘ eyledi. Ammā ki gördi bir metİN⁽²¹⁾ kimsedir begendi. Nevbet kendüye geldikde Burzī daḥı aḥṭān’a bir arb urdı. aḥṭān gürzin ber-ā-ber virdikde⁽²²⁾ Burzī idām ile urmuşdı. Gürz gürzden ayrılıp baş açurup araya aldıkda lenger virüp altında⁽²³⁾ olan gergedan ḥālil-pezir olup aḥṭān Şāh gergedanıyla bile yııldı. Burzī murād eyledi kim aḥṭān Şāh’ı da⁽²⁴⁾ bende çeke ammā üştād eydür. aḥṭān Şāh’ıñ bir ‘ayyār-ı arrār ḥaner güzārı var idi. Felegin enberinden geer ve Gıv anıñ⁽²⁵⁾ gözünden sürmeyi eker, ḥile bābında gerden güşānşanı idi. Adına Şaḡād-ı Ḥileoy dirler idi. On yedi arış [358b]⁽¹⁾ addi var idi. Hemān ‘askere tenbīh idüp abl-arām aldırdı. Şaḡād ‘Ayyār mu‘allā atup varup aḥṭān’ı⁽²⁾ meydāndan çıkardı. Burzī de abl-arāmı eşitdikde dönüp lālāsı Telki’niñ yanına geldi. Ammā Selīm Şāh⁽³⁾ ile ‘İlyāş Şāh süvār olup Burzū’ya arşu vardı. “Şafā geldiñ ey yegāne-ī devrān buyruñ adimiñiz ile adırımız⁽⁴⁾ şeref-yāb idiñ.” diyüp Burzī’yi alup bārgāha getürdiler. Selīm Şāh taḥta teklif eyledi. Burzī “Ḥayır pād-şāhim⁽⁵⁾ bizler taḥta oturmayız.” didi. Pāy-ı taḥtıñ pūşidesin aldılar, geüp arar eyledi. Selīm Şāh fermān eyledi.⁽⁶⁾ Selīm Şāh fermān eyledi Qıṭūr’ı ḥabse şaldılar. a‘ām sipāriş olup a‘ām ekilüp yendi. Ba‘de üzerine⁽⁷⁾ birāz bāde içdiler. Andan Selīm Şāh, Burzū’ya: “Ey dilİR-i ‘ālem geri küstaḥlıdır ammā anḡı baḡın gülisin? Adıñız⁽⁸⁾ nedir? Bize bir iyilik eylediñ ki ölünce unudulmaz” didi. Burzī kendiniñ kim olduḡın ve böyle sayāḥāte ımaḡa⁽⁹⁾ sebep ne oldı icmāli naql u beyān eyledi. Selīm Şāh, Burzī’niñ kim olduḡın bilüp şād oldı ve Burzī’yi⁽¹⁰⁾ şalıvirmeyüp cümlesi Burzī’ye tābi‘ oldılar ve Tekli’yi gönderüp biñ nefer ādem ile Kİḡāl’i götürtdi. Burzī’niñ⁽¹¹⁾ bārgāhına Selīm Şāh’ıñ bārgāhıñ saḡ tarafına urdılar. Burzī elem ekmeñ inşāallāh ol aḥṭān didikleri⁽¹²⁾ la‘īniñ ḥaından gelmedike bir cānibe gitmem yamana gelür yāḥud atlı iderim.

Ol gice geüp şabāḥ olduda ceng-i⁽¹³⁾ ḥarbīyeler alınup iki kerre yüz biñ ‘asker ile süvār oldı. İki leşker birbirine muabil olup Selīm Şāh tarafından⁽¹⁴⁾ Burzī-

i şāh-bāz gergedan sürüp meydāna girdi ve na‘rā urup er taleb eyledikde Қаһтān ‘āmūd-keş raşşın ⁽¹⁵⁾ sürüp meydāna girdi. Burzī’ye bir ɗarb urdı. Burzī men‘ idüp Burzī‘de el gürze urup Қаһтān’a bir ⁽¹⁶⁾ ɗarb urduqda men‘ idemeyüp raşşından ser-nigün oldı. Şağād ol hāli görüp ‘askere kumañ eyledi iki ⁽¹⁷⁾ kerre yüz biñ ‘asker birden yüridiler ve Şağād tiz varup Қаһтān’ı kaptı. Burzī ‘askerin yürdiğin görünce ⁽¹⁸⁾ gürzin taraf ile şalup el-tüg hün-feşāna urup bu ‘askere bir giriş girdi kim allāķ bulāķ eyledi. Beriden İslām ⁽¹⁹⁾ ‘askerine dağı Selīm Şah emr idüp cümlesi birden yüridiler. İki leşker birbirine kātıldılar. Şöyle kim aķ at ⁽²⁰⁾ kır āt hem rengiñ olup günñ yüzi baķır tasa döndi. İslām ‘askeri Burzī kuvvetiyle küffār ‘imler üzerine ⁽²¹⁾ dögdiler. Burzī de ikdām idüp ‘imlere yaķın vardı. Şağād ‘Ayyār bu hāli görüp “Şimdi bu nā-bekār ‘askere ⁽²²⁾ inhizām virir.” diyüp tabl-ārām çaldırup Burzī de tabl-ārām şadāsın eşidüp döndi. ‘Asker-i İslām dağı ⁽²³⁾ dönüp rezm-i tonların çıkarup bezm tonların giydiler. İslām ‘askeri Selīm Şāh Dīvānına cem‘ oldılar. Küffār ⁽²⁴⁾ ‘askeri de Қаһтān Dīvānına cem‘ oldılar. Beriden Burzī dağı çadırına varup üzerinden ceng ālātın çıkarup ⁽²⁵⁾ Dīvān cāmelerin giyüp Selīm Şāh bārgāhına vardı. Cümle ayağ kākup ta‘zīm gösterdiler, geçüp pāy-ı taht [359a] ⁽¹⁾ şandaliyesine karar eyledi. Andan ta‘ām gelüp yendi. Ba‘de ile cām alup ‘işrete başladılar ve keyfler germāgerm ⁽²⁾ olduqda ol gün olan ceng aḥvālin söyleşmege başladılar ve meydāna ādem gönderüp şehīdleri kaldırup ⁽³⁾ defn etdiler. Ammā beriden Burzī, Selīm Şāh’a “Yarın bahr-i hāl Қаһтān’ı tutup imāna gelirse ne güzel yine memleketin ⁽⁴⁾ viririm gelmeyüp ‘inād u muḥālefet iderse başın keserim.” didi. İnşāllāh dimedi perde-i ğaybdan ne zuhūr idecegin ⁽⁵⁾ Allah bilür ḥāşıl-ı kelām bunlar yediler, içdiler, yatacak maḥāl Burzī çadırına gidüp yorgun dil-āver şoyunup cāme- ⁽⁶⁾ ḥāba girüp der-‘akab nefir-ḥāba vardı. İşte Burzī bu ḥalde uyusın bu yakādan Қаһтān dağı Dīvān ⁽⁷⁾ idüp simāt yendi birāz ceng aḥvālin müzākere eylediler.

Қаһтān-ı ‘Amūd-keş erbāb-ı Dīvānına izin virüp herkes ⁽⁸⁾ bārgāhına gitdi. Қаһтān, Şağād ile kākup tenhā müşāvere eylediler. Қаһтān-ı ‘Amūd-keş, Şağād’a: “Nicesin yā Şağād ⁽⁹⁾ eger bu nā-bekār Burzī gelmese idi biz Selīm Şāh’ı aradan kaldırup cümle dār u diyārñ zabt iderdik. Ancağ ⁽¹⁰⁾ neyleyelim zūr bāzuya mālīk nā-bekār kuvvet ile cevāb virmek müşkildir ve muḥāldir. Yine arada ḥile olmadıķça olmaz.” ⁽¹¹⁾ didi. Şağād ‘Ayyār eyitdi: “Pād-şāhım eger murād iderseñiz benden varup bu gice Burzū’yı çalup ḥuzūruna getürürüm ⁽¹²⁾ ammā ücret isterim.” diyüp

ahtan eyitdi: “Bre   ayyar var sen anı bana getur de sana Hubel-i a   la-yı haqqun be
 kise ⁽¹³⁾ altun vireyim.” didi. agad   Ayyar bunı ahtan’dan iidup ad oldu. Donup:
 “Pad-ahım unkim be kise ⁽¹⁴⁾ altunı vireceksen peince viresin de surur ile varup ol
 na-bekarı ala getureyum.” didi. ahtan emr idup ⁽¹⁵⁾ hazine-dar varup be kise altun
 geturup agad’ın nune kodı. agad da alup inane aldı ve ahtan’a: ⁽¹⁶⁾ “Pad-ahım
 beni duadan unutma himmet-i muhmelatın benimle bile olsun.” didikde ahtan:
 “Var imdi ya agad, Lat ⁽¹⁷⁾   uzza ve Hubel-i a   la kei kean Patreman yanında
 Luspatreman himmetleri ayaınınn altından yel gibi gesun. Ala ⁽¹⁸⁾ vucudına iabet
 eylemeye.” diyu dua eyledi. agad-ı Mumtaz ol   ayyar-ı tarrar haner guzar tebdil-i
 uret olup, andasın ⁽¹⁹⁾ ordu-yı Selim ah, diyup asd-ı Burzi-i ah-baz diyup gitti
 doru Selim ah’ın bargahına vardı. ⁽²⁰⁾ Burzi adırına gelmemidi. Tebdil bir koede
 turup seyr eyledi. Andan bargah-ı Burzu’ya vardı, gordi. ⁽²¹⁾ ulamlarınn her biri
 yataına gitmi. Burzi daı came-haba varmi. Burzi’nin yanına vardı. Buhur-u
   ayyaresin ⁽²²⁾ ıkarup iine bir avu daru oyup Burzi’nin burnuna daru virdi. Burzi
 bi-hu olup kendunden gedi. ⁽²³⁾ Andan agad, Burzi’nin iki elin maum bend idup
 andan arasına urup oradan ııdı, fikr eyledi. ⁽²⁴⁾ Zira gordi, Burzi ayet sengindir
   acele ile goturmek abil degil abahda gelup iridi. “Bari ⁽²⁵⁾ bunı bir yirde pinhan
 ideyim de varır ahtan’a soyleyup mjde iderim, hem bir iki kise altunn alurum.”
 diyup. [359b] ⁽¹⁾ agad bu tamaa dudi. Meger gunduzden tada bir magara gormi
 idi. Burzu’yu geturup ol ⁽²⁾ maarada pinhan eyledi. Oradan surup ahtan’a geldi. Ol
 vate dek abah daı oldu. ahtan, agad’ı ⁽³⁾ gorunce: “Ne haber?” didi agad:
 “Pad-ahım devletinde daı darulayup tada bir maarada habs eyledim.” didi. ⁽⁴⁾
 ahtan: “Ya bunda n’iun geturmedin?” didi. agad eyitdi: “Pad-ahım abah
 oldıkda ordum elimden alurlar ⁽⁵⁾ diyu. Ancak mjdemi bana virdikde sizi
 maaraya geturup Burzu’yu teslim ideyim nice dilerseniz yle idunn.” ⁽⁶⁾ didi. Andan
 ahtan’ın iki kise altunun daı alup nlerine duup ol maaraya yaın gelince agad
⁽⁷⁾ ahtan’a: “Pad-ahım ben ileru varup goreyim nice oldu.” diyup taban alup ta kim
 ol maaraya gelup ieri ⁽⁸⁾ girdi. Amma bu maalle dek Burzi’nin   alı baına geldi.
 Gordi bir tar yirdir “Beni bu araya kim geturdi ⁽⁹⁾ ola?” diyup saa sola baarken
 gordi. Maara apusundan ieri agad girdi. “Ha ite beni geturen ⁽¹⁰⁾ budır orup
 aın haber alurum.” dirken agad daı gelup gordi Burzi’nin   alı baına gelmi. ⁽¹¹⁾
 Burzi de agad’ı gorunce: “Kimsin? Bunda beni sen mi geturdin?” didi. agad

eyitdi: “Ben Kaḥṭān-ı ‘ Amūd-keṣiñ ⁽¹²⁾c ayyār başısıyım seni bu gice dārūlayup bunda getirdim pād-şāhım Kaḥṭān Şāh’a iletürüm nice dilerse ⁽¹³⁾ öyle eylesün.” didi. Burzī aşlın haber alup dönüp Şağād’a eyitdi: “Gel beni şalıvir baña tābi‘ ⁽¹⁴⁾ ol saña bunca iḥsān idüp kendime ‘ ayyār başı ideyim.” didi. Şağād gelüp: “Nā-bekār hiç ben pād-şāhım ⁽¹⁵⁾ dan yüz çevirir miyim?” didi. Ammā bunlar bu şadedde iken meger kim ol mağaraya yakın bir ejder kenāmgīr olup ⁽¹⁶⁾ gün kızardıqça taşra çıkdı. Karnı acıkmış kendüsine ğıda ararken ādem rāḥiyası geldi. Mağaraya toĝru ⁽¹⁷⁾ yürüdi. Mağaranıñ kapusın aldı. Şağād nā-gāh kafasından bir paṭırdı aldı. Dönüp girüye ⁽¹⁸⁾ baqdıqda mağara kapusından ejderi gördi. Gözleri qalkana beñzer. Şağād’ıñ ‘ aqlı gitdi. Burzū’ya toĝru ⁽¹⁹⁾ qaçdı. Burzī daḥı ejderi görüp: “Bre ‘ ayyār bendim al şol muzīyi öldireyim. Şimdi seni de ve beni de ⁽²⁰⁾ helāk ider.” didi. Ammā Şağād qorqusundan şaşup qaldı. Ta‘ āma ider gördi. Burzī daḥı tırursa ⁽²¹⁾ kendü ta‘ āma, hemān bir yol na‘ rā urup zūr idüp kütür kütür bendlerin kırdı. Qarşusunda bir ⁽²²⁾ sengin müntehā tırurdu. Ol taşı qavrayup ejderiñ kellesine bir taş öyle urdu kim dār taĝān ⁽²³⁾ olup ejder helāk olup andan Burzī mağaranıñ kapusın aldı ve durdı. Şağād firār ideyim ⁽²⁴⁾ didi. Ammā olmadı. Mağarayı toqız dolanup ‘ aqıbet Burzī yaqasından qavrayup yire urdı “Nicesin ⁽²⁵⁾ nā-bekār?” diyince Şağād gördi Burzī’niñ elinden ḥalāşā çäre yok: “Amān server qulunum!” diyüp yalāndan [360a] ⁽¹⁾ Burzū’ya tābi‘ oldu. Burzī şalıvirüp dīl ucuyla Burzī’niñ önünde baş qoyup: “Varayım şulṭānım ⁽²⁾ siziñ atıñız getüreyim.” didi. Burzī daḥı gerçək şanup: “Var imdi ya Şağād, tız gel.” didi. Şağād, ⁽³⁾ mağaradan çıqup “Nā-bekārıñ elinden ḥalāş buldum.” diyüp toĝrı Kaḥṭān’ıñ yanına geldi. Zīra Kaḥṭān bir yirde ⁽⁴⁾ mekş idüp Şağād’a muntazır idi. Şağād gelüp temennā idüp Kaḥṭān: “Yā Şağād Burzī nice oldu?” didikde ⁽⁵⁾ Şağād daḥı olduĝı gibi naql eyledi. “Yüri gidelüm iş ĝirü yüzden oldu.” diyüp bunlar döndiler ve şoñra ⁽⁶⁾ geldiler. Ammā bu yaqadan şabāḥ oldu. Herkes yirinden qalkup ĝulāmlar Burzī’niñ serv-i kuvvetine girdiler, gördiler. ⁽⁷⁾ Burzī cāme-ḥābında yokdur, ḥayf-ı gice qalkdı, “Qorqarız qalkup qademe gitmişdir.” diyü yoqladılar. Anda daḥı ⁽⁸⁾ bulmadılar. Selīm Şāh’a haber eylediler. Selīm Şāh daḥı bozıldı “Hiç degil Kaḥṭān Şāh tarafından gelüp çalmışlardır.” ⁽⁹⁾ diyüp Kaḥṭān Şāh ordusuna cāsuslar gönderdiler. Cāsūs ol maḥalle geldi kim Kaḥṭān ile Şağād gelüp ⁽¹⁰⁾ leşkere irdiler. Daḥı Burzī’niñ ahvālin söyleşürlerdi cāsūs haber alup geldi. Telki ve Kīĝāl’e ifāde eyledi. ⁽¹¹⁾ Kīĝāl Burzī’niñ esb-i sabā-reftārın alup taĝa toĝru gitdi. Ammā Burzī daḥı mağarada bir ān

durdu. ⁽¹²⁾ Gördi kim gelür gider yok “Hoş imdi haramzâdelik ile elimden halâş oldu. ‘Ayyâr kısmına i’ timâd olmaz.” diyüp ⁽¹³⁾ mağaradan taşra çıkdı, gördi leşkerden bir qaralılık gelür. Yakın geldikde gördi kim gelen lâlâsı Kigâl kendünüñ ⁽¹⁴⁾ esb u âlâtın getürür, muqayyed olmadı. Kigâl dağı gelüp Burzî’niñ önünden temennâ eyledi ve esbâbın virdi. Burzî ⁽¹⁵⁾ giyinüp andan ejderiñ bāz mühresin ve kemendin aldı. Gergedanına binüp ‘azm-i leşker-i İslâm eyledi. Beriden Selîm ⁽¹⁶⁾ Şāh’a fermân eyledi. Burzî’yu qarşılādular, önüne düşüp Selîm Şāh’iñ bārgāhına getürdiler. Burzî rahşından ⁽¹⁷⁾ inüp Dīvān-ı Selîm Şāh’a girdikde cümle erbāb-ı Dīvān ayağa kalkup selāma muntazır oldılar. Burzî ⁽¹⁸⁾ selām virüp geçüp pay-i tahtda qarar eyledi. Selîm Şāh, Burzî’den vaq’anıñ aşlın su’âl eyledi. Burzî ⁽¹⁹⁾ dağı olduğı gibi naql eyledi. “Yarın ceng olsun meydāna girüp Qahtān Şāh’iñ da ve ‘ayyārıñ da haqqından ⁽²⁰⁾ geleyim.” didi. Selîm Şāh, Burzî söziyle ceng çağırttı ‘asker-i İslâm haber-dār olup şabāha muntazır oldılar. ⁽²¹⁾ Meger Şagād cāsūs göndermiş idi. Bu haberi alup varup Şagād’a bildirdi. Şagād da Qahtān’a bildirüp ⁽²²⁾ nā-çār Qahtān dağı ceng nidā etdirdi. Ol gün ol gice tedāriklerin görüp şabāha muntazır oldılar. Şagād ⁽²³⁾ murād eyledi kim ol gice dağı Burzî’ya varup çala “Bu gice gāfil degildir yarın gice varayım.” diyüp muqayyed olmadı. ⁽²⁴⁾ Çün ol gice geçüp şabāh oldu. Afitāb-ı ‘ālem tāb tulu’ idüp rüy-ı zemīni pür-zīya kıldıqda iki cānibden ⁽²⁵⁾ kūs-i harbīler çalınup iki leşker rahşlarına süvār olup germāgerm meydān merkezine gelüp at fil gergedan [360b] ⁽¹⁾ sadāsından ‘ālem velveleye ve zelzeleye geldi. ‘İlmler döküldi ve şaflar düzüldi, meydān açıldı. “Yā kim gire meydāna?” ⁽²⁾ diyince Burzî-i şāh-bāz gergedan sürüp yanar āteş gibi meydāna girüp ‘arz-ı hüner gösterdikten soñra na’rā urup ⁽³⁾ Qahtān’ı taleb eyledi. Qahtān dağı ‘askerinden ‘ār idüp altında olan rahş-ı cihān peymāsın meydāna sürdi ⁽⁴⁾ ve Burzî’niñ önün aldı. Burzî ‘itāb idüp “Nā-bekār Qahtān merdlik ile cevāba qadir olmayup gice ‘ayyār ⁽⁵⁾ gönderüp ādem çaldırırısun. Şimdi elimden halâş ol.” didi. “Di durma hamle eyle saña mikdārın bildireyim.” ⁽⁶⁾ didikde Qahtān el-nīzeyle urup irişdi. Burzî’ya bir nīze havāle eyledi. Burzî, Qahtān’iñ nīzesi tamām haṭā ⁽⁷⁾ yirine geldikde qolçaq ile çarpup bī-pāk men’ eyledi. Qahtān at kuvvetiyle geçüp gitdi. Öteden dönüp ⁽⁸⁾ nīzesin zemīne zerk idüp ‘amūdın eline var kuvvetin bāzuya götürüp varuo Burzî’ya bir dārb-ı ‘amūd ⁽⁹⁾ havāle eyledi. Burzî gürz ber-ā-ber virüp çarpup Qahtān’iñ elinden ‘amūd fırlayup gideyazdı, güc ile zabṭ ⁽¹⁰⁾ idüp geçip gitdi. Öteden yana dönüp bir ‘amūd dağı urdı. Burzî anı dağı lisān-ı vech üzere

men^c etdi. ⁽¹¹⁾ Nevbet Burzū’ya geldi “Yā Қаһтān nīze saña cebā.” diyüp el gürz-i girāna urup irüp Қаһтān’a bir ɗarb urdı. Қаһтān ⁽¹²⁾ ‘amūd berābervirdi ki men^c ide Burzī’niñ gürzi nice kim Қаһтān’iñ ‘amūdına dokundu ise Қаһтān’iñ ‘amūdi ⁽¹³⁾ elinden fırlayup başın kaçırup arқaya aldıқda dem-i nefesi sīnesinde bend olup başı döndü, gözleri ⁽¹⁴⁾ қарardı. Ayaқları rikābdan boşanup depesi üzerine mu^callaқ yıқıldı. Hemān Şağād ‘Ayyār, Қаһтān’iñ yanında idi ⁽¹⁵⁾ Қаһтān’ı қapup yine raқşına süvār eyledi. Şağād kendüsi Burzī’niñ öñin alup “Ey nā-bekār İrāni nedir bu ⁽¹⁶⁾ senin itdüğın iş? Bāri seniñ de haққından geleyim.” diyüp el-şabāna urup ve celbinden de neden üç vaқıyye miқdārını ⁽¹⁷⁾ bir seng-i hārā bir şapana қoyup şerinden parmağına geçürdi ve başınıñ üzerinden bir kaç def’a devr itdirüp ⁽¹⁸⁾ ve sīne-i Burzī’yi nişāna alup bir tāş fırlatdı. Burzī gördi şapan қayası birinci қāt gökden қара қуш ⁽¹⁹⁾ ne minvāl üzere hareket iderse ve naşıl süzilüp gelirse öyle gelir tīz siperin gögsine alup durdı. ⁽²⁰⁾ Tāşlar gelüp sipere öyle тоқundu kim Burzī қıyās eyledi ki sipere bir ‘azīm kevahin urdılar. Hele ne hāl ⁽²¹⁾ ise men^c eyledi. Şağād ‘Ayyār bir seng-i hārā dağı yine şapana қoyup Burzī’ye atdı. Bu kerre siper almayup tāş ⁽²²⁾ gelür iken eliyle tutup zabt eyledi. Ammā güyā eli hürd-u hām oldı şandı. Burzī tāşı elinde şıқup ⁽²³⁾ hürd eyledi. Şağād bunı görüp bir tāş dağı endāhte eyledi. Üçüncü tāşı dağı Burzī eliyle tutup “Nā-bekār ⁽²⁴⁾ ‘ayyār ārāyişiñ kendi tāşıñdır.” diyüp Şağād’a fırlatdı. Şağād per-tāb idüp bir cānibe şavuşdı. Yoһsa ⁽²⁵⁾ eger tūra idi, Şağād’ı sermā-i İşfahān’a döndirirdi. Tāş ‘ayyārıñ durdığı yire gelüp zemīne neçe urdu [361a] ⁽¹⁾ ise bir hendek idüp yardı ve Burzī, ‘ayyārıñ üzerine yürüyünce Şağād kaçup dağı ‘askere қomañ ⁽²⁾ eyledi. İki kerre yüz biñ ‘asker birden yürüdiler. Burzī ‘askeri қарşulayup cenge girdi. Bu tarafdan Selīm Şāh ⁽³⁾ bu hāli görünce işāret eyledi. ‘Asker-i İslām dağı yürüyüp Burzū’ya қаfa-dār oldılar. Bunlar göte göt cengde ⁽⁴⁾ iken añsuzdan ra^c d-ı berk bir şa^c iқа kopup küffār ‘askerin allak bullak eyledi. Şağād ‘Ayyār bunı görüp ⁽⁵⁾ tabl-ārām çaldırdı. İki leşker birbirinden ayrılıp dönüp kondılar. Ammā üstād eydür kim bu ra^c d-ı berke sebab ⁽⁶⁾ iki kerre yüz biñ dīv ‘asker ile Dīv-i Münaққаş vilāyetinden tedārigin görüp Burzī’yi arayugelmişdi. Cengi ⁽⁷⁾ gördi. Aşlın haber aldıқda kendiñ ‘asker-i küffāra urup āz қaldı kim Қаһтān Şāh ‘askeri bozıla. Şağād-ı ⁽⁸⁾ ‘Ayyār ‘askerin zebūn olduğın görünce tabl-ārām çaldırup döndiler. Hūlāsā-i kelām Burzī gelüp yirinde ⁽⁹⁾ қарar eyledikde Dīv-i Münaққаş ile Dīv-i Şarşar gelüp Burzū’ya bulaşdılar. Burzī bunlara “Hoş geldiñiz.” didi ve ⁽¹⁰⁾

bildi ki getürdi bunlar imiş. Burzī, Dīv-i Münakkaş’a tenbīh eyledi. Kōnalar ve tā ferman etmedikçe cenge girmeyeler ⁽¹¹⁾ ve aslā kimseyi incitmeyeler ve daḥı didi ki: “Yā Münakkaş şöyle küffār ordusunda bir ‘ayyār vardır taḥminim budur ki bu ⁽¹²⁾ gice gelür dolaşur bir kaç güher-āb ile gözet geldikde muḳayyed olmañ tamām bārgāha girüp baña kaşd etdikde ⁽¹³⁾ dört cānibden görünüñ. Baḳalım görelim ne muā‘ mele ider?” didi. Dīv-i Münakkaş: “N’ola!” diyüp Burzī’niñ üzerine iki ⁽¹⁴⁾ kerre yüz biñ dīv ‘askeriñ ḳal‘asına ḳondılar. Selīm Şāh ve ‘İlyāş Şāh bu dīvleri görüp evvel ḳorḳdılar ⁽¹⁵⁾ idi. Ammā şoñra gördiler Burzū’ya tābi‘ dir şād oldılar. Burzī ne ḳuvvete mālīk olduğın añladılar. O yañadan ⁽¹⁶⁾ Ḳaḥṭān ve Şaḡād daḥı gelüp bārgāhlarına geldiler. Andan Ḳaḥṭān Dīvān idüp begler Dīvānına cem‘ oldılar. ⁽¹⁷⁾ Şaḡād da geldi. Ḳaḥṭān beglerine eyitdi: “Ne dirseñiz bugün cengde olan kızılca ḳıyāmete? Az ḳaldı ki leşkerimiz ⁽¹⁸⁾ bozılayazdı.” didi. Begleri daḥı söze gelüp her biri hadd-i zātında “Pād-şāhim bugün ‘acayip ceng oldı. Hattā ⁽¹⁹⁾ añsuzdan şāi‘ ḳa ḳopup cengde ḳorḳunç şüretlü boynuzlu ḥayāller görindi.” didiler. Şaḡād: “Bu gice varup hem ⁽²⁰⁾ aşlın ḥaber alayım ve hem fırsat bulursam Burzī’yi alup geleyim ve başın keseyim.” didi. Ḳaḥṭān Şāh, Şaḡād’a: “Eger ⁽²¹⁾ Burzī’niñ başın kesüp baña getirsen saña beş kise altun vireyim.” didi. Aḥşam olunca Şaḡād tebdīl-i sūret ⁽²²⁾ ve taḡfīr-i cāme idüp leşker-i İslām’a yürüdi. Tamām leşker kenārına geldi. Meger Dīv-i Münakkaş bütün güher-āblar ile ⁽²³⁾ gözden nihān orduyu dā’iren-mādāra-ı ḥaṭa idüp gözedirler idi. Nā-gāh gördiler küffār ordusundan bir piyāde ⁽²⁴⁾ ḳıḳup İslām ordusuna geldi. Dīv-i Münakkaş kendü kendüsüne “Taḥḳīḳ efendimiz Burzī’niñ didügi ‘ayyār budur.” ⁽²⁵⁾ diyüp dīvlere ḥaber eyledi. “Leşkerden içeri girince her ṭarafdan görünüvirin şabaḥa dek ‘ayyārı oynadalum, [361b] ⁽¹⁾ ṭutayım dimeñ hemān ḳorḳudiñ.” diyü tenbīh eyledi. ‘Ayyār der-i leşkerden girüp Burzī’niñ ḳadırı diyü arzu eyledi. Birāz ⁽²⁾ gidince dīviñ biri ḳarşusından “Nereye?” diyü göründü. ‘Ayyār fikr idüp giderken añsuzın ḳarşusunda bir ḳorḳunç şüretlü ⁽³⁾ şahs gördi. Ödi aḡzına geldi. “Hāy anasımı!” diyüp ‘ayyār bir ṭarafa aldı yürüyüviridi. Birāz gidince ḳarşusından ⁽⁴⁾ bir şüret daḥı görindi. ‘Ayyārıñ daḥı girvesi geçüp “Bre meded bunlar ḥayāl-i ḡaribe beñzer.” diyüp bir ṭarafa daḥı gitdi. Birāz ⁽⁵⁾ gidince bir dīv daḥı görindi. ‘Ayyār “Ne bunlar ne çok?” diyüp bir ṭarafa daḥı ḳaçdı. El-ḳışşa ‘ayyār ne ṭarafa gitdi ise öñünden ⁽⁶⁾ zuhūr idüp hücum eylediler. ‘Ayyār şabaḥa dek segirde segirde ḳan dere batup ve ṭāḳati kesildi. Tāb-ı tüvānı gidüp ⁽⁷⁾ bir adım atmaḡa çaresi

kalmadı. Gördü bir vecihle hālāş olmak mümkün degildir, “Olursa baña dermān Burzī’den olur.”⁽⁸⁾ diyüp cān atdı. Güc ile Burzī’niñ çadırına düşüp bu maħallere dek Burzī daħı kalkmışdı. Şağād gelüp “Amān⁽⁹⁾ ey dil-āveri ‘ālem beni şol boynuzlulardan hālāş eyle.” diyüp Burzī’niñ dāmeni altına girüp Burzī gelüp: “‘Ayyār⁽¹⁰⁾ eger müselmān ve bende-i Sencān olup andan baña yār u qarındaş olursañ hem seni bu güher-āblardan hālāş ideyüm ve hem kendime⁽¹¹⁾ daħı ‘ayyār başı ideyim.” didi. Şağād “Olurum.” diyüp ol sā‘at imāna geldi. Derün-ī Burzī’ye kul oldı. Burzī emr⁽¹²⁾ eyledi. Dīvler gelüp Şağād’a temennā eylediler. Şağād bu kerre Burzī’niñ kim idügin ve ne kuvvete mālīk olduğın bildi. Daħı ziyāde⁽¹³⁾ muħabbet eyledi. Burzī, Şağād’a üç hīl‘at giyürdi ve üç kise altun virdi ve cümle çadır u gulām u ne ki ‘ayyārlara⁽¹⁴⁾ lāzımdır virdi. Andan soñra kılqup Selīm Şāh Dīvānına vardı ve Şağād da rikābında bile Burzī geçüp yirinde karar⁽¹⁵⁾ eyledi. Şağād da gelüp Selīm Şāh önünde yir öpdı. Burzī işaret eyledi. ‘Ayyār başı şandaliyesini gösterdi. Şağād⁽¹⁶⁾ geçüp karar eyledi. Ammā gözleri seher yıldızı gibi çarlı urur. Selīm Şāh haña idüp hīl‘at giyürdi ve iki kise altun⁽¹⁷⁾ bağışladı. İki kise altun daħı ‘İlyāş Şāh bağışladı ol gün yidiler, içdiler. Şabaha muntazır oldılar. O yañadan⁽¹⁸⁾ Kāhtān-ı ‘Amūd-keş şabāh olunca Şağād’a muntazır olup kaldı. “Burzū’yu ne zamān getürür?” diyü şabāh oldı. “Gelür gider⁽¹⁹⁾ yoķ besbellü ‘ayyār boğāzı elevirdi.” diyüp leşker-i İslām’a cāsūslar gönderdi. “Tiz bir haber getür ‘ayyār nice olmışdır?”⁽²⁰⁾ diyü ol cāsūs tebdīl-i şūret leşker-i İslām’a gelüp toğrı Selīm Şāh Dīvānından içerü girüp bir köşede tırdu⁽²¹⁾ ve nazār eyledi, gördı. Burzī pāy-ı taht şandaliyesinde oturmuş ve Şağād daħı ‘ayyārbaşı şandaliyesinde oturmuş kırk⁽²²⁾ yıllık yārān gibi mişāhabet ider ve şadedleri daħı budur ki Burzī yarın meydāna girüp Kāhtān’ı bende çekeyim diyü Şağād-ı⁽²³⁾ ‘Ayyār daħı hemān “Sultānım tıutup katl eyle zirā ol la‘in imāna gelmek ihtimālī yoķdur gāyet mütemerrid peliddir.” didi. Cāsūs⁽²⁴⁾ bunı görüp oradan taşra çıķdı. Tabān kaldırıp Kāhtān Dīvānına irdi. Yir öpüp Kāhtān “Ne haber?” diyü su‘āl⁽²⁵⁾ eyledikde ‘aynı ile gördüğü gibi naql eyledi Kāhtān cāsūsıñ sözine inanmadı “Belī Burzī’niñ sözi yirindedir. Ammā [362a]⁽¹⁾ ayyār da belki hīle ile tābi‘ olmışdır. Hoşāmedī ider evvelā velākin gerçekten Hudā-perest olup Burzū’ya bende⁽²⁾ olduğuna i‘timād eyleyim.” didi. Cāsūs “Siz bilürsüz.” diyüp muķayyed olmadı. Kāhtān, yarın cengdür diyü münādīler nidā atdırdı.⁽³⁾ İki cānibden ol gün tedariklerin görüp şabāha müteraķķıb oldılar. Çünki ol

gice mürür idüp şubh irdi gün kıble-i ⁽⁴⁾ felekten baş gösterüp ‘âlem münevver olduğda iki taraftan kalkıp ceng-i harbilere turreler urup rahşlarına süvâr olup ⁽⁵⁾ meydân merkezine geldiler. Alaylar ve şaflar bağlayup bindiler. Şağalar şahn-ı meydânı şuladılar ve ferrâşlar süpürdi. İki taraftan ⁽⁶⁾ nazâr ber meydân olup “Aya meydâna ne kim gide?” dirken hemân İslâm tarafından Burzî-yi şah-bâz gergedan sürüp meydâna girdi. Çok ⁽⁷⁾ dürlü lu‘b-ı hüner ‘ârz eyledikten sonra na‘râ urup Қаһтән’ı diledi. Қаһтән dağı at sürüp meydâna girdi. Burzî’niñ ⁽⁸⁾ öñin alup hamle eyledi. Burzî, Қаһтән’iñ hamlelerin men‘ idüp ‘âkıbet Қаһтән tîğ çeküp bir kılıç hâvale eyledi. Burzî ⁽⁹⁾ kolçağıyla çarpup men‘ eyledi. Bir el arkasınca urdı ise Қаһтән derâz zemîne ser-nigün oldı. Şağâd dağı ⁽¹⁰⁾ üzerine düşüp kıvrâk bende çekdi ve alup ‘âlem dibine gitdi. Burzî meydânda çalup na‘râ urup “Var mıdır meydân-ı ⁽¹¹⁾ ‘aşkıñ bir dil-âver serveri? İşte meydân işte er! Merdim diyen gelsün beri, pad-şâhıñniñ intikâmın almağ murâdın iden ⁽¹²⁾ gelsün beri!” diyüp ‘asker-i Қаһтән gördi şâhların Burzî bende çekdi. Bunlar müşâvere idüp “Beyhüde n’içün kırılırız.” ⁽¹³⁾ diyüp “tağl-ı ârâm çalup döneriz. Şâhımız nice olursa bizde aña göre hareket eyleriz.” didiler. Hemân tağl-ı âsâyiş çalup, ⁽¹⁴⁾ döndiler. Burzî gördi ‘asker-i Қаһтән tağl-ârâm çaldırup döndiler. Burzî dağı dönüp İslâm tarafından dağı tağl-ı ⁽¹⁵⁾ ârâm çalınup iki leşker dönüp kondular. Burzî bârgâhına varup âlât-ı cengin üzerinden çıkarup bezm libâsların giyüp ⁽¹⁶⁾ Selim Şâh’iñ Divânına gelüp pây-i tahtda karar eyledi. Vesâ’ir İslâm uluları divâna gelüp yirlerinde karar eylediler. Simât gelüp ⁽¹⁷⁾ yindi ve şükri idildi. Eller yıkayup besât ‘işret döşendi. Biraz bâde içilüp keyfler germâgerm ve hâtırların nerm olduğda ⁽¹⁸⁾ Burzî, Şağâd’a fermân eyledi: “Var Қаһтән ile oğlu Қитūr’u getür görelim imâna gelüp bizim ile yar ve qarındaş olurlar mı? ⁽¹⁹⁾ Yoğsa başların kesüp yirine âhdi pad-şâh naşb eyleriz.” didi. Şağâd ‘Ayyâr: “Be-ser ü çeşm.” diyüp divândan çıkdı. Hâpis-hâne ⁽²⁰⁾ çadırına varup Қитūr ile Қаһтән’ı alup götürdi. Burzî’niñ qarşusuna durğurdılar. Burzî Қаһтән’a hitâb eyleyüp: ⁽²¹⁾ “Nice görirsiniz kendüñizi ya Қитūr ve ya Қаһтән?” didikde bunlardır baş zemîne şalup hâmüş oldılar. Burzî tekrâr hitâb ⁽²²⁾ idüp: “Ne dirsınız imâna gelüp benimle yar ve qarındaş olup yine evvelki gibi vilâyetiñizde olur mısın?” didikde Қаһтән-ı ‘Amud-keş ⁽²³⁾ yine cevâb virmedi. Lâkin Қитūr-ı Tîğ-zen başın kaldurup: “Ey dil-âver-i ‘âlem eger ma‘şûkum bañâ aliviririsen hem müselmân olurum ⁽²⁴⁾ ve hem evvelince kuluñ olurum.” didi. Burzî, Қитūr’dan bu cevâbı işidüp İlyon Şeh-

zādeniñ yüzine baqdı. Hemān ⁽²⁵⁾ İlyon Şeh-zāde ayağa tırup temennā eyledi: “Sulţānım tek Kīṭūr imāna gelüp müselmān olsun ben kıızdan geçdim istemem hūsn-i [362b] ⁽¹⁾ rızām ile aña hibe eyledim.” didi. Burzī, İlyon Şeh-zāde den bu keremi görüp taḥsīn ü āferīn eyledi ve dönüp ⁽²⁾ Kīṭūr’a: “Ne dirsın ya Kīṭūr bu cevāba?” didi. Kīṭūr: “Çünkim devletlū şāhib-kıran ben daḥı imāna gelüp evvelince kuluñ ⁽³⁾ olurum, ne dimek ile müselmān olurum?” diyince Burzī ḥaṭā idüp telkīn eyledi. Kīṭūr ol sâ‘at müselmān oldu. ⁽⁴⁾ Burzī emr eyledi. Daḥı Kīṭūr’a bir ḥil‘at-ı fāhire giydürdi. Andan Қаһтān’a bakup: “Sen ne dirsın?” didikde Қаһтān gördi, ⁽⁵⁾ oḡlu müselmān oldu, şimdi kendi yok dirse Burzī öldirür bari yalandan olayım elinden ḥalāş olayımda şoñra ⁽⁶⁾ lā-būd fırsat bulup ḥaḳḳından gelürüm diyüp: “Olurum.” didi. Burzī telkīn eyledi. Қаһтān dil ucuyla müselmān oldu. ⁽⁷⁾ Burzī, Қаһтān’a ḥil‘at giydirüp Selīm Şāh yanında tahta çıkardı. Andan cümlesi birlik olup Қаһтān birazdan ⁽⁸⁾ kalkdı. Burzī’ye: “Devletlū şāhib-kıran varayım cümle ‘askerimi imāna getüreyim ve andan bunda getüreyim.” didi. Burzī ⁽⁹⁾ daḥı izīn virdi. Қаһтān binüp ‘askerine gitdi. Kīṭūr gitmedi. Ādem gönderüp ‘askerin ve bārgāhın getürtdi ve Kīṭūr’a ⁽¹⁰⁾ pehlevānlar şaffında şandalī virüp ‘azīm ri‘āyet eyledi. O yañadan Қаһтān ‘askerine varup bārgāhına indi. ‘Askeriniñ ⁽¹¹⁾ söz şāhibleriñ ve işarların cümle da‘vet eyleyüp geldiler. Dīvān-ı Қаһтān’a cem‘ oldılar. Қаһтān bunlara: “Ey begler işte ⁽¹²⁾ ben ḥile idüp dil ucuyla imāna geldim. Burzī didikleri nā-bekār elinden ḥalāş oldum bilürüm. Oḡlum Kīṭūr kıızıñ ⁽¹³⁾ sevdāsı ile derun u müselmān olmışdur ki ne aşıl olursa olsun ancak siz şüret-i zāhirde müselmān olduk.” ⁽¹⁴⁾ diyü. “Şüret-i ḥaḳdan gelüp muḳayyed olmañ.” didi. Andan cümle ‘askeri ḳaldırup götürüp Burzī ‘askerine muttaşıl ⁽¹⁵⁾ başka ḳondırup Burzī daḥı Қаһтān’a ve Kīṭūr’a ziyāfetler idüp şeyler baḡışladı. Қаһтān daḥı Burzī’ye bir mertebe ⁽¹⁶⁾ rüy [u] dil gösterüp ṭabī‘ince vardı kim Burzī, Қаһтān’a gerçekden ḳapıldı. Elbetde münāfıḳıñ yol [u] erkānı öyledir. ⁽¹⁷⁾ Ḥāşıl-ı kelām Burzī-yi şāh-bāz üç gün ziyāfet idüp götürdü. Serv-i Ḥıram Bānūyı Kīṭūr’a ‘aḳd idüp, [ ] ⁽¹⁸⁾ üç gün sūr idip, dördünci gicesi gerdek idüp Kīṭūr’ı ber murād eyledi. Kīṭūr ḡayrı Burzī’ye muḥabbet ⁽¹⁹⁾ idip derūn-ı bendesi oldu. Bunuñ mābeyni birkaç gün geçdi. Bir gün Қаһтān bārgāhına gelüp fermān eyledi. ⁽²⁰⁾ İki kere yüz biñ ‘askerin güzīdelerin el altından da‘vet idüp bunlar gelince Қаһтān bunlara keşf-i rāz idüp: ⁽²¹⁾ “Ey begler nicesiz gerçekden müselmān olup ata ve dededen ḳalan dīniñizi terk eylediñiz mi?” didi. Bunlar omuz şilküp: ⁽²²⁾ “Pad-şāhım

bizler dīn-u mezheb bilmeziz sen ne dīnde iseñ biz de ol dīndeyüz.” didiler. Қаһтән bu sözden şād olup: ⁽²³⁾ “Diñleñ imdi ey begler yine eski gütdüğim mücmel ve müşevveş dīndeyim dönmem hāliyā yine ol dīndeyim ancak Burzī didikleri ⁽²⁴⁾ nā-bekāra bende olduğum kılıç қорқusundan didim. Benim murādım Hudā-perestlere bir gice gāfil bir eyü kılıç қıyup arada belki ⁽²⁵⁾ Burzī didikleri nā-bekārı dañı öldire idik. Ancak oğlum Қıтūr’dan şimden girü fā’ide yokdurur. Zīrā kızı aldı. [363a] ⁽¹⁾ Ammā Şağād ‘Ayyārdan umarım ki derun[u] Hudā-perest olmaz. İhsānı görüp tamā’ idüp Burzī’ye қul olmışdur şol ⁽²⁾ ‘ayyārı bir kere da’vet idüp keyfiyet-i aḥvālī ifade eylesek ol dañı baña tabi’iyyet eylerdi. ‘Ayyār bizim ile bile olunca iş ⁽³⁾ āsān olurdu.” didi. Begleri: “Sen bilürsün.” didiler. Қаһтән tiz kendi maḥremlerinden birin Şağād’a gönderüp da’vet ⁽⁴⁾ itirdi. Şağād gelüp gördi Қаһтән, dīvān eylemiş göñlünden “Bu la’in yine bir işi ve murādı vardır göreyim nedir?” ⁽⁵⁾ didi. Zīrā Şağād, Қаһтән’in tarz-ı tavrından ve meşrebiniñ iktizāsından derun [u] müselmān olmayacağı bilürdi. Қаһтән ⁽⁶⁾ Şağād’ı görünce ‘azīm-i ikrām gösterip: “Merḥabā ya Şağād, hoş geldiñ. Ammā yādigār tā seni da’vet eylemedikce gelmezsin ⁽⁷⁾ şimdi yeñi kapu bulup eski hizmet eyledigin efendiñi terk eylemek münāsib midir? Hoş, sizler ‘ayyārlarsız sizde vefā ⁽⁸⁾ olmaz.” deyüp vāfir nükteler eyledi. Şağād, Қаһтән’in bu mu’āmelesine gerçi dārıldı. “Ammā göreyim soñu nereye çıkar?” deyüp ⁽⁹⁾ ‘ayyār dañı ‘özü diledi: “Pad-şāhım hiç eski dost düşmān olur mu? Velākin biliyorsun Burzī’niñ değme ḥāl ile ⁽¹⁰⁾ yanından ayrılmak olmaz.” didi. Қаһтән dañı dönüp: “Yā Şağād seni bir şey için da’vet eyledim. Ancak yemīn eyle kimseye ⁽¹¹⁾ söylemeyeceğine andan saña söyleyim.” didi. Şağād dañı birkaç kime söyleyim şeklinde Қаһтән, Şağād’a keşf-i rāz idüp: ⁽¹²⁾ “Ya Şağād saña bir sū’ālīm vardır қорқma derūnında maḥzar olan ma’nā’yı ketm eyleme benimde aña göre saña cevābım var.” ⁽¹³⁾ didi. Şağād ‘Ayyār: “Buyruñ pad-şāhım!” didi. Қаһтән: “Ya Şağād toğru söyle şimdi sen gerçekden Burzū’ye қul olup ⁽¹⁴⁾ Hudā-perest olduñ mu?” didi. Şağād, Қаһтән’dan bu cevābı işidince bildi ki “Қаһтән’in dimāğı fesāddadır, söyledeyim.” ⁽¹⁵⁾ deyüp öñünce қаçup geldi: “Pad-şāhım hiç seniñ ‘aqlıñ keser mi benim kimseye қul olacağıma ha şimdiki ḥālde ⁽¹⁶⁾ şöyle egleneyüz lā-büdd bir vaқtle elimizden gelince icrā olunur.” dedi. Қаһтән Şağād’ın sözünü gerçek şanup inandı ⁽¹⁷⁾ dönüp eyitdi: “Ya Şağād çünkim öyledir. Ben dañı derun [u] Hudā-perest olmadım hāla yine lāt-ı ‘uzzā dīnindenim. Ancak ⁽¹⁸⁾ işte begler ile meşveret eyledik. Hemān

ben gice şundan nişf-ül leyl de herkes ğāfil yaturken süvār olup bir eyü ⁽¹⁹⁾ kılıç ururum şeb-ḥūn āhvāli ma' lūm elbetde Ḥudā-perestlere şaşkınlık gelüp şāyed ki ara yirde Burzī nā-bekārı ⁽²⁰⁾ daḥı katl oluna.” didi. Şaġād: “Pek eyü fikr itmişsiz. İşte böyle olursa Ḥudā-perestlerden intikām alunur.” didi. ⁽²¹⁾ Ammā gördi Kīṭūr bunlar ile bile degildir, muḳayyed olmadı ol aradan ḳalkup: “Yine gelürüm. Burzī tuymasın benim bunda ⁽²²⁾ geldiğim.” diyüp çıkup gitdi. Bārgāhına geldi. Kendü kendüsine “Hāy mel'ūn Ḳaḥṭān gördüğü eylediği fikri.” diyüp ⁽²³⁾ murād eyledi kim vare Burzū'ya. Seḥr vaktinde uyandırıp keyfiyyet-i āhvāli ifāde eyleye birde yine “Ṭursun yarın söylerim.” ⁽²⁴⁾ diyüp ol gice ḥuzūr ile çünki şabāḥ oldu, herkes yirlerinden durup kārlarıyla meşġul oldılar. ⁽²⁵⁾ Burzī daḥı yirinden durup [ ] üzre şubḥ namāzın edā idüp andan önüne nīm-i meclis getürdiler. Birāz [363b] ⁽¹⁾ def' -i ḥumār eyledi. Bu maḥal Şaġād daḥı bārgāh-ı Burzū'ya gelüp içeri girdi. Burzī'niñ önüne gelüp çeşm būd zervi ⁽²⁾ tubā ba' id şübḥaḥ-āllāḥ şabāḥ' üs-sefid diyüp, du' ā eyledi. Zīrā şimdi Burzī ta seyāḥatdan gelüp Rüstem'le imtiḥān ⁽³⁾ olup Belḥ' de bir ḳavld e şāḥib-ḳırān añılur ve zıkr olunur. Ḥāşıl-ı kelām Burzī, Şaġād'ı görüp: “Merḥabā ' ayyār bu vaktler ⁽⁴⁾ nedir bizi gelüp yoḳladuğın yoḳ idi ne yeller esdi?” didikde Şaġād tekrār du' ā idüp: “Devletlü şāḥib-ḳırān işte ⁽⁵⁾ āhvāl şü yüzdendir. Ḥatta beni gice da' vet idüp şöyle şöyle didi.” olduġu gibi naḳl eyledi. Burzī, Şaġād'ın ⁽⁶⁾ sözine inanmadı: “Ya Şaġād besbellü Ḳaḥṭān'dan altun isteyüp virmemişdir ki ḥaḳḳında böyle söylersin. Ḳaḥṭān bizden ⁽⁷⁾ ne güc gördi kim öyle nā-hemvār işde buluna ḥuşuşā her gün kendüsine ' aẓīm-i ikrām olunur ve benden şākirlik ⁽⁸⁾ görür. Hele ben seniñ bu sözine vücūd virsem bunda seniñ lā-būd bir ġaraziñ vardır.” didi ve ol sâ' at Ḳaḥṭān'a ġulām ⁽⁹⁾ gönderüp tenhā bārgāhına da' vet eyledi. Ġulām gelüp: “Buyruñ sizi efendim şāḥib-ḳırān-ı ' ālem ister.” didikde Ḳaḥṭān ⁽¹⁰⁾ ḥarāmzādeniñ ḳalbine ol sâ' at lā-ḥaḳḳ oldu kim: “Hiç degil Şaġād nā-bekār bī-vefālîk idüp varup Burzī'ye beni ġamz ⁽¹¹⁾ eyledi.” didi. Nā-çār ḳalkup ġulām ile Burzī bārgāhına geldi. İçeri girince Burzī önünde şüret-i mu' āmele temennā ⁽¹²⁾ ve temellükler eyleyüp maḳām-ı hizmetde durdı. Burzī otur eyledi. Ḳaḥṭān daḥı diz çöküp ādāb ile oturdu. Burzī ⁽¹³⁾ eyitdi: “Ḳaḥṭān lāyık mıdır ve inşāf mıdır ki ben saña bu ḳadar ' izzet ü ikrām idüp yine diyārıñı kendüñe virdim ve ⁽¹⁴⁾ oġluna ma' şūḳasın alıvirüp ber murād eyleyeyim de bundan şoñra sen dönüp yine mürted olasın ve benim başıma ve ' askerime ⁽¹⁵⁾ ḳaşd idesin. Eger bu iş vāḳi' ise seni

katl idüp yirine āhir kimse pad-şāh eylemek iktizā eyledi.” didi. Қаһтән ⁽¹⁶⁾ һарәмзәде һемән ағлайуп: “Devletlū şāhib-kırān bu söz naşıl sözdür. Bu işden benim һаһерим жоқдур, ифтирәдир.” deyü yemīnler ⁽¹⁷⁾ eyledi. Burzī даһи дөнүп Şағәд’a: “Ayyār n’içün söylemezsin nice oldı? Naql eyle.” didi. Şағәд ашли иле нақл eyledi. ⁽¹⁸⁾ Burzī дөнүп Қаһтән’a: “Ya Қаһтән, буһа sözin ne?” didi. Қаһтән: “Һәşә sultānim, ‘ayyār баһа ифтирә идер ашли бу ки дүн ⁽¹⁹⁾ geldi benden on kise altun istedi, bende olsun vireyim ancaқ şimdi қоләyim жоқдур шоһра bir vaқti ile viririm.” ⁽²⁰⁾ didim. Bu kere дөнүп “Ya virirsin yaһūd seni şāhib-kırāna ğamz iderim.” didi. Ben даһи bunuñ böyle mu‘āmele eyledügi gücüme ⁽²¹⁾ geldi. Zāhir kendi ekmegim ile perverde olup bu жоқдур in‘ām ve iһsānim görmiş ola da баһа böyle mu‘āmele eyleye.” diyüp ⁽²²⁾ қаһırlанup virmedim. İşte gelüp fi’l-һāl böyle bir ифтирә дүзmiş, Ben derun u müselmān olmışımdır.” diyüp tekrār kelime-i şehādet ⁽²³⁾ getürdi. Burzī’niñ ayağına şarıldı. Burzī, Қаһтән’iñ bu һālin görüp i‘timād eyledi. Дөнүп Şағәд’ı āzār itdi. ⁽²⁴⁾ “Ayyār nā-һаққда bir pad-şāha ифтирә eylemek lāyıқ mıdır? Çünkim murādın altundur gel benden iste altun һātırası içün bir ⁽²⁵⁾ bir pad-şāhi āteşe yaқmaқ dilersin.” didi. Şағәд: “İnanma ey dil-āver-i ‘ālem sen Қаһтән’iñ һālin bilmezsin.” didi. Ammā [364a] ⁽¹⁾ Burzī diñlemedi. Öyle olur. “Ya Қаһтән Şāh var sen ‘ālemiñde ol elem çekme.” diyüp Қаһтән’ı teselli-i һātır eyledi. Қаһтән ⁽²⁾ şād olup temennā eyledi ve çıkup раһşına binüp kendi bārgāhına gidüp el altından beglere һаһер şālup birer birer ⁽³⁾ ikişer geldiler. Cümle olan āһvāli даһи һаһер virdi. “Nā-bekār ‘ayyārı bizden қıyās iderdim. Meger dürüst Һudā-perest olmış, ⁽⁴⁾ varup Burzū’ye ğamz eylemiş. Az қaldı kim sırrımız ifşā olup başımız araya gide. Hele ne һāl ise Burzū’yu inandırdım ⁽⁵⁾ şimdi bizden emīn ve ğāfildir. Hemән bu gice şeb-һүн eyleyelim. Ancaқ el altından bütün ‘askeri aĝāh idüp tedarik üzere ⁽⁶⁾ olsunlar aһşamdan aĝırlıĝı даһи yükledüp Sencāniyye üzerine тоĝru çeksünler, bizde nişf-ül leyl de binüp bir eyü ⁽⁷⁾ şeb-һүн ideriz. Eger ‘asker Burzī’yi bozup arada kendüsin helāk ide bilürler ise devlet bizim, eger дөнүп ⁽⁸⁾ anlarda binerler ise şayt sedā eylemeden Sencāniyye yolın тутup gideriz ашлā şabāһа dek bir birin kırārlar şabāһ ⁽⁹⁾ olup göz gözi gördikde biz olduĝumuz duyunca bir һayli mesāfe қатт‘ ideriz.” didi.

Bu re’yi eyüce görüp bu ⁽¹⁰⁾ tedbīr üzere iki kere yüz biñ putperestle el altından һаһер şālup nihānı tedārik üzere oldılar. Şағәд даһи ⁽¹¹⁾ Burzū’ye incinüp muқayyed olmadı ve hem “Bu gice tizdir даһи eylemezler.” diyü ğaflet üzere oldı.

Çünkü rüz-ı āhîr oldu. ⁽¹²⁾ Felek siyāh cāmesin büründi. Kevākib-i āsmān, çarḥ-ı heft tāḳ-ı zebercedi kādil şu‘ā‘ ile pür-nūr eyledi. Vaḳt ⁽¹³⁾ ıṣā olunca Ḳaḥṭān daḥı emr eyledi bārgāhūn bozup ağırlık ile ilerüye yolladı. Kendi iki yüz biñ eriyle süvār ⁽¹⁴⁾ olup nişf-ül leyl olduḳda ḡāfil yatan ‘askeri urup şeb-hūn eylediler. ‘asker-i İslām agāh olup hareket idince ⁽¹⁵⁾ vāfir ḥasādet eyledi. Ḳaḥṭān hemān ‘askerin çekdi ve Sencāniyye yolın tūtop gitdi. Bu taraḑdan Burzī ḥaberdār olup ⁽¹⁶⁾ süvār oldu. Kendin ‘askere urdı divler ise; Ḳaḥṭān ‘askeri ḳaḡısidir bilmezler. Gördiklerin öldirüp çoḡın ⁽¹⁷⁾ esīr itdiler. Şabāḥ oldu gördiler içlerinde yad kimesne yoḑdur. Divler daḥı tūtuḑkların getürdiler, gördiler. Cümle müselmān ⁽¹⁸⁾ lardır. Şalıvirdiler. Ḳaḥṭān ordusınıñ yirinde yeller eser bildiler ki ḳabāḥat anıñdır. Şaḡād bu arada fırça u ruḥşat ⁽¹⁹⁾ bulup: “Gördün mi devletlü şāḥib-ḳırān Ḳaḥṭān’ıñ keyfiyyeti şöyledir didim beni azār idüp i‘timād eylemediñ.” didi. Burzī ⁽²⁰⁾ Ḳıṭūr’ı yoḑladı, gördi Ḳıṭūr durur tiz da‘vet idüp Ḳıṭūr gelince ‘itāb eyledi: “Naşıl işdir?” diyü. Ḳıṭūr-ı ⁽²¹⁾ Tıḡ-zen yemīn eyledi: “Benim bu işlerden ḥaber [u] agāhım yoḑdur.” didi. Burzī cürmin ‘afv eyledi. Andan Şaḡād’a: “Yā Şaḡād var ḥiss ⁽²²⁾ idüp ardınca gör ḳaḡı diyāra giderse bize ḥaber getür şimden girü ben ol nā-bekārı şaḡ ḳomam. Elbetde ḳanda giderse ⁽²³⁾ bulup ḥaḳḳından gelürüm.” didi. Şaḡād: “N’ola!” diyüp ṭabān ḳaldırıp Ḳaḥṭān’ıñ gideceḡi semti bilür ḳafasına düşdi. ⁽²⁴⁾ Ammā bu taraḑdan Ḳaḥṭān bu işi itdi. İki yüz biñ eriyle Sencāniyye yolın tūtop ağırlıḡa irişdi. Gice şabāḥa dek ⁽²⁵⁾ gitdi, irişdi. Öyle vaḳtine dek gidüp bir şu kenārına gelüp, ḳondılar. “Şimden girü girü ardımca gelecek ḥalleri yoḡ ya!” diyüp [364b] ⁽¹⁾ emīn oldılar. Ammā Şaḡād, Ḳaḥṭān’ıñ ardınca sürüp ḳonduḑları yire irişdi. Gördi iki yüz biñ ḳadar ‘asker ile ⁽²⁾ ḳonmuş oturdu. Kendü kendüsine fikr idüp “Acabā nice eylesem? Bu gice şabr idüp başın keseyim Burzū’ye iletayım.” ⁽³⁾ didi. Ammā Burzī, “Şoñra n’içün itdüñ diyü ḡazab ide.” diyü ḥavf eyledi. Bunu fikr eyledi kim “Bu gice ḳalup her ḳanda ⁽⁴⁾ gideceḡin ḥaber alayım ve hem bir eyü reng eyleyim.” diyüp tiz bir tenhā yire çıkup kendüsin bir iḥtiyār pālās-puş diḥḳānı ⁽⁵⁾ sāzendesi şekline ḳiyüp ve köhne debāb peydā idüp ḳoltuḡuna aldı toḡru Ḳaḥṭān ordusuna girdi. Bir cem‘iyyet ⁽⁶⁾ yirine geldi. Oturdu. Andan rebābın eline alup başladı faşl itmeḡe. Ḥalk bunuñ başına birikdi diñlemeḡe başladılar. Tamām ⁽⁷⁾ faşl itdi. Herkes buña vāfir aḳçe virdiler. Şaḡād alup du‘ā iderek ḳalkdı, varup Ḳaḥṭān’ıñ bārgāhı yanına irdi. ⁽⁸⁾ Bir yirde oturup yine bir faşla başladı. Ammā Ḳaḥṭān yorgun olduḡundan bir miḳdār yatup uyudu. Biraz yorḡunluḡu

(9) gitdi. Andan alkup tezekarlı eyledi. nnde meclis getrdiler. Yiyp imege baqladılar. Tamm keyfi geldi. Bu arada ulaına (10) bir azn saz adsı gelp: “Nedir bu saz adsı?” diy su’l eyledi. Bilenler: “Pd-hım tarada bir kyl kcası gelmi, (11) ur-na evzarına dmez bir fertute kca amm bir mertebe sazendedir kim demn cigerin deler.” diy, meth eylediler. atn’n (12) ol maal aad arına gelp: “Ey b-vef ‘ayyr imdi benimle bile olaydı byle maalde de gnlmz eyledi.” diy te’essf (13) eyledi. Ser-hengnlardan birine: “Var ol kcay getr grelim biraz saz alsun.” didi. Ser-heng segedp aad’n (14) yanına gelp: “alk itiyrım, seni hımz ister nameni iidp saz aldırsa ger kederine vfir altuna onarsın.” (15) didi. aad dil urup: “Cnım aacuum beni tutaadur krarım dgersin ben bir farım kimseye zararcuum yodur. O vat (16) kzancılarım var, ekmek isterler. Bende anıcn geldim ki aaculardan bir a ae o alup giderim.” didi. Ser-heng grdi kim (17) kca krdu: “rma be hey baba, seni pd-hımz diledi, begendi. Tekrr arusunda aldırup aa virse gerekdr.” (18) didi. aad alkıp atn’n adrına varup adb u erkn icr idp trd. atn: “o geldin itiyr (19) otur.” diy iaret eyledi. aad zns zerine ekp oturdu. atn badı, bir yalu kca baı ve eli ditrer. (20) Gzleri dmi bundan su’l eyledi: “Prim sen bu diyardan mısın?” didi. aad: “Bel sultnum npeyd dirler bir ky vardır. (21) Buraya yaındır ol kyden olurum.” didi. atn: “Adı nedir?” didi. aad ‘Ayyr daı: “Benim adıma Yklen Git oca dirler. (22) Lkin oullarım odur daı oını adı baba Cemcem’dir. Anıcn Laime Eb’l-Cemcem dirler.” didi. Yaın ord “ki biden (23) mtecvizdir.” didi. atn: “Sen saz kimden grendin.” didi aad eyitdr: “Pd-hım Gerdengeen dirler Hevinin h’n (24) bir ‘ayyrı var idi saz ‘ilmin andan grendim. Amm ora benimle ber--ber almazdı. Ben anı gedim.” didi. atn: “Hy gidi (25) kca, nh devrndan aber virir.” diyp dnp: “Eb’l-Cemcem sana ben i su’l ideyim. Amm tgru syle.” didi. [365a] (1) aad: “Buyrun pd-hım, bilrsem sylerim.” didi. “Hi cim idebilr misin?” didi. aad glp: “Pd-hım al (2) imdi benim otuz midr ‘avretim vardır. Kyde bir uzun tm yapdrmıımdır. Gice ‘avretim ıra vardı. Yataların yapup (3) yaturlar. Ben bir badan dege girp aaa baa varınca abh olur.” didi. atn ta’ accb eyledi: “Di imdi (4) bir fal eyle greyim. aad’a bezer misin?” didi. aad: “Pd-hım senin aad didgin kimdir? aın Selm

Şāh'a ⁽⁵⁾ hizmet iden Şagād 'Ayyār olmasun. İşitdim şimdi Selīm Şāh'dan ayrılıp
 Қаһтāniyye şāhı Қаһтān Şāh'a hizmet ⁽⁶⁾ idermiş," didi. Қаһтān Şāh: "Ya Ebū'l-
 Cemācem beli o Şagād'dır. İşte Қаһтān Şāh benim baña hıdmet iderdi. Ammā şimdi
 benden ⁽⁷⁾ dağı ayrılıp müselmān oldu." didi. Şagād: "Pād-şāhım hem ol didügiñiz
 Şagād benim şākirdimdir. Saz 'ilmini benden öğrendi." ⁽⁸⁾ diyüp eline rebābın alup
 başladı çalmağa. Bir peşrev çalup ardınca maķām-ı pūselikde 'aşīrān idüp nevā ile ⁽⁹⁾
 nühüft gösterüp İşfāhan'a vardı. Oradan ğazel idüp zīrgule gösterdi. Hāşılı kelām
 faşlı tamām idüp ⁽¹⁰⁾ zemīn-pūs eyledi. "Şikeste ve beste pad-şāhım mā'zūr olsun." didi.
 Қаһтān Şāh diñledi. "Fi'l-haķiķa Şagād türkisi ⁽¹¹⁾ var. Қocanıñ sözi gerçek
 imiş." diyüp çıkarup bir avuç altun bağısladı. Şagād kalkup gitmek istedi. Қаһтān ⁽¹²⁾
 şalıvirmedi: "Otur nireye gidersin ya Ebū'l-Cemācem? Bu gice bunda қal bizimle
 yarın ber-ā-ber gideriz." didi. Şagād da: "Fermān ⁽¹³⁾ pād-şāhımızıñ." diyüp kaldı.
 Nice şīrīnkarlıķlar idüp Қаһтān bundan ziyāde hazz eyledi. Aħşam oldu. Meclisi ⁽¹⁴⁾
 tazeleyüp yine 'işrete başladılar. Yatacak vaķt olduķda Қаһтān'a sedīr üzre cāme-hāb
 tezyīn eylediler. Қаһтān: "Ebū ⁽¹⁵⁾ 'l Cemācem'e de taķt ayağında yataķ yapsunlar
 olda bunda yatsun." didi. Ğulāmlar taķt ayağında Şagād'a yataķ yaptılar. ⁽¹⁶⁾ Қаһтān
 cāme-hāba girüp yatdı. Nefer hābe vardı. Şagād dağı yatağına girüp ĥorlamađa
 başladı. Ğulāmlarıñ her ⁽¹⁷⁾ biri yatađa gitdi arası bir kaç sā'at mūrūr idüp herkes
 uyudu 'ālem ađyārdan hāli olduķda Şagād yirinden ⁽¹⁸⁾ baş kaldırup gördi, şayt şadā
 yok. 'ālem ađyār hālidir. Oyna cānım oynamađıñ zamānıdır, fehvāsınca yirinden ⁽¹⁹⁾
 şıçrayup dōrt cānibine nigerān oldu. Aşlā vızlar meges dağı yok yāb yāb taķt üzerine
 çıkup Қаһтān'ıñ ⁽²⁰⁾ başı ucunda şem'adān-ı zerrīn ile şem'i kāfurı firūzān olup
 yanar. Şagād celbinden buħūr-ı 'ayyārı çıkarup ⁽²¹⁾ şem'dan yaķdı. Kendi yüzine şarb
 sirke ile acibādem yağı sürüp eli ile delüklerin tıtdı. Andan ilerü ⁽²²⁾ varup Қаһтān-ı
 'Amūd-keşīñ yüzine tıtuviridi. Қаһтān'ı tamām dārudan geçürdi. Andan bir keskin
 ustıra ⁽²³⁾ çıkarup pak saçın ve şaķalın ve қаş ve kirpiklerin tıraş eyledi. Ve tutđāl ile
 bir keçi şaķallı yapıştırup ⁽²⁴⁾ yüzün ve gözün elvān renk ile boyadı ve başına bir uzun
 külāh geçirüp tilki kıyruķları aşdı ve uçlarına ⁽²⁵⁾ çingıraķlar bağladı ve şoyup
 arķasına bir et çulu giydirüp ve nice yirinden delüp tiler aşdı ve dizi üzerine [365b] ⁽¹⁾
 kıpuya karşı oturup eline tūr ü kemān virüp ve gözlerine cāmdan iki göz yapıştırup
 andan çadırda her ne ⁽²⁾ bulduysa aldı ve ĥazīnesine girüp istediği kıadar aldı ve bir
 tezkere yazdı: "Mel'ün neyleyem efendim Burzī'niñ rızāsı ⁽³⁾ yokđur yoĥsa seniñ

başını köpek başı gibi keserdim yine olmaya illa hayr.” diyüp öñüne bıraktı. Oradan çıkup ⁽⁴⁾ tabān kaldırıp “Kandasın Burzī?” diyüp ‘azm-i rāh eyledi.

Berüde Burzī de Şağād ‘Ayyārāna haber götüre dirken Şağād ⁽⁵⁾ dağı gelüp Dīvān-ı Selīm Şāh’dan içeri girdi. Mu‘allağ atup temennādan soñra Burzī: “Nice oldu Şağād? Kaḥṭān’dan ⁽⁶⁾ bir haber alabildin mi?” dedikde, Şağād dağı olduğu gibi naql eyledi. “Hala niyyeti Sencāniyye üzerine gitmekdir.” dedikde Burzī ⁽⁷⁾ fermān eyledi: “Askerde yidi gün tedārik sekizinci gün Sencāniyye üzerine göçdür nidā olunsun.” didi ‘asker-i İslām ⁽⁸⁾ içre yir yir münādiler nidā idüp ‘askeri agāh eylediler. Herkes tedāriklerin görüp yidi gün içinde Selīm Şāh yirine oğlu ⁽⁹⁾ Eslem Şāh’ı vekīl naşb idüp kendi kalacak oldu. Sekizinci gün iki kere yüz biñ ādem ve dīv ‘asker ile şerm-i ⁽¹⁰⁾ Sencāniyye ve kaşd-ı Kaḥṭān, diyüp revāne oldılar. Burzī geledursun ol taraftan Şağād, Kaḥṭān’a ol rengi idüp ⁽¹¹⁾ gitdi. Şabāh oldu. Kaḥṭān Şāh’ın gulāmları yirlerinden durup Kaḥṭān’ın bārgāhı kapusına geldiler. Perde aşlu ⁽¹²⁾ dağı şayt u şadā yok. “Besbellü gice ziyāde cimā‘ oturup uyhusın ger ki gibi almamışlar.” diyüp biraz dağı şabr ⁽¹³⁾ idüp gördiler. Yine hareket yokdur. “Bre görüñ aşlı nedir?” diyü begler gelüp bārgāh kapusına cem‘ oldılar. Biri perde ⁽¹⁴⁾ kaldırıp içeri bakayım, şandı ne gördi. Kaḥṭān yirinde bir dīv dizi üzre oturmuş elinde tīr ü kemān kapudan ⁽¹⁵⁾ gireni urmağ diler. Meger ‘ayyar bir akça ip ile Kaḥṭān’ı bend idüp ucın perde-i bāba bend eylemiş idi. Perdeyi kaldırınca ⁽¹⁶⁾ ol ip Kaḥṭān ilerü çeküp harekete götürdi. Bir çingirdadır peydā oldu. Herīfiñ ödi şane yazdı beñzi ⁽¹⁷⁾ kesilüp küle döndi ve perdeyi şalıvirdi. “Bre noldı saña?” didiler. Ammā herīfde nuṭṭ yok. Biri dağı kaldırıp ⁽¹⁸⁾ içeri bakınca gözi Kaḥṭān’a ilişüp korkdı. Girü çekildi aşlın şordılar. Gulām, “Kaḥṭān Şāh yokdur yirine ⁽¹⁹⁾ bir dīv oturmuş bārgāh kapusundan içeri gireni oğ ile urur.” didi. Begler ta‘accüb idüp müşāvere eylediler. Nice ⁽²⁰⁾ idelim diyü ‘ākıbet bir uğurdan perdeyi kaldırıp içeri girdiler. Bir çingirdadır kopdı. Nā-gāh Kaḥṭān’ın bu maḥalide ⁽²¹⁾ dārusı def‘ olup gözün açayım didi açılmaz “Bu ne hāldir?” diyüp hareket ideyim şandı çinkırāklar ve ziller ⁽²²⁾ şadā virdi. Kaḥṭān şaşup: “Bre bre bu nedir kanı gulāmlar?” diyü feryād eyledikde Kaḥṭān’ı şadāsından beñzetdiler, ammā ⁽²³⁾ şüreti beñzemez. “Kimsin bunda kandan geldiñ?” didiler. Kaḥṭān: “Ne yabāna söyler bu nā-bekārlar kim olsam gerek işte Kaḥṭān ⁽²⁴⁾ Şāh’ım ammā gözlerim n’içün açılmaz?” didi. Gelüp bakdılar gözleriniñ üzerine birer cāmdan göz gibi yapışdırmışlar issi şu ⁽²⁵⁾ götürüp Kaḥṭān’ın gözlerini

yıkadılar. Tutğāl eriyüp cāmlar düşdi. Қаһтān göz açup qarşusunda begleri [366a] ⁽¹⁾ gördi ve üzerinde olan şeyleri gördi.

Utanup üzerinden cümle çıkarup atdı. Bu kerre ‘üryān qalup nesi var ⁽²⁾ ise meydāna çıqđı. “Bre esbābım getüriñ.” didi. Ğulāmlar esbābın aradılar. Aşlā bārgāhda bir şey qalmamış ğayrı ⁽³⁾ yirden libās getürüp giydiydiler ve eline bir āyīne virdiler. Қаһтān āyīnede kendin görince qorqdu. “Bre baña buni kim ⁽⁴⁾ eyledi?” diyüp şaқalın eline aldı kim fikr eyleye şaқal qopup zemīne düşdi. Қаһтān musahhıre oldı. “Bre qanı ⁽⁵⁾ Ebū’l-Cemācem qanda gitdi, baқın.” didi. Aradılar, bulunmadı. “Şaқın buni iden ol olmasun.” dirken Қаһтān’ın öñünde bir ⁽⁶⁾ kağıd buldılar. “Bu kağıd ne ola?” diyü Қаһтān’a virdiler. Қаһтān oқıdı. Evvelden dağı bilürdi gördi Şağād’ıñ yazısıdır. ⁽⁷⁾ “Neyleyim mel‘ün başın keserdim āmma yine efendim Burzī’den elem çekdim. Hoş imdi olmya illa hayr.” dimiş. Қаһтān ah idüp ⁽⁸⁾ “Baқ nā-bekārı fi’l- hāl benden yüz çevirdi. Bu qadar nāmınıñ haққını ferāmuş eyledi.” diyüp neylesün Burzīn’e niқab aşdı. ⁽⁹⁾ Qaş, kirpik, şaқal, bıyık, tım tırāz bir tarafa heykel oldı. “Hızīneye baқıñ.” didi. Hızīne de bir şey qalmamış baқdılar. Қаһтān ⁽¹⁰⁾ ğamından ulu ulu aqlamağa başladı. Dört tarafdand begleri: “Öyle olur pād-şāhım elem çekme Lāt-ı ‘uzzā saña mükāfāttın ⁽¹¹⁾ virir.” diyüp teselli virdiler. Қаһтān emr eyledi: ‘asker göçüp ‘azm-i Sencāniyye eyledi. Қаһтān dağı gidedursun biz ⁽¹²⁾ gelelim Burzī’ye.

Rāvi qavlince, Burzū’yı pür-zür ol pehlevān-ı meşhūr Şağād gelüp Қаһтān Sencāniyye üzerine gitdigin ⁽¹³⁾ haber virdikde Eslem Hān ve ‘İlyāş Hān, İlyon Şāh, Kīṭūr-ı Tīğ-zen iki kerre yüz biñ eriyle ‘azm-ı Sencāniyye eyledi. Yiye ⁽¹⁴⁾ içe, қона göçe birқаç gün gitdiler. Bir gün ‘askeriñ öñünde Burzī rikābında Şağād ve ‘askeriñ girüsünde iki yüz ⁽¹⁵⁾ biñ dīv ‘askeri ile Dīv-i Münāққaş ve birāderi Şarşar çekilüp giderken ta ki qarşularında bir ğubār zāhir oldu. Burzī ⁽¹⁶⁾ görüp “Ya bu ğubār ne ola?” dirken, pehlevān bād-ı şāba qarşu varup ol ğubārı dāmeninden giryābına varınca iki şıққ ⁽¹⁷⁾ idüp anı gördiler. Bir ‘asker taħmīnen kırқ biñ var gelürler. Burzī: “Acabā bu ‘asker naşıl ‘askerdir dost mıdur düşmen midir? ⁽¹⁸⁾ Var ya Şağād fi’l- hāl şu gelen ‘asker kimdir bir haber getür.” didi. Şağād: “N’ola!” diyüp tabān aldı. Fi’l-hāl ‘askere irüp ⁽¹⁹⁾ gördi. Sābıqā kendi hizmet eyledügi Selīm Şāh ‘askeridir. Dağı ilerü varup Selim Şāh öñünde yir öpüp du‘ā eyledi. ⁽²⁰⁾ Selīm Şāh gördi, Şağād’dır hażz eyledi. Zīra Şağād muқaddemā bu Selīm Şāh’a hizmet idüp

apusunda haşıl ⁽²¹⁾ olmiş idi. şoşra bir huşumdan ötürü incinüp ksmiş gitmiş idi. Varup aħtn'a intisb eylemişdi. şimdi ⁽²²⁾ Selim şh, şağd'ı görince şd olup: "Hy ya şağd hoş geldiņ hemn gayrı bizi fermş idüp gitdiņ. ⁽²³⁾ İşitdim aħtn 'Amd-keřiņ yanında imişsin. şimdi bu aralarda ne gezersin?" didi. şağd du'a idüp: "Pad-şhim ⁽²⁴⁾ aħtn yanına varup aħtn ile olurdum. Ancağ şöyle bir iş zuhr eyledi." diyüp işr'uņ Selim şh kızına 'şık ⁽²⁵⁾ olup üzerlerine varup İrn'dan Burz gelüp bunu kendüsine tb' idüp şoşra. aħtn'ı dağı oğlı ile [366b] ⁽¹⁾ imna getürüp kızını işr'a alıvirüp aħtn mürted olup bir gice şeh-hn idüp Sencniyye üzre aup ⁽²⁾ Burz dağı ardınca Sencniyye üzre gider. İşte gelen 'asker oldur. Amm siz anda gidersiz?" didi. Selim şh ah ⁽³⁾ idüp: "'Ayyr bizim dağı başımızda bir az geldi. şu arşu görinen tğda bir ejder zuhr eylemiş, gelen geçen krbnı ⁽⁴⁾ incidirmiş ve ovaya inüp köyleri harb eyledi. şekv eylediler. Bende n-r üzerine giderim varup bir tarık ile ⁽⁵⁾ haęķından gelem." didi. şağd, Selim şh'dan bunu işidüp: "Pad-şhim imdi htrıņ hoş tt ol ejderi ⁽⁶⁾ efendim Burz saņa helk idebilr hemn iletelim ve inķiyd göster." didi. Oradan dönüp Burz'ya geldi. Selim ⁽⁷⁾ şh'iņ kim idügin ve ne içün geldiğin bildirdi. Burz: "'Ayyr eger baņa tb' olursa ana ejderi helk ideyim." ⁽⁸⁾ didi. şağd: "Cnına minnetdir." diyüp bunları aradılar. Anlar geldiler. Yağın geldiķde Selim şh raşşandan inüp Burz'niņ ⁽⁹⁾ selmina trdı. Burz tamm yerine geldiķde ademinden inüp selm virdi. Selim şh-ı 'aleyniņ alup geldi. ⁽¹⁰⁾ Burz'niņ rikbın öpdi ve du'a eyledi. Burz, Selim şh'iņ hl htrın şorup 'ağim-i muħabbet gösterdi ve "Elem ⁽¹¹⁾ ekme şhim ejderi saņa ldirivireyim." diyüp yemn eyledi. Selim şh dağı svr olup Burz ile at başı ⁽¹²⁾ beraber muřħabet iderek biraz gidüp ondılar. Burz brghın dmen-i kha ordılar. Andan Selim şh da inüp ⁽¹³⁾ ve iki 'asker birine ondılar. Andan Burz, Selim şh'dan ejderhniņ aħvlini şorup ħaber aldı. "İmdi siz ⁽¹⁴⁾ bunda du'ya meřęl oluņ." diyüp tekrr yetmiş iki pre altın üzerine arste idüp bir gergedan svr olup ⁽¹⁵⁾ tğa doğru çekilüp gitdi. şağd: "Bende bile giderim." diyüp Burz'niņ rikbına düşdi. Biraz gidüp ⁽¹⁶⁾ firz guhe çekdiler. Öte cnibde de depeniņ öte başında ejder meķn ttmiş idi. dem raşiyesi alup ⁽¹⁷⁾ ħarekete başladı. Burz'niņ altında olan gergedan dağı ejderiņ rħiyasın alup gayrı gitmedi. Burz ⁽¹⁸⁾ mahmz urdı, olmadı. 'ķıbet Burz gördi olmaz gergedandan inüp gergedanı şalıvirdi. B-re ⁽¹⁹⁾ gergedan ħavfindan tlu dizgin girüye adı. Burz piyde şağd ile biraz

gitdi. Ammā qarşudan ejderdir ⁽²⁰⁾ görindi. Tahmīnen beş yüz arşun miqdārı boyı var. Başı hımmam [ ] beñzer, iki gözleri kalkān gibi pār pār ⁽²¹⁾ yanar. Ejder dağı bunları görüp bir kerre boynın kemerlendirüp kıyruğun zemīne çarpup yiri hendek hendek eyledi. ⁽²²⁾ Şagād ejderi bu hey’etle gördikde havfından zehresi çāk olayazdı. Mağārada Burzī’nin öldirdüğü ejder ⁽²³⁾ gibi kıyās eyledi. “Hay anasını bu ne afācān olur!” diyüp girüye per-tāb idüp kaçdı. Hayāl meyāl görinen yire ⁽²⁴⁾ varınca durdı. “Göreym Burzī ne yapar eger ejderi öldirse ne güzel, eger ejderi Burzū’yu ber-hāl eylerse kaçmağa ⁽²⁵⁾ kolaydır, kaçarım.” diyü orada seyre durdı. Bu yaña ejder bir yol Burzū’ye toğru bakup dem çekdi. Burzī ejderiñ [367a] ⁽¹⁾ ağzına doğru katı yaydan oç çıkar gibi gitdi. Burzī gayretiyle payların zemīne virdi. Ammā ölmedi zemīni ⁽²⁾ pulluğ yarar gibi Burzī yarup gitdi. Hele teñri te‘ālā yāri kıldı. Burzī’niñ ayağına bir yarluğaya gelüp Burzī’ye ⁽³⁾ sırtı üzre meyllenüp lenger virince hāh-nā-hāh ejderiñ dem hāmlesin men‘ eyledi ve tiziyye qarbanından tır ü kemānın ⁽⁴⁾ çıkarup eline aldı. Bir hadeng ser-i tiz-baħr kemāne vazi‘ idüpken kulağ demrin tırnağ iç kabzadan güşāde virüp [MİNYATÜR] ⁽¹⁷⁾ tır öyle urdı kim ejderiñ sağ gözine şancıyup başın kafasına mihliyağodu. Ejderhā cān acısıyla çarpınmağa ⁽¹⁸⁾ başladı. Burzī tiz bir hadeng dağı çıkarup bunu şol gözün nişāna alup endañta kıldı. Hadeng gelüp şol ⁽¹⁹⁾ gözünden urup başın kafaya şancıldı. Ejder bu kerre cān ‘alāmetiyle tırtop olup Burzī’niñ üzerine bir atılış ⁽²⁰⁾ atladı kim eger Burzū’ya urmağ lāzım geldi. Burzū’yı eşkāl tılısmāta döndürdi. Ammā Burzī bir tarafa per-tāb eyledi. ⁽²¹⁾ Ejder, Burzī’niñ tırdığı yire ağır gövde ile niçe düşdü ise cesedi ħurd kendi mürd oldu. Burzī yanına ⁽²²⁾ gelüp meyānından tığ-ı āteş tābın ‘üryān idüp eline aldı ve ejderiñ kafasına bir tığ öyle ‘aşğ eyledi ki nişfindan ⁽²³⁾ ziyāde ejderin kellesin ikiye bölđi. Ammā ejderiñ kellesinden bir nācār zāhir oldu. Ol nācār Burzī’niñ damağına ⁽²⁴⁾ irüp Burzī’yı serāseme eyledi. Hemān Burzī tığın gulāfında şalup biraz ejderden beri gelüp yıkıldı ve beyhüde ⁽²⁵⁾ oldu. Şagād ise uzağdan seyr ider idi. Görđi Burzī ‘ākıbet ejderi helāk eyledi. Ammā kendi dağı yıkıldı. [367b] ⁽¹⁾ Görđi ħareket yoğdur. Tahkīk bildi ki ejder helāk oldu. Hemān seğerdüp Burzī’niñ yanına geldi. Mağaradan yüzine ⁽²⁾ şu şaçdı. Hele Burzī’niñ ‘ağlı başına gelüp göz açdı. Şagād’ı görđi. “Ayyār noldu baña?” didi. Şagād: “Nolsa ⁽³⁾ gerek zāhir ejderiñ ‘ufūnetinden beyhüde olduñ hele elħamdülilāh düşmen helāk oldu.” didi. Burzī kalkup Şagād ile ⁽⁴⁾ ejderiñ yanına vardılar. Ejderi temāşa eylediler. Şagād, ejderiñ ‘azametini görüp Burzū’ya hezār

taḥsīn eyledi. Burzī⁽⁵⁾ ḥançer çıkarup ejderin kemendin şoyup va bazı mihdesin aldı. Bu arada Şağād: “Varayım ordudan raḥş getüreyim.”⁽⁶⁾ diyüp gitdi. Muḳaddem gergedan gelüp tutmuşlardı ve aşlına “N’ola?” diye ḳasāvete düşmüşlerdi. Şimdi Şağād gelüp⁽⁷⁾ Selīm Şāh’a ve ‘İlyāş Şāh’a müjde eyledi ejderiñ helāk olduḡın şāhlar işidüp şād oldılar ve Şağād’a birer kise⁽⁸⁾ altun virdiler ve bindiler varup ejderi temāşaya. Şağād gergedanı alup muḳaddem Burzū’ya geldi. Burzī süvār olup⁽⁹⁾ nā-gāh ordudan şāhlar ve bekār gelüp: “Ġazāñ mübārek olsun ey server-i ‘ālem.” diyü rikabın öpdiler. Andan ejderi temāşa⁽¹⁰⁾ eylediler. Ejderiñ ululuḡın görüp Burzū’ya sābāş eylediler. Oradan dönüp orduya geldiler.

Burzī bārgāhına varup⁽¹¹⁾ şoyunup pak libāslar giyinüp Dīvāna geldi. Pāy-i taht şandelisine geçüp oturdu. Selīm Şāh gelüp Burzū’ya başın⁽¹²⁾ ḳoyup: “Bundan böyle senden ayrılmam server.” didi. Oradan Selīm Şāh şehre ādem gönderüp oḡlu Süleymān’ı yirine vekīl nışb⁽¹³⁾ eylemişdi yine tenbīh ve sipāriş idüp kendi ḳırḳ biñ eriyle Burzī’niñ yanında ḳaldı. Ol gün ol menzilden ḳalkup yidiler⁽¹⁴⁾ içdiler. Gice yatup andan şabāḥ olduḡda ḳırḳ biñ ‘asker ile süvār olup ḳandasın Sencāniyye, diyüp revāne oldılar.⁽¹⁵⁾ Birḳaç gün gidüp birgün bir laṭif şahrāya gelüp ḳondılar. Burzī biraz ādem ayırup ḳalkup raḥşına binüp ol⁽¹⁶⁾ şahrāyı keşt ü temāşa eyledi. Nā-gāh gördi şahrāniñ ortasında bir ‘acāib ḳubbeyi bünyād eylemişler. Bārūsı üç asmāne gitmiş⁽¹⁷⁾ ammā bu ḳubbe palanço resminde. Burzī “Bu ḳubbe ne ola?” diyüp eṭrāfın dolanup gördi. Bir ‘aẓīm ḳapusu var ve bir aşma köprüsi⁽¹⁸⁾ var. Burzī yolu temāşa idüp ta‘accüp eyledi. Dönüp bārgāha geldi. Selīm Şāh’ı da‘vet idüp şāh geldiḡinde Burzī:⁽¹⁹⁾ “Şöyle bir ḳubbe gördüm. Ol ḳubbe nedir?” didi. Selīm Şāh: “Ol ḳubbe-i daḫmedür. Zamān ile ceddiñ Ḳahramān Ḳatlı zamānında Huşenk⁽²⁰⁾ Şāh nām bir pad-şāh gelmişdir. Ol Huşenk Şāh’ın Şerīf Şāh nām bir birāderi var imiş. Hem pād-şāh ve hem ḫakīm imiş ve⁽²¹⁾ ol Şerīf Şāh’iñ Ḳüsrev-i Şīr dirler bir ulü-l emr oḡlu zuhūr eylemiş kim ‘aşrında Ḳahramāndan ḡayrı kimesne kendüne ḡalebe⁽²²⁾ idemez imiş. İşte bu daḫme ol Ḳüsrev-i Şīr dil-āver yapıdurup içine ba‘z yādigārlar ḳomış kimse bilmez kim kimiñ için⁽²³⁾ yapırmış öyle durur fetḫi ḫod müşkil bir vechle girmek ḳābil degildir. Çoḳ kimse fetḫine dest urup helāk olmuşdur.”⁽²⁴⁾ didi.

Burzī: “Fetḫi ne ma‘nāya müşkildür. Şimdi bir ādem varup kapusın gürz ile yıḳup içeri giremez mi?” didi. Selīm Şāh:⁽²⁵⁾ “Server anıñ ḳolayı vara bir kerre tecrübe eyle de aḫvāle muṭṭali‘ olursun ḫalā benim ḫapsimde bir pehlūvān vardır.

‘Āmir [368a] ⁽¹⁾ Yekḍarb dirler sābīkā ḥarāmī idi. Bir der-bendi kesüp kārbān geçürmezdi. Kimse cevāp virmeğe kādir olmadı ben ⁽²⁾ bir kaç kerre üzerine vardım ‘askerim ile münhezim eyledi. Gördüm olmaz ‘āķibet rūy u dil gösterüp kendim inandırdım ve ⁽³⁾ ziyāfet idüp eṣnā-yı ziyāfetde dāruluyup bend girāne çeküp ḥabs eyledim ve şimdi bile getürdüm ki ejder üzerine ḥavāle ⁽⁴⁾ eylesem gerek idi. Ol ‘Āmir’i getürsünler emr ile var şu ḳubbeniñ ḳapusına urda gel seni āzād ideyim di ne zuhūr ⁽⁵⁾ ider görürsin ğayrı nice olduğın bulursın.” didi. Burzī: “Pek ma‘ḳūl.” diyüp emr eyledi. ‘Āmir’i bend ile Burzī’niñ ⁽⁶⁾ öñüne götürdiler. Burzī, ‘Āmir’e nazār eyledi. Bir kadd-i kāmet issi dil-āver emr eyledi. Bendin aldılar. Dönüp Burzī: “Yā ‘Āmir ⁽⁷⁾ var şol ḳubbeniñ ḳapusına bir ḍarb urda gel seni ğayrı āzād ideyim, dilersen yanımda ḳal, dilersen git.” didi. ‘Āmir : “N’ola?” ⁽⁸⁾ diyüp eline bir ğürz alup ḳubbeye toğru yürüdü. Burzī ve şāhlar süvār olup ol ḳubbeniñ yanına vardılar. ‘Āmir ilerü ⁽⁹⁾ yürüyüp ol köprüden geçdi ve kapuya irüp elindeki ğürz ile kapuya bir ḍarb urdı. Nā-ğāh bir ḫarafa ḳapup bir ⁽¹⁰⁾ duman peydā oldu. Birazdan duman gitdi, ortalıķ açıldı. Anı gördiler. ‘Āmir arada ğayb olmış. ḳubbe yine evvelki gibi ⁽¹¹⁾ yirinde ḫurur. Burzī bu ḫāli görüp ta‘accüp eyledi. Dönüp Selīm Şāh’a: “Güzeli, yirinde āmmā belki ikinci def‘a böyle olmaya.” didi. ⁽¹²⁾ Selīm Şāh: “Devletlü şāhib-ḳırān yüz def‘a kapuya böyle ḍarb ursalar ğāib olurlar ve bu ḳubbeniñ ḫāli budur.” didi. ⁽¹³⁾ Burzī’ya bundan iṫminān gelmeyüp döndi. Beglere bakup: “Her kim şol kapuya varup bir ḍarb urda on biñ altun ⁽¹⁴⁾ vireyim.” didi. Kimse ben giderim dimedi. Tekrar söyledi. Andan on biñ altunı şayup ortaya ḳodı. Herkes altunı ⁽¹⁵⁾ görünce meyl eyledi. Ammā ‘Āmir’iñ nā-būd nā-peydā olduğın daḫı görüp cesāret idemediler. Şāğād ‘Ayyār altunı görünce ⁽¹⁶⁾ çeñesi çatır çatır eylemeğe başladı. Kendü kendüye “‘Ayyār seniñ ‘ayyārlığıñ böyle maḫalde icrā olunmaķ gerekdür. Şimdi şol ⁽¹⁷⁾ on biñ altunı alup varsan kapuya teber döğdüsi ile bir ḍarb urup ğerüye per-tāb eylesen köprüniñ biri başında ⁽¹⁸⁾ bulunsak ḫalāş olursın.” diyüp bu ümid ile hemān ilerü gelüp temennā idip Burzī’ya: “Eger baña altunı virirsen ben ⁽¹⁹⁾ varup teber döğdüsi ile bir ḍarb urup gelürüm.” didi. Burzī: “Olmaz ‘ayyār sen baña gerek olursun şoñra sen de ⁽²⁰⁾ ‘ālem-i ğayba gidüp ḳasāvetiñle ḳaluruz.” didi. Şāğād: “ḫayır ben urduğum gibi per-tāb idüp kendimi köprüden beri atarım.” didi. ⁽²¹⁾ Burzī: “Var imdi ḍarbı urda gel altunı al.” didi. Şāğād: “N’içün şoñra alurum ğayrı bu altun benim değil mi peşince malımı alup ⁽²²⁾ ḳabz eylerim belki yol aḫir ḫarafa düşer malım

yanumda bulunsun.” didi. Şāhlar ve begler gülüşdiler. Burzī de gülüp: “Al.” didi. Şağād ⁽²³⁾ on biñ altını alup celbinde yerleşdirdi. Andan teberin eline alup köpriye yürüdi. Tamām köprüden geçüp kapuya vardı ⁽²⁴⁾ ve kapuya teber ile nice ki bir darb urdı ol sâ‘at bir pence zāhir olup Şağād’ı yaqasından kapduğı ile bir tarafa atdı. ⁽²⁵⁾ Şağād feryād ide gördi. Muqayyed olmadı bir duman zāhir oldı. Birazdan maḥv olup gördiler. Şağād da nā-būd nā-peyda olmuş.

[368b] ⁽¹⁾ Bu kerre Burzī dönüp şāhlara ve beglere bakup: “Ey şāhlar ve ey begler iktizā eyledi kim ben daḥı varup bu sırrıñ ğavrına ⁽²⁾ vāşıl olmaqdır. Ancak üç gün beni burada bekleyüp tavaḳḳuf idiñ geldim, hoş. Eger gelmezsem buradan dönüp dārātım ⁽³⁾ ile varıñ İrān’da dedem Rüstem’e teslim idiñ ve benim bu yolda zāyi‘ olduğım bildiriñ. Beni du‘ādan ferāmuş eylemeyüp ⁽⁴⁾ ruḥum ḥayır ile yād eylesünler.” didi. Cümlesi bir uğurdan feryād idüp: “Gel server bu sevdādan geç işte gördüñüz gidenler ⁽⁵⁾ nā-bedīd oldılar. Şimdiye dek bu daḥmede böyle çok dil-āverler zayı‘ olmuşdı. Şoñra derūnumıza dāğ olur.” diyü men‘ eylediler. ⁽⁶⁾ Ammā Burzī diñlemedi. “Ḥayır şimden girü giderim bu sevdādan dönme ihtimālim yokdur elbetde giderim.” didi. Andan zırḡ dāmenların ⁽⁷⁾ meyānına bend urup gürzin eline aldı ve cümleye vedā‘ idüp apul apul köprüye doğru yürüdi. Köprüden şāhlar ⁽⁸⁾ ve begler ruḥ ardı şıra dīde baqar gibi baqaqaldılar. Burzī köprüden geçüp kapuya vardı gürz ile kapuya nice bir darb ⁽⁹⁾ urdı. Nā-gāh bir pençe zāhir oldı. Burzū’yı yaqasından tutdı. “Bre bre!” diyüp kendüni pençeden ḥalāş idesiye ⁽¹⁰⁾ kalmadı, göz açdı kendüsi bir şāhrā-yı bī-pāyānda buldu. Taşradan şāhlar ve begler daḥı gördiler. Burzī varup darb ⁽¹¹⁾ urınca bir tarafa kapup yine duman peydā oldı. Birazdan duman gidince baqđılar Burzī daḥı nā-būd nā-peydā oldı. ⁽¹²⁾ Bunlar ḥayf u derīğ idüp ağlaşmağa başladılar ve Burzi’den kaḥ‘ ümīd itdiler. Ancak vaşıyyet eyledi. Vaşıyyeti ⁽¹³⁾ üzre, üç gün şurada turalım, diyüp ādemın gönderdiler. Orduyu daḥı kaldırup daḥme görünür yirde kırdılar ve Burzī’niñ ⁽¹⁴⁾ gelmesine muntazır oldılar. Rāvī kavlince, Burzī, kendüsin şāhrāda buldı. Meger muḳaddemā ‘Āmir ile Şağād daḥı Burzī ⁽¹⁵⁾ gibi olmuş idi. Evvel ‘Āmir kendin şāhrāda bulup aşığa yukaru gezerken Şağād daḥı gelüp ‘Āmir’e bulışdı nice olur ⁽¹⁶⁾ ḥālimiz dir iken gördiler. Burzī de geldi. Burzī daḥı bunları görüp: “Ne ḥāldir bu?” didikde bunlar: “Sultānım bizde bilmeziz ⁽¹⁷⁾ kendimiz bunda bulduḳ.” didiler. Nā-çār bir tarafı tutup üç gün gitdiler. Dördinci gün nā-gāh qarşularından bir qaşr-ı ‘āli görindi. ⁽¹⁸⁾ Burzī ol qaşra

teveccüh eyledi ta kim kaçra geldiler. Burzī gördi, bir laṭif kaçr mu‘ allā ve bu kaçrda bir duḡter-i pākize-⁽¹⁹⁾ aḡter-i ḡsni gibi nūmāyan ammā šiddet-i cefāyı gerdūn ile beñzi šararup za‘ ferāna dōnmiš, Burzī bu kıza ‘ ašk idüp: ⁽²⁰⁾ “Ey bānu-yı ‘ ālem bu arada ne ararsın ve bu kaçr kimiñ zabṡında?” derd u su’āl eyledi. Ol bānu aḡlayup: “Ey dil-āver-i ‘ ālem ⁽²¹⁾ bu kaçrñ ašlın bilmem ve bu diyarın da derānı da bilmem. Bendeñiz ḡlā Sencāniyye diyarın a pād-šāh olan Sencān šāh’ın kıızıyım ⁽²²⁾ adıma Gülnār Bānu dirler. Nice bunda Cāmūs Serrinde dirler bir div getürdi. Daḡme-i ḡüsrev-i šīr iñ müvekkeli imiš. Üç senedir ⁽²³⁾ bunda ḡaldım.” Dirken bir gürlüdü oldu. Kıız: “İšte güher-āb geldi. Bašıñız tedārikin görñn.” didikde gürlüdüye naḡar ⁽²⁴⁾ eylediler. Gördiler yüz seksān arıš ḡaddi, bašı cāmūs bašına beñzer bir muhayyeb güher-āb elinde ‘ amūdı “Ey nā-bekār! ne ararsıñız ⁽²⁵⁾ benim ma‘ šūḡum yanında? Bārı sizi birer ‘ amūd ile eškālī ṡılısmāta dōndereyim.” diyüp yürüyince šaḡād’ın ‘ aḡlı gitdi. [369a] ⁽¹⁾ Muḡaddemā Burzū’ya tābi‘ olduḡı maḡal Dīv-i Mūnaḡkaš güher-āblarından bu vašfı görmiš idi. Daḡı ol zamān gözi ḡorḡup ⁽²⁾ “Amān ey dilaver-i ‘ ālem beni ḡalāš eyle.” diyüp Burzī’niñ eteḡi altına girdi. ‘ Āmir daḡı yoḡdur zamān ḡarāmiliḡ itmiš ⁽³⁾ ciger-dār dil-āver iken Cāmūs-ı Serinde’den ḡavf idüp šāšup ḡaldı. Ammā Burzī ašlā aldırmayup güher-āba ḡaršu ⁽⁴⁾ yürüdi. Güher-āb Burzū de bu cesāreti görüp bir kerre ‘ amūdı Burzū’ya ḡavāle eyledi. Burzī el šındı Cāmūs-ı ⁽⁵⁾ Serrinde’niñ ‘ amūdın ḡeküp elinden alup ve kendi ‘ amūdı ile Cāmūs Sere bir ‘ amūd öyle urdu kim Cāmūs Seriñ ⁽⁶⁾ ‘ amūd arḡasına, andañ da aḡzından burnundan ḡan atılıp derāz be derāz zemīne ser-niḡñ oldu. Hemān Burzī dīviñ ⁽⁷⁾ sīnesine ḡıḡup dāl-ı ḡanḡer oldu ve murād eyledi kim bašın kese Cāmūs Ser: “Amān yā Burzī kıyım baña! Zīrā ben ⁽⁸⁾ saña gereḡim.” didikde Burzī: “Ey güher-āb benim Burzī olduḡum nerden biliyorsun?” didi. “Beni daḡme üzerine ḡüsrev-i šīr ⁽⁹⁾ müvekkel nišb eyledi. Ya Cāmūs Ser, her kim senin elinden ‘ amūdın alup yine kendi ‘ amūdın ile seni yıḡarsa bil kim ol ⁽¹⁰⁾ kimseniñ adı Burzī’dir ve daḡme aniñçündür. Yolın göstereyim fetḡ idüp iḡinde olan emānetleri alsun.” didi. ⁽¹¹⁾ “šimdi bu ana dek kimse benim elimden ‘ amādum almadı, bildim ki Burzī sensin.” didi. Burzī, bundan ziyāde ḡazz ⁽¹³⁾ idüp Cāmūs Serinde’niñ göḡsünden ḡalḡdı. Cāmūs Ser gelüp Burzī’niñ ḡademinde baš ḡodı. Burzī: “Ya ⁽¹⁴⁾ Cāmūs bu arada ḡanı daḡme oldu?” didi. Cāmūs Serinde gelüp: “Devletlū šāḡib-ḡırān bu ara heyḡāt šaḡrāsıdır. ⁽¹⁵⁾ Ne ṡarafa gidilse nihāyet bulunmaz. Bu kaçr benim meskenimdir ve daḡme bu araya üç

yıllık yoldır nice âdem gidişi ile.” didi ⁽¹⁶⁾ Burzî ta‘accüp idüp “Di imdi ya Câmūs Ser, beni dahmeniñ önüne bırağ benim anda güher-âblarım vardır, gönderim ⁽¹⁷⁾ gelürler. Hem bunları alurlar ve hem seni salıviririm bunda olan eşyañı alup dahme öñüne getürirler.” didi. Câmūs: ⁽¹⁸⁾ “Be-ser ü çeşm.” diyüp Burzî’yi sırtına aldı ve dem çeküp bir hevā zamānda Burzū’yu dahme öñüne getürdi ve ⁽¹⁹⁾ zemine qodı. Rāvi lisānında tiz rüzgār duranda geç Burzî gāib olup üç gün gitdi. Dördüncü gün ⁽²⁰⁾ dahme öñüne gelmiş idi. Burzî de şāhlar ve begler Burzî’niñ vaşiyeti üzre üç gün bekletiler. Burzî den eşer zühür ⁽²¹⁾ eylemeyüp qat‘ ümid eylediler. Qalkup gitmek murād eylediler ammā hele bu gün dağı eğlenelim şayed zühür eyleye diyü ⁽²²⁾ dururlarken nigahbānlar gördiler. Bir qaraltu zühür eyledi. Bir hevā süzilüp dahme öñünde indi. Dīvler varup baqıldılar. ⁽²³⁾ Burzî’dir, gelüp şāhlara müjde eylediler. Şāhlar ve begler şād olup dahme öñüne geldiler.

Burzū’yu görünce qademinde ⁽²⁴⁾ Şağād ve ‘Āmir ve bir kız vardır. “Anları götür ve Cāmūs-ı Serrinde’niñ hazīnesin getür.” didi. Dīv-i Münakkaş: “N’ola!” diyüp ⁽²⁵⁾ ā‘vānından biş on güher-âb alup ve dem çeküp gitdi. Anları getürmekle Burzî, Dīv-i Münakkaş varup gelince dahme [369b] ⁽¹⁾ öñünde oturup şāhlar ve begler ile ‘işret eyledi. Münakkaş dīvler ile qaşr-ı mu‘allāya varup Şağād ve ‘Āmir ’e ⁽²⁾ buluşdı ve Burzî’niñ fermānı didi. Bunlar “N’ola!” didiler. Cāmūs Seriñ cümle hazīnesin biş dīve yüklenüp ⁽³⁾ dīviñ biri ‘Āmir’i ve biri Gülnār Bānū’yu ve biride Şağād’ı almak diledi. Şağād rāzı olmadı. “Sen ber hevā gidersin ⁽⁴⁾ benim gözlerim qararup düşerim.” didi. Dīv-i Münakkaş gördi olmaz: “Gel bāri ey sultān-ı ‘ayyārān cebimde otur aşlā ⁽⁵⁾ taşrasın görmezsin seni öyle götüreyim.” didi. Şağād aña rızā virüp Şağād kuyı gibi Dīv-i Münakkaş’ıñ cebine girüp ⁽⁶⁾ bunlar bir hevā qalkıldılar. Bir maḥal-i deryā-yı muḥīṭ üzre dīvler dem çeküp giderken deryāniñ hareket ve ıztırābından emvāc-ı ⁽⁷⁾ mütenevvi‘ a peydā olup gün ā gün şadālar zāhir eyledi. Dīv-i Münakkaş ‘Āmir ’e: “İşte pehlūvān deryā-yı muḥīṭ böyledir. ⁽⁸⁾ Dağı bunda nice temāşalar olur.” diyü ba‘z şeyler naql eyledi. Ammā Şağād, Dīv-i Münakkaş’ıñ cebinden bu şadāları işidüp ⁽⁹⁾ deryā-yı muḥīṭiñ resmine hilet dedür bir kerre bende görmüş olayım diyüp yāb yāb Dīv-i Münakkaş’ıñ cebinden yukarı ⁽¹⁰⁾ yürüyüp kenārına geldi aşığa baqayım dirken Şağād’ıñ başı dönüp Dīv-i Münakkaş’ıñ cebinden aşığa düşdi ⁽¹¹⁾ ve baḥr-i muḥīṭe toğru indi, gitdi. Dīv-i Münakkaş bu ḥālī görüp dem çeküp aşığa süzülde. Ne ḥāl ise irüp ⁽¹²⁾ Şağād’ı qapdı. Yine öyle bī-hod

cebine bıraktı ve yollarına revāne oldılar. Birazdan Şagād ‘Ayyār kendüsine gelüp ⁽¹³⁾ Dīv-i Münakkaş ‘aklı başına geldügin hareketinden tıydı: “Nicesin ey sultān-ı ‘ayyārān? Cebimiñ kenārından deryā-yı ⁽¹⁴⁾ muhīt temāşası ider misin?” didi. Şagād utanup aşlā cevāb virmedi. Dīv-i Münakkaş bildi kim utandı ğayrı ⁽¹⁵⁾ söylemedi ta kim bunları daħme-i Hüsrev-i Şır öñüne gelüp zemīne indiler ve gelüp Burzī öñünde temennā eylediler. Şagād daħı ⁽¹⁶⁾ Dīv-i Münakkaş’ın cebinden çıkup geldi. Burzī öñünde baş koyup yolda geçen vaķ ‘ayı naql eyledi. Şāhlar ve begler işidüp ⁽¹⁷⁾ gülüşdiler. Burzī emr eyledi: “Kendi bārgāhınıñ ekşesine bir harem bārgāhı kurdurup Gülnār Bānū’yı aña kodı. ⁽¹⁸⁾ Bundan soñra daħmeniñ fetħi tedbīrine mübāşeret eyledi. Dönüp Cāmūs Serinde’ye: “Yā Cāmūs hiç bu daħme-i Hüsrev ⁽¹⁹⁾ Şır yapıdurup seni ta‘yīn eyledikde bu daħmeniñ fetħi tedbīri ne güne olur anı işitmediñ mi?” didi. Cāmūs du‘ā idüp: ⁽²⁰⁾ “Devletlū şāhib-kırān şol kadar işitdim ki daħmeniñ kıble tarafında olan sütünda fetħiniñ ta‘rifi yazılmışdır.” didi. ⁽²¹⁾ Burzī nażar eyledi fi’l- haķıķa daħmeden alārgā şöyle bir mermer sütün dikmişler. Burzī kalķup piyāde ol ⁽²²⁾ sütünüñ yanına vardı. Baķdı sütünüñ üzerinde bir kaç satır yazmışlar ve rüşen-i tīg ile kazmışlar. Ammā ruzgār ⁽²³⁾ mürür eylemekle üzerine ğubār gelüp yazu belürsüz olmuş. Burzī koynundan dest-māl çıkarup yazunuñ ğubārın sildi. ⁽²⁴⁾ Yazu derr-i ‘ayān oldu.

Burzī yazuyı okudu, dimiş ki: “Ey bunda zamān ile gelen şehr-i yār çün getüre bunda seni ⁽²⁵⁾ ruzgārınki zamānında Huşenk Şāh birāderi Şerīf Şāh oğlu Hüsrev-i Şır idim. Sen kim āl-i Qahramāndan Burzī [370a] ⁽¹⁾ ibn-i Sührāb olasın. Yā Burzī seniñ bu diyārlara gelüp neçe ğazālar ideceğini pederim Şerīf Şāh’dan haber alup ⁽²⁾ seniñçün bu daħmeyi bünyād eyledim ve ba‘z yadigārlar kodum. Kullandıkca rühümü ğayr du‘ādan yād idesin. Evvelā daħmeniñ ⁽³⁾ fetħiñ murād idersiñ. Kapusınıñ üzerinde bir kalıp vardır. Kapuya doğru varup kalıp hareket eyledügi vaķt ol yirden kalıbı ⁽⁴⁾ oķ ile ağızından urasın, kapu açılır. Kapudan içeri girdikde bir ejder zühür eylese gerekdür ejderiñ başına bir gürz urup ⁽⁵⁾ tīgıdasın. Andan geçüp Dīvānhānemi seyr idüp boynumda olan levhāyı alasın okuyup aña göre eşyaları alup ⁽⁶⁾ rühüm du‘ādan ferāmuş eylesesin.” dimiş. Burzī bundan şād olup döndi şāhlara ve beglere “Daħmeniñ fetħin buldum. ⁽⁷⁾ İnşāāllāh fetħi asāndır. Ancaķ beni bekleñ eger sağ isen daħmeden çıkarsam ne güzel, eger daħmeden helāk olursam evvelki ⁽⁸⁾ vaşiyetimin üzre dārātım alup İrān’da dedem Rüstem’e virüp daħmede helāk olduğum bildiresiz.”

diyüp apul apul ⁽⁹⁾ kapuya yürüdü. Bir maħalle vardı kim kapunıñ üzerinde olan alıb ħarekete geldi. Hemān Burzī ol maħalde turup el tūr ü kemāna ⁽¹⁰⁾ urup bir ħadengiñ baħr-i kemāne kıyup i kabzadan güşāde virdi. Īadengdūr varmadı ala ol kapu üzerinde olan alıbıñ ⁽¹¹⁾ ağızından urup bir arafa der ātıldı. alıp ayaklarından başı aşıa aşılu aldı. Ve daħmeniñ apusın güşāde oldu. ⁽¹²⁾ Burzī “Bismillāh” diyüp apudan ieri adem başıdıkda bir ‘acāip āteş-feşān zāhir olup Burzū’ya ħamle eyledi. ⁽¹³⁾ Burzī muaddem tārıñinde görmüş idi. İleri varup ol ejderhānıñ kellesine bir arb-ı gürz öyle urdu kim kelle-i ejderhā ⁽¹⁴⁾ tār u mār oldu. Burzī gördi bir meydān-ı dā’iresi ħücreler var. Güyā medrese ve ħān oaları gibi ammā arşuda olan ⁽¹⁵⁾ ħücreniñ apusu sā’irlerinden büyük ve bir perde aşılu, Burzī arine ile bildi kim Dīvānħānesidūr ilerü yürüyüp perdeyi aldırdı. ⁽¹⁶⁾ İeri nazār eyledi. Ne gördi bir ‘azīm Dīvān taħt üzerinde bir kimse oturmuş boynunda bir zerrin levħā şāğ ve şol ⁽¹⁷⁾ bu adar kimseler oturur. Burzī bunlarıñ dehşetinden kendüsin unudup bunlara selām virdi. Ammā bunlardan biri ⁽¹⁸⁾ selām almadı. Herkes kendi ħālinde Burzū’ya aşıla kimesne iltifāt etmedi. Burzī bayāğı ħāzaba geldi, beni ādem yirine ⁽¹⁹⁾ oymadılar diyü, ammā yine teziye ‘aqlına geldi kim bunlar alıp bī-serhaddir. Cümlesi ħareketden müberrādır. Böyle bunları icād iden ⁽²⁰⁾ üstada hünār-i āferīn ve taħsīn eyledi ve ilerüsüne yürüyüp taħt önüne irdi. Nerd-bāndan ıup ol taħt üzre ⁽²¹⁾ oturan şaħşıñ boynundan levħa aldı ve arāit eyledi.

Dimiş kim: “Ben kim zamānımda Īüsrev-i Şīr idim, ya Burzī bu daħme ⁽²²⁾ seniñçün bünyād idüp Dīvānħānemiñ iki cānibinde olan ħücrelerde ba‘z yadigārılar odum alup ullandıkça rūħum ⁽²³⁾ ħayr du‘ā ile yād idesin. Evvelā māi renge boyanmış şīr postundan iki yüz yigirmi ubbe üzerine urular. Bir serā-perde ⁽²⁴⁾ odum ki orta ubbesinde bir ħurs taşvīri vardır. Her bir sā‘atde bir kerre ötüp vatı bildirir ve şīr-ser bir gürz odum, ⁽²⁵⁾ mualsamdır. Veznde üç biñ bamāndır. Her devr eyledikce biñ bamān ağırlaşur ve bir şīr-ser tolġa odum ve bir mualsam [370b] ⁽¹⁾ nize odum. Īāşıl-ı kelām yitmiş iki pāre mükemmel alet-i pehlūvānı odum ve otuz altı pāre raħş ālatı raħtı odum ⁽²⁾ ve yigirmi sekiz at ‘ayyār esbābı odum ve Īurāb-ı Baħrī nāmında bir baħri raħş odum ve tıslım eylemişimdir haftada bir kerre ⁽³⁾ deryādan gelüp bu daħme dolanur yine deryāya gider ve iki kerre yüz biñ ‘askere yetecek cebe-ħane ve ħayme ve ħargāh ⁽⁴⁾ ve kemerpeyker bir ‘ilm odum ve otuz yedi küp altın odum bunları alup rūħuma du‘ā idesin ve şaınup zūr

bāzuña ⁽⁵⁾ ve mülk-i malîna mağrūr olup dünyâyı kendüñe bâki kıyās eylemeyesin. Sen dağı ‘ākıbet benim gibi bir gün du‘āya muhtāc ⁽⁶⁾ olursın.” ve neçe neçe neşābiḥ idüp sözün tamām itmiş. Burzī el kaldırup Hüsrev Şir’e du‘ā eyledi. Dīvān ⁽⁷⁾ ḥāneden taşra çıkup şāğ sol olan hücreleri açdı. Cümlesi tolı eşya bir şandık bulup kilidiñ açdı. ⁽⁸⁾ İçinde yetmiş iki pāre ceng ālāti buldı ve bir kılıç buldı. Kabzasında tīg-i pāladiñ yazar alup meyānına bend eyledi ve ⁽⁹⁾ sâ’ir ālāti dağı cümle üzerine araste idüp dönüp dağmeniñ kapusından taşra oldı. Taşrada şāhlar ve begler ⁽¹⁰⁾ ḥod Burzī’den ümidi kaṭ‘ eylemişlerdi. Görince şād oldılar. Gelüp görüşdiler ve üzerinde olan yadigārlarla baḳup ⁽¹¹⁾ mübārek yād eylediler. Burzī, Dīv-i Münakkaş’a emr idüp dağmede olan eşyayı dīvlere daşıdup tağlar gibi yığıldılar ⁽¹²⁾ ve serā-perde-i Hüsrev-i Şir’i iki yüz yigirmi kubbe üzerine kurup Burzī ğayrı Dīvānı anda eyledi ve bir şandık ile ⁽¹³⁾ yigirmi sekiz kaṭ ‘ayyār āleti bulup Şağād ‘Ayyāra viridi. Şağād henüz ‘ayyār oldu. Anda Burzī bir hafta kadar ol ⁽¹⁴⁾ yirde eglenüp deryā tarafında nıgehbānlar ḳodı. Ğurāb-ı Baḫrī her ne zamān çıkarsa ḥaber vireler. Bir gün deryā sākın iken mevclenüb ⁽¹⁵⁾ Ğurāb-ı Baḫrī zühür eyledi. Nıgehbānlar görüp gelüp Burzū’ya ḥaber virdiler. Burzī, şāhlar ve begler ile süvār olur. Ğurābıñ ⁽¹⁶⁾ geldiği tarafa gitdiler. Nā-gāḥ ḳarşudan Ğurāb-ı Baḫrī zühür eyledi. Naẓar eyledi iki fil cüşsesinde var bir raḥş cihān ⁽¹⁷⁾ peymā rengi ḳuzğun siyah, ammā ol kadar mücellādır ki göz ḳamaşur. Dört payı var gözleri ḳalkān gibi mürūr. Başı gergedan ⁽¹⁸⁾ başı gibi perçemleri yine at resminde dağı arslan demine beñzer. Burzī bu raḥşı görince serverinden ra‘şe-nāk oldı. ⁽¹⁹⁾ Bu eşnāda raḥşdır toğru dağme üzerine vardı. Yidi kerre dağme dolanup döndi ki yine deryāya gide. Meger Burzī ⁽²⁰⁾ otuz kırk kadar kemend-endāzlara tenbīḥ eylemişdi. Üzerine kemend atup Ğurāb-ı Baḫrī alıḳoyalar. Tamām Ğurāb kemend-endāzlarıñ arasına ⁽²¹⁾ geldikde otuz kırk kemend-endāz dil-āverler birden Ğurāb-ı Baḫrī’niñ üzerine kemend atdılar. Kimi gerdānına ve güşüne ve kimi başına ⁽²²⁾ girift olup Ğurāb-ı Baḫrī bir uğurdan üzerine böyle şey alduğına teveḥḫüş idüp ürkdi ve deryāya toğru tolı ⁽²³⁾ dizgin gitdi. Tamām kemendler tükendi. Kemend ḥalkaları Ğurāb’ı şıḳmağa başlayınca dağı ziyāde ürküp ilerü ikdām eyledikde ⁽²⁴⁾ kemend-endāzları raḥşlarından ayırup süridi. Deryāya yakın vardılar. Burzī bu ḥāli görince gergedandan inüp bir kerre ⁽²⁵⁾ kemendleri toḫ idüp birden tıtdı. Ammā Ğurāb zūr irüp Burzū’yı dağı on adım yir süridi. Burzī’niñ pāylarına [371a] ⁽¹⁾ zemīne pulluḳ yarar gibi yarup gider. Hele Āllāḥ rast getürdi

ayağına bir yarluğaya rast gelüp lenger virince ḥāh-nā-ḥāh ⁽²⁾ Ğurāb-ı Baḥrī alıkoymdı. Ğurāb gördi ilerü gidemez girüye dönüp Burzī'yi gördi kendüyi şalıvirmez “Sen misin ⁽³⁾ beni alıkoym?” diyüp bir kerre gūşin kalem demin ‘ilm eyledi ve ağzın mağara mışāli idüp öyle bir sehil urdu kim ol ⁽⁴⁾ vadiler şadāyile taldı. Dört payın bir yire getürüp turtob oldu. Burzī'niñ üzerine atladı. Burzī ašlā ⁽⁵⁾ yirinden hareket itmeyüp durdı. Tamām Ğurāb-ı Baḥrī maḥal yirine geldiğinde Ğurāb'ın gūşüne bir meşt-i pehlūvānı öyle urdu kim ⁽⁶⁾ bī-çāre Ğurāb ruzgār ese gelürken meyl-i ahın var tırup ditremege başladı. Burzī el urup Ğurābı perçeminden ⁽⁷⁾ tıttı kim zabt eyleye, Burzī'niñ elinde perçem arasında bir şey gelüp çeküp kopardı, gördi. Bir zerrin levḥadır. Bir yanında ⁽⁸⁾ tılsım yazılır ve bir yanında “Ya Burzī bu levḥa kendiñde ḥıfz idesin Ğurāb-ı Baḥrī saña rām olur.” demiş. Burzī şād ⁽⁹⁾ olup levḥa üzerine aldı. Birazdan Ğurāb'ın serāsemligi gidüp kendüsine geldi. Burzī'yi gördüğü gibi kişneyüp ⁽¹⁰⁾ gelüp Burzī'ya yüzün ve gözün sürüp koqlamağa başladı. Burzī daḥı bunuñ yelesin oḥşādı ve önüne düşi ⁽¹¹⁾ virdi. Ğurāb-ı Baḥrī muḥālīc kuzısı gibi kafesine düşüp rām oldu. Burzī fermān eyledi, şandık ile otuz ⁽¹²⁾ altı pāre raḥşın getürüp kendi eliyle Ğurāb-ı Baḥrī'ne urup andan üzerine süvār oldu ve biraz aşağa yukarı ⁽¹³⁾ kovandırıp koparı ve lenger virdi. Ašlā teveccüh kımıldanmaz tamām lengere ve ḥarbe müteḥammil raḥşdır. Ziyāde şafā kesb eyledi. ⁽¹⁴⁾ İşte henüz uyluğuna münāsib bir raḥşa mālīk oldu. Andan ‘askeri teftiş idüp ālāt ve çādırı eksik olanlara ⁽¹⁵⁾ ālāt ve çādır virüp düzdi ve yarın göçdür diyü leşkerde tenbīh ve te'kīd itdirdi.

Herkes tedāriğin görüp ol gice ⁽¹⁶⁾ daḥı ol menzilde ārām eylediler. Burzī serā-perde-i Ḥüsrev-i Şīr'i dīvlere ta'yīn idüp tenbīh eyledi kim “Birkaç ādem ⁽¹⁷⁾ bunu bir hevā ‘askeriñ önince ser-‘askeriñ kafasında öyle getürüp māḥāl yire kıralar.” diyü Dīv-i Münakkaş üzerlerine nāzar ⁽¹⁸⁾ ola bu minvāl üzre ḥāzır ve müheyyā olup şabāḥa yakın göç boruları çalındı. Cümle ‘asker süvār olup yolluḥ ⁽¹⁹⁾ yolunca yola düzülüp revān oldılar. Cümleden sonra Burzī, Ğurāb-ı Baḥrī'ye süvār olup önünce ‘ilm-i kamer-peyker ve kafāsında ⁽²⁰⁾ daḥmeden çıkan kırk sekiz çift altun çenberlüküs ḥarbīlere turrelar urulup bu dārāt ile ‘azm-i Sencāniyye diyüp revāne ⁽²¹⁾ oldılar. Yine yiye içe kona göce tayy-ı merāḥil u kaṭ'-ı menāzil iderek çekilüp gitmekde bu taraftan bizim dāstanımız Kaḥṭān'a ⁽²²⁾ gelsün. Rāvī, rivāyet ider kim Kaḥṭān-ı ‘Amūdkeş, Şağād'ın etdüğü renkden yüzine niḳāb aşup ol melāmet ile ⁽²³⁾ Sencāniye diyüp gitdi.

Bir gün Sencāniyye öñüne gelüp iki kerre yüz biñ ‘ asker ile ƙonđı. Görenler Sencān Şāh’a haber eylediler. ⁽²⁴⁾ “Şöyle bir ‘ asker geldi. Ammā pejmürde şüret ğālibā şangūn ‘ askere beñzer.” didiler. Sencān Şāh ““ Acābā ne ola? Düşmen olsa ⁽²⁵⁾ böyle gelmez lā-büd tedāriklü gelür. Bunlarıñ haber virişine göre düşmen degildir. Hoş imdi her ne ise belli olur.” didi. Ammā bin bela [371b] ⁽¹⁾ Ƙahtān ƙonđuđı gibi tizine bir nāme inşā idüp bir vezīr eline virüp Sencān Şāh’a gönderdi. Vezīr’dir nāme ⁽²⁾ alup ƙal‘adan içeri girdi. Sarāy-ı Sencān’a irüp Dīvān-hāne ƙapusunda kendin ‘ arz eyledi. Bevvābān girüp Sencān ⁽³⁾ Şāh’a: “Pād-şāhım gelüp ƙonan ‘ askerden bir vezīr şüret-i elçi geldi, buluşmağa izīn ister.” didiler. Sencān Şāh: “Gelsün ⁽⁴⁾ görelim murādı nedir?” didi. Çıƙup: “Ey vezīr-i hāş!” diyü öñine düşürüpler huşūr-ı Sencān Şāh’a getürdiler. Vezīr, Sencān ⁽⁵⁾ Şāh öñünde geldiñde yir öpüp devam-ı ‘ amr-i devletine du‘ā eyledi ve nāmesin virdi. Sencān Şāh: “Hoş geldiñ.” diyüp ⁽⁶⁾ yir gösterdiler. Vezīr geçüp oturdu. Eline şerbet virdiler, içdi. Sencān Şāh baş ƙaldırıp: “Ey vezīr-i hāş ƙandan ⁽⁷⁾ gelürsin ve bu nāme kimiñdür?” didi. Vezīr du‘ā idüp: “Pād-şāhım ben ƙuluñ hāliyā Ƙahtāniyye Şāhı olan Ƙahtān Şāh ‘ Amūd ⁽⁸⁾ keş vezīrlerindenim ve taşra gelüp ‘ asker ile ƙonan Ƙahtān Şāh’dır ve nāme anıñdır. Bāƙı cevāb nāmededir.” diyüp ⁽⁹⁾ hāmūş oldu. Sencān Şāh nāmeniñ mehdin büzüp dāne eline dāneder ayağa derüp oƙıdı. “Ser-nāme lāt ‘ uzza ve keş ⁽¹⁰⁾ keşān Yandalus ve Mandalus küçük hac büyük hac hubel-i ā‘ lā ve Ƙostiyān tersā benim ƙatımdan ki hāliyā Ƙahtāniyye Şāh’ı ⁽¹¹⁾ olan Ƙahtān Şāh ‘ Amūd-keşim, senki ƙatında kim Sencāniyye Şāh’ı olan Sencān Şāh’sın. Benim pād-şāhım eger bizim keyfiyyet-i ⁽¹²⁾ hālimizden suāl olunursa, Selīm Şāh’dan oğlum Ƙıtır için ƙızı Serv-i Hıram Bānū’yı taleb eyledim, virmekde ⁽¹³⁾ tā‘ li idüp benimde gücüme geldi, varup ƙarblı almaƙ için iki kerre yüz biñ ‘ asker ile üzerine vardım. Alacaƙ maħal ⁽¹⁴⁾ İrān tarafından Burzī namında bir Hudā-perest gelüp Selīm Şāh’a mu‘īn oldu ve beni tutup ƙatl eylemek murād eyledi. ⁽¹⁵⁾ Bende havfimdan dil ucuyla müselmān olup kendüne tābi‘ olup bir gice ‘ askerim el altundan ağāh eyledim ve Hudā-perestlere ⁽¹⁶⁾ bir iyü şeb-hūn idüp bu cānibe firār eyledim ve gelüp ‘ askerim ile saña dāhil düşdüm. İhtimāldir ki Hudā-perestler ƙafama ⁽¹⁷⁾ düşüp geleler eger lāt-ı ‘ uzze ğayreti güdüp baña şāhib çıkar düşmen eline virmezsin yanında şıgunup ƙalayım. ⁽¹⁸⁾ Eger ben seni düşmeniñ gelürse cevāb viremem bir ğayrı yire git dirseñ yine aña göre cevāb-ı şāfi irsāl idesin.

(19) Bende aña göre varup bir lāt-ı ‘azze ğayretin çeker pād-şāh bulur anıñ yanında penāh iderdim.” diyüp nāmesin tamām eylemiş.

Sencān (20) Şāh nāmeden bu cevābı işidüp şaķalın eline aldı. Bir zamān derya-yı ğayrete dalup fikr eyledi. Tizine cevāb (21) virmedi. Ammā rāvī eydür, bu Sencān Şāh üç kerre yüz biñ kadar ‘askere mālīk idi ve bir cihān pehlūvānı var idi (22) yüz yigirmi dört arş kıadd ü kıamet çekerdi ve dört eli var idi adına ‘Anķā-yı Cehār-dest dirler idi. Başķa (23) kıal‘ası var idi. Ekşer kıal‘asında eglenür yirine pāy-i taķt şandaliyesinde oturur bir pehlūvān daķı var idi. (24) Adına Maķal-i Zerrīn-kemer dirlerdi. Yüz on sekiz arş kıadd ü kıameti var idi ve Çāpur Tīr-endāz nām bir pehlūvān daķı (25) var idi. Ziyāde uzaķ oķ atardı ve acı kıuvvete mālīk kıuy-ı dil-āver idi. Yüz on beş arş kıadd çekerdi [372a] (1) ve Şīr-efken-i Kemend-dirāz nām bir pehlevān daķı var idi ve Erdeşīr dirler bir pehlevānı var idi. Şīr-efken ile (2) Erdeşīr delir yüz on ikişer arş kıadd çekerler. Sencān Şāh fikre varup tiziyye cevāb vermeyince hemān pāy-ı taķtında Maķal-i (3)Zerrīn-kemer nuķķa gelüp: “Cevāb virseñe Pād-şāhım, n’içün endīşe idersin lāt-ı ‘azze ğayreti yok mıdır? Kıaķtān Şāh (4) gelsün ri‘āyet ile gelüp dāķil düşmen mi şimden ğirü anı ğayrı diyāre gönderme münāsib degildi. Bizimde ‘ırzımız (5) vardır. Baķ baķ! Sencān Şāh pehlevānları bir İrānī Ħudā-perestden kıorķup Kıaķtān Şāh’a şāķib kııkmamışlar diyü (6) nāmımız ğayf olur.” diyince taraf taraf pehlūvānlar daķı “Şāhım bu söz yirindedir. Eger Ħudā-perestler gelürler ise cümlesin (7) ve cümlemiz kıırılınca ceng eyleriz.” didiler. Sencān Şāh daķı pehlevānlarıñ iķdāmı ile “N’ola gelsün.” diyüp vezīre ğil‘at (8) virdi ve yanında vezīr kıoşup da‘vete bile gönderdi. Vezīrler Dīvāndan kııķup raķşlarına süvār oldılar. At başı (9) beraber şoķbet iderek kıal‘adan taşra kııķdılar. Kıaķtān ise “Acabā Sencān Şāh ne cevāb virir.” diyü fikrde iken vezīrler (10) gelüp raķşlarından inüp bārgāhdan içeri ğirdiler. Kıaķtān öñinde yir öpüp Kıaķtān tarafından ğiden vezīr Kıaķtān’a (11) aşlı ile añlatdı. Sencān Şāh tarafından ğelen vezīr daķı Kıaķtān’ı, Sencān Şāh ağzından da‘vet eyledi. Kıaķtān şād olup (12) kıalkdı. Muķarribleri ile süvār olup Sencān Şāh sarāyına irdi, Dīvāndan içeri ğirdi. Sencān Şāh ayağa (13) kıurup Kıaķtān’ı taķtında yanına alup ğörüşdiler. Ğüyā ki iki ğeyik birbirine boynuz uruşdılar. Andan zī-nūranüye oturup (14) biraz ğāl ğāķır şoruşdılar. Kıaķtān bir kııkdār felekden şikāyet idüp başlıdılar ser-ğüzeştinden naķl eylemeğe. Sencān Şāh (15) ğördi, yüzünde kııķāb var Kıaķtān’a su‘āl eyledi: “Ğözlerin mi ağardı aşlı nedir?” diyü. Sencān’dan Kıaķtān

bu su'ālî ⁽¹⁶⁾ işidince bir kerre āh idüp ağlamağa başladı. Şöyle kim Sencān Şāh'ın ve pehlevānlarıñ Қаһтān'a yürekleri acıyup hāline ⁽¹⁷⁾ merḥamet eylediler. Қаһтān, Şağād 'Ayyār evvel kendüne hizmet idüp şoñra Ḥudā-perest olup Burzū'ya tābi' olup kendüye ⁽¹⁸⁾ sāzende şüretinde ardından irüp itdiği rengi naql idüp ve nikābı kaldırıp gördiler.

Қаһтān Şāh bir tarafı heykel ⁽¹⁹⁾ bağlamış herkes Şağād 'Ayyarın 'ayyārılığına taḥsīn idüp ihtirāz üzre oldılar. Hele dört tarafından "Elem çekme. Eger Ḥudā ⁽²⁰⁾ perestler ardına düşüp gelürler ise ḥaḳlarından gelüp seniñ intikāmın alurız." diyü tesellī virdiler. Andan ta'ām geldi. ⁽²¹⁾ Yidiler ālāt-ı meclis gelüp biraz şarāb içdiler. Bundan şoñra Sencān Şāh begler ile vüzerālar ile müşāvere idüp: "Şāyed ki ⁽²²⁾ Ḥudā-perestler Қаһтān'ın ardınca geleler tedārik lāzımdır." diyüp etrāfa eknāfenāmeler gönderüp ādemlar ta'yīn eylediler. ⁽²³⁾ Az zamānda üç kerre yüz biñ 'asker cem' oldı. Cümle beş kerre yüz biñ 'asker olup Ḥudā-perestleriñ gelmesine müntazır olup ⁽²⁴⁾ kaldılar. İzn-i Cānib, Burzī daḫı daḫme-i Ḥüsrev-i Şīr'i fetḥ idüp 'azīm-i devlet ve dārāta mālīk oldı. Oradan üç kerre ⁽²⁵⁾ yüz bin ben-i ādem ve iki kerre yüz biñ ehremen asker ile 'azm-i Sencāniyye eyleyüp bir gün Sencāniyye ḳal'asına bir ḳonaḳ yir [372b] ⁽¹⁾ ḳaldıḳda irtesi gün gelüp Sencān Şāh'a muḳābil ḳonsa gerek idi. ḳonduğı gibi Dīvān idüp tīz Sencān Şāh'a ⁽²⁾ bir nāme yazdırdı. Mührleyüp nāmeyi Gülnār Bānū'ya virüp: "Ey Bānūyı cihān, var imdi bu nāmeyi pederüne virüp āhvāli ⁽³⁾ bildür ağızından daḫı pend ü naşīhat ile ola ki suhūletle imāna gelüp nermle yad u ḳarındaş ola ve Қаһтān didikleri mel'ūmı ⁽⁴⁾ bende çeküp baña göndere kendi kılıcımdan ḥalāş bola." didi. Gülnār Bānū'nuñ yanında "“ Āmir Yekḳarb'ı otuz miḳdārı tuvāşı ⁽⁵⁾ ile ḳoşup Şarşar nerreyi daḫı bile ḳoşup gözden nihān bile git eger 'Āmir 'e ḳaşd idüp zebūn iderler ise ⁽⁶⁾ ol zamān ḳapup selāmete çıkar." didi. Kendü 'askerine tenbīh eyledi "Yarın alay alay varup Sencān Şāh muḳābelesine ⁽⁷⁾ ḳanup ḳarar idin." didi ve "Serā-perde-i Ḥüsrev-i Şīr'i dīvler ellerinde iki üç ādem boyı bir hevā getüreler. Kendüleri nihāb ⁽⁸⁾ ola vardıḳları gibi fi'l-ḥāl ḳuralar." Bu minvāl üzre bunlar tedārikde ammā Gülnār Bānū, ḳoğru Sencāniyye, diyüp gitdi. ⁽⁹⁾ Meger Sencān Şāh'a daḫı ḥaber gelmişdi. "Ḥudā-perestler falan yire geldiler. Murādları bunda gelmekdir." diyü. Sencān Şāh bu ḥaberi ⁽¹⁰⁾ işidince tīz bir nāme yazup cihān pehlevānı olan 'Anḳā-yı Çehārdeste gönderdi. Şöyle üzerine bir düşmen geliyor, ⁽¹¹⁾ gelüp def' idesin, diyü. Қаһтān'ı ise cehūd

setmesi tıtdı, nā-gāhdır, diyü. Anda bir getürdi ıopdı. “Bre nedir ⁽¹²⁾ aşılı?” didikde bevvāblar segirdüp Sencān Şāh’a: “Müjde pād-şāhım duhteriñiz olan sulţān-ı bānūvān Gülnār Bānū ki üç seneden ⁽¹³⁾ beri gāib idi. Şimdi Dīvānhāne ıapısına geldi. Yanında bir pehlevān ile otuz miıđdārı kimesne var izīn ister ⁽¹⁴⁾ içeri girmege.” didiler. Sencān Şāh, Gülnār Bānū’niñ geldügin işidince mesrūr oldu. “Lākin hareme gitmeyüp Dīvāne gelmekden ⁽¹⁵⁾ murādı ne ola ve yanında olanlar kim ola? Hoş imdi görelim alşını.” diyüp izīn virdi. Bevvāblar gelüp Gülnār Bānū’yı ⁽¹⁶⁾ ve ‘Āmir ’i ta’zīm ile Dīvāndan içeri getürdiler. Gülnār ile ‘Āmir ı Sencān Şāh önüne gelüp yir öpdiler ve bir ıağıda du’ā ⁽¹⁷⁾ idüp ayađ üzre tırdılar. Sencān: “Hoş geldiñ kıızım üç senedir ıanda idiñ ve böyle geliş nāşıl gelişdir ve hareme ⁽¹⁸⁾ gitmeyüp bunda gelmene sebep nedir ve bu yanında olan dil-āver kimdir?” didikde Gülnār Bānū tekrār du’ā idüp: “Devletim ata beni bir dīv ⁽¹⁹⁾ ıapup üç senedir ol dīviñ habsinde idim elıamdüllillāh şimdi Burzī nām bir dil-āver gelüp dahme-i Hüsrev-i Şīr’i feth eyledi ⁽²⁰⁾ ve beni ıapan dīvi tıutup kendüsine bende eyledi ve beni elinden halāş eyledi. Kendi dahı falan maıhālle gelüp üç kerre yüz ⁽²¹⁾ biñ ‘ asker ile ıondu. Andan bir nāme yazup ve bu dil-āveri yanımda ıoşup elçi nāmıyla saña gönderdi. Bākı cevāb nāmededir.” ⁽²²⁾ didi ve Burzī’niñ nāmesin ııkarup tā’zīm ile pederi Sencān Şāh’a virdi. ıaııtān Şāh, Burzī nāmın işidince ⁽²³⁾ yüreği ıopdı. Sencān Şāh dahı bu mu’āmeleden bozıldı. Hele nāmeyi alup mührin giderüp dānā eline virdi. Dānā ⁽²⁴⁾ ayağa tırup ıarāit eyledi. “Sernāme bi-nām haı te’ālā kim oldır ıadr ü kıyam dānā benim ıatımdan kim hāliyā el ıahrāmān’dan ve ⁽²⁵⁾ sülāle-i Nerīmān’dan Burzī ibn-i Sührāb ibn-i Rüstem dastān sen ki Sencāniyye Şāhı olan Sencān Şāh’sın. İşitdim [373a] ⁽¹⁾ ıaııtān didikleri merter mel’ün benim tığımdan firār idüp seniñ yanına varmış. Hala yanında imiş imdi. Nāmım vaşul ⁽²⁾ bulduıda gerekdür kim ıaııtān-ı ‘Amüdkeş bende çeküp kendiñ dahı tığ bir dendān ve kefn bir gerdān baña ıarşu gelüp hāk-ı pāk-ı payımda ⁽³⁾ yüz sürüp imān- İslāmı ıabul idüp kendi eliñ tırāşı da idüp yine ma’būd-ı ittiıāz eyledügin hācları ve putları ⁽⁴⁾ şikest idüp benimle yār u ıarındaş olasın bende saña yine memleketiñ muıarrer idüp maıhalinde dostına dost ve düşmeniñe ⁽⁵⁾ düşmen olam. Eger yok diyüp bu naşıhatlerin ile ‘āmil olmayup muıhālefet eylerseñ yarınki gün muıābiliñe ıonup seniñle ⁽⁶⁾ ceng idüp ‘askeriñ ıırup ıal’āñı yııup ve seni tıutup başını kesüp ‘ālemden nām u nişānın ıaldırup seni dünyāya ⁽⁷⁾ gelmedüñe döndürürüm soñra bilmedim ve işitmedim dimeyesin soñ

peşimānlık fā'ide virmez. Eger 'aqlıñ var ise bu naşihātım ⁽⁸⁾ kabûl idüp nāmım ile varan pehlevānıma sâfî cevāb viresin.” diyüp nāmesin hatim eylemiş.

Sencān Şāh nāmeden ⁽⁹⁾ bu güne dirhemlü cevābları işitdikde gāzaba gelüp nāmeyi dānā elinden aldı ve 'Āmir 'iñ üzerine atıvirdi. “Kimdir ol ⁽¹⁰⁾ Burzī kim böyle bī-ma' nā cevāblar yazup göndere. Bildüğinden kalmasun elinden geleni girü komasun ol dağı haşmina ⁽¹¹⁾ rast gelmedüğinden kendüsin pehlevān kıyās ider. Geldiginde ol da naşbin alur.” didi. Gülnār Bānū: “Devletim ata, öyle dime ⁽¹²⁾ Burzī kuvi haşımdır. Aña cevāb virmek kati meşklemdir.” diyeyim şandı. Sencān Şāh, azar idüp: “Mekkāre yūri sen ⁽¹³⁾ haremde ördekñi işle erenleriñ işine qarışma.” diyüp Bānū'yı kodu hareme, kal' aya gönderdi. Gülnār Bānū: “Hoş imdi ⁽¹⁴⁾ yaban ördek işleyim ya sen berr ū beyābān da tavuğ çalup kesesin.” diyüp Gülnār Bānū kal' aya hareme gitdi. 'Āmir 'e “Var ⁽¹⁵⁾ var pehlevān işitdikleriñ cevābı efendiñ Burzū'ya söyle.” diyüp yolladı. 'Āmir 'e Yekdarb dönüp bārgāh-ı Sencān'dan ⁽¹⁶⁾ çıkup raşşına süvār olup 'Azm-i leşker-i İslām eyledi. Ol gün yine leşkere geldi. Serā-perde-i Hüsrev-i Şīr'e gelüp ⁽¹⁷⁾ içeri girdi. Burzū'ya buluşup Sencān Şāh ne cevāb virdi ise anı cümle ifāde eyledi. Burzī: “Hoş imdi günāhı ⁽¹⁸⁾ boynuna.” diyüp ol gice ol yirde arām eylediler. Şabāh olduğa göc boruları çalınup ibtidā serā-perde-i Hüsrev-i Şīr'i ⁽¹⁹⁾ bozup dīvler üç ādem boyu bir hevā ellerine alup öyle gitdiler. Ardlarınca 'asker-i İslām bölük bölük çekilüp cümle ⁽²⁰⁾ den soñra Burzī bendi kafasında dīv 'askeri bu üslüb üzre gitdiler. Ammā öteden Sencān Şāh 'Āmir 'e Yekdarb ⁽²¹⁾ gitdikden soñra Kaḥṭān'a: “Yarın bir yüksek yol üzre sāyebān kurup Hudā-perestler geçerken seyr eylesiñ.” didi. Kaḥṭān ⁽²²⁾ Şāh ne disün “Siz bilürsüz.” diyüp Sencān Şāh fermān eyledi: “Yarın siḥri filan yire bir sāyebān kurulup maṭbah ⁽²³⁾ gitsün.” didi. Ol gice geçüp şabāh oldu. İrkenden sāyebān ve maṭbah gidüp birazdan Sencān Şāh ve Kaḥṭān Şāh ⁽²⁴⁾ ve begler ile raşşlarına süvār olup ol sāyebān altına varup tiz ol eylediler ve Burzī 'askeriniñ gelmesine ⁽²⁵⁾ müntazır oldılar. Zevāle kırup gelecekleri taraftan bir ğubār zāhir olup ve görüldü oldu. Gitdikce çoğaldı. Yakın [373b] ⁽¹⁾ geldikce görüldi. Dağı ziyāde oldu. Ammā qaraltudan ğayrı görünür yok. Bir hevā bir nesne gelür ol qaraltunuñ ⁽²⁾ 'aḳabinde on iki biñ eriyle bir pehlevān gelüp geçdi. Sencān Şāh 'askeriniñ muḳābelesine serā-perde-i Hüsrev-Şīr'i ⁽³⁾ kurdılar. İki yüz yigirmi kubbe üzerine ṭurfetü'l-'ayn içinde kuruldu. Ammā kuran görünmez. Sencān Şāh ve yanında olanlar ⁽⁴⁾ ol sāyebān altında temāşa iderlerdi. Bu hāli görüp istiğrāb eylediler.

Girüden bir toz dağı görüldi. Bād-ı şabā karşı⁽⁵⁾ varup ol tozu dāmendan giryabāna varınca anı şık eyledi. İçinden seksān ‘ilm zāhir oldu. Seksan biñ⁽⁶⁾ eriñ nişānesidir bir taht üzerinde taze pād-şāh meger Selīm Şāh oğlu İslim Hān idi. Gelüp geçdi varup⁽⁷⁾ kondılar. Anıñ ardınca yine bir toz kopdu. Seksān ‘ilm zāhir oldu. Seksān biñ eriyle İslim Hān’ıñ ‘ümmüsi⁽⁸⁾ ‘İlyāş Şāh geldi, geçdi. Taht üzerinde önünde iki pehlevān kim birine Şāmil Tīr-endāz ve birine Kāmil Kemend-endāz⁽⁹⁾ dirlerdi. Gelüp geçdi. Anıñ ardınca Altun Şeh-zāde geçdi. Anıñ ardında on iki biñ eriyle Қаһтān ‘Amüdkeş⁽¹⁰⁾ oğlu Қıтūr-ı Тіг-zen geçdi. Қаһтān, Қıтūr’ı görünce neferin idüp biraz ağladı. Sencān Şāh’a: “İşte pād-şāhım⁽¹¹⁾ benim oğlum olacağ nā-bekār budır, vardı bir kıızdan ötüri atası dedesi dīnin terk idüp görünmez hāşā teñriye⁽¹²⁾ kұл oldu. Lāt-ı‘azzenīñ yūzi şuyın yirlere şaçdı.” diyüp vāfir şikāyet eyledi. Sencān Şāh tesellī virüp:⁽¹³⁾ “Elem çekme ya Қаһтān Şāh, öyle olur Burzī’niñ haqqından geldikten soñra Baṭremāne’ye nede olsa kұл olur.” didi. Bunlar⁽¹⁴⁾ bu sözde iken bir toz dağı zāhir oldu. Altmış biñ eriyle Selīm Şāh gelüp geçdi. Қаһтān, Selīm Şāh ile evvel⁽¹⁵⁾ görüşmiş idi, bildi. Anıñ ardınca kırk biñ eriyle Burzī pūr-zūr ser-ā-pā ahına ğarğ olup önince gideñ⁽¹⁶⁾ gergedanlar kendi Ğurāb-ı Baḥrī’niñ üzerinde yitmiş iki pāre ālāt-i Hūsrev-i Şīr’i vücūdına araste eylemiş. Ber kābında⁽¹⁷⁾ Şağād ‘Ayyār üzerinde yigirmi sekiz kat ‘ayyār libāsın zin eylemiş, bu dārāt ile geldi. Kafasında kırk sekiz çift⁽¹⁸⁾ altın çenberlüküs kerre nāy gümbür gümbür dökilür. Tamām bunlarıñ berāberine geldikte Burzū gördi temāşaya çıkmışlar.⁽¹⁹⁾ Bildi kim Sencān Şāh’dur ol cānibe baqup ‘aşğ eyledi. Sencān Şāh yanında olanlar mehābet Burzū’ya şākat getüremeyüp⁽²⁰⁾ zarūri ayağa kalkdılar Қаһтān, Burzū’yı gördikte setme tutdı. Hele Burzī gelüp geçdi. İlerü vardıkda⁽²¹⁾ cümle şāhlar ve pehlevānlar dağı karşılayup önüne düşdiler. Ta‘zīm ile serā-perde-i Hūsrev-i Şīr’e getürdiler. Burzī⁽²²⁾ Ğurāb’dan inüp serā-perdeye girdi ve üzerinden ālāt-i remzi çıkardı. Ol dem “asker-i İslām’da üç gün āsāyiş⁽²³⁾ dördinci gün cengdir.” diyüp yir yir münādīlerinde atardılar. Bundan soñra herkes zevķinde olup dördinci güne⁽²⁴⁾ müntazır oldılar. O yañadan Sencān Şāh dağı sāyebān altında aḥşam olinca oturup andan kalkup bārgāhına⁽²⁵⁾ geldi. Begleri şem‘ine cem‘ olup şöhbete başladılar. Burzū’niñ dārātın ve heybetin söyleşüp her biri bir [374a]⁽¹⁾ söz söyledi. Amma ki Sencān Şāh’ıñ Çāpur Tīr-endāz dirler bir pehlevānı var idi. Baqdı Sencān Şāh havfa⁽²⁾ düşdi. ‘Ankā da gelüp irişmedi bilmem ḥālimiz nice olur dimege başladı. Hemān

Çāpur yerinden tırup vardı. ⁽³⁾ Sencān Şāh önünde yir öpüp: “Diñle imdi pād-şāhım sen Burzī’den havf eylediñ ancak hiç elem çekme ve pehlūvānlara ⁽⁴⁾ dağı zaħmet olup meydāna girmege hācet olmasun yarın ben varup yalnız Burzī’niñ bārgāhından içeri gireyim ⁽⁵⁾ ve yaķasından tıutup sürüviriñ hużūr-ı pād-şāhıya getüreyim ve teslīm ideyim siz nice dilerseñiz öyle idek.” ⁽⁶⁾ didi. Sencān Şāh begleriñ yüzine baķup: “Ne dirsiz begler Çāpur eylediği de‘ vāniñ ‘uhdesin gelmege kādir ola ⁽⁷⁾ bilür mi ‘aķlıñız keser mi?” didikde yir yir begler nuķa gelüp: “Belī pād-şāhım Çāpur ķulıñız hayli bi-hāddir. Server her ne ⁽⁸⁾ dirse elinden gelür.” diyüp herīfi poķ poķ ķıyāsından uçurdılar. Sencān Şāh dağı gercek şanup fermān eyledi. ⁽⁹⁾ Bir ħil‘at getürüp Burzī’yı getürmek için Çāpur’a giyürdi. Kaķtān Şāh göñlünden, ķorķarım bu ‘aķlı kıtdır ⁽¹⁰⁾ ile bunlarda bir iş görmeyüp başım araya gider. Zirā Burzī’niñ ne mertebe pehlevān olduğın bilmezler diyüp kendü ⁽¹¹⁾ kendüye şoķurdandı. Herkes yirlerine gidüp ārām eyledi. Çünkim şebb-i mürür idüp şubķ irişdi. Āfitāb ‘ālemin ⁽¹²⁾ rū-yı zemīni şu‘le göster eyledikde iki ‘asker yirlerinden tırup serverleri bārgāhına cem‘ oldılar. Burzī ⁽¹³⁾ ol gün şikāre gitmeyüp serā-perdesinde Dīvān eyledi. Şāhlar ve begler cümle gelüp yirlerinde karar eylediler. Burzī ⁽¹⁴⁾ pāy-i taħt şandaliyesinde fiğān-ı arslan gibi geçüp karar dade oldu. Ta‘āmlar gelüp yendi. Pirlar dilendi ⁽¹⁵⁾ du‘āsı olındı. Ba‘de basāt-ı ‘işret göstere olup sim sād sākıyān mihr-bān ellerine sağır kimi nümālar ⁽¹⁶⁾ alup erbāb-ı Dīvāna tolu şunmağa başladılar. İşte bunlar bu ħāl üzre zevķ sürür eylemekde o taraftan Çāpur ⁽¹⁷⁾ Tır-endāz dağı gök timūra ğarķ olup geldi. Sencān Şāh’dan izīn ve himmet taleb etdi. Sencān Şāh: “Var imdi ya Çāpur ⁽¹⁸⁾ Pātramān yardımcıñ olsun.” diyüp alkışladı, Çāpur raķşına süvār olup ‘Azm-i leşker-i İslām eyledi tā kim ⁽¹⁹⁾ leşker-i İslām’a gelüp serā-perde-i Ĥüsrev-i Şır bellü toğrı serā-perdeye geldi. Serā-perde ķapısına geldikde bir kerre raķşınıñ ⁽²⁰⁾ eger ķaşında olan taħl-bāze bir turre urdı. Ol ‘aşrda öyle eylemek ziyāde küstāħlıķ ve cümleyi meydāne da‘vet ⁽²¹⁾ eylemek idi. Ĥulāşa-i kelām şāhib-ķırānlara maķşuş bir vazı‘ idi. Burzī bunu işidüp: “Bre nedir ol taħl-bāz? ⁽²²⁾ urān kimdür bu küstāħlıđı?” idüp diyince bevībābān segirdişüp Burzī’ye gelüp: “Devletlü şāhib ķırān Sencān Şāh ⁽²³⁾ leşkerinden bir pehlevān geldi taħl-baz uran ol pehlevāndır.” dirken, Çāpur dağı taħl-bāzı urup atından zemīne indi. ⁽²⁴⁾ Bilā-izīn serā-perde-i Ĥüsrev-i Şır’dan içeri yürüdi. “İşte geliyor.” diyince Çāpur bir kerre Dīvānı gözden geçürdi. Burzī’yi ⁽²⁵⁾ gördi. Pāy-ı taħt şandeliyesinde oturup bir ayağın bir ayağı üzre ķomış, elinde cām bāde

miğferin güc eylemiş felege [374b] ⁽¹⁾ geleñ Sımurgā sinek dimez. Çāpur, hemān toğrı Burzī’niñ öñüne gelüp ‘aşq eyledi. Burzī buña merhabā idüp: “Nedir ⁽²⁾ pehlevān ne hizmete geldiñ?” didi. Çāpur: “Yā Burzī, ben Sencān Şāh’iñ pehlevānlarındanı ve benim adıma Çāpur dirler de‘vā-yı ⁽³⁾ merd ile geldim seni hemān yaķañdan tutup sürüyerek Sencān Şāh’a alup gitsem gerekdir. Oraya vardıkda nice ⁽⁴⁾ diler ise öyle eylesün. İmdi ‘arzıñ yıķılmadan ve ‘askeriñ içinde rüsvāy olmadan alup düş öñüme ⁽⁵⁾ seni Sencān Şāh’a muhālefet eylemeyüp kendi ayağı geldi diyü rica iderim öldirmekten hālāş eylerim. Hā nihāyet Sencān ⁽⁶⁾ Şāh’iñ bendeliğın kabul idüp sende benim gibi yanında mabül olursun.” didi. Burzī gülüp: “Güzel pehlevān ⁽⁷⁾ de‘vāñ yirindedir sende bir metin pehlevāna beñzersin ancak ben kendi hüsn-i ihtiyārım ile seniñ öñüne düşüp gitmem ⁽⁸⁾ de‘vāya ma‘ni, ‘aşıa nişān ademi pehlevānsiñ cihāniñ getürārılıkdanıñ var nişāniñ fehvāsı. Çünkim bir de‘vadır ⁽⁹⁾ eylemişsin itdüğini de‘vāniñ ‘uhdesinden gelmekle sa‘y u ihtimām idüp hemān elinden gelen hüneri icrā eyle, urma ⁽¹⁰⁾ gün aşamlıdır.” didi. Çāpur, Burzī’den bu cevābı işidüp: “Ya idemez miyim?” diyüp ilerü yürüdi Burzī aqlā ⁽¹¹⁾ muayyed olmadı. Çāpur gelüp Burzū’ya düvālından tutup murād eyledi kim aldurup olına ala zür ide. Gördi zerre ⁽¹²⁾ midarı Burzī’yi yirinden harekete bile adir olmadı. Burzī’niñ elinde olu cām bıraktıra bāde dökülmedi. O eñnāda ⁽¹³⁾ Burzī cāmı kaldırup leb urdı. Bilā-cür‘anu idüp sāiniñ eline viridi. Sāi cāmı alınca Burzī ⁽¹⁴⁾ Çāpur’a: “Pehlevān sen bu ‘ilmde piyādesin ancak ādem ādeme öyle yapışmaz.” diyüp oturduğı yirden Çāpur’ı tutup ⁽¹⁵⁾ apdı ve ilerü Dīvān ortasına toğru fırlatdı. Çāpur yuvalanarak gitdi. Urslanup yirinden aldı. “Hāy ⁽¹⁶⁾ nā-bekār sen misin baña bu işi işleyen!” diyüp bir kerre meyānından tığ-ı āteş tābın çeküp ‘üryān eyledi ve Burzī’niñ üzerine ⁽¹⁷⁾ havāle eyledi. Bu maallede sāi cāmı oldurup yine Burzī’niñ eline viridi. ılı inerken Burzī elinde olan cāmı ⁽¹⁸⁾ nüş idüp dest-i sāiye viridi ve yirinden ‘iāb mişāli per-tāb idüp Çāpur’iñ şol eliyle ılı utan elinden ⁽¹⁹⁾ avrayup öyle şıkdı kim Çāpur’iñ parmaqları tohumluk hıyāra döndi ve ırnaqları dibinden an fevvāre mişāli atılıp eli ⁽²⁰⁾ açıldı. ılı elinden zemīne düşdi ve dönüp Burzī sağ eliyle Çāpur’iñ sīnesine bir müşt-i pehlevāni nice urdı ⁽²¹⁾ ise Çāpur’iñ dem-i nefesi sīnesinde bend olup ıçın ıçın biraz gidüp depesiniñ üzerine mu‘alla yıķıldı ve bi-hüş ⁽²²⁾ olup aldı. Burzī ğayrı muayyed olmayup kendi zevine meşğül oldu. Çāpur bir zamān öyle lā-a‘ıl yatup ⁽²³⁾ birazdan ‘aqlı başına geldi ne gördi. Cihān başına

seng-i ās-yāb gibi fir fir döner. Bağı Burzī aşı kendüsine ⁽²⁴⁾ muḳayyed olup bende çekmek veyāḫud başın kesmek şadedinde değil kendi zevkünde inşāf idüp fikr eyledi. “Şimdi ⁽²⁵⁾ ben ğayrı Sencān Şāh yanına ne yüz ile varayım bir de bu kim eger bu dil-āveriñ dīni ḫaḳḳ dīn olmasa idi bu kadar kuvvet [375a] ⁽¹⁾ ve ḳudrete mālik olmaz idi evlāsı hemān bu dil-āveriñ dīnine girüp yanında bende-i ḫalka bi-gūş olup ḫizmetin ⁽²⁾ iḫtiyār etmek sulṭān-ı dehr olmaḳdan yegdür.” diyüp yirinden ḳalkdı. Burzī ise hem ‘işret eyler ve hem göz ḳuyruğı ⁽³⁾ ile Çāpur’ıñ ne mu‘āmele ideceğın temāşa eylerdi. Çāpur hemān segirdüp geldi. Būrzī’niñ ḳademinde baş ḳoyup ⁽⁴⁾ el bağılayup durdu. Burzī: “Nedir yā Çāpur? Eger gideyim dirseñ şafā geldiñ ḫoş geldiñ. Kimse mani‘ degildir öyle ⁽⁵⁾ olur.” dedi. Çāpur tekrār temennā idüp: “Sulṭānım şımden girü ol cānibe varmaḳ baña muḫāldir. Eger bir loḳma nāngı benden deriğ ⁽⁶⁾ eylemeyüp beni bendeliğe ḳabūl eylerseñ ölünce ḫizmetinden cūdā olmam. Eger ḳabūl eylemezseñ nihāyet bāş olur bir ṭarafa çıkar ⁽⁷⁾ giderim yāḫud kendi kendim helāk iderim.” dedi. Burzī Çāpur’dan bu cevābları işidüp ḫazz eyledi. Dönüp Çāpur’a: ⁽⁸⁾ “Güzel yā Çāpur cānıma minnet benimle yār u ḳarındaş olduğın. Likin benimle olan kimse ṭarīḳ-i müstaḳıme girmege muḫṭācdır.” ⁽⁹⁾ dedi. Çāpur: “Her ne dirseñiz ḳabūl eylerim.” hemān telḳin-i dīn idüp Çāpur müslümān ve bende Sencān olup nūr-ı imān ile ⁽¹⁰⁾ ḳalbi münevver ve raḫşān oldu. Burzī ḳalḳup Çāpur’ı bağırina bağıdı ve gözlerinden öpdü ve “Bundan böyle seniñ ⁽¹¹⁾ adıñ Çāpur-Cigerdār olsun.” dedi. Ğayrı Çāpur-Cigerdār diyu şöhret buldu. Burzī, Çāpur’a ḫayme ve ḫar-gāh ve ḫādım ⁽¹²⁾ ve ḫışm ve ṭabl-ı ‘ilm virüp on iki biñ ‘asker ta‘yın eyledi. Anıñ sancāğı altına gidüp cümlesi tabi‘ olalar. ⁽¹³⁾ Andan bu şevḳ-i meclisi tazeleyüp ‘ayş [u] nūşa bünyād urdılar. İzin-i cānib bu yañadan Sencān Şāh, Çāpur gidince aradan ⁽¹⁴⁾ bir iki cāsus gönderdi. Çāpur vardıḳda “Ne güne mu‘āmele idüp ve Burzī ile aḫvāli niye müncer olup ḫaber getirüñ?” ⁽¹⁵⁾ diyü cāsuslar dağı Çāpur’uñ ḳafasına düşüp gitdiler. Çāpur Dīvān-ı Būrzī’den içre girdikde bunlar dağı girüp ⁽¹⁶⁾ bir köşede temāşaya durdular.

Çāpur ile Būrzī’niñ arada geḳen vaḳ‘aların görüp nihāyetinde Çāpur müselmān olduğın ⁽¹⁷⁾ görüp oradan çıkup ṭabān aldılar. Zaman-ı eshalde Dīvān-ı Sencān Şāh’a gelüp Çāpur ile geḳen aḫvali ḫudā-perest ⁽¹⁸⁾ olduğın cümle bir bir ḫaber verdiler. Sencān Şāh, Çāpur’un müselmān olduğuna müte’ellim olup gönülden “Şağılıḳ ile gelmeyüp ⁽¹⁹⁾ şu Ḳaḫṭān Şāh memleketime kim pehlevānlarım ḫudā-

perest olmağa başladı.” diyü nağrin eyledi ve dönüp Қаһтән’a: “Var bāb-ı ⁽²⁰⁾ Dīvānına ne dirsiz şol Çāpur dedikleri nā bekārññ Hūdā-perest oluşuna? Eger nā bekār peşimān olup yine kul olurum ⁽²¹⁾ dirse ğayrı qabūl eylemem.” dedi. Dört taraftan begler “Öyle olur hey pād-şāhım Çāpur Hūdā-perest olmağla dünyā yıkılmaz. ⁽²²⁾ Ötelerde Çāpur bir qabaca pehlevān idi. Meydān olsun da siz temāşa idiñ şecā’atlerimiz yaldızlayup kuvvetlerimiz qalābilde ⁽²³⁾ Sahte vaqār ile qabtīyāne bir ceng eyleyelim ki cizye-dār ağa bile begensün.” diyüp her biri Çingāne yayğarasıyla Sencān ⁽²⁴⁾ Şāh’ın yüreğine Sündān-ı āhen-ger gibi hayli şu serpdiler. Hāşılı iki cānibden iki gün dağı yidiler, içdiler. Zevq-i ‘işret ⁽²⁵⁾ ve şayd u şekkār eylediler. Üçüncü gün ta’rifinden Dīvān olup Burzī müşāvereden soñra evvel Gülnār Bānu ile irsāl [375b] ⁽¹⁾ olunan nāme ilqābında bir nāme dağı inşā idüp bir vezīr ile Sencān Şāh’a irsāl eyledi. Vezīr, Dīvān-ı Sencān’a ⁽²⁾ varup izīnle içeri girdi ve nāmeyi virdi. Sencān okıyup mefhūmı: “Қаһтән’ı bend eyle gönderüp kendin dağı ⁽³⁾ imāna gelesin. Yoқ dirseñ yarın meydānda cevāb viresin.” demiş. Sencān, vezīre: “Ey vezīr-i hāş var efendiñ ⁽⁴⁾ olacaқ Būrzū’ya söyle ben böyle kağıd ile ve söz ile ata dede dīninden dönmem ve Қаһтән’ı dirse bir kūş bir ⁽⁵⁾ çalıyā-penāh idinür vāqī’ā hāşmı elinden penāh olup hāşmı anı göremeyüp ol kuşcağız hālāş bulur yā ben çalı kadar ⁽⁶⁾ dağı olmaz mıyım? Bildüğinden qalmasun yarın meydānda cevāb ālsun.” dedi ve vezīri bu cevāb ile yolladı. Ol ⁽⁷⁾ vezīr Dīvān-ı Sencān’dan çıkup Dīvān-ı Burzū’ya geldi. Ve görüp işitdüğün naql eyledi. Burzī: “Hoş imdi saña günāhı ⁽⁸⁾ boynuna.” diyüp lālāsı Kīgāl’e fermān eyledi. “Var leşkerde münādīler nidā etdir yarın ceng-i sultāni ve neberd-ı hākanidir ⁽⁹⁾ herkes hāzır müheyyā olsun.” dedi. Kīfāl: “N’ola!” diyüp gitdi. Münādīleri da’vet idüp tenbīh eyledi: “Varıñ leşker-i ⁽¹⁰⁾ İslām’da taraf taraf yarın ceng-i sultānidir diyü nida idiñ.” didi. Anlar dağı varup köşe be köşe tırup “Ey leşkeri ⁽¹¹⁾ İslām! Bilin ve āgāh oluñ kim yarın ceng-i sultāni ve neberd-ı hākanidir. Hāzır oluñ.” Dīvānda eylediler herkes işidüp ⁽¹²⁾ āgāh olup şabāha muntazır oldılar. O yañadan Sencān Şāh meger dedi.

Meger Būrzī’niñ vezīri gittikde qafasında cāsus ta’yīn ⁽¹³⁾ eylemişdi. “Var gör Burzī vezīr vardıqda ne mu’āmele eyler?” diyü, cāsus ceng nidāsın işidüp varup Sencān ⁽¹⁴⁾ Şāh’a haber virdi. Sencān Şāh dağı tenbīh itdirüp leşkerinde ceng nidā olundu. Hūlāşa-yı kelām iki cānibden ⁽¹⁵⁾ hāzır u müheyyā olup şabāha muntazır oldılar. Çünküm ol gice ‘ömr ü düşman gibi sür’atle mūrūr idüp çün şabāh oldı. ⁽¹⁶⁾

Gün kûbbe-i felekden baş gösterüp ‘āli ferizdān ile münevver eyledikde iki leşker yirlerinden tûrup āyinler nice t̄ā‘āt⁽¹⁷⁾ u ‘ibādetlerin eyledikden şoñra ālāt-ı harbîlerin asup d̄arbelerin üzerlerine ārāste kılip ve raşşlarına süvār olup⁽¹⁸⁾ gürüh gürüh ‘azm-i meydān rezm eylediler ve şāhlar ve begler bārgāhına vārup selāma t̄urdılar. Küffār tarafından Sencān Şāh⁽¹⁹⁾ ve Қаһтān Şāh tahta oturup pehlevānları taht önünde yemīn-i seyyār-ı raşş üzere nīzelerine sökinüp t̄urdılar.⁽²⁰⁾ ‘allāmeler ve sancākların şekkaların güşāde idüp şaflar düzdiler alaylar yaşādılar bu yakadan leşker-i İslām dañı hemçenān⁽²¹⁾ raşşlarına süvār olup ‘alem ü sancāq çeküp ‘azmi meydān eylediler. Şāhlar ve begler süvār olup sera perde-i Hüsrev-Şīr’e⁽²²⁾ geldiler. Būrzi’niñ gelmesine muntazır oldılar. Burzi dañı yirinden kalkup ‘ibādetin idüp bir miqdār def‘-i humār için bāde⁽²³⁾ içdi. Ol mañal Şāgād ‘Ayyār teber silküp Burzi yanına girüp [_____]atup çeşm-i burz-ı rüy-u tūbāda ba‘īd-i şubbhuñ:⁽²⁴⁾ “Allah şabāhü’s-sa‘īd Devletlū şāhib-kırān buyruñ serā-perde k̄apusunda begler size muntazırlardır.” dedikde Burzi silahdāra gāye-i⁽²⁵⁾ fermān eyledi. K̄anı cānibe şandugın getirüp Būrzi’niñ önüne k̄urdılar. Burzi k̄apağın k̄aldırup yetmiş iki pāre [376a]⁽¹⁾ ālāt-ı Hüsrev-i Şīr’e tezyīn olup bebir ü peleng mişāl yirinden atilip apul apul serā-perde k̄apısına geldi. Ğurāb-ı Bañri’yi⁽²⁾ Cāmūs Serinde binek taşına yanaşdırup Burzi eger k̄aşına yapışmadan per-tāb idüp Ğurab-ı Bañri’niñ üzerinde⁽³⁾ bulundu. Şāgād ‘Ayyār rikābına düşüp cümle begleri selāmladı ve ‘azm-i meydān eyledi. Gelüp k̄alıb-gāh-ı leşkerde k̄arar⁽⁴⁾ eyledi. İki cānibden şaflar düzüldi ve alaylar dizildi. Meydān açıldı. Sağalar girüp şuladı ferrāşlar süpürdi.⁽⁵⁾ İki cānibden nazar-ber-meydān idüp yā meydāna kim gire varlık hūnerin kim göstere ecel cāmīn kim nūş eyleye devlet⁽⁶⁾ külāhı kime müyesser ola dir iken anı gördiler. Bir kere ol şīr-i kahistān şecā‘ at neheng-i deryā-yı celālet ya‘ni Būrzi’yi⁽⁷⁾ pūr-zūr ibn-i Sührāb, ibn-i Rüstem, ibn-i Zāl, İbn-i Sām, İbn-i Nerīmān, İbn-i Қаһramān, İbn-i Girşāsb, İbn-i İtraṭ, İbn-i Ṭahmūrās⁽⁸⁾ divbend ibn-i Siyāmek, İbn-i Keyūmers, İbn-i Hāzret Ādem şafīyyu’llāh şalavāt Allāh ‘Ali nebiyyine ve ‘aleyh altında olan Ğurāb-ı⁽⁹⁾ Bañri-yi āteş-efrūzı yanar āteş gibi meydāna sürüp ol k̄adr-i ‘ārż -ı hūner eyledi kim dost düşman hayrān oldı.⁽¹⁰⁾ Andan k̄ol k̄aldırup çalınan güş-ı harbîler degdirüp na‘rā urup: “Yā Sencān Şāh çünküm iki kere nāme gönderdim.⁽¹¹⁾ Nāmem ile ‘āmil olmadıñ. Bugün meydānıma iş gönder. Dilerseñ beş gönder, yok dirseñ varırım alayña ‘ālem-i⁽¹²⁾ fenāya viririm.” diyüp heybetle öyle bir na‘rā urdı kim iki leşker

deryā-yı ihtirān gibi çalkandı. Sencān Şāh beglerine ⁽¹³⁾ bakıp gözi Şīr-zād'e rast geldi. Eyitdi: “Yā Şīr-zād yūri, Būrzi'niñ haqqından gel.” diyü Şīr-zād dağı gelüp Sencān ⁽¹⁴⁾ Şāh önünde yir öpdü ve du'ā ve himmet taleb idüp rahşın meydāna sürdi. Būrzi'niñ rāhın alup 'ışk eyledi.

⁽¹⁵⁾ Burzi merhāba idüp Şīr-zād'ı başdan ayağa varınca gözden geçürdi ve gördü. Yüz dört arış kıaddı var. ⁽¹⁶⁾ Bıyıqları uran mişāl bināgūşından aşmış hayli. Ve cāhit şāhibi dil-āvere beñzer. Dönüp Şīr-zād hale-i evlādan ⁽¹⁷⁾ beka: “Ya Burzi Kahtān Şāh'dan ne istersen kim böyle ardına düşüp gezersin? Yoḥsa eskiden bir borcu ⁽¹⁸⁾ var mıdır?” dedi. Burzi, Şīr-zād'ıñ bugüne vaz'ına hem vārına dārılıp: “Pehlevānsan oraları teftiş eylemek üzerine ⁽¹⁹⁾ lāzım degil. Eger murādın Kahtān intikāmı ise durma hamle eyle.” Şīr-zād el nīzeye urup demin bağlara bende idüp ⁽²⁰⁾ yalman-ı nīze rahşınıñ bināgūşundan derāz idüp rahşa meydān virüp at hazzı er güci neye mālİK ise dirīg ⁽²¹⁾ etmeyüp Būrzi'ye bir nīze havāle eyleyüp fi'l-ḥaḳīka Şīr-zād nīzede māhir dil-āverdir ammā Burzū'ya nīzesi sehl geldi. ⁽²²⁾ Zirā Būrzi'niñ ḥarifi degildir. Ḥāşılı Burzi, Şīr-zād'ıñ nīzesin siper köbgi ile çarpup asān men' eyledi. ⁽²³⁾ Şīr-zād meydān başına varup dönüp gördü. Burzi sedd-i İskender mişāl turur. Bu kerre Şīr-zād nīzesin zemin ⁽²⁴⁾ zerk idüp el gürze urup on ikinci kīrātından tutup var kuvvetin bāzuya alup rahşın sürüp irişdi. ⁽²⁵⁾ Maḥal yirine geldikde terāzuya kalçup rikāba derset başup Burzū'ya bir darb urdı. Burzi gürz-ü Hüsrev-i Şīr [376b] ⁽¹⁾ ile çarpup havāda men' eyledi. Şīr-zād tekrār geldi. Burzi yine asān men' eyledi. Nevbet kendüye geldikte ⁽²⁾ bir kere nīze-i Hüsrev-i Şīr'e el urup demin bağladı, zabt u rabt idüp imānen binā kūşundan derāz idüp ve ⁽³⁾ Ğurab-ı Baḥrī'yi Şīr-zād'ıñ üzerine öyle sürdi kim ḥalk Būrzi'niñ gelişinden vehm alup “Gitdi Şīr-zād.” dediler. ⁽⁴⁾ Şīr-zād dağı Būrzi'niñ gelişinden ḥavf idüp murād eyledi kim önünde firār eyleye kendi leşkerinden 'ār idüp ⁽⁵⁾ tiziyye siper çapup durdı. Burzi küffār 'askerine ḥirāsān şalmağ için maḥal yirine geldikde bir kerre nīze'yi ⁽⁶⁾ silküp eline aldı ve avucundan tutup Şīr-zād'a bir ta'n-ı nīze urdı kim Şīr-zād siper virdikde olmayup ⁽⁷⁾ iki dalyasınıñ ortasına rāst gelüp 'aḳıl dā'iresinden çıkup at gerdānın kūçe düşdi. İki ⁽⁸⁾ leşker bu ḥālī görüp ḥayrān oldılar. Burzi, Şīr-zād'ı düvālinden çapup koluna aldı. Andan zemīne urup: ⁽⁹⁾ “Bağla yā Şağād.” dedikde, Şağād dağı bağlayup 'alem sāyesine getürdi. Burzi meydānda kalup birāz cevelān idüp ⁽¹⁰⁾ ve na' rā urup er taleb eyledi.

Şîr-zād Nîze-dârîñ bir qarındaş var idi. Mîr-zād-âhen keman-tâm bir dil-âver⁽¹¹⁾ at sürüp Sencân Şâh önüne gelüp himmet taleb eyledi ve rağşın sürüp Bûrzî'niñ rāhin alup: “Ey⁽¹²⁾ nā-bekār sen kimsin kim birāderimi bende çekesin?” diyüp Burzū'ya bir nîze havāle eyledi. Burzî, Mîr-zād'îñ⁽¹³⁾ nîzesin qolçaq ile çarpup āsān men^c eyledi. Mîr-zād tekrār geldi. Anıda men^c eyledi. Nevbet Burzū'ya⁽¹⁴⁾ geldikde nîze-i Hüsrev-i Şîr ile hamle idüp hața yirine geldikde nîzeyi zemîne zerk idüp hemān Mir-zād'îñ⁽¹⁵⁾ düvālinden çapup qoluna aldı ve zemîne urup Şağād anı da bend idüp ‘alem-i sāyesine götürdi. Burzî⁽¹⁶⁾ yine nîzesin eline aldı. Meydānda cevelān idüp ve tekrār na^c rā urup er taleb eyledi.

Sencân Şâh: “Bre⁽¹⁷⁾ bir metîn dil-âver yoq mıdır şuniñ haqqından gelsün?” dedikde Şîr-efgen Kemend-endāz nāmında bir dil-âver var idi.⁽¹⁸⁾ Ğāyet kemend ‘ilminde māhir idi. Sencân Şâh önüne gelüp izîn alup Bûrzî'niñ meydānına girüp önün⁽¹⁹⁾ aldı. Burzî: “Kimsin? Sencân Şâh ‘askerinde ne nām ile yād olursın?” dedikde Şîr-efgen kendüy ta^c rîf⁽²⁰⁾ eyledi. Burzî de: “İmdi hamle eyle ne qaț‘a pehlevānsın görelüm?” dedi. Şîr-efgen el nîze ve gürze urdı.⁽²¹⁾ Burzî gerçi bî-pāk bî-pervā men^c etdi. Ammā begendi. Burzî anıñ miqdarına göre bir nîze iki gürz urup⁽²²⁾ Şîr-efgen biñ belā ile men^c eyledi. Bu hāl üzere arada yedişer hamle hața geçdi. ‘Ākıbet Burzî bir çarb⁽²³⁾ urup anı da yıqup Şağād bend idüp ‘alem-i sāyesine götürdi. Burzî meydānda er taleb eyledi. Bu kere⁽²⁴⁾ Ardeşîr Delîr nāmında bir pehlevān at sürüp Bûrzî'niñ önün aldı. Burzî, Ardeşîr ile miqdārına⁽²⁵⁾ göre nîze ve gürz urup arada on ikişer hamle hața geçdi. ‘Ākıbet Burzî gürz-i Hüsrev-i Şîr'i bir kırat [377a]⁽¹⁾ girüden tutup Ardeşîr'e bir çarb urdı. Ardeşîr men^c idemeyüp derāz be derāz zemîne düşdi. Şağād üzerine⁽²⁾ düşüp bende çekdi ve alup getürdi. Sencân Şâh bu hāli görüp “Lāt ‘uzzā hışmına uğra.” diyüp fermān eyledi.⁽³⁾ Tağl-ı ārām turrelar urdılar. Burzî tarafından dağı tağl-ı āsāyış çalınup dönüp qondılar.

Burzî, Hüsrev-i Şîr'e serā-perde⁽⁴⁾ sîne gelüp rezm tonların çıkarup bezm tonların giyüp pāy-ı tahtında karar eyledi. Şāhlar ve begler gelüp yirlü yirinde karar eylediler.⁽⁵⁾ Hun gelüp yendi. Şükri edildi. Andan Burzî, Şağād'a emr eyledi. Ol gün esîr olan dil-âverleri habs⁽⁶⁾ hāna bārgāhından keşān ber keşān iderek Bûrzî'niñ önüne getürdiler. Burzî baş qaldırup: “Ey dil-âverler nice⁽⁷⁾ görürsüz kendünüzü?” dedi. Bunlar eyitdiler: “Ey yegāne-î devrān nice görsek gerek şimdiki hālde esîriñiz el elden⁽⁸⁾ üstündür ‘ārşā çıxınca her ne dilerseñ öyle idersin.” dediler. Burzî tekrār

hıtab idüp: “Ey dil-āverler ⁽⁹⁾ belī öyledir. Ancak hālîñizce siz de kem pehlevānlar degilsiz şol kadar var kim sizi halk idün hallāk ‘ālemi bilmeyüp ⁽¹⁰⁾ kendi eliñiz ile tırāş eylediñiz. Hacerü şecer maķule şüreti ma‘būd bilüp aña taparsañız lāzım olan oldur ki Hakkı ⁽¹¹⁾ bir bilüp devrādımdan bu ana gelince nübüvvet ve şeri‘at ile mamül olan peygamberi hakk bilüp şeri‘at davetim girüp ⁽¹²⁾ benim ile her biriñiz yār u qarındaş olasıñız. Andan şoñra dilerseñiz benim yanımda qalıñ. Yoķ biz saña pād-şāhımız yanına ⁽¹³⁾ gideriz dirseñiz māni‘ degildir, gidin.” dedi. Bunlar Būrzi’niñ bu kelimātın işidince qalblerine te’sir eyledi ve bu Būrzi’niñ ⁽¹⁴⁾ mürvetine hayrān oldılar. Hidāyet-i Rabbāni irişüp: “Bunlar ne demek ile müselmān olunuz?” dediler. Dānālar telkīn idüp ⁽¹⁵⁾ bunlar müselmān ve bende-i sübhān oldılar. Burzi bunlarıñ bendin alup bağrına başdı. Andan emr idüp birer hil‘at ⁽¹⁶⁾ giyürdiler ve altlarına birer āt çekdi. Burzi eyitdi: “Varıñ imdi şāhınıza giderseñiz gidin. Yoķ eger bunda ⁽¹⁷⁾ qalursañız başım üzerine yiriñiz vardır.” dedi. Bunlar: “Devletlū şāhib-kırān şimden girü biz senden ayrılmazuz.” dediler. ⁽¹⁸⁾ Burzi hazz idüp bunlara hādım ve hısm ve tabı-ı ‘alem ve bārgāh virüp birer şandali ta‘yīn idüp ve içlerinden Ardeşir’i ⁽¹⁹⁾ ser-halka eyledi. Zir bu seyāhatda şimdi Burzi sekiz ser qaplan ve otuz iki ser-halka ve sekiz ‘ayyara mālik ⁽²⁰⁾ olsa gerekdir. Kā‘ide-i şāhib-kırāni budur kim şāhib-kırānzādeleriñ ve el kahramāndan her kim var ise üçer kısmıdır. ⁽²¹⁾ Bir kısmı şāhib-kırānlar gibi yetmiş iki pāre ālāt kullanur. İşte Şāhnāme de Burzi gibi ve Ferāmerz gibi ve Deli Bānu ve ⁽²²⁾ [ ] şāni ve Ferāmerz’iñ oğularından Çüpā-yı nev-civān ve Āzer-i berzin gibi. İkinci kısmı altmış altı pāre ālāt kullanur. ⁽²³⁾ Sāmpıl gibi ve Ciḥān-baḥş gibi ve Cibur gibi sā’ire kırk sekiz pāre ālāt kullanan yetmiş iki pāre ālāt kullanan ⁽²⁴⁾ beş kılıç yedi otağa getürür. Altmış altı pāre ālāt kullanan üç kılıç ve üç otağa getürür. Otuz altı pāre ālāt ⁽²⁵⁾ kullanan iki kılıç ve iki otağa taşur ve yetmiş iki pāre ālāt kullananlar seyāhati tekmiñ eyledikde sekiz ser-qaplan [377b] ⁽¹⁾ ve otuz altı ser-halka ve sekiz ‘ayyār başı rikābında giydir. Āmmā altmış altı pāre ālāt kullanan tekmiñ seyāhat ⁽²⁾ eyledikde dört ser-qaplan ve on sekiz ser-halka ve dört ‘ayyār başı yā mālik olur hāşıl-ı kelām bir güne şaydırmaza ⁽³⁾ gelelim. Burzi Ardeşir’i ser-halka eyledi. Bundan şoñra şevk olivirdi. Ele cām alup ‘işrete başladılar.

Beriden Sencān ⁽⁴⁾ Şāh cāsus göndermişdi. “Varıñ görüñ Burzi esirleri helāk ider mi?” diyü. Tebdil-i şüret bir köşede temāşaya ⁽⁵⁾ turdı, gördi. Cümle dil-āverler müselmān olup Burzū’ya tābi‘ oldılar. Oradan tabān kaldırıp Sencān Şāh’a ⁽⁶⁾ geldi.

Olduđı gibi nađl eylediler. Sencān Őāh kān yutmıŐa dōndi. Dōnup: “Yā Őađtān Őađlık ile sen benim memleketime ⁽⁷⁾ gelup ayađ baŐmamıŐ olaydıñ. İki günde gōr ne kadar pehlevānlarım Hūdā-perest oldu.” dedi. Őađtān-ı ‘AmūdkeŐ ađlayup ⁽⁸⁾ eyitdi: “N’eyleyim pād-Őāhım benimde bir ođlum ile ‘ayyārim Hūdā-perest oldılar.” dediler. Hemān Minkāl-i Zerrīn-kemer ayađa durup: ⁽⁹⁾ “Pād-Őāhım elem çekme yarın meydāna ben gireyim. Eger bañada ğalebe eylerse nevbet ‘Anķā-yı Őehārest’dir. Elbette yarın da ⁽¹⁰⁾ ōbūr günde ‘Anķa da gelūr iriŐūr ben hađđından gelürsem aña ihtiyaĉ kalmaz.” dedi. Sencān Őāh emr idup Minkāl’e bir ⁽¹¹⁾ ħilat giyürdi. Ol gice mūrūr idup Őabāĥ olduđa gene iki ‘asker yirlerinden turup at fil gergedanlarına ⁽¹²⁾ sūvār olup meydān merkezine gelup Őāflar düzeldi. Ol dem Burzī ‘alem Hūsrev-i Őīr dibinden bir kerre bahār buluđu ⁽¹³⁾ gibi gürleyup meydāna girdi ve na‘rā urup er taleb eyledi. Sencān Őāh tarafından Minkāl raĥşın sürup Būrzī’niñ ⁽¹⁴⁾ ōñin aldı. Adāb ile ‘aŐđ eyledi. Burzī ‘aŐđın alup baŐından ayađa dek Burzū’yi nezzāreye aldı. YetmiŐ yedi ⁽¹⁵⁾ arıŐ Ķaddin yetmiŐ iki pāre ālāt Hūsrev-i Őīr’e tezyīn eylemiŐ meyanında beŐ tıđ ve baŐında yedi otađa filāndare ⁽¹⁶⁾ miŐālī pāre pāre idup bir muĥābbet-i Őalābet vardır kim gōren ĥavfindan lerze nāk olur. Burzī dađı Minkāl’e nađar eyledi. ⁽¹⁷⁾ gōrdi. Yüz on sekiz arıŐ Ķaddi var. Āmmā Ķıyāfetinden bellüdür kim kuvvet Őāĥibi metīn dil-āverdir, begendi. Bunlardır ⁽¹⁸⁾ söyleŐüredek azđıŐup Minkāl el-nīzeyeye urup iriŐdi. ‘UŐŐākāne denir ana bir đarb urdı. Burzī, nīzeniñ ⁽¹⁹⁾ geliŐinden fehm idup tizzine Őīr-i Hūsrev-i Őīr’i beraber virdi. Yalman-ı nīze āyine-i Őīri boŐ eyledikde ‘alev ‘alev āteŐler ⁽²⁰⁾ Őaçılup Burzī, Minkāl’iñ nīzesin Őabancalayup yolundan irdi. Minkāl nīzesin zābt idup geĉup gitdi. ⁽²¹⁾ Burzī, Minkāl’iñ nīze urıŐın begendi. Minkāl’e meydān baŐına varup dōnup gōrdi. Burzī Őāđ u selām ⁽²²⁾ sedd-i İskender gibi durur hemān nīzesin zemīne zerk eyleyup andan el gürz-i girāne urup ve raĥşın sürup maĥal ⁽²³⁾ yirine geldikde terāzūye ĶalĶup rikāba derset baŐup hevā ile fenādan Burzū’ya bir đarb urdı. Burzī dađı tezzine ⁽²⁴⁾ gürzin beraber virup gürz gürze tođundukđa āteŐler zāhir olup Burzū baŐ Ķaçurup arĶaya aldıĶda arĶada ⁽²⁵⁾ olan siper-i ĶarĶa girdi. Burzī lenger virdikde Ķurāb-ı Bahrī yil verup ōñ ayakları bir miĶdār ilerü ve Ķıĉ ayakları [378a] ⁽¹⁾ geri gitdi. Minkāl gürzin zābt idup ser-meydān eyledi. Burzī, Minkāl’iñ gürz uruŐuna taĥşin u ⁽²⁾ āferīn eyledi. Őteden Minkāl gōrup sā bāŐ idup iriŐdi. Bir đarb dađı urdı. Burzū anı da men‘ eyledi. ⁽³⁾ Nevbet Būrzī’ye irdikde bir kerre nīze-i Hūsrev-i Őīr’e dest urup iriŐdi. Minkāl’e bir nīze ĥavāle

eyledi. Minķāl ⁽⁴⁾ Būrzi’niñ nīzesin gördi. Cān almak kaçına zebān-ı ef ā mişāl gelür tezzīne siper mu‘ teberiñ beraber şundi. Āmmā ⁽⁵⁾ yalman-ı nīze āyineyi şiri pūş eyledikde Minķāl’iñ kolları bükölüp siper-i sīneye kapandı. “Bre bre!” idüp cān havliyle ⁽⁶⁾ nīze-i Hūsrev-i Şīr’i tabancalayup koltuķ altına uğradıķda cabā halkaların kevākeb mişāl-i zemīne dökerek yan yana ⁽⁷⁾ ser-meydān eyledi. Minķāl-i Zerrīn-kemer Būrzi’den bir nīze yedi kim vücūdı berg-i hazān gibi lertzān oldu. Būrzi’dir ⁽⁸⁾ meydān başına vardıķda el gürz Hūsrev-i Şīr’e urup irişdi. Toķuzuncu ķirātından tutup Minķāl’e bir gürz ⁽⁹⁾ urdı. Minķāl teziye gürz beraber virdikde gürz gürzden ayrıldı. Baş ilerü virüp arķaya aldıķda şiddet-i gürzden ⁽¹⁰⁾ Minķāl’iñ miyānı ham ender ham olup altında olan gergedaniñ öñ ayakları ilerü ve kıç ayakları gerü şekmi taht atdan ⁽¹¹⁾ düşündi. Baķiyye darb-ı gürz zemīne inüp tevzdir Minķāl’i bevriye düşdi. Burzi meydān başına vardı. ⁽¹²⁾ Minķāl kendin dirüp kıddin rāst kıldı. Vücūdı yokladı. Eger kim bir müyine haķā gelmemiş. Ammā tamar-be-tamar ⁽¹³⁾ haberdār olup bütün endāmı şiddet-i darb-ı gürzden berg-i hazān manendler zān olmuş hele ğayret idüp tözden ⁽¹⁴⁾ taşra çıķdı, gördi. Burzi raķşın başın keşide kılıp kendüsine nekr-ender Minķāl, Būrzi’niñ merdliğine ⁽¹⁵⁾ taķsīn eyledi. Burzi, Minķāl’e: “Di imdi pehlevān hamle eyle sen de hūner göster.” dedi. Minķāl-i Zerrīn-kemer eyittdi: ⁽¹⁶⁾ “Yā Burzi, seniñ bir gürz daķı haķķın vardır.” Burzi eyitdi: “Yā Minķāl, ben daķı bir hasma birbiri ardınca iki hamle ⁽¹⁷⁾ eyledigim yokdur. Ol gürz saña cābā hemān iş gör.” didikde Minķāl daķı el gürze urup irişüp Burzū’ya bir ⁽¹⁸⁾ darb urdı. Burzi men‘ idüp Burzi urdı. Minķāl daķı biñ belā ile men‘ idüp bu minvāl üzere yaña ⁽¹⁹⁾ vaķtā kim aķşam olunca ceng eylediler. Aralarında kar kar hamle haķā geķdi. Gerçi Minķāl’iñ bir kaç gün ceng etmege ⁽²⁰⁾ iķtidārı var idi. Āmmā Burzi bir gün muķaddem Kaķtān’iñ haķķından geleyim didüğinden Minķāl’e bu kıdarce ruķşat ⁽²¹⁾ virdi. Andan Burzi iki ķirāt geriden tutup bir darb-ı gürz urdı ise Minķāl gürz beraber virdikde ⁽²²⁾ ayakları rikābından boşanup elinde gürz pāy-dār olmayup fırlayup bir cānibe gitdi. Kendi daķı raķşından derāz be ⁽²³⁾ derāz yokladı. Aķşam daķı olmuş idi. Şağād bunu da bende çekdi. Sencān Şāh bu hāli gördikde: “Lāt ‘uzzā-niñ haşr ⁽²⁴⁾ haşr haşmına uğra.” diyüp tabl-ı ārām çaldırdı. İki cānibden dönüp kındılar. Sencān bārgāhına gelince ⁽²⁵⁾ Dīvān idüp Burzi ‘askerine bir cāsūs gönderdi. “Var gör Minķāl’i ne yapār bulurum Minķāl-iZerrīn-kemer Lāt ‘uzzā’niñ

[378b] ⁽¹⁾ haş kullarından. Hudā-perest olmaz āmmā Burzī öldürür mi hapis mi ider?” dedi. Cāsus be-ser u çeşm, diyüp tebdī-i ⁽²⁾ şuret ‘ asker-i İslām’ a geldi. Bu yağıdan Burzī dağı cengden dönüp serā-perdesine gelüp Dīvān eyledi. Hun ⁽³⁾ gelüp yendi. Şükri edildi. Andan Būrzī-i şahbāz Şağād’a: “Var Minķāl’i getir.” dedi. Şağād varup hapisden Minķāl’i ⁽⁴⁾ bend ile alup Hüsrev-i Şīr bārgāhına getürdi. Burzī, Minķāl’e eyitdi: “Nice görürsün kendüni yā Minķāl?” dedi. Minķāl: ⁽⁵⁾ “Nice görsem gerek? El elden üstündür. ‘ārşa çıkınca şimdiki hâlde elinde boynu bağılu esīrinim nice dilerseñ ⁽⁶⁾ öyle idersin dilerseñ öldir, dilerseñ āzād eyle.” dedi. Burzī eyitdi: “Ey dil-āver, seniñ gibi dil-āvere ādem kim ⁽⁷⁾ kaşd ider mi? Likin senden dileğim oldur ki hemān bende-yi sübhān ve müselmān ol ve benimle yār u qardaş ol. Ba’ de diler ⁽⁸⁾ iseñ benim yanımda qāl dilerseñ şahınıñ yanına git.” dedi. Minķāl, Burzī’niñ böyle halim lisānından polād-ı qalbi nerm ⁽⁹⁾ olup ol sā’ at müselmān oldu. Burzī qalkup kendi eliyle bendin aldı ve bağına başıdı. Minķāl-i ⁽¹⁰⁾ Zerrīnkemer dağı Būrzī’niñ ser-‘ askerliğin istedi. Burzī de: “N’ola!” diyüp hil’ at giyürdi ve ser-‘ askerliğin ⁽¹¹⁾ virdi. Ve hıdm ü haşm tabl u ‘ ilm virdi ve on iki biñ ‘ ilmkeş ‘ asker virdi. Sencān Şāh tarafından gelen ⁽¹²⁾ cāsūs ol hāli görüp serā-perde-i Hüsrev-i Şīr’den taşra çıqdı. Ve bārgāh-ı Sencān Şāh’a gelüp olan aḥvālī ⁽¹³⁾ naql eyledi. Sencān Şāh işitdikde qan yutmışa döndü. Öykesinden nice ideceğin bilmedi. Birāz Qaḥṭān’a ⁽¹⁴⁾ söğdi ve birāz da ‘ Anqā-yı Çehārdeste dārıldı. Şu zamana dek irişmedi diyü āmmā rāvi-i şīrin kelām ider.

⁽¹⁵⁾ Meger kūh-i Ahenda bir cāzū meḡān tutmuş idi. Adına Nārvend Cāzū dirlerdi. Sencān Şāh dostı idi. Sencān ⁽¹⁶⁾ Şāh’iñ ‘ aqlına Nārvend Cāzū gelüp ġamda iken gülmege başladı. Qaḥṭān-ı ‘ Amūdkeş aşlın suāl eyledi. Sencān ⁽¹⁷⁾ Şāh: “Hūdā-perestleriñ ġayrı işi bitdi. Aña gülerim.” diyüp cāzūyı naql eyledi ve tīz cāzūya müte‘ allıq birāz hedāyā ⁽¹⁸⁾ düzüp bir vezīr ile Nārvend Cāzū’ya gönderdi. Vezīr gitdi. Ol gice geçüp şabāḥ oldu. İki leşker yirlerinden ⁽¹⁹⁾ qalkup gördiler. Ceng ‘ alāmeti yoqdur. Burzī dağı gördi. Sencān Şāh tarafından hareket yoq muqayyed olmadı. ⁽²⁰⁾ İki cānibden āsāyişdir, diyüp herkes zevk-i şafāda oldılar. Rāvi qavlince

Nārvend Cāzū bir maḡārada olur ⁽²¹⁾ idi. Vezīr ol maḡāraya gelüp raḡşından inüp ḡaddem raḡşı aldı ve kendüsi magara qapusından içeri girdi. ⁽²²⁾ Gördi bir kimse oḡā bir cānibinden bir zerrīn taḡt qurulmuş üzerinde ḡunzır postları döşenmiş bir fırtuna-yı zamān. ⁽²³⁾ Bir dal ‘ acuze beñzer bir ‘ avrat oturur şaçları fitil fitil olup

karış murış olmuş, gözleri çeriş çanağına ⁽²⁴⁾ dönmiş çapağdan görünmez hūlāşa mel‘ūneniñ yüzine bağan eger āhından kıyāmete dek ta‘ām yimez vezīr yakīn varınca ⁽²⁵⁾ Cāzū’dır ayāķ patırdısın işidüp baş qaldırıp qarşudan vezīri gelür görüp şuret-i girye ile: “Hūş [379a] ⁽¹⁾ geldiñ yā vezīr, beni dā‘ vet eylemeğe mi geldiñ? İşte bende hāzırlandım, hemān gidelim.” dedi. Meger Racīm-i ‘aleyhi’llane ⁽²⁾ muqaddim gelüp: “Yā Nārvend, seni Sencān Şāh da‘ vet içün vezīr gönderdi. Şimdi gelür hemān git. Zīra üzerine ⁽³⁾ bir düşman geldi. Burzī dirler cümlesi Hūdā-perestdir. Ölümü seniñ elinde olsa gerekdir.” dedi. Nārvend dedi ki: ⁽⁴⁾ “Olaydı.” Āmmā ol vezīr ta‘accüb idüp nice bildi diyü hemān Nārvend Cāzū sihr torbasın boynuna taķup vezīre: ⁽⁵⁾ “Yürü imdi gidelüm.” diyüp qalkdılar. Hemān mağaradan çıķup ‘azm-i leşker eylediler. İlerü vezīri müjdeye gönderdi. ⁽⁶⁾ Kendi sihr ile bir pehlevān şüretine girdi. Vezīre sipāriş eyledi kim maħfice söyle benim geldüğimi Nārvend Yekdarb ⁽⁷⁾ geldi”di. Vezīr: “N’ola!” diyüp ilerü vardı. Sencān Şāh, Nārvend Cāzū’nuñ geldüğün tenha haber virdi. Sencān Şāh ⁽⁸⁾ hāz idüp cāzūnuñ gelmesine muntazır oldu. Birazdan cāzū geldikde vezīr taşra çıķup cāzūyı qarşıluyup ⁽⁹⁾ ve bārgāh-ı Sencān Şāh’a getürdi. Sencān Şāh daħı ayağa tırup ta‘zīm eyledi. Ve yanına alup bir miķdār hāl hātır ⁽¹⁰⁾ şoruşduqdan şonra Hūdā-perestlerden şekvā eyledi. Qaħtān’ı gösterüp: “İşte şol pād-şāh kim Qaħtān Şāh’dır. ⁽¹¹⁾ Ardına düşüp bu kadar ‘asker ile memleketime geldi. Benim daħı ‘āciz idüp cümle pehlevānlarım tıtdı ve Hūdā-perest ⁽¹²⁾ eyledi.” dedi.

Nārvend: “Elem çekme yā Sencān Şāh, yarın ben pehlevān şüretinde meydāna girüp birer birer anları da‘ vet ⁽¹³⁾ idüp cümlesin bende çekeyim.” dedi. “Ve eline vereyim. Nice dilersenñ öyle eyle.” Sencān olsun Qaħtān olsun ⁽¹⁴⁾ ‘azīm hāzz idüp şād oldılar. Gūyā düşmanlarından intikām aldılar. Ol giceyi ne hāl ise bāşa çıkarup çünkim ⁽¹⁵⁾ şabāh oldu. ‘Ālem nūr-ı Yezdān ile mūnevver olduqda Sencān Şāh fermān eyledi. Kütür kütür ceng-i hārbīlere turreler ⁽¹⁶⁾ urdılar. Burzī yirinden işidüp emr idüp anlar daħı gūş-ı hārbīler çaldırdılar. İki leşker at, fil gergedanlarına ⁽¹⁷⁾ süvār olup meydān kenarına gelüp alaylar ve şaflar bağlayup aya meydāna kim gire, diyüp cümlesi nazārın meydān ⁽¹⁸⁾ idüp ol dem anı gördiler kim Sencān Şāh tarafından bir süvār at sürüp ‘azm-i meydān eyledi. Meyān-ı meydāna ⁽¹⁹⁾ geldikde raħşın başın keşide kılup yönüñ İslām ‘askerlerine döndürüp bend āvāz ile na‘rā urup: “Beni ⁽²⁰⁾ bilen bilsün ve bilmeyen āgāh olsun. Benim Nārvend-ı Yekdarb ol

dil-āver ‘ār şa-gāh hārb her kim meydān üzere ⁽²¹⁾ iderse muḳābilime gelsün.” dedikde hemān Şīr-zād-ı Nīze-dār Burzī önüne gelüp izin istedi. Burzī daḫı ⁽²²⁾ izin virüp Şīr-zād rahşın sürüp Nārvend’uñ öñin aldı. Söyleşürken azğışup Şīr-zād el nīze ⁽²³⁾ urup irişüp Nārvend Cāzū’ya bir nīze urdı. Āmmā Nārvend, Şīr-zād gelürken sihr idüp kuvvetin aldı. Aşlā ⁽²⁴⁾ nīze şamān çöpü kadar gelmedi. Nārvend kolçağıyla çarpup bi-pāk men‘ eyledi. Bu kerre Şīr-zād el gürze urup ⁽²⁵⁾ erişdi. Nārvend Cāzū’ya bir dārb-ı gürz urdı. Āmmā aşlā teşir eylemedi. El şunup Şīr-zād’ıñ çeküp gürzini [379b] ⁽¹⁾ elinden aldı ve yaḳasından ḳavrayup çeküp rahşından ayırdı ve bende çekdi. Sencān Şāh tarafından alup götürdiler. ⁽²⁾ Ḳarındaş Mīr-zād birāderiniñ esīr olduğunu görüp at sürüp meydāna girdi. Nārvend’ıñ önin aldı ve bir ⁽³⁾ nīze urdı. Nārvend Cāzū sihr idüp andan gürz ile geldikde önünde Şīr-zād gibi gürzin elinden aldı ve sihr ile ⁽⁴⁾ yaḳasından ḳavrayup Sencān Şāh fedāyileri bende çekdi. Burzī ‘alem sāyesinden bu ḫālī at sürüp meydāna ⁽⁵⁾ gireyim dirken Çāpūr-Cigerdār ricā idüp meydāna girdi. Nārvend’ıñ öñin alup bir nīze iki gürz urdı. Nārvend ⁽⁶⁾ cāzū sihr kuvvet ile anı da yaḳup bende çekdiler. Burzī eyitdi:”Ey dil-āverler bu Nārvend’de bir sır vardır, zīrā bunuñ ⁽⁷⁾ itdüğü yalnız kuvvet olmamaḳ gerek. Hele olur olmaz bunuñ meydānına girmesün.” dedi. Ol dem ‘Amr-i Tīr-endāz daḫı ⁽⁸⁾ meydāna girüp üç oḳ atdı. Nārvend men‘ idüp üzerine varup yaḳasından tutup bende çekdi. Andan ⁽⁹⁾ Şīr-efgen kemend-endāz meydāna girüp kemend atdı. Nārvend Şīr-efgeni kendi kemendi ile yıḳup bende çekdi. Ardeşīr ⁽¹⁰⁾ girdi. Bir dārb urdı. Nārvend gürzin elinden alup kendi gürzi ile anı da yıḳup bende çekdi. Burzī ⁽¹¹⁾ ‘alem sāyesinden bu ḫālī görüp ḡuş oldu. Murād eyledi ki kendi gire Minḳāl: “Sulṫānım bir kerre bende gireyim. ⁽¹²⁾ Eger baña da ḡālib olursa nevbet siziñdir.” dedi. Burzī daḫı: “Var yā Minḳāl.” diyüp Minḳāl rahşın ⁽¹³⁾ sürüp Nārvend’in öñin aldı ve el gürze urup bir dārb urdı. Nārvend aşlā gürze yapışmayup gürzi de çeküp ⁽¹⁴⁾ Minḳāl’ıñ elinden aldı ve Minḳāl’i daḫı yıḳup bende çekdi. Ġayrı Bürzī’niñ ‘ayān-ı ihtiyārı elinden gidüp dönüp ⁽¹⁵⁾ şāhlara: “Bunda bir sır vardır. Bu Nārvend dedikleri nā-bekārıñ işi Allāhu ā‘lem yalnız kuvvet ile degildir. Eger baña daḫı ⁽¹⁶⁾ bir ḫaṫā vāḳi‘ olursa ṫabl-ı ārām çaldıruñ görelim şoñı neye varır.” dedi. Ve altında olan Ġurāb-Baḫrī’yi sürüp ⁽¹⁷⁾ Nārvend’ıñ öñin aldı. Şaḡād ‘Ayyār rikābında Nārvend Cāzū’ya: “Sen kim olasın kim benim pehlevānlarımınñ ‘ārzların ⁽¹⁸⁾ böyle şikest idüp bende idesin. Ḥamle eyle şimdi saña miḳdārımı bildireyim.” diyüp ḫışm ile Nārvend’e bir

bağış⁽¹⁹⁾ bakdı kim Nārvend'in ödi ağzına geleyazdı. Tizzine kendin cem' idüp sihre başladı. Şağād bu la'ine diğğat ile⁽²⁰⁾ nazār eyledi. Aşlā söylemez ammā durma dudakları kıınıldar. Bir nesne söyler qar'ine ile bildi kim cāzūdur dedi.⁽²¹⁾ Ammā Nārvend Cāzū, Burzū'ya hiç cevāb virmeyüp el gürze urup irüşdi. Bir darb urdı. Burzī murād⁽²²⁾ eyledi kim pençe açup gürzin çeküp elinden ala. Ammā cāzūnuñ sihrinden vücūdına bir fütür 'arz olup süst⁽²³⁾ oldı. Beride Ğurāb'ın gerdenin kaçup ayakları rikābından boşanup zem'ine yıkıldı. Şağād 'Ayyār taḥḫīk bildi kim⁽²⁴⁾ cāzūdur bre meded Ğurāb-ı Baḥrī alup 'alem sāyesine geldi ve tiz ḫabl-ı ārām çaldırdı. Dönüp kondılar. Şağād,⁽²⁵⁾ şāhlara: “Bu cāzūdur.” dedi. Dānālar 'askerin etrafın dā'ire çizdiler. Sihr şerrinden em'ın oldılar Nārvend, Burzū'yi [380a]⁽¹⁾ alup ğayrı muḫayyed olmadı 'alem sāyesinde getürdi. Ḳaḫḫān Şāh'ın keyf'i gelüp sevincinden tācın havāya atup⁽²⁾ ḫutdı. Nārvend Cāzū'ya ikrām itdiler. Sencān Şāh murād eyledi kim birazdan es'irleri ḫatlı ide. Ḳaḫḫān Şāh rızā⁽³⁾ virmedı: “Hele Şağād 'Ayyār ve öbürlerin ḫutup anlaruñ da şerrinden em'ın olalum.” Sencān, Dīvān idüb müşāvere⁽⁴⁾ eylediler. “Şimdi bu es'irleri çadırdā ḫabs eylessek ihtimāldür Şağād gelüp çalar.” diyüp Sencān Şāh ḫal'alda⁽⁵⁾ zindāna gönderdi. Kendülere şaf'ın el virüp 'ayş u nūşa başladılar.

Şağād dönüp 'askere dā'ire çizdüdükten soñra⁽⁶⁾ Dīv-i Munaḫḫaş ile Dīv-i Şarşar'a tenb'ih eyledi: “ İy nerreler! Göreyim sizi, 'Askere başiret üzere oluñ. Ben bir kere Sencān⁽⁷⁾ Şāh Dīvānına varup tecessüs ideyim. şaḫīḫ haber alayım.” didi. Şāhlara daḫı: “ Öyle eyle.” diyüp kendi tebdil-i şüret⁽⁸⁾ sürüp Dīvān-ı Sencān Şāh'a geldi. Bir küşede ḫurup gördi, taḫt üzerinde iki şāhlar oturmuş bāde⁽⁹⁾ içerler. Nārvend kendi şüretinde oturup bir 'abüsü'l-vech mel'ünedür kim yüzine baḫanuñ ikrāhından zehresi⁽¹⁰⁾ çāk olur, Şağād ğayrı cāzū olduĝın şaḫīḫ bildi. Ammā bu eşnāda cāzū keyf olup 'aḫlına Bürzī geldi.⁽¹¹⁾ Meger la'ine meydānda iken Bürzī'yi görince 'alāḫa eylemiş idi. Dönüp Sencān Şāh'a : “ Pād-şāhüm ben bir kere şol⁽¹²⁾ nā-bekār Bürzī'ye varayım, bir miḫdār naşīḫat ideyim, ola kim kendümüze bende idebileydüm, eger olmazsa yarın varup⁽¹³⁾ didüĝiñüz dīvler ile Şağād 'ayyārı ḫutup cümlesin bir uğurdan ḫalt iderüz.” didi. Sencān ne disün, gerçi derünī⁽¹⁴⁾ rızāsı yoĝıdı ammā cāzūyı darıldurum diyü ḫorḫdı. “N'ola!” diyüp yanına i' timād eyledüĝi ādemlerden ḫoşup gice⁽¹⁵⁾ içre ḫaldurup zindāna gönderdi. Şağād bunı görüp: “Eyi fırsatdur.” diyüp ḫaşra çıḫdı. Kendüyi şāhüñ gencürı⁽¹⁶⁾ süretine ḫoyup ardlarına

düşdi. Kāl' a kapusına yakın yire irüp: “Pād-şāhūm Sencān Şāh beni de gönderdi”⁽¹⁷⁾ diyüp yanlarınca kāl' aya varup kāl' a kapusın açdurup içeri girüp zindāna vardılar. Zindān- bāna şāhūñ⁽¹⁸⁾ mührin gösterüp zindānı açdılar. Andan Nārvend bunlara eyitdi: “ Siz durıñ!” diyüp kendi yaluñuz ilerü yürüdi.⁽¹⁹⁾ Būrzi'nün yanına varduğda 'aqlını başına getürdi. Būrzi göz açup kendüyi bend içinde gördi. Fikr idüp⁽²⁰⁾ “Ben meydānda Nārvend ile ceng idüp Nārvend baña bir gürz urdı, ğayrı ötesin bilmem, bu ne hāldur?” dirken cāzū⁽²¹⁾ sihr ile kendüyi bir maḥbūbe-i zamān şuretine koyup: “ ‘Aşk ola yā Būrzi!” diyedüşdi. Būrzi karşusına bağıdı, gördi,⁽²²⁾ bir duḥter-i zībā, perī-peyker, zer ü zīvere ğark, Būrzi ta' accūbe vardı. Nārvend Cāzū eyitdi: “ Yā Burzi! Niye düşünürsin?”⁽²³⁾ didi. Būrzi aña: “ Düşünürüm ki sen kimsin ve beni bunda kim getürdi ve bu ara neredür?” didi. Nārvend evzā' -ı ḥazāne ile⁽²⁴⁾ nāz u şīveler iderek: “ Yā Būrzi bunda seni ben getürdüm. Meydānda seni yıķup bende çeken cümle pehlevānların bend eyleyen⁽²⁵⁾ benüm. İşte baña Nārvend Cāzū dirler, öyle pehlevān şuretinde görünüp ceng itdüm, yoḥsa ben daḥı kızım bu ana gelince [380b]⁽¹⁾ dīv cinī ve beñi ādemden yef' ale' l- mümeşdir, toḥsan biñe çıķmaz yaşum ḥod üç biñe irişmemişdir ve güzellikde⁽²⁾ sihre cinī benüm yanumda ḥüsñü'l-temās bir şaḥşdur ancak saña ma' il oldum gel benümle gönül 'alāķası idüp istedikce⁽³⁾ beni yef' alele seni bütün dünyāya pād-şāh ideyim.” didi. Būrzi bu mel' unenüñ böyle nā-hem-vārlığın gördikde gözleri⁽⁴⁾ ḫās-ı pür-ḥūna döndi ve gögsi çifte kūsler gibi gürlemege başlayup ve iki zānū üzerine gelüp zūr eyledi kim⁽⁵⁾ bendlerin kıra ammā üzerinde sihr 'alāmeti var. Cāzū yine tīziyye efsūna başlayup Būrzi'nün vücūdı süst oldı.⁽⁶⁾ Būrzi öykesinden söymege başladı. Cāzū la' īne ğāyet ğazabda idi. Kaşd eyledi kim hemān Būrzi'yi urup⁽⁷⁾ helāk eyleye.

Rāvī eydür, taşrade Şağād gencür şuretinde ğulāmlara eyitdi: “ Siz duruñ, ben Nārvend'üñ kafasınca⁽⁸⁾ varayım, göreyim Būrzi'ye ne mu' āmele ider? Zīrā pād-şāhūmuz Sencān Şāh öyle sipāriş eyledi.” diyüp yāb yāb⁽⁹⁾ cāzūnuñ ardınca geldi. Ammā cāzūnuñ ' ayyārdan aşlā ḥaberi yoķ idi. Būrzi ile ol kadar mükāleme idüp⁽¹⁰⁾ helākine kaşd idince Şağād' uñ kararı kalmayup pūşide altından teberin ' üryān idüp añsuzın cāzūnuñ⁽¹¹⁾ kellesine bir teber öyle ' aşķ eyledi kim toḫ gibi la' īnūñ kellesi zemīne ğaltān olup mürd oldı. Bir tıraķa⁽¹²⁾ kopdı. Taşrada olanlar işidüp: “Bu ne ola?” didiler, ammā cāzū la' īne helāk olunca Būrzi'nün siḫri üzerinde⁽¹³⁾ gidüp kendüye geledüşdi. Şağād' ı görüp bildi. Şağād' a hezār taḥsīn eyledi. Şağād

Bürzî'nün pâyına baş ⁽¹⁴⁾ kodı, murād eyledi kim bendin ala. Bürzî eyitdi: “ Beni tutan sihr idi yoḥsa bu bend beni tutmaz.” diyüp zür idüp ⁽¹⁵⁾ bendlerin kırdı. Andan kākūp pehlevānları dahı şalıvirdi. Andan dil-āverler Bürzî'nün ayağına düşüp Şagād ⁽¹⁶⁾ ‘ ayyāra du‘ a idüp ve gelüp cāzūnuñ leşi murdārına seyr idüp gördiler bir kara kuru pīs ü pās menḥus mel‘ ūne, ⁽¹⁷⁾ üzerine tükürüp zindān kapusına yürüdiler. Zindān-bān zindān kapusunda kırk nefer-i ‘ ases ile beklerdi. Esīrle ⁽¹⁸⁾ halaş oldığın duyup tekrār bağlamak murād eylediler. Bürzî ilerüde bulundu. ‘ Ases başıyı zevālınden kapup ⁽¹⁹⁾ karşıdan gelenlere öyle çarptı kim beş altısınıñ vücūdı hurd oldu. Bunlar ol ḥali görüp ḡayrı kararı ⁽²⁰⁾ firāra tebdil eylediler. Qal‘ adan taşra olup Sencān Şāh’a doḡrı revāne oldılar. Bu yañadan Bürzî’yi şāh-bāz ⁽²¹⁾ beglere: “ Şimdi gice vaḡtı kanda gidelüm, bunda şabāḡa dek ārām idüp yarın gidelüm.” diyüp bekçilerün ḡāzır meclisi ⁽²²⁾ vardı, oturup ‘ işrete başladılar.

Sencān Şāh ve Qaḡtān Şāh Dīvānda muşḡabet idüp “ Nārvend Cāzū, Bürzî’ye ⁽²³⁾ mā‘ il olmuşdır, kendüyi eşekler gibi sikdürmege gitdi ammā olmaya kim şalıvirmiyeye idi.” diyüp ḡabere müterākḡıb ⁽²⁴⁾ iken Bürzî elinden firār iden ādemler Dīvāndan içerü girüp Sencān Şāh öninde yir öpdiler, ammā bunlarunñ ⁽²⁵⁾ beñizlerinde qan kalmamış. Secān Şāh görüp ‘ aḡlı gitdi. “ Bre ne olduñuz yoḥsa yılan mı...

ALTINCI BÖLÜM

6.Dizinin Hızırlandırmasında İzlenen Yöntem

1. Dizinde madde başları alfabetik olarak dizilmiş, sözcükle ilgili ara madde, birleşik sözcükler ve deyimler kelimenin altında gösterilmiştir. Metinde kullanılan her kelime ana madde olarak alınmış ve siyah puntolarla dizilmiştir. Madde başındaki kelimenin hangi dile ait olduğu kısaltma ile verilmiştir. Ara maddeler bağlı buldukları madde başının bir tür alt maddesi gibi düşünülmüş ve ilgili maddenin altında alfabetik olarak dizilmiştir.

2. Türkçe deyimler, yardımcı fiillerle kurulu birleşikler, kalıplaşmış sözler, Arapça ve Farsça tamlamalar vb. gruplar siyah olarak dizilmiş ve normal sıranın biraz içerisinden yazılmıştır. Ara maddelerde, deyimlerde ve birleşik sözcüklerde ayrıca dil kısaltması verilmemiştir

haber (Ar.) Son ve yeni havadis, bilgi, haber 351a/21, 353a/9, 355b/15, 359b/3.

haber al- Haberi olmak, haberdar olmak 352a/5.

haberdār ol- Bilgi sahibi olmak 354a/17, 364a/15.

haber getir- Bilgi ulaştırmak 361b/19.

haber şāl- Haber göndermek 364a/3.

haber vir- Haber vermek, haber göndermek 355b/15.

haber uçur- Haber göndermek 357b/14.

3. Türkçe veya Türkçeleşmiş olduğu kabul edilen kelimelerde dil kısaltması verilmemiştir. Fakat Türkçeye ses değişikliğine uğrayarak giren alıntı kelimelerde dil kısaltması verildikten sonra kelimenin asıl biçimi de gösterilmiştir.

hizmet (Ar. hıdmet) Hizmet, iş 353b/23.

mahmūz (Ar. mihmaz) Mahmuz **mahmūz ur-** 366b/18.

4. Yazılışları aynı olan ancak farklı bir anlam taşıyan kelimeler kendi anlamı içinde değerlendirilmiş ve ayrı bir madde başı olarak alınmıştır.

yüz I. yüz (Sayı) 351a/16, 353a/6, 368a/10.

yüz II. Çehre, surat, yüz 359b/15.

5. Asıl anlamından uzaklaşarak mecaz anlam kazanan sözcükler “mec.” kısaltması ile belirtilmiştir.

zemīn-pūs Yer öpmek; mec. Saygı, hürmet için eğilmek 357a/3.

6. Metinde değişik yazıma sahip kelimelerde en çok geçen biçimi asıl olarak kabul edilmiş, farklı şekilleri birbirinden “/” işareti ile ayrılarak gösterilmiştir.

içeri /içerü İçeri 351b/2, 351b/18, 352a/2.

7. Madde başları tam alfabetik olarak dizilmiş; ara madde, deyim ve birleşikler ilgili madde başının içinde kalmak kaydıyla belirli bir düzende sıralanmıştır. Türkçe olanlarda yalın biçimlerden ekli biçimlere doğru bir sıralama; Farsça ve Arapçalarda ise alfabetik sıra gözetilmiştir.

8. Metinde anlamını çözemediğimiz ya da yaklaşık bir anlam verip de bu anlamı yararlandığımız sözlüklerde bulamadığımız kelimelerde ise anlamdan sonra (?) işareti kullanılmıştır.

6.1. Dizin

A

- āb (Far.)** Su
357a/12.
- ‘acabā (Ar.)** Şüphe ve tereddüt bildiren zarf
356b/17, 364b/2, 366a/17, 372a/9.
- aç-** Bir şeyi kapalı, örtülü, kilitli
351b/1, 351b/12, 352a/7.
- aç** Yemek yeme ihtiyacı duyan
351b/25.
- açıl-** Kapalı iken açık hale getirmek
360b/1 *‘İmler döküldi ve şafalar düzüldi, meydān açıldı.*
- ādāb (Ar.)** Kurallar, usuller, kaideler
363b/12.
- āferīn (Far.) ün1.** Āferīn, bravo
āferīn eyle- 362b/1.
- āfitāb (Far.)** Güneş
374a/11.
- ‘afv (Ar.)** Bağışlama
‘afv eyle- Bağışlamak 364a/21.
- ağa** Ağa
364b/15.
- ağaç** Ağaç
354b/6.
- āgāh (Far.)** Bilgili, haberdar
352a/3.
- āgāh ol-** haberdar olmak.
352a/3, 375b/11.
- ağçe** Akçe
364b/16.
- ağyār (Ar.)** Gayrılar, başkalar, yabancılar
365a/17, 18.
- aḥbār (Ar.)** Haberler
356a/6.
- āhd (Ar.)** Yemin
362a/19.
- āhen (Far.)** Demir
āhen-ger Demirci 351b/8, 375a/24.
- āḥir (Ar.)** Son, nihayet
363b/15.
- aḥşam** Akşam
351a/2, 365a/13, 373b/24, 378a/19.
- āhū(Far.)** Ceylan
354a/21, 354a/24, 356a/12, 356a/13/, 356a/14.
- aḥvāl (Ar.)** Haller, durumlar
351a/21, 357b/14.
- ‘aḥd (Ar.)** Nikah
‘aḥd it- Nikahlama, evlendirme
362b/17.
- ‘aḥıbet (Ar.)** zf. Nihayet, sonunda

- 352a/9.
 ‘**akl (Ar.)** Akıl, us, düşünce melekesi
 351b/11.
- al-** 1. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak
 351a/21, 351b/5, 351b/12.
 2.–de tutmak, -de bulundurmak
 351b/23.
Esîrleri boşanmış kapuyı alîñ taşra çıkmasunlar
 3. Fethetmek, zaptetmek 352a/22.
Cenk iderek gelüp hânîñ kapusın aldılar.
 4.(Bir kimse ile) Evlenmek
 352b/18. *Sührâb varup kızın aldı.*
 5. Bir şeyin içinden bir parçayı, bir maddeyi çıkarmak 353a/9.
Tâtâr İrânîleri öldirüp bâşın alup giderler
 6. (Bir mesafeyi) Kat etmek
 353a/19. *Kereşyüz ol havf ile şâluğı tâ Behiştkennde aldı*
al-vir-Alıvermek 351b/4.
 ‘**alâmet (Ar.)** İşaret, iz, nişan
 354a/24.
- allak bullak** Karmakarışık
 361a/4.
- alari alari** Sert sert, dikkatli dikkatli
 353b/20.
- âlât (Ar.)** Aletler, malzemeler
 355a/16, 358b/24, 362a/15, 370b/1.
âlât-i remz Savaş aletleri
 373b/22.
âlât-i Hüsrevşîr 373b/16.
 ‘**alem (Ar.)** Sancak, bayrak
 375b/21, 376b/9.
 ‘**âlem (Ar.)** Dünya
 353b/23, 354a/7, 360b/1, 365a/17.
alt Üst karşıtı, alt
 356b/1.
altmış biñ Altmış bin
 373b/14.
altun Altın
 353a/1, 353a/3, 353a/4, 353a/9.
amân (Ar.) Rica, yalvarma, bağışlanma isteği
 353b/21, 356b/25.
 ‘**âmil (Ar.)** İşleyen, yapan
 373a/5.
 ‘**Âmir** Kişi adı
 367b/25.
ammâ (Ar.) Bir hüküm cümlesinden önce fakat, lakin, ancak anlamlarında kullanılır
 351a/2, 353a/5, 353b/21.
 ‘**amüd (Ar.)** Savaş aleti olarak kullanılan uzun, kalın direk
 356b/3, 356b/23, 358a/20, 360b/10.
Kahtân-ı ‘Amüdkeş 373a/2.

- aña** Ona
351b/14, 353a/1, 362a/13.
- ancağ bag.** Ama, fakat
351a/9, 351b/8, 357a/8, 357a/25,
359a/9.
- andan** 1. Ondan
351b/1, 353b/16, 354b/19,
355b/24, 356a/5, 359a/1, 365b/1.
2. Ondan sonra 353a/25,
354a/9-10, 377a/12.
- anı** Onu
351b/8, 353b/15, 354b/4.
- anıñ** Onun
355a/4, 356a/8, 356b/10.
- ‘**Ankā**’/ **Ankā-yı Çehārdest** Kişi adı
374a/2, 372b/10.
- añla-** Bir şeyin ne olduğunu akıl
yoluyla kavramak
361a/15, 363a/16.
- anlar** Onlar
351b/19, 352b/20, 356a/11.
- añsuzın** Birdenbire, ansızın
357b/22, 358a/14.
- ā’vān (Ar.)** Yardım edenler,
yardakçılar
369a/25.
- apul apul** İki yana sallana sallana
368b/7, 376a/1.
- ‘**ār (Ar.)** Utanma
‘**ār it-** Utanmak 360b/3.
- arā** 1. Münasebet, ilişki 354a/10.
2. İki şey arasında bulunan yer
351a/22.
3. Sıra, esna, vakit 352b/23.
4. Yer, mekân 353b/11.
- ara-** Aramak, bulmaya çalışmak
353b/1.
- ārām (Far.)** Durma, dinlenme
354a/12, 355b/25.
- ārāste (Far.)** Bezenmiş, süslenmiş
355a/16.
ārāste kıl- 375b/17.
- Ardeşir** Kişi adı
376b/24, 377a/1, 377a/18.
- arış** Arşın
356b/3, 358a/25, 368b/24.
- arça** Bir şeyin temel tutulan yüzünün
tam tersi
353a/21, 354b/19, 356b/12.
- arşun** Arşın
366b/20.
- ‘**ār ž (Ar.)** Sunma, takdim etme,
360b/2.
‘**ārž eyle-** Sunmak, takdim
etmek
371b/2.
- aş-** Asmak, üzerine takmak
354b/6, 365a/24.
- āsān (Far.) sf.** Kolay
āsān ol- Kolay olmak 363a/3.
- aşar (Ar.)** Alamet, iz, belirti
356a/7.
- āsāyiş (Far.)** Rahatlık, huzur; dinlenme
354a/16, 373b/22.

- ‘asker (Far.) is. Asker
353a/13, 355b/13.
- aşl (Ar.) 1. Soy, nesep
351a/2.
2. Gerçeklik, esas, hakikat
351a/9, 352a/25, 353a/4
- aşlā (Ar.) Hiçbir zaman
351b/9.
- āsmān (Far.) Gök, sema
364a/12.
- ‘aşr (Ar.) Asır, devir
367b/21.
- ‘aşk (Ar.) Aşk
367a/22.
- at At
353a/13, 354a/5.
- at- (Bir şeyi) fırlatmak, atmak
352a/10, 354b/3.
atıvir-351b/1
- āteş (Far.) is. Āteş
354b/14, 355a/15.
āteş-efrūz ateş yakan 376a/9.
āteşfeşān Ateş saçan, ateş
püsküren 370a/12.
- ‘avret (Ar.) Kadın, zevce, avrat
365/a2.
- ayā Avuç içi
356b/6.
- ayāğ/ayāk Ayak
353b/4, 378b/25.
- ‘ayān (Ar.) Belli, açık
369b/24.
- ‘ayıb (Ar.) Ayıp
354b/12.
- āyīne (Far.) Ayna
366a/3.
- ayrıl- (Bir yerden bir kimseden)
uzaklaşmak
358a/22, 361a/5.
- ‘ayş (Ar.) Eğlence
375a/13.
‘ayş-ı nūş yeme içme
375a/13
- ‘ayyār (Ar.) is. Zeki, kurnaz
351a/13.
- āzād (Far.) Kurtulmuş, serbest
bırakılmış
āzād it- 368a/4.
- āzār (Far.) Çıkışma, paylama, tekdir
āzār it- 363b/23.
- ‘azīm (Ar.) Büyük, ulu, iri
360b/20.
- ‘azamet (Ar.) Büyüklük, ululuk
367b/4.
- ‘azm (Ar.) is. Yola çıkmak, kesin
karar vererek bir yere yönelme
‘azm eyle-Gitmeye niyet
etmek, yönelmek 354a/1.
- ‘azm it- Gitmeye niyet etmek
357a/10.
- ‘azm-i rāh eyle- Yola çıkmaya niyet
etmek 365b/4.

B

- bād (Far.)** Yel, rüzgâr
355b/23.
- ba' de (Ar.)** Sonra
358b/6, 359a/9.
- bāde (Far.)** Şarap, içki
351a/24, 355a/8.
bāde iç- Şarap içmek 358b/7.
- bāġ (Far.) is.** Bahçe, bostan
358b/7.
- baġır** Göğüs, sine
356a/5.
baġırına bas- kucaklamak, baġırına basmak 356a/5, 375a/10.
- baġışla-** Baġışlanan şey, hibe, teberru
361b/17, 362b/15.
- baġla-** Baġlamak
354a/8, 362a/5, 365a/25.
- baġādir (Far.) sf.** Cesur, yiġit
355b/9.
- baġāne (Far.)** Bahane, sebep
354b/7.
- baġr (Ar.)** Deniz
baġr-ı kemān Yayın ok konulacak kısmı 352b/13, 370a/10.
- baġrī (Ar.)** Denizle ilgili, denize ait
Ġurāb-ı Baġrī 370b/2.
- baġ-** Bakışını bir yöne çevirmek
351a/8, 368b/8.
- bāki (Ar.) sf.** Kalan, alt taraf
370b/5, 371b/8.
- baña** Ben zamirinin yönelme hali
352b/24, 353b/11, 357a/1, 357b/9.
- bānū (Far.)** Kadın, hanım
372b/2.
- ba'īd (Ar.)** Uzak, ırak
363b/2.
- ba'z (Ar.)** Birkaç, bir miktar, bir kısım, bir takım
369b/8, 370a/2.
- bār (Far.)** Yük
bārgāh (Far.) is. Sultan çadırı veya sarayı, yüksek divan 355a/20, 365b/13.
- bāri (Far.)** Hiç olmazsa, öyleyse, hiç değilse
354b/24, 359a/24, 360b/16.
- başiret (Ar.)** önden görüş, sezîş
351a/16.
- baş** 1. Baş, kafa 351b/3, 353a/10, 354a/7.
2. Bir şeyin en uç noktası 354b/20. *Andan meclis başına oturup zahmın şarup 'işrete başladı*
- baş kaçur-** 358a/22.
- baş kaldır-** Kendini göstermek, ortaya çıkmak 355b/23.
- baş koy-** Saygı ifadesi için başını öne eğmek 355a/9.
- başla-** Bir işe başlamak

- 351b/9, 352a/22.
- bat-** (mec.) Kirlenmek
361b/6.
- baṭmān** (Soğd.) Bir ağırlık ölçüsü
370a/25.
- baṭremāne** İslamiyet öncesi döneme ait bir put 373b/13.
- bāzu** (Far.) Kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı
360b/8, 376a/24.
- be** (Far.) ile
be-ser-i çeşm Baş göz üstüne
353b/20.
- bebiri** (Far.) Kediye benzer, gayet büyük, üstü yol yol tüylü, saldırdığı zaman tüyleri kabarıp korkunç bir manzara arz eden, arslanın bile korktuğu, azgın bir canavar
bebiri ü peleng 376a/1.
- begen-** Hoşlanmak, beğenmek
358a/21.
- Behiştken** Yer adı
351a/9.
- Behremān** Kişi adı
356a/3.
- bekçi** Bekçi
351a/22, 351b/10.
- bekle-** Beklemek
351a/18.
- Belh** Yer adı
356a/1.
- belā** (Ar.) Sıkıntı, musibet
378a/18.
- biñ belā** 376b/22.
- beli** (Far.) Evet, elbette
351a/6, 357a/25.
- ben** Teklik birinci şahıs zamiri
351b/5, 351b/14.
- bend** (Far.) is. Bağ, zincir
356b/22.
- bend it-** Bağlamak, esir etmek
353b/17.
- bend ol-** Bağlanmak, esir olmak 354b/19.
- bende çek-** Bağlamak, esir etmek 358a/17.
- bende-i sübhān ol** -377a/15.
- beñze-** Benzemek, andırmak
361b/4, 365a/4.
- ber** (Far.) Üzerinde
ber-havā Havaya çıkan
357a/10.
- ber-ā-ber** (Far.) sf. Beraber, birlikte
353a/3.
- berg** (Far.) Yaprak
berg-i ḥazān 378a/7.
- berk** (Ar.) Şimşek
ra'd-ı berk gök gürlemesi.
361a/4, 361a/5.
- beri /berü** Bu taraf
352b/19, 354b/14.
- Besāt** Döşek, döşeme
362a/17.
- beş beş**

- 354a/14, 354b/17.
- beş yüz** beş yüz
366b/20.
- bevvāb (Ar.)** is. Kapıcı, hādeme
372b/12.
- beyābān (Far.)** Kır, çöl
373a/14.
- beyān (Ar.)** Açıklama, bildirme
beyān eyle- Anlatmak,
açıklamak 358b/9.
naql u beyān eyle
- beyhūde** Boşuna, boş yere
362a/12.
- bezm (Far.)** Meclis
362a/15.
- bī (Far.)** Olumsuzluk eki
bī-çāre Çaresiz, zavallı
366b/18.
bī-haber Habersiz 355b/4.
bī-hūş Kendinden geçmek
359a/22.
bī-nām Namsız 358a/19.
bī-pāyān Sınırsız 368b/10.
bī-vefā Vefasız 363b/10.
- bil-** 1. Bilmek, haberi olmak, bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak
351b/11, 352a/14.
2. Tanımak, 351a/5. *Kālāt-ı hāremdenim*, “*Seni bilür var mıdır?*” *didi*.
3. Hatırlamak, 354b/24. *Bāri varup şuña bir nebze urayım ki ol dağı kendin bilsün.*
4. –a/e ekli fiilimsilerle yeterlilik bildiren fiiller oluşturur.
365a/1.
“*Hiç cimā‘ idebilür misin*” *didi*
- bilā (Ar.)** -sız
bilā-cür‘a Yudumsuz 374b/13.
bilā-izīn İzinsiz 374a/24.
- bile** Birlikte, beraber
353a/22, 355b/3.
- bilek** Bilek
353a/12.
- biñ** Bin
356a/8, 357a/11.
biñ belā ile Güçlkle 376b/22.
üç biñ, yüz biñ, İki yüz biñ, on iki biñ, altmış biñ, kırık biñ, seksan bin
- bin-** binmek
354a/1.
- bināgūş (Far.)** Kulak memesi
376a/16.
raşına bin-, şikāra bin-
- bir** 1. Bir
Burzī “N’ola!” diyüp kalkdı. Bir şem ‘a yağıdı 351b/1.
2. (Herhangi) bir
Kereşyüz bir bārgāhda oturmuş ‘asker yazar, Burzī durup temāşa eyledi.
351a/1-2.
- birāder (Far.)** Erkek kardeş

- 354b/8, 356b/13, 379b/2.
- birbiri zm.** Birbiri
351b/20.
- biraz** 1. Kısa bir müddet
354a/5.
Birazdan kalkıp bārgāhına vardı, atından inüp içre girdi
2. Bir parça, bir miktar
362a/17.
Biraz bāde içilüp keyfler germāgerm ve hātırların ne dem olduğda Burzī Şagād'a fermān eyledi.
3. Bazı, bir takım 367b/15.
Burzī biraz ādem ayırup kalkıp rahşına binüp ol şahrāyı keşt ü temāşa eyledi
- biş beş**
369a/25.
- boğaz** Boğaz
352a/11.
- boğazla-** Boğazlamak
354b/4.
- boşan-** 1. Gevşemek
351b/8.
Ancağ ol eğri gözli āhen-ger pīçeniñ bendi bir miqdār boşanmış idi anı çeküp muhkem eyledim.
- boz-** Bozguna uğratmak
353a/6.
Ammā ol bir tarafından Tūrāniler yürüyüp İrānileri bozarlar
- bölük** Askeri birlik
- 357a/19, 373a/19.
- böyle** Böyle
354b/11, 355a/13.
- bre ünl.** Ey, hey, be
351b/11, 351b/22, 352a/3.
- bu** 1.sf. Bu 351a/3.
Ahşama bekci yazar ammā adın ve maħallesin ve aşlın su'āl idüp "iki şāhid dağı iki ādem gelüp bu şehādet iden ādemlar şādıku'l-ğavl eyü ādemlardır." deyüp şehādet eylerler.
- 2.zm. Bu 351b/23.
Esīrleri boşanmış kapuyı alıñ taşra çıkmasunlar." didi ve kendi dāl tīg olup, "Bre nā-bekār bu seniñ işledüğün iş naşıldır!" diyüp, Burzī'niñ üzerine yürüdi kim çalup iki pāre ide.
- bul-** 1. Aramak, arayıp bulmak
351a/7. *Şimdi bende yazılsam iki şāhidi kande bulayım diyüp tevekkeli bir kerre varırım diyüp ilerü vardı.*
2. Varmak, erişmek 361a/9.
Hulāsā-i kelām Burzī gelüp yirinde karar eyledikde Dīv-i Münakkaş ile Dīv-i Şarşar gelüp Burzū'ya bulaşdılar
3. Rastlamak 366a/6.
Şağın bunu iden ol olmasun dirken Kağtān'ın önünde bir kağıd buldılar.
- fırşat bul-** Uygun, elverişli zaman bulmak 361a/20.
Şagād: "Bu gice varup hem aşlın haber alayım ve hem fırşat bulursam Burzī-

yi alup geleyim ve başın keseyim.”
didi.

ruḥṣat bul- Uygun zaman
364a/18-19.

Şağād bu arada fırça u ruḥṣat bulup:
“Gördün mi Devletlū ṣāhib-ķırān
Ḳaḥṭān’iñ keyfiyyeti şöyledir didim
beni azār idüp i‘timād eylemediñ.”
didi.

bunlar Bunlar

351b/9, 353b/22, 355a/16.

Burzī / Burzū / Burzī-i ṣehbāz Kişi adı

351a/1, 351a/7, 351b/1,
353b/16, 354a/9.

buyur- 1. Emretmek

354b/15.

Yā Bijen deminden beri āteşimiz
yanmazdı seniñ oḳuñ yaḳdı, eyü oldı
kim atdıñ āteşe çırālıķ ide” buyurdu.

2. (Bir nezaket ifadesi olarak)

davet etmek, öncelik tanımak

355a/1. *Burzī: “Merḥābā yā*
Gīv ṣafā geldiñ buyruñ loḳma ḥāzır iz
ḡāib.” diyüp meclise da‘vet eyledi.

bükül- Bükülmek

378a/5.

bünyād (Far.) is. Asıl, esas, temel

bünyād it- Bina etmek, inşa
etmek 370a/22.

bünyād eyle- Bina etmek, inşa
etmek 367b/16.

bünyād ur- (Bir işe) girişmek

375a/13.

bürüdet (Ar.) Soğukluk

354a/10.

bürü- Bürümek, kaplamak

364a/12.

bütün Bütün

353a/13, 353a/24, 361a/22.

C

- cām (Far.)** Kadeh
359a/1, 374a/25.
- cāme (Far.)** Elbise, çamaşır
358b/25, 364a/12.
- cāme-ḥāb** Yatak 359a/21,
360a/7, 365a/14.
- cāmus (Ar.)** Manda
353b/17.
- cān (Far.)** Can
352a/11, 354a/24.
- cān at-** İstekli olmak, can
atmak 361b/8.
- cān ḥavli** Canının tehlikede
olduğunu hissetmekten gelen kuvvetli
tepkiyle 378a/5.
- cānib (Ar.)** Taraf, cihet
372a/24, 375b/25, 375b/14.
- cāsūs (Ar.)** Casus
360a/9, 361b/23.
- cāzū (Ar.)** Cadı, büyücü
378b/15, 378b/16, 379a/4.
- cebe-ḥane (Far.)** Barut, kurşun, gülle
ve benzeri harp malzemelerinin
bulunduğu yer
370b/3.
- celb** avcı çantası
360b/16, 368a/23.
- cem^ʿ (Ar.)** Toplama, topluluk
cem^ʿ it- 379b/19.
- cem^ʿ ol-** Toplanmak, bir araya
gelmek 358b/23, 361a/16.
- cem^ʿ iyyet (Ar.)** Topluluk
364b/5.
- ceng (Far.)** Savaş, harp, muharebe;
kavga
362a/2.
- ceng eyle-** Savaşmak 375a/23.
- ceng-i ḥarbī** 362a/4.
- ceng it-** Savaşmak 373a/6.
- ceng ol-** Savaş olmak 361a/18.
- cevāb (Ar.)** Cevap
371b/18.
- cevāb-ı şāfi** Doğru cevap
371a/18.
- cevāb vir-** Cevap vermek
357b/13, 372a/2.
- cevāb-nāme** Cevap mektubu
357b/12.
- cevelān (Ar.)** Dolaşma, gidip gelme
376b/9.
- Cibur** Kişi adı
377a/23.
- cihān (Far.)** Dünya, cihan
371b/21, 374b/8.
- Bānū-yı cihān 372b/2.
- Cihān-baḥş** Kişi Adı
377a/23.
- cimā^ʿ (Ar.)** Çiftleşme

365a/1.
cizye-dār Haraççı, cizye denilen
 vergiyi alan tahsildar
 375a/23.
cüdā (Far.) Ayrı düşmüş, ayrılmış
 357b/22.
cüdā kıl- Ayırmak
cüdā ol- Ayrı olmak 375a/6.
cümle (Ar.) Bütün, hepsi, herkes
 351b/3, 351b/4, 351b/9.

Ç

çağşa- Gevşemek
 351b/5, 351b/18.
çağır - Seslenmek, yanına çağırarak
 379b/6.
çağırt- Çağırtmak
 360a/20.
çal- 1. (Bir müzik aleti) çalmak
 358b/1.
*Hemān ‘askere tenbīh idüp tabl-arām
 çaldırdı.*
 2. Çalmak, kaçırmak
 359a/11.
*Şağād ‘Ayyār eyitdi: “Pād-şāhim eğer
 murād iderseñiz benden, varup bu gice
 Burzū’ı çalup huzūruna götürürüm
 ammā ücret isterim.” diyüp Kahtān
 eyitdi*
çalı Dikenli bitki
 354a/3.
Çāpur / Çāpur-Cigerdār Kişi adı
 374a/7, 374a/9, 375a/11

cürm (Ar.) Suç, günah
 355b/6, 364a/21
cür‘a (Ar.) is. Yudum
 374b/13.
cüşse (Ar.) is. Gövde, beden
 370b/16.

çāre (Far.) Çare, tedbir, derman
 354a/9, 359b/25.
çarḥ (Ar.) Devreden, dönen
çarḥ gir- Dönmek 377b/25.
çarp- Hızla dokundurmak, şiddetle
 vurmak
 354b/13, 358a/5.
çeh (Far.) Kılıç ve hançer gibi şeylerin
 kını
 358a/9.
*Ḳīṭūr gürz berābervirüp çeh-gürz-
 çeh siper-i gürz elinden fırlayup bir
 cānibe gitdi.*
çek- 1. Bir şeyi tutup kendine veya
 başka bir yöne doğru hareket ettirme
 355a/6. *Andan arḳa virdiği
 dirāhtaçeke çeke bend etdi.* 354b/20.
 2. Bırakmak 357b/24.
*“Çek elin nā-bekār andan yoḥsa
 zarar görürsün benden” diyüpḲīṭūr-ı*

Tīg-zen 'e hışm ile baķınca Kītūr'uñ ödi aǵzına geldi.

3. Silaha davranmak 362a/8. *Burzī, Kaḥtān'ıñ ḥamlelerin men' idüp 'āķıbet Kaḥtān tīg çeküp bir kılıç ḥāvale eyledi.*

bende çek- Bağlamak, esir almak 362a/10.

elem çek- Üzölmek, kahrolmak 364a/1.

çık- 1. Ayrılmak, uzaklaşmak 376b/7. *Ve avucundan tutup Şīrzād'a bir ta'n nīze urdı kim Şīrzād siper virdikde olmayup iki dalyasınıñ ortasına rāst gelüp 'aķıl dā'iresinden çıkup ata gerdānın kūçe düşdi*

2. (Elbise vb.) üzerinden çıkarmak 362a/15. *Burzī bar-gāhına varup ālāt-ı cengin üzerinden çıkarup bezm libāsların giyüp Selīm Şāh'ıñ Dīvānına gelüp pāy-i taḥtda karar eyledi.*

çingırda Demir gibi metallerin birbirlerine dokunduklarında çıkardıkları ses 365b/20.

D

daḥı 1. Dahi, de 351a/6.

İki kimse daḥı gelüp, "Belī bu iki ādemlar şādıķu'l-ķavl kimselerdir." diyüp şehādet eylediler.

çınķırāk Hareket halinde ses çıkaran metal nesne 365b/21.

çırā (Far.) is. Çam gibi reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanmaya elverişli bölümü 354b/14.

çok Az karşıtı, çok 353a/6.

çök- Yere çömelmek 356b/21.

çöz- Çözmek, serbest bırakmak, 355b/5.

Çüpā-yı nev-civān Kişi adı 377a/22.

çün (Far.) İçin ... - dıǵında, ...- dıǵı zaman 359a/12, 360a/24.

çünki (Far.) Çünkü, ...- dıǵında, ...- dıǵı zaman 362a/3, 363a/24.

çünkim (Far.) Çünkü, ...- dıǵında, ...- dıǵı zaman 352a/14, 354a/13

2. Daha 352b/14. *ķocanıñ daḥı öldüǵinden ḥaberi yoķ eǵledi kim bir oķ ala yıķulup bir daḥı ķalkmadı*
dā'iren-mādār (Ar.) Çepeçevre 361a/23.

daḥme (Ar.) Türbe, mezar
367b/22, 368b/5.

daḥme-i Ḥüsrevşīr 372b/19.

dal 1.Arka, sırt 355b/4. *Burzī bī-
ḥaber iken iki dālınıñ ortasına bir gürz
öyle urdu kim Burzī bu kerre gergedan
boynuna kapanup ağzından burnundan
k̄ān atladı*

dāl tīg ol- Kabzasından çıkarıp
hançer çekmek 351b/23.

dāmen (Far.) is. Etek
361b/9.

dāmen-i kūh Dağ eteği
356a/12.

dāmen-pūs Etek öpen 357a/6.

dānā (Far.) Bilen, bilgin, alim
355b/21, 372b/23, 373a/9.

da' vā (Ar.) İddia, dava
353b/8.

da' vet (Ar.) Çağrı, davet
355a/2.

da' vet eyle- Davet etmek
362b/11.

- dār (Far.) Tutan

ḥaberdār , cizye-dār, ḥazīne -
dār, ciger-dār, silah-dār, nīze-dār

dār (Ar.) Yer, yurt
dār u diyār 359a/9.

daral- Kızmak, sinirlenmek
355a/8. *Ammā ḡayet daraldı.*

dārāt (Far.) Debdebe, san, gösteriş
371a/20, 372a/24.

ḍarb (Ar.) is. Vurma, vuruş, darbe
353a/19, 355a/17.

ḍarb-ı ' amūd Değnek darbesi
360b/8.

ḍarb-ı dest Bilek gücü
356b/14.

ḍarb-ı gürz Gürz vuruşu,
darbesi 358a/10.

dart- Tartmak, ölçmek
351b/10.

dārū (Far.) is. İlaç, deva, tiryak
365b/21.

davul (Ar.) is. Büyük ve enlice bir
kasnağın iki yanına deri çekilerek
yapılan tokmak ve değnekle çalınan
çalgi
357a/17.

debāb ? 364b/5.

defn (Ar.) Gömülmüş, gömülü.
defn et- Gömmek 359a/3.

def' (Ar.) Ortadan kaldırma,
giderilme.

def' ol- Ortadan kaldırılmak
365b/21.

def' it- Defetmek 372b/11.

def' -i ḥumār Uyku
mahmurluğunu üzerinden atma
375b/22.

def' a (Ar.) Kere, kez
360b/17.

deg- Karışmak, sataşmak
355b/9.

*Buraya nā-bekār burada senden gayrı
dil-āver yoğ mu Īrān baḥādırlarınıñ
‘ırzına değmedik pehlevān ḳomadıñ’
didi.*

degil/ değül Değil

354b/12, 357a/24.

dehr (Ar.) Dünya

375a/2.

sulṭān-ı dehr

Deli Bānu Kişi adı

377a/21.

delü Akli yerinde olmayan, deli

351b/22.

delük Dar, küçük açıklık delik

365a/21.

dem (Far.) An, vakit, zaman

357b/15.

dem çek- Nefes almak 356b/12.

dem-i nefes 358a/11.

dendān (Far.) Diş

373a/2.

der (Far.) –de, içinde

der-‘aḳab Hemen arkasından
357b/23.

der-bend (Far.) Boğaz, dar
geçit 368a/1

derāz (Far.) Uzun

362a/9.

derd (Far.) Tasa, keder, elem

368b/20.

derün (Far.) İç, gönül

353b/10.

deryā (Far.) Deniz

354b/5.

deryā-yı aḥterān Yıldızlar
deryası 357b/23.

dest (Far.) El

367b/23.

devr (Ar.) Döndürme, dolastırma

370a/25.

devr it- Dolaşmak 360b/17.

devrān (Ar.) Zaman, çağ

358b/3.

dıraḥt (Far.) Ağaç

354b/4, 354b/19.

dī- Demek, söylemek

351a/4, 351a/7, 371a/3.

dīb Dip

354a/3.

dihḳān (Far.) Köylü, çiftçi

364b/4.

dil-āver (Far.) Kahraman, yiğit

351a/12, 353a/24, 354a/7.

dīle- İstemek

353b/9, 359b/5.

dilīr (Far.) Yürekli, cesur, yiğit

dilīr-i mümtāz Seçkin yiğit
356a/8.

dimāğ (Far.) Beyin, şuur

363a/14.

dīn (Ar.) Din

362b/21, 363a/17.

dīñle- 1. Söze kulak vermek, söze
uymak

351b/21.
 2. Birinin sözünü öğüdünü kabul edip gereğince davranmak 364a/1. *Ammā Burzī diñlemedi.*
dirîğ (Far.) Korumak, esirgemek 376a/21.
ditre- Titremek 364b/19.
dīv (Far.) Dev, şeytan, cin, canavar 356b/12.
Dīv-i Münakkaş Kişi adı 356b/8.
Dīv-i Şarşar Kişi adı 356b/9.
Dīvān (Far.) Büyük meclis 352b/16, 356b/18.
 Dīvān-ı Selīm Şāh 360a/17, Dīvān-ı Kaḥṭān'a 362b/11.
Dīvān-hāne (Far.) Meclisin kurulduğu, yönetme işinin yapıldığı yer 371b/2.
diyār (Far.) Ülke, şehir 351a/4.
diyārlı Memleket 357a/25.
diz Diz 365a/25, 365b/14.
diz çök- Diz çökmek 363b/12.
doğru 1. e. Karşı yönünce 352b/2.
Gördü bir Tatar kocası hān divārına arka virüp önüne üç dört yüz kadar oğ dökmüş kapuya doğru varan

ādemı urup atından zemīne bī-cān indirürdü.

2. **zf.** Hiçbir yöne sapmadan dosdoğru, doğruca 353a/10.

Hemān bir Tūrānīniñ kellesin kesüp başına miğferīn giyürdi ve kalpağın kendi giyüp doğru Sūsen-i Muṭribe'niñ olduğu yere geldi

dolan-Bir şeyin çeversinde dönmek, gezmek

359b/24.

dolaş- Biz şeyin etrafında gezmek, dönmek

361a/12.

dokun- Dokunmak

360b/12.

dög- 1. Vurmak, çalmak

376a/10.

Andan kol kaldırıp çalınan gūş-ı ḥarbiler döğdirüp na' rā urup "Yā Sencān Şāh çünküm iki kere nāme gönderdim."

2. Vurarak canını acıtmak.

352b/16. *Nūzrşāh bu Şidüşdan vāfir tuvār alup Şidüş bahāsın istedikde Nūzrşāh Dīvānda döğüp kovmuşdu*

dök- Atmak, bırakmak

355b/22.

Ḳum döküp ḳurr'a atdı.

dön- 1. Geri gelmek, geri gitmek

351b/15. *Ḳaçan ben Ekvān'ı ḳatlı etdikde sizde bekçileri birer ḳatlı idiñ*

bir taşra çıkmak kalur aña da hüdā kerimdir.” diyüp dönüp taşra çıktı.

2. Birisine bir şey söylemek için yönelmek

353b/5.

Begleriñ hātūrāları mükesser olmuş, dönüp Zenge-i Şāvrān'e: “Yā Zenge var Bijen'e söyle kıızı alup gelsün bu kadar dil-āverler ol kıza haşmeder soñra kendi bilür.” didi

dördüncü Dördüncü

362b/18.

dört Dört

352b/2.

duhter (Far.) Kız, kız evladı

372b/12.

duhter-i pākize- ahter Bahtı açık, talihli kız 368b/18-19.

du'ā (Ar.) Allah'a yalvarma, Allah'tan dileyiş

359a/16.

du'ā eyle- Dua etmek 363b/2.

du'ā it- Dua etmek 353b/18.

dur- 1. Durmak

355a/6.

Gīv yel gibi gelürken mil gibi duravardı.

2. Beklemek, dikilmek 352a/4.

Āmmā Būrzi na'rasından taşrada 'asker āgāh olup bre hāniñ içerüsünde esirler boşanmış diyü 'azim-i harb-i Qal var diyüp bend-i

beziñ oldu gelüp hāni kapusın kāt enderqat kuşadup durdılar.

3. Başlamak 363b/12.

İçeri girince Burzi önünde şüret-i mu'āmele temennā ve temelluqlar eyleyüp maqām-ı hizmetde durdı

duy- Duymak, işitmek

351a/14, 364a/9.

dünyā (Ar.) Bütün yeryüzü, dünya, cihan

370b/5, 373a/6.

dürlü Türlü, çeşitli

353a/7, 354a/9.

düş Düş, hayal, rüya

356b/17.

Burzi fikr idüp 'acabā bu düş mü ola yoħsa hayāl mi ammā Dīv-i Mūnaqqaş gördi.

düş- 1. Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak

351a/23.

Burzi, Ekvān olan suffeye düşdi.

2. Takip etmek 354a/25.

Āhūnuñ ardına düşdi.

düşmen (Far.) Düşman

366a/17.

düşün- Düşünmek

362a/17, 378a/11.

E

ecel (Ar.) Ecel

376a/5.

ecnās (Ar.) Çeşitler, nevilere, türler

356b/17.

ecnās-ı muhtelif- Çeşitli türlü cinsler

edā (Ar.) (Namaz için) Kılma, yerine getirme

Burzī dahı yirinden durup dāv dibinim üzre şubh namāzın edā iden öñüne nīm-i meclis getürdiler.

edā it- Yerine getirmek
363a/25.

efendi (Yun.) İşveren, bey

363a/7, 375b/3.

Efrāsiyāb Kişi adı Turan ülkesinin hükümdarı

352a/5, 352b/20, 353a/20.

eger (Far.) Eğer, şayet

352b/23, 355b/7, 357b/13.

egerçi (Far.) Her ne kadar, ... Olsa da, ise de

354a/24.

eglen- Bir yerde durmak, beklemek, vakit geçirmek

354a/14, 356a/1.

egri Doğru olmayan

351b/8.

Ancağ ol eğri gözli āhen-ger pīçeniñ bendi bir miqdār boşanmış idi anı çeküp muhkem eyledim

ehl (Ar.) Bir yerde oturan, ikamet edenler

ehl-i dil- Gönül eri, kalender
353a/6.

ehremen (Far.) is. Şeytan

372a/25.

ejder/ejderhā (Far.) Ejderha

359b/18, 366b/13.

Ekvān Kişi adı

351a/17, 352a/1.

el El

356b/6, 362b/20.

el çek- 357b/25.

el şun- Yakalamak veya tutmak için el uzatmak 379a/25.

el ur-El atmak, eline almak
371a/6.

Elbürz Tiflis'in yaklaşık 270 kilometre kuzey batısında yer alan bir dağ
355b/20.

kūh-ı Elbürz Elbrüz dağı

elem (Ar.) Keder, üzüntü

355b/23.

elem çek- Kederlenmek, acı çekmek 353b/19, 358b/11.

- emānet** (Ar.) Emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya ya da kimse
369a/10.
emānet it- Emanet etmek
356b/5.
- emr** (Ar.) Emir, buyruk
emr it- Buyurmak, emretmek
358b/19.
emr eyle- Buyurmak, emretmek 361b/11-12.
- endāhte** (Far.) Bir tarafa atılmış, bırakılmış
endāhte eyle- Atmak 360b/23.
- er** 1 Yiğit, kahraman 358a /18. *Burzū meydānda alup er aleb eyledikde oteden atān olunıñ esİR oldıın grp hemān at srp meydāna girp Burzī'niñ nıñ aldı.*
- erbāb** (Ar.) Sahipler, malikler
erbāb-ı Dīvān Devletin ileri gelenleri 359a/7, 360b/17.
erbāb-ı ma'rifet 353a/7.
- erkān** (Ar.) ileri gelenler
362b/16.
- esb** (Far.) At
esb-i sabā-reftār yel gibi seyirten at 360a/11.
- esbāb** (Ar.) Giyecek, giyim, kuşam
357a/24.
- eşer** (Ar.) İz, belirti
369a/20.
- esİR** (Ar.) Tutsak, esİR
353a/25, 358a/18.
- esle-** Dinlemek
355b/3.
Beni bile eslemedi.
- Eslem** Kişi adı
365b/9.
- eşnā** (Ar.) Ara, aralık, sıra, an,
352a/20, 370b/19.
eşnā-yı ziyāfet Ziyafet sırasında
368a/3.
- eşid-** Duymak, işitmek
353b/2, 358b/22.
- eşkāl** (Ar.) is. Şekiller, biçimler, resimler
368b/25.
- eşyā** (Ar.) Eşya
352b/17, 370a/5.
- eṭrāf** (Ar.) Civar, yöre, taraf
352b/1, 356b/17.
- evvel** (Ar.) İlk olarak, önce
354a/13.
ünküñ öyledir, evvel ben ideyim şoñra sen ile on gün olmazsa beş altı gün olsun elenp şol vādilerin şikārın ideriz.
- evvelā** (Ar.) Öncelikle
370a/2, 370a/23.
- evzā'c** (Ar.) Durumlar, haller
354b/12.
- eyit-** Söylemek, demek
351a/24, 353b/12.
- eyle-** Yapmak, etme

temāşa eyle-, şehādet eyle-, ilhāk eyle-, teslīm eyle-, naql eyle-, karar eyle-, arāste eyle-, işret eyle-, ğayret eyle-, nazār eyle-, ikdām eyle-, in'ām eyle-, yağma eyle-, kalem eyle-, devr eyle-, taqsīm eyle-, ceng eyle-, şafā eyle-, iş eyle-, selām eyle-, ğazab eyle-, i'ānet eyle-, zevk eyle-, 'azm eyle-, karar eyle-, su'āl eyle-, helāk eyle-, ziyāfet eyle-, hazz eyle-, nüzül eyle-, şayd eyle-, pür-tāb eyle-, 'üryān eyle-, 'aşk eyle-, da'vet eyle-, havāle eyle-, merhabā eyle-, şerm eyle-, zann eyle-, ta'zir eyle-, reml eyle-, 'azm-beliğ eyle-, pür-tāv eyle-, taleb eyle-, teveccüh eyle-, iktizā eyle-, murād eyle-, men' eyle-, işāret eyle-, teklif eyle-, fermān eyle-, naql u beyān eyle-, kumañ eyle-, allāk bulāk eyle-, müzākere eyle-, müşāvere eyle-, işābet eyle-, du'ā eyle-, seyr eyle-, fikr eyle-, pinhān eyle-, haps eyle-, haber eyle-, ifāde eyle-, temennā eyle-, 'azm-i leşker-i İslām eyle-, süvār eyle-, kıyās eyle-, zabt eyle-, hurd eyle-, indahta eyle-, tenbīh eyle-, arzu eyle-, hücüm eyle-, hālāş eyle-, emr eyle-, muhabbet eyle-, katl eyle-, i'timād eyle-, 'ār z eyle-, hareket eyle-, naşb eyle-, hiṭāb eyle-, hibe eyle-, taḥsīn ü āferīn eyle-, telkīn eyle-, 'azīm ri'āyet eyle-, terk eyle-, tabi'iyet eyle-, Dīvān eyle-,

hidmet eyle-, ma'nā-yı ketm eyle-, meşveret eyle-, def-i ḥumār eyle-, ğamz eyle-, temelluqlar eyle-, pad-şāh eyle-, mu'āmele eyle-, iftirā eyle-, şeb-ḥūn eyle-, pür-nūr eyle-, meḡ eyle-, te'süf eyle-, ta'accüb eyle-, tezyīn eyle-, tıraş eyle-, 'azm-i rāh eyle-, agāh eyle-, bend eyle-, feryād eyle-, ferāmuş eyle-, intisāb eyle-, zuhūr eyle-, ḥarāb eyle-, şekvā eyle-, yemīn eyle-, kıyās eyle-, serāseme eyle-, müjde eyle-, sābāş eyle-, bünyād eyle-, tecrübe eyle-, münhezim eyle-, meyl eyle-, kabz eyle-, yād eyle-, vaşıyyet eyle-, ümid eyle-, mübāşeret eyle-, ta'yīn eyle-, mürür eyle-, hareket eyle-, ḥamle eyle-, qarāit eyle-, tıslım eyle-, kaṭ' eyle-, ikdām eyle-, 'ilm eyle-, kesb eyle-, ārām eyle-, katl eyle-, firār eyle-, tamām eyle-, merḥamet eyle-, fetḥ eyle-, ḥatim eyle-, istiğrāb eyle-, şikāyet eyle-, ḥavf eyle-, teftiş eyle-, ta'rīf eyle-, te'sīr eyle-, tekml eyle-, seyāhat eyle-, ğalebe eyle-, zerk eyle-, āzād eyle-, sipāriş eyle-, ta'zīm eyle-, ḥüdāperest eyle-, taḥkīk eyle-,

eyü

1. sf. İyi: 362b/24. *Burzī didikleri nā-bekāra bende olduğum kılıç korkusundan didim benim murādum ḥüdā-perestlere bir gice ğāfil*

*bir eyü kılıç kıyup arada belki Burzī
didikleri nā-bekārı daḥı öldire idik*

F

fā'ide (Ar.) Fayda, yarar

362b/25, 373a/7.

faḳīr (Ar.) Zengin olmayan, yoksul,
parasız

364b/15.

ferrāş (Ar.) Hizmetçi

362a/5.

faşl (Ar.) Bölüm

364b/8.

faşl eyle- 365a/4.

faşl it-364b/6, 364b/7.

fedāyi (Ar.) is. Her türlü tehlikeyi
göze alarak birini veya bir yeri
koruyan kimse, muhafız

379b/4.

fehm (Ar.) Anlayış, kavrayış, idrak,
zeka

fehm it- Anlamak 377b/19.

felek 1. (Ar.) is. Gökyüzü, sema

355a/17.

*Birbirine iki ādem ejderhāsı darblar
urdılar kim felekde melekler ḥayrān
oldı.*

2. (Ar.) Baht, talih, kader
372a/14.

*Ḳaḥṭān bir miḳdār felekden şikāyet
idüp başlıdılar sergüzeştinden naḳl
eylemege.*

fehvā (Ar.) Mana, mefhum, anlam,
kavram

374b/8.

fenā (Ar.) Kötü, iyi olmayan

355a/13, 377b/23.

fenn (Ar.) Sanat

353a/8.

Ferāmerz Kişi adı

353a/5, 353a/15, 355a/9.

ferāmuş (Far.) Unutma, hatırdan çıkma

ferāmuş eyle-366a/8, 368b/3.

fermān (Far.) Emir, buyruk

365a/12, 369b/2.

fermān eyle- Emretmek,
buyurmak 358b/5.

fermān it- Emretmek,
buyurmak 354a/17.

feryād (Far.) Bağrışma, haykırma

feryād eyle- Bağrışmak,
haykırmak 365b/22.

feryād it- Bağrışmak,
haykırmak 368a/25.

fesād (Ar.) Bozgunculuk, fitne, fesat

363a/14.

feth (Ar.) Açma, açılma

367b/23, 369b/18.

feth it- Fethetmek, ele
geçirmek 369a/10.

- fevvāre (Ar.)** Fıskiye
fevvāre mişāli Fıskiye gibi
 374b/19.
- firla-** Aniden, süratle elden çıkmak,
 fırlamak
 358a/9.
- firlat-** Aniden, süratle atmak, fırlatmak
 360b/18.
- fırşat (Ar.)** Uygun zaman, elverişli
 durum
fırşat bul- Fırsat bulmak,
 uygun durum yakalamak 361a/20.
- fi (Ar.)** Harf-i cer, ...içinde
fi'l-ḥakīka (Ar.) Gerçekten,
 doğrusu 376a/21.
fi'l-ḥāl (Ar.) Hemen, derhal
 363b/22, 372b/8.
- fiḡān (Far.)** İztırab ile bağırma, inleme
fiḡān-ı arslan 374a/14.
- fikr (Ar.)** Düşünce, fikir
- G**
- ḡāfil (Ar.)** Gaflete düşmüş, habersiz
 kimse
 360a/23, 362b/24.
- ḡaflet (Ar.)** Gafillik
 364a/11.
- ḡāh (Far.)** Yer bildiren edat
 bārgāh 350a/19, 'ār şa-gāh
 379a/20.
- ḡalebe** Kalabalık, çokluk
ḡalebe it- Üstün gelmek, baskın
 çıkmak 367b/22.
- 351a/7.
- fikr it-** Düşünmek 356b/17,
 361b/2.
- fikr eyle-** Düşünmek 359a/23
- fil (Ar.)** Fil
 360a/25.
- firār (Ar.)** Kaçma, kaçış
firār eyle- Kaçmak 371b/16.
firār it- Kaçmak 359b/23.
- firāz (Far.)** Yüksek, yukarı
firāz-guh 366b/16.
- firūzān (Far.)** Parlayıcı, parlayan,
 parlak
firūzān ol- Parlamak 365a/20.
- fütūr (Ar.)** Ümitsizlik, bezginlik,
 379b/22.
- ḡālib (Ar.)** Üstün, galip
 357a/22.
- ḡamz (Ar.)** Münafıklık etme,
 koğulama
ḡamz eyle- İspiyonlamak
 363b/10-11.
- ḡarez (Ar.)** Gizli düşmanlık
 363b/8.
- ḡarḡ (Ar.)** Boğulma, batma
ḡarḡ ol- Bir şeyden bol
 miktarda olmak

373b/15, 374a/17.

ğavğa (Far.) Kavga, dövüş, vuruşma
354b/9.

ğavğa it- 354b/22, 355a/10.

ğavr (Ar.) Hakikat

355b/23.

ğayb (Ar.) Göz önünde olmayan

ğayb ol- Göz önünden
uzaklaşmak 368a/10.

‘âlem-i ğayb 368a/20.

ğayet (Ar.) sf. Son derece, çok fazla

354b/23, 355a/8.

ğayret (Ar.) İçten gelerek çalışma,
belli bir şey için çabalama, didinme,
çaba

372a/3.

ğayret eyle- Çalışmak,
çabalamak 352a/12.

ğayret it- Çalışmak, çabalamak
378a/13.

ğayrı 1. zf. Bundan sonra, artık

354a/9.

*Bijen bu cevâbı işidüp ‘aklı gitdi nice
ideceğin bilmeyüp çâre ne ğayrı gitmiş
hoş imdi nâ-bekâr Türk pîçe diyüp
Burzû’ya dürlü kîn bağladı.*

2. is. Başka, özge 355b/9.

*Buraya nâ-bekâr burada senden ğayrı
dil-âver yok mu İrân bahâdırlarınıñ
‘ırzına deĝmedik pehlevân komadıñ’
didi.*

3. sf. Başka, diĝer 355b/19.

*Ammâ hikmet-i hüdâ yañlış gitdi.
Burzî’niñ gitdüĝi yola gitmeyüp bir
ğayrı yola ol kadar gitdi kim Tūrānî
dağı geçüp [____] vardı, gördi.
Burzî’den nām u nişān yokdur.*

ğazâ (Ar.) is. Savaş

370a/1.

ğazab (Ar.) Aşırı hiddet, intikam alma
duygusu ile karışık öfke

354b/15.

ğazab gel- Öfkelenmek
355a/10-11.

ğazel İrticai olarak ses ile yapılan
taksimdir. Ekseriya saz ile karşılıklı
olarak saz-söz taksimi şeklinde yapılır
365a/9.

geç- 1. (Bir yerden) ilerlemek, gitmek
355a/7.

*Gīv yanından geçerken düvālinden
kapup zemîne indirdi.*

2. (Oturmak için) ilerlemek
355a/7.

*Bijen yanına bend idüp ve
geçüp meclise oturdı.*

3. (Zaman) geçip gitmek,
358b/12.

*Ol gice geçüp şabâh olduĝda ceng-i
harbiyeler çalınup iki kerre yüz biñ
‘asker ile süvâr oldi.*

4. Bir yeri aşmak, geçmek
360b/7.

Kaḥṭān at kuvvetiyle geçüp gitdi.

5. Vazgeçmek 362a/25.

Hemān İlyon Şeh-zāde ayağa turup temennā eyledi, “Sultānım tek Kīṭūr imāna gelüp müselmān olsun ben kızdıan geçdim istemem hüsın rızām ile aña hibe eyledim.” didi.

6. Olmak, cereyan etmek, vuku bulmak 375a/16.

Çāpur ile Būrzi’niñ arada geçen vaq‘aların görüp nihāyetinde Çāpur müselmān olduğın görüp oradan çıkup ṭabān aldılar.

geçür- Takmak

360b/17.

gözden geçür- Niteliğini anlamak için bir şeyin her yanına bakmak, incelemek.

374a/24.

gel-1. Bir yere ulaşmak

351a/5.

İki kimse gelüp, “Sultānım bu yādigār-ı zermān maḥallesinden olur”.

2. Gitmek 351a/12.

İlerü gelüp, Cetsek (?) ile belī pehlevān aşil-zāde dil-āverdir.

3. (Sıra) gelmek 358a/7.

Burzī kolçak ile çarpup men‘ eyledi. Andan nevbet Burzū’ya geldi.

4. İstek bildiren bir cümlenin başında “Haydi, direnme, kabul et” anlamında kullanılır 359b/13.

Burzī aşlın haber alup dönüp Şagād’a eyitdi: “Gel beni şalıvir baña tābi‘ ol saña bunca ihsān idüp kendime ‘ayyār başı ideyim.” didi

ḥaqqından gel-, gāzaba gel-, ‘aqlına gel-, ‘aqlı başına gel-, rast gel-, sehl gel-, ödi ağızına gel-, imāna gel-, lāzım gel-, ḥaṭā gel-, şafā gel-, każā gel-.

gene Yine

351a/20, 354a/1, 356a/25.

gerçi (Far.) Her ne kadar, ise de

358b/7, 363a/8.

gerdān (Far.) Gerdan, boyun

370b/21.

gerdek (Far.) Zifaf, gerdek

gerdek it- Gerdeğe girmek

362b/18.

gerek Gerekli, lazım

354a/17.

Daḥı irtesi gün ziyāfet ta‘āmı yense gerek ol gün herkes bāşlu başına şikāra gitdi.

gergedan (Far.) is. Gergedan

370b/24, 373b/16.

germ (Far.) Sıcak

362b/1.

germāgerm 362a/17.

germāgerm ol- 359a/1-2.

gerü Geri

351b/19, 368a/17.

getür- Gelmesini sağlamak, getirmek

353a/1.

“Her kim bir İrānī kellesi getirürse aña ağırınca altun vireyim.”

gevşe- Gevşemek, (bir şeyin) sıkı olmaması

351a/25.

gez- Dolaşmak, gezmek

354a/19.

Birāz gezüp bir kaç şikār urdı ve dönüp bir ormān kenārına geldi.

gibi Gibi

351b/4.

yel gibi, mil gibi, ölü gibi, deve gibi, deryā-yı aḥterān gibi, âteş gibi.

gice Gece

357a/13, 360b/4, 364b/2.

gider- Kaldırmak, açmak

372b/23.

Hele nāmeyi alup mührin giderüp dānā eline virdi.

gir- 1. Dışarıdan içeriye girmek

351a/25.

Ekvān eyitdi: “kalk yoldaş sen daḥı şem‘ayı yak gir esīrleri yokla olmaya kim biriniñ bendi gevşemiş ola öyle ise pekişdür.

2. Başlamak 352b/20.

Anları daḥı cenge girdiler.

3. Kabul etmek 375a/8.

Dönüp Çāpura “Güzel yā Çāpur, cānıma minnet benimle yār u qarındaş olduğın likin benimle olan kimse tarīk -i müstaḳime girmege muḥtācdır.” dedi.

girān (Far.) Ağır

gürz-i girān 377b/22.

girift (Far.) Tutma, yakalama

girift ol- Dolanmak 370b/22.

girü 1. Arka, arka taraf

366a/14.

Bir gün ‘askeriñ önünde Burzī rikābında Şağād ve ‘askeriñ girüsünde iki yüz biñ dīv ‘askeri ile Dīv-i Münakkaş ve birāderi Şarşar çekilüp giderken taki qarşularında bir gubār zāhir oldu.

2. Sonra 355b/7-8.

Ammā şimden girü İrān tütüyā-yı hindi olursa gözime çekmeyim vaḳt ola kim senden bu intikāmı alam.” didi.

3. **zf.** Arkaya, geriye doğru 355b/12.

Ve Gīv’e “Yā Gīv sen bu uşlu ‘aḳıllı dil-āversin n’içün böyle idersin ya arada bir ḥaṭā vāki’ olsa eyü mi olurdu?” diyüp, Rüstem girü dönüp gene bārgāhına geldi.

git- İlerlemek, yol almak 353a/20.

Hamlelerin men‘ idüp, bir ḍarb ile

*yıķup bende çekmekle muķayyed
olmadı, geķüp gitdi.*

2.Kaķmak, bırakıp ayrılmak
353a/14.

*Süsen gittikten sonra bütün Tūrān
‘askeri bozuldı*

Gıv Kişı adı

351b/2, 351b/10, 351b/11.

giy- Giymek

353a/10, 358b/25.

göç Sefer

371a/15.

göç- Başka bir yere gitme, yer
değişirme

352b/17, 366a/14.

yiye iķe ķona göķe

gönder- Göndermek

353b/7, 353b/18.

cevāb-nāme gönder- 357b/12.

gör- 1. Görmek

351b/21.

Aşlını gördü.

tedāriğın gör- 361a/6.

göster- 1. Göstermek

353b/13.

*Ne diyelüm devletlū şāhib-ķırān siz
Bijen’e bu ķadar i’ānet eyledikten
sonra bize dimek ķalmadı.” didiler
sitem gösterdi.*

2. Öğretmek 355b/3.

*Beni bile eslemedi. Ben saña
göstereyim.” diyüp ardından ebreşi
sürüp Burzī’ye irişdi.*

3. İspat etmek, göstermek
360b/2.

*Burzī-i şehbāz gergedan sürüp
yanar āteş gibi meydāna girüp ‘ār z-ı
hüner gösterdikten sonra na‘rā urup
Ķaķtān’ı taleb eyledi.*

sitem göster-, ta‘zim göster-,
baş göster-, rüy [u] dil göster-

gözet- Gözetlemek

361a/12.

ğubār (Far.) Toz

366a/15, 369b/23.

ğulām (Ar.) Köle, esir

354a/6.

ğulūvv (Ar.) Saldırma, hücum,
ayaklanma

ğulūvv it- Saldırmak, hücum
etmek 353a/23.

Ķurāb-ı Bahrī Özel isim

376a/1, 377b/25.

ğuş (Far.) Kulak

ğuş ol- 379b/11.

ğüher-āb Bir çeşit cin veya şeytan
topluluğı

356b/7, 356b/21.

gül Gül

358b/7.

gül- Gülmek

378b/17, 378b/16.

gölüş- Gölüşmek
368a/22.

Gülnâr Bānu Kişi Adı
368b/22, 375a/25.

gürüh (Far.) Cemaat, topluluk
gürüh gürüh 375b/18.

gürz (Far.) Büyük topuz, gürz
377b/24, 378a/1.
gürz ur- 376b/21.

güşāde (Far.) Açma, açılma, açılış
370a/11, 375b/20.

gūya(Far.) Sözde, sanki
370a/14, 372a/13.

güzār (Far.) Geçme, geçiş
351b/13, 358a/24.

güzīde (Far.) is. Seçkin
362b/20.

H

hāb (Far.) Uyku
cāme-hāb, cāme-hāba var-
359a/21.

haber (Ar.) Son ve yeni havadis, bilgi,
haber
351a/20, 353a/9, 355b/15,
359b/3.

haber al- Haberi olmak,
haberdar olmak 352a/5.

haberdār ol- Bilgi sahibi olmak
354a/16, 364a/15.

haber getir- Bilgi ulaştırmak
361b/19.

haber şāl- Haber göndermek
364a/2.

haber vir-Haber vermek, haber
göndermek 355b/15.

haber uçur- Haber göndermek
357b/14.

hacerü şecer maqūle ehemmiyetsiz,
önemsiz eşya

377a/10.

habs (Ar.) Hapis, hapishane
372b/19.

habs eyle- Hapsetmek 359b/3.

habs şal- Hapsetmek 358b/6.

habs-hāna Hapishane 377a/5-6.

hācet (Ar.) İhtiyaç, gerek
374a/4.

ķazā-ı hācet 354a/6.

hadd (Ar.) (İnsan için) yetki, değer,
had

hadd-i zātında Aslında,
gerçekte 361a/18.

hadeng (Far.) Kayın ağacından yapılan
ok
354a/23, 354b/10.

hādīm (Far.) Hizmet eden, hizmetçi
375a/11.

hāh nā-hāh (Far.) zf. İster istemez
367a/3.

hāk (Far.) Toprak

- 355b/22.
Hākī ḥāke ābī āba
- ḥakīm (Ar.)** Hikmet sahibi
367b/20.
- ḥakḳ** 1. (Ar.) 1. Bir emek karşılığı hak edilen şey
366a/8.
Bu kadar nāmınıñ ḥakḳını ferāmuş eyledi.” diyüp neylesün Burzī’ye niḳab aşdı.
2. Doğru, gerçek, hak 377a/10-11. *Ḥacerü şecer maḳule şūreti ma’būd bilüp aña ṭaparsañız lāzım olan oldurki ḥakḳı bir bilüp devrādımdan bu ana gelince nübüvvet ve şeri’at ile mamül olan peygamberi ḥakḳ bilüp şeri’at dāvūd girüp benim ile her biriñiz yār u qarındaş olasñız.*
- ḥakḳından gel-** 358b/12.
- ḥāl (Ar.)** 1. Durum, vaziyet, hal
356a/9.
Ammā bilmez kim ḳanda gider bu ḥāl üzereydi.
- ḥāl-ḥātrın şor-** 366b/10.
- ḥalāş (Ar.)** Kurtulma, kurtuluş
375b/5.
ḥalāş eyle- 372b/20.
ḥalāş it-351b/9.
- ḥālet (Ar.)** Hal, suret
353a/6.
- ḥāliyə (Ar.)** zf. Şimdiki zamanda, Şimdiki halde, Şimdi
- 353b/2.
ḥallāḳ (Ar.) Yaratıcı, yaratan, var eden, halık
377a/9.
- ḥalk (Ar.)** Mahlûk, insanlar, ahali
364b/6, 376b/3, 377a/9.
- ḥalka (Ar.)** Çember, halka
351a/23, 370b/23.
- ḥamle (Ar.)** Saldırma, hücum
360b/5.
ḥamle eyle- Saldırmak, hücum etmek 362a/8, 370a/12.
- ḥāmūş (Far.)** Susmuş, sessiz
ḥāmūş ol- Susmak 362a/21, 371b/9.
- ḥān (Far.)** Hükümdar
373b/6.
- ḥāne (Far.)** Ev
cebe-ḥane 370b/3, ḥabis-ḥāne 362a/19.
- ḥançer** Hançer
367b/5.
- ḥāra (Far.)** Pek katı taş, mermer,
360b/21.
- ḥarāb (Ar.)** Harap, yıkık
ḥarāb eyle- Yıkma 366b/4.
- ḥarāmī (Ar.)** Hırsız, haydut, yolkesen
368a/1.
- Ḥarām-zāde(Ar+Far)** Hileci, namussuz
363b/16.
- ḥarb (Ar.)** Savaş
371a/13, 379a/20.

ḥarbī Savaşa ait, savaşla ilgili

ālāt- ı ḥarbī- 375b/17.

gūş-ı ḥarbī- 376a/10.

ceng-i ḥarbī- 362a/4.

ḥargāh (Far.) Büyük çadır, otağ

375a/11.

ḥarīf (Ar.) Kişi, şahıs

376a/22.

ḥarīş (Ar.) Lüzumundan fazla istekli

ḥarīş ol- İstekli olmak 353a/2.

ḥasādet (Ar.) Hasedcilik, hasutluk.

ḥasādet eyle- Hasetlik etmek
364a/15.

ḥāşıl (Ar.) Meydāna gelen, çıkan;
sonuç

ḥāşıl ol- Kazanmak, elde etmek
366a/20-21.

ḥāşıl-ı kelām Netice itibariyle,
sonuçta 370b/1.

ḥaşm (Ar.) Düşman

373a/10, 375b/5.

ḥaşm it- Düşman olmak
353b/6.

ḥaṭā (Ar.) İsabet

378a/12.

ḥavāle (Ar.) Atma, fırlatma

ḥavāle eyle- (Savaş aleti)
fırlatmak 356b/4.

ḥavf (Ar.) Korku, korkma

353a/19.

ḥavf it- Korkmak 369a/3.

ḥavf eyle- Korkmak 374a/3.

ḥayāl (Ar.) Hayal

356b/17, 361a/19.

ḥayāl-i ğarib 361b/4.

ḥayf ünl. Yazık ki, heyhat, vah

368b/12, 372a/6.

ḥayf u derīĝ- Büyük üzüntü
368b/12.

ḥayır (Ar.) ünl. “Öyle değil, olmaz,
yok, asla” anlamlarında olumsuzluk,
ret ve inkar bildirir

358b/4, 365b/3.

ḥayli Birçok

374a/7, 376a/16.

ḥayme (Ar.) is. Çadır

370b/3, 375a/11.

ḥayr (Ar.) İyilik, güzellik, hayır

370a/2, 370a/23.

ḥayrān (Ar.) is. Bir kimse veya bir şey
karşısında hayranlık duyan, onu çok
beğenen, takdir eden kimse

376a/9.

ḥayrān ol- Hayran olmak.
376b/8.

ḥazān (Far.) Sonbahar

berg-i ḥazān 378a/7.

ḥāzır (Ar.) Huzurda, meydānda, göz
önünde olan, bizzat bulunan

375b/9, 375b/15.

ḥāzır ol- Hazır olmak 375b/11.

ḥāzırılan- Hazır dururma gelmek
379a/1.

ḥazīn (Ar.) Hüznü, kederli, gamlı

364b/10.

hazîne (Ar.) Hazine

352b/24, 365b/2.

hazîne-dār Hazinenin idare ve muhafazasına memur edilen kişi
359a/15.

hazz (Ar.) Hoşlanma, zevklenme, memnunluk, sevinç

hazz eyle- Memnun olmak
354a/20, 375a/7.

hazz it- Memnun olmak
377a/18.

hedāye (Ar.) is. Hediyeler

378b/17.

helāk (Ar.) is. Mahvolma, yok olma

355a/3.

helāk eyle- Öldürmek 352b/22.

helāk it- Öldürmek 351b/5-6.

helāk ol- Ölmek 352a/25.

hele (Ar.) bag. 1. Nihayet, sonunda

360b/20-21.

Hele ne hāl ise men' eyledi.

2. Hemen, beklemeden
372b/23.

Hele nāmeyi alup mührin giderüp dānā eline virdi.

3. Uyarma, korkutma 379b/7.

Hele olur olmaz bunuñ meydānına girmesün" dedi

hem 1. bag. Hem 364a/11

Şagād dahı Burzū'ye incinüp muqayyed olmadı ve hem "Bu gice

tizdir dahı eylemezler" diyü gâflet üzere oldu.

2. Bir de hem de 361a/19-20.

Şagād "Bu gice varup hem aşlın haber alayım ve hem fırsat bulursam Burzū-yi alup geleyim ve başın keseyim" didi.

hemān (Far.) Hemen, derhal

351b/11, 361b/1, 362a/6, 363a/18, 364a/5.

hendek (Ar.) is. İki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur, hendek

366b/21.

henüz (Far.) zf. Daha şimdi, henüz

370b/13, 371a/14.

her (Far.) sf. Bütün, cümle, her, her bir

352b/22, 353a/1, 361a/25, 363b/7.

herkes (Far.) Herkes

363a/18, 363a/24.

Hevşi Kişi adı

364b/23.

hey ünl. Hey

355b/2, 375a/21.

heybet (Ar.) Gösteriş, heybet

373b/25, 376a/12.

hey'et (Ar.) is. Şekil, görünüş

366b/22.

hezār (Far.) Bin

367b/4.

hıfz (Ar.) Saklama

hıfz it- Saklamak 371a/8.

hıss (Ar.) is. Dış dünyaya ait etkileri beş duyu yoluyla idrak etme.

hıss it- Hissetmek 364a/21-22.

hışm (Ar.) is. Kızgınlık, öfke, hışım 357b/25, 377a/2.

hıbe (Ar.) is. Malını karşılıksız olarak verme, bağışlama

hıbe eyle- Bağışlamak 362b/1.

hidmet (Ar.) Hizmet, iş

hidmet eyle- Hizmet etmek 363a/7.

hidmet it- Hizmet etmek 365a/6.

hikmet (Ar.) Cenabı hakkın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi layık olduğu yere koyma sırrı.

hikmet-i hüdā Allah'ın hikmeti 354a/23, 355a/22, 355b/19.

hıle (Ar.) Aldatma, oyun, hile 359a/10.

hil'at (Ar.) is. Padişah tarafından mükâfat için verilen kaftan, teşrifat kaftanı

374a/9.

hil'at giyür- Mükâfat olarak kaftan giydirmek 361b/13.

hil'at-ı fâhire Çok kıymetli hilat 362b/4.

himmet (Ar.) Bir kimseye yapılan manevi yardım, iyilik, himmet

359a/16.

himmet-i mühmelāt

hırāsān (Far.) Korkan, korkak

hırāsān sal- Korku salmak 376b/5.

hiṭāb (Ar.) Söz, hitap, çağırma

hiṭāb eyle- Seslenmek, çağırma 362a/20.

hiḫmet (Ar. hıdmet) Hizmet, iş 353b/18.

hod (Far.) Kendi

367b/23.

hoş (Far.) 1. is. Güzel, hoş, iyi

371a/25.

Hoş imdi her ne ise belli olur.” didi.

2. Güzelce 351b/7.

Ekvān, “Ya Turaḫ esīrleri nice bir hoş yoḫladık mı?” didi.

hoş geldiñ Karşılama sözü 363a/6, 364b/18.

Humān ibn Veyse Kişi adı

352a/9.

humār (Ar.) Uyku mahmurluḡu

def'-i humār 357a/14.

hudā (Far.) Allah

Hudā-perest 362a/1, 363a/14, 375a/17.

hurd (Far.) Küçük, ufak

367a/21.

hurd it- Parçalamak 355b/7,

hurd-u hām ol- Parçalanmak 360b/22.

huşūṣā (Ar.) zf. Bilhassa, ayrıca

363b/7.

Huṣenk Şāh Kişi adı

367b/19.

huzūr (Ar.) Ön, yan, kat, huzur

363a/24.

Hübel (Ar.) İslamdan önce Kâbe’de duran en büyük putun adı

Hübel-i ā‘lā 359a/12, 359a/17.

hücüm (Ar.) is. Saldırı, saldırma

hücüm eyle- Saldırmak 361b/6.

hülāşa (Ar.) Sözün kısası, özü, özeti

hülāşa-i kelām Sözün kısası

özü, özeti 374a/21, 375b/14.

hüner (Far.) is. Marifet, hüner

376a/5, 378a/15.

hüsn (Ar.) Güzellik

hüsn-i ihtiyār

374b/7.

Ḥüsrev-i Şîr Kişi adı

367b/21, 369b/25.

I

irak Uzak

355a/23.

‘ırz (Ar.) is. Namus, şeref

355b/9.

İşfāhana Türk müziğinde bir makam adı

365a/9.

ıslāh (Ar.) İyileştirme, düzeltme

354a/10.

‘ışk (Ar.) Aşk

355a/1.

ıztırāb (Ar.) Acı, elem

369b/6.

İ

İbn-i Girşāsb Kişi adı

376a/7.

İbn-i İtraṭ Kişi adı

376a/7.

İbn-i Qahramān Kişi adı

376a/7.

- İbn-i Keyūmers** Kişi adı
376a/8.
- İbn-i Nerīmān** Kişi adı
376a/7.
- ibn-i Rüstem** Kişi adı
376a/7.
- İbn-i Sām** Kişi adı
376a/7.
- ibn-i Siyāmek** Kişi adı
376a/8.
- ibn-i Sührāb** Kişi adı
376a/7.
- İbn-i Ṭahmūrās divbend** Kişi adı
376a/7-8.
- ibn-i Zāl** Kişi adı
376a/7.
- ibtidā (Ar.) is.** Başlangıç, ilk
373a/18.
- icmāl (Ar.)** Özet
358b/9.
- icrā (Ar.)** Yapma, yerine getirme
368a/16.
icrā eyle- Yerine getirmek
374b/9.
- iç** İç
352b/13, 356a/13.
- iç-** İçmek
351a/24, 351b/25.
- içeri /içerü** İçeri
351b/2, 351b/18, 352a/2.
- içün** İçin 363a/10.
- Ḳaḥṭān daḥı dönüp** “*Yā Şagād seni bir şey için da‘vet eyledim.*”
- ifāde (Ar.)** Anlama, anlatış
ifāde eyle- Anlatmak 360a/10,
373a/17.
- ‘ifrit (Ar.) is.** Şeytan, cin
356b/3.
- ifşā (Ar.)** Gizli bir şeyi yayma, ortaya çıkarma.
ifşā ol- Ortaya çıkmak 364a/4.
- iftirā (Ar.)** Birine aslı olmayan suçü yüklemesi
363b/16, 363b/24.
- iḥsān (Ar.)** İyilik 363b/21.
iḥsān it- İyilik etmek 359b/14
- iḥtirāz (Ar.)** Sakınma, çekinme
372a/19.
- iḥtiyār (Ar.)** 1. Yaşlı kimse 364b/18.
Ḳaḥṭān: “ḥoş geldin iḥtiyār otur” diyü işāret eyledi.
2. Seçme hakkı, irade 374b/7.
Burzī gülüp “Güzel pehlevān de‘vāñ yerindedir sende bir metīn pehlevāna beñzersin ancak ben kendi ḥüsn-i iḥtiyārım ile seniñ önüne düşüp gitmem de‘vāya ma‘ni, ‘āşika nişān kadimi pehlevānsiñ cihāniñ getürārlıkdaniñ var nişāniñ fehvāsı.
- ‘iḳāb (Ar.)** Eza, azap, eziyet, cefa
374b/18.
- iḳdām (Ar.)** Gayretle çalışma
358a/22, 372a/7.

iḳdām eyle- Gayret etmek
352b/21.

iḳdām it- Gayret etmek
358b/21.

iki İki
354b/14, 355a/17, 355b/4.

iki yüz biñ İki yüz bin
364a/13.

iki yüz yigirmi İki yüz yirmi
369a/23.

iki pāre it- İkiye ayırmak
352a/1.

ikrām (Ar.) Ağır lama, hürmet, saygı

ikrām it- Saygı göstermek
352b/17.

iḳtidār (Ar.) Güç yetme, yapabilme
378a/20.

iḳtizā (Ar.) is. İhtiyaç, gerekme
363a/5.

iḳtizā eyle- Gerekmek 357a/25.

ile Birlikte, beraber
363a/9, 363b/11, 364a/12.

ilerü İleri
351a/8, 358a/4, 364a/13.

ilet- Götürmek, yerine ulaştırmak
353b/8, 359b/12.

ilhāk (Ar.) Katma, katılmak
ilhāk eyle- 351a/16.

‘ilm (Ar.) is. İlim, bilgi
354b/10, 358a/17.

‘ilm-i alemdār 353a/15.

‘İlyāş Kişi adı

357b/2.

İlyon Kişi adı

357b/3.

imdād (Ar.) Yardım

351a/17.

imdi Artık, şimdi

351b/4, 355a/15.

imtiḥān (Ar.) Deneme, sınama, tecrübe

imtiḥān ol- Yarışmak 363b/2-3.

in- 1. Konaklamak 362b/10.

O yañadan Kaḥtān ‘askerine varup bārgāhına indi.

2. Yukarıdan aşağıya doğru inmek 369a/22.

Bir qaraltu zuhūr eyledi. Bir hevā süzilüp daḥme önünde indi.

3. Bir binek hayvanından ya da oturlan bir yerden kalkarak yere basmak 354a/6.

Birazdan ḳalkup bārgāhına vardı, atından inüp içre girdi, gördi Sūsen yoḳdır gulāmlardan su‘āl eyledi.

4. Varmak, ulaşmak 356a/2.

Nīm-i ravza vardıḳda sarāyına inüp ḥasr u ejderhā bend daḥı izīn alup diyarın a girdi.

5. Vurmak, çarpmak 356a/14.

Āhūnuñ bir yerine inüp şaplandı.

‘inād (Ar.) Ayak direme, karşı gelme

- 359a/4.
 ʿinād u muḥālefet
inan- İnanmak
 363b/6, 368a/2.
- incit-** Zarar vermek, canını acıtmak
 361a/11.
- inhizām (Ar.)** Hezimete uğrama, bozulma, yenilme
 358b/22.
inhizām vir-
- inḳiyād (Ar.)** Boyun eğme, kendini teslim etme
 366b/6.
- inʿām (Ar.)** Nimet verme, iyilik etme
 363b/21.
inʿām eyle- Yardım etse
 353a/7.
- inṣāf (Ar.)** Adalet
 363b/13.
- insān (Ar.)** İnsan
 351b/24.
- inṣā (Ar.)** Kaleme alma, yazıya dökme
inṣā it- Yazmak 371b/1, 375b/1.
- inṣāallah (Ar.)** Allah dilerse, Allah izin verirse anlamında söz
 358b/11.
- intikām (Ar.)** Öç, intikam
 376a/19.
intikām al- İntikam almak
 362a/11.
iʿānet (Ar.) Yardım.
- iʿānet eyle-** Yardım etmek
 353b/13.
- iʿtimād (Ar.)** Güvenme
 360a/12.
iʿtimād eyle- Güvenmek
 362a/2.
- ir-** Ulaşmak, erişmek, yetişmek
 356b/12.
- İrānī** İranlı
 353a/1, 372a/5.
- iriş-** Ulaşmak, varmak
 351a/17, 355a/22, 355b/3.
- irsāl (Ar.)** Gönderme, yollama
irsāl it- Göndermek 357b/17.
irsāl eyle- Göndermek 375b/1.
- irtesi** Bir sonraki
 354a/17, 355b/25.
- iṣābet (Ar.)** Rast gelme, yerini bulma.
iṣābet eyle- Yerini bulmak.
 359a/18.
- İslim Ḥān** Kişi adı
 373b/6.
- ʿişmet (Ar.)** Günahsızlık, temizlik
 357b/7.
- issi** Sıcak
 365b/24, 368a/6.
- iste-** 1. Dilemek, talep etmek
 353b/14.
Begler muṭlaḳ kızın öldüğün isterler.
2. Çağırarak, davet etmek
 364b/14.

Serhenk segerdüp Şagād'ın yanına gelüp, "kalk ihtiyarım seni şahımız ister nağmeñi işidüp saz çaldırsa ger kederine vāfir altuna konarsın" didi.

istiğrāb (Ar.) Şaşma, garip bulma

istiğrāb eyle- Şaşmak 373b/4.

işāret (Ar.) İşaret

işāret eyle- İşaret etmek
358a/17, 361a/3.

‘işret (Ar.) Zevk ü safa, içki meclisi
351b/9.

‘işret eyle- Yiyip içmek
353b/7.

‘işret it- Yiyip içmek 353b/8.

‘işret-gāh 354a/20.

işte İşaret edati, işte

351a/19, 352b/18, 354b/8.

it- Yapmak, etmek

‘ağd it- , ‘ār it- , ārāste it- ,
āzār it-, ‘azm it- , bend it-, bünyād it-
, ceng it-, cem‘ it-, cesāret it-, da‘ vet it-
, def‘ it- , devr it-, du‘ā it- , edā it- ,
emr it- , esīr it-, faşl it-, feryād it- ,
fehm it-, firār it-, fikr it-, hareket it-
ğavğa it- , gayret it-, gulūvv it- , ħalāş
it-, helāk it-, ħavf it- , ħaşm it- , ħıfz
it- , ħıss it-, ħidmet it-, ħiṭāb it- ,
ikdām it-, ihsān it-, ‘işret it-, ikrām it-
, ‘itāb it- , kaşd it-, katl it-, keşfdāz it-
, kıyas it-, men‘ it-, menāzil it-, mest
it-, muḥabbet it-, muşāḥabat it-,

muḥarrer it-, muḥāşıra it-, muşāḥabat
it-, mürāca‘ at it-, mürūr it-, müşāvere
it-, neşābiḥ it-, naşb it-, nüş it-, puḥte
it-, penāh it-, peydā it-, rāvi it-, recā it-
, rivāyet it-, siḥr it-, su‘āl it-, süvār it-
şehādet it-, ta‘accüb it-, tamām it-
temāşa it-, sa‘y it-, şabr it-, sūr it-
seyr it-, şikāyet it-, şikest it-, ta‘lim it-
, tebessüm it-, teccessüs it-, teflūş it-
temennā it-, teslīm it-, ümīd it-, ‘üryān
it-, zabt it-, zen it- , zuhūr it-, vezn it

‘itāb (Ar.) is. Azarlama

‘itāb eyle- Azarlamak 364a/20.

‘itāb it- Azarlamak 360b/4.

itbā‘ (Ar.) Tabi kılma

354a/19.

ittifāk (Ar.) Birleşme, uyuşma,
sözleşme

351a/1.

ittihāz (Ar.) Kabul etme

ma‘būd-ı ittihāz eyle- 373a/3.

iṭminān (Ar.) Emin olma, güvenme

368a/13.

izīn (Ar.) İzin, müsaade, ruhsat

357a/7.

izīn al- İzin almak 356a/1.

izīn vir- İzin vermek 359a/7,
362b/9.

‘izzet (Ar.) Değer, kıymet, yücelik

‘izzet ü ikrām 363b/13.

K

ķabāhat (Ar.) is. Suç, kusur

364a/18.

ķābil (Ar.) sf. Olabilir, mümkün

367b/23.

ķabūl (Ar.) Rız olma, kabul

ķabūl eyle- Kabul etmek
375a/6.

ķabūl it- Kabul etmek 373a/8.

ķabza (Ar.) is. (Kılıç, ok vb.nin)

Tutulacak yeri

356a/13.

ķaç- Kaçmak

353a/15, 355a/25.

ķaç Soru sıfatı

361a/12.

ķaçan Ne zaman ki, ...'dığı zaman

351b/14.

ķadar 1. Ölçüsünde, derecesinde,
miktarında

352b/2.

*Gördü bir Tatar ķocası hān
divārına arka virüp öñüne üç dört yüz
ķadar ok dökmiş ķapuya doğru varan
ādemı urup atından zemīne bī-cān
indirürdü.*

2. Kesinlik ifade etmeyen süre,
miktar için kullanılır 353a/17.

*Burzī na' rā urup devr
eyledikde Kereşyüz'ün 'aqlı gidüp cān*

*havliyle kendüyi cem' idüp: "Ya Burzī
bu ķadar saña iylik idüp şah-ı Tūrān
yanında serfirāz eyledim.*

3. ...denli, ...derece 353b/13.

*"Ne diyelüm devletlū şāhib-
ķırān siz Bijen'e bu ķadar i'ānet
eyledikten şoñra bize dimek ķalmadı."
didiler sitem gösterdi.*

ķadd (Ar.) Boy

371b/25, 372a/2.

ķadd ü ķamet 356b/3.

ķadem (Ar.) Ayak

369a/13.

*Cāmūs-ı ser gelüp Burzī'niñ
ķadem inde baş ķodı.*

ķadir (Ar.) Gücü yeten, yapabilen

ķadir ol- Gücü yetmek,
yapabilmek 360b/4, 374b/12.

ķafa (Ar.) Baş, kafa

375a/15, 375b/12.

ķafa-dār Kafaca birbirine yakın
olan arkadaş.

ķafa-dār ol- Kafadar olmak
361a/3.

ķāfir (Ar.) Hakkı tanımayan, bilmeyen

357b/18.

ķağıd Kağıt

366a/6, 375b/4.

ķāhr (Ar.) Helāk etme, batırma, ezme

ķāhr-1 Gülgün 356a/4.
ķāhırlan- Kahırlanmak
 363b/22.
ķaĥtan /ķaĥtan Őāh/ ķaĥtān-1 ‘Amūd-
keş Kişi adı
 357b/4, 357b/6, 358a/18.
ķā‘ ide (Ar.) Usul, yol
 ķā‘ ide-i Őāhib-ķırān 377a/20.
ķāk- akmak, vurmak
 358a/3.
ķal- 1. Konaklama, yerleşmek
 352b/18.
*İŐte ol ŐidūŐ der kim Őoĥra
 penķuŐānda bir çiftlik alup ķaldı.
 Sūhrāb varup ķızın aldı.*
 2. Herhangi bir durumu
 sūrdürmek
 352b/18.
*PiŐenk ĥān bu ŐidūŐ’a ikrām
 idüp ķaldı.*
 3. YaŐamak, hayatta olmak
 354b/11.
*Hā Őikār yıķılmayup ķaldı,
 bizde urduķ al Őikārıĥ var git.*
 4. Durmak, hareket etmemek
 358a/18.
*Burzū meydānda ķalup er Őaleb
 eyledikde öteden ķaĥtān oĥlınıĥ esīr
 oldıĥın gōrüp hemān at sūrüp
 meydāna girüp Burzī’niĥ öĥin aldı.*
ķaldır- Kaldırmak
 362b/14.

‘ asker ķaldır-,baş ķaldır, Őabān
 ķaldır-
ķalem (Ar.) is. Kalem
 353a/16, 371a/3.
ķalk- 1. Gitmek üzere yerinden
 ayrılmak
 351a/24.
*Nebet Burzī’ye geldi kim
 ķalkub esīrleri yoklaya, Ekvān eyitdi:
 “ķalk yoldaş sen daĥı Şem‘ayı yak gir
 esīrleri yokla olmaya kim biriniĥ bendi
 gevşemiş ola öyle ise peķiŐdür.” didi.*
 2. Hareket etmek, yola çıkmak
 354a/12.
*Ol menzilden ķalkup eŐme-i
 nehīrvāna geldiler.*
 3. Doğrulamak, oturuŐ
 durumundan dik duruma gelmek
 355a/11.
*Burzī gōrdi gelen ‘ümmüsi
 Ferāmerz’dir. Ayāĥa ķalkdı.*
ķālķāl Kişi adı
 351a/4.
ķal‘ a (Ar.) Kale
 357a/18, 357a/19.
ķalb (Ar.) Gönül, i, derun
 363b/10, 375a/10.
ķalkān is. Ok, kılıç ve benzerlerinden
 korunmak için savaŐçıların kullandıĥı
 korunmalık
 359b/18.
ķalpaĥ Kesik koni biçiminde deri, kürk

veya kumaştan yapılmış başlık 353a/10.	<i>Burzī de elünden kapup kolına aldı.</i>
kāmīl (Ar.) Kemale ermiş, olgun 353a/8.	kapu Kapı 351b/1, 352a/4.
Kāmīl kemend-endāz Kişi adı 373b/8.	qara Siyah, kara 360b/18.
kan- Kanmak, inanmak 372b/7.	qarār (Ar.) Karar 374a/13.
qanda 1. Nereye 356a/9. <i>Ammā bilmez kim qanda gider bu hāl üzereydi.</i> 2. Nerede 357a/8. <i>Burzī “Var imdi yā Şarşar ancaq benim qanda olduğum tecessüs idüp ‘asker ile ardımca geliñ.” didi.</i>	qarār eyle- Oturmak 351b/7, 354a/4. karar- (Göz için) bulanık ve siyah görmek 360b/13-14
qanğı Hangi 351a/4, 351a/9.	kārbān (Far.) Kervan 366b/3.
qanı Hani 365b/22, 366a/4.	qarīb (Ar.) Yakın 357a/18.
qap- 1. Birdenbire çekip almak 353b/2. <i>Bijen şu tarīkile kıızı qapdı, hāliyā çadırında şafā eyledüğün begler eşidüp şāhib-qırāna devletlū şāhib- qıran ol mel’üne bize bu qadar iş eyledi.</i> 2. Yakalamak 353a/23. <i>Tātār ‘askeri gulūvv idüp qapdılar. Birbiriñ raşşa süvār itdiler.</i> 3. Tutmak 354b/19.	qarıl- Karışmak 352a/23. qarındaş Kardeş 356b/9, 357b/2. qarine (Ar.) İpicu 370a/15. qarşu Ön taraf, karşı 351a/22, 354b/1, 356b/2. qarşu gel- karşı gelmek 373a/2. qasāvet (Ar.) Gam, keder, tasa 368a/20 qasd (Ar.) Niyet qasd it- Niyet etmek 372b/5, 378b/7. qaşr (Ar.) Köşk

- 368b/18, 368b/20.
kaşr -ı ʿāli 368b/17.
- kat-** Birlikte girmek
 355a/11.
- katl (Ar.)** Öldürme
 367b/19.
katl eyle- Öldürmek 361b/23.
katl et- Öldürmek 351b/14.
- kaṭʿ (Ar.)** Kesme
 368b/12, 369a/21.
- Ḳāvālkāl** Kişi adı
 351a/4.
- kaṣl** Söz
 353a/8, 353b/18.
Ravī kaṣlince Bijen ceng idüp giderken gördi.
- kaṣra-** Sıkıca yakalayıp tutmak
 359b/22, 359b/24.
- Kāvus/ Kāvus-ı Kāmrān** Kişi adı
 351a/19, 351a/21.
- kaṣā (Ar.)** Kaza
 366b/3.
kaṣā-ı ḥācet 354a/6.
- keffe (Ar.)** Terazî gözü, kefe
 353a/3.
- kelām (Ar.)** Söz
 355a/17.
 ḥāşıl-ı kelām, Ḥulāşa-i kelām
- kelime (Ar.)** Kelime
kelime-i şehādet 363b/22.
- kelle (Far.)** Baş, kafa
 353a/2, 353a/10.
- kemān (Far.)** Yay
 365b/1.
 baḥr-ı kemān, el teber ü kemān,
 tīr ü kemān
- kemend (Far.)** Kement
 379b/9.
 Şirefgen kemend-endāz
- kemer (Ar.)** Kemer
 371b/24.
 Maḳal-i Zerrīn-kemer ,
 Minḳāl -i Zerrīn kemer kemer peyker
- kendi/kendü** Kendi
 351a/18, 351b/4, 352a/10,
 353a/17.
- kerem (Ar.)** Cömertlik, lütuf
 353a/8
- Kereşyüz** Kişi adı
 351a/1, 351a/4, 353a/16.
- kerīm (Ar.)** Kerem sahibi, cömert
 351b/15.
- kerre (Ar.)** Defa, kez, kere
 351a/7, 360b/21.
- kes-** Bir şeyi keskin bir şeyle bulunduḡu yerden ayırmak
 351b/3, 352a/8, 355b/5.
- kesil-** Kesilmek
 361b/6.
 ṭāḳati kesil-
- keş (Far.)** Çeken, çekici
 Ḳaḥṭān-ı ʿ amud-keş
- keşf (Ar.)** is. Gizli olan bir şey hakkında geniş bilgi edinme.

- keşf dāz** 362b/20.
keşfdāz it-
keşiş (Far.) Papaz
 359a/17.
- ketf** (Ar.) is. Omuz
 358a/10.
- ketm** (Ar.) Gizleme, gizli tutma
 363a/12.
- kevākeb** (Ar.) Yıldızlar
 378a/6.
- keyf** (Ar.) is. İcki ve uyuşturucu maddelerin verdiği hafif sarhoşluk, hafif neşe
 351b/18.
- keyfiyet** (Ar.) Nitelik, keyfiyet, durum
 363a/2.
- kezālik** (Ar.) keza, bu
 356a/4.
- kıç** 1. Kuyruk sokumu bölgesi, popo
 354b/3.
Āhū kıçı başından aşurı gitdi
 2. Arka 378a/10.
Baş ilerü virüp arçaya aldıkdā şiddet gürzden Minkāl'in miyānı ham ender ham olup altında olan gergedanin öñ ayakları ilerü ve kıç ayakları geri şekmi taht atdan düşündi.
- kılıç** Kılıç
 362a/8, 362b/24.
- kımilda-** Kımıldamak
 379b/20.
- kır-1.** Parçalamak, kırmak 351b/11.
- Bekçiler seser giyüp, "Ekvān nerede ya turağ ol çağşadı." diyince hemān Burzī: "bre şu nā-bekār Gīv zinciri çeküp darta bilmem 'aklınca kırmağmı ister bakayım." diyüp, Burzī yine kalkdı*
2. Yok etmek 373a/6.
Eger yok diyüp bu naşihatlerin ile 'āmil olmayup muhālefet eylessek yarınki gibi muķābiliñe konup seniñle ceng idüp 'askeriñ kırup kal'añı yıķup ve seni tutup başını kesüp 'ālemden nām-ı nişānın kaldırup seni dünyāya gelmedüñe döndürürüm sonra bilmedim ve işitmedim dimeyesin soñ peşimānlıķ fā'ide virmez.
- kırk** Kırk
 361b/21, 370b/20.
- kırk biñ** Kırk bin
 366a/17.
- kırk sekiz** kırk sekiz
 371a/20.
- kışsa** (Ar.) Hadise, durum
 El- **kışsa** 361b/5.
 kışsadan hişse 353a/6.
- kıvrāk** Kıvrak
 362a/10.
- kıy-** Acımayıp öldürmek
 353b/21, 357a/1.
- kıyās** (Ar.) Karşılaştırma, kıyas
 kıyās eyle- Karşılaştırmak
 360b/20.

kıyas it- Karşılaştırmak 364a/3
kızılca Kırmızıca

kızılca kıyāmet Aşırı bir
 biçimde gürültülü, çekişme, kavga
 361a/17.

ki (Far.) bag. Ki
 352b/15, 354b/24.

Kīgāl Kişi adı
 355b/14, 357a/5.

kilid Kilit
 351b/ 6.

kim 1. Ki yerine kullanılan bağlaç
 351b/24

*Esīrleri boşanmış kapuyı alıñ
 taşra çıkmasunlar.” didi ve kendi dāl
 tīg olup, “bre nā-bekār bu seniñ
 işledüğin iş naşıldır” diyüp, Burzī’niñ
 üzerine yürüdi kim çalup iki pāre ide*

2. Soru zamiri 351a/13.

*Kereşyüz: “Size kim dırlar
 bilür var mı?” didikde, girüden ol iki
 nefer-i ‘ayyār dağı gelüp: “Belī bu iki
 ādem şādıku’l-ķavl ādemlerdir.*

kimesne Kimse
 357a/22, 364a/17.

kimse 1. Kişi, fert, kimse
 351a/3.

*Bir kimse gelüp Kereşyü’e:
 “Beni de yaz.” didi.*

2. Hiç kimse 351b/9.

*İçerüde Gīv’e cümle
 pehlevānları ħalāş idüp, aşlā kimse
 kalmadı.*

ķīrāt (Ar.) Gürzlerle ilgili bir birim,
 ölçü
 378a/8, 378a/21.

kise (Far.) is. Kese
 359b/6.

kişne- Kişnemek
 371a/9.

Ķīūr /Ķīūr-ı Tīg-zen Kişi adı
 357b/8, 357b/10.

ķo-/ koy- 1. Yerleştirmek
 353a/3.

*Her kim kelle getürdüyse
 Süsen önünde mīzāniñ bir keffesine
 kelleyi koyup, bir keffesine altun ħodı
 ve zen idüp ber-ā-ber ice altun virdi.*

2. Yanına bırakmak 355b/6.

*“Olsun yā Rüstem bende saña
 bu intikāmı ķorsam adım Burzī
 olmasun ħavġanıñ aşlın bilmezsün
 cürm şāhibin bilmezsün eger benim
 şanım olaydı seniñ gürzin beni ħurd
 ıder, didi.*

3. Bırakmak 367b/22.

*İşte bu daħme ol Ħüsrev-i Şīr
 dil-āver yapıdrup içine ba’z yādigārlar
 ķomuş kimse bilmez kim kimiñ içün
 yapıdımış öyle durur fetħi ħod müşkil
 bir vechle girimek ķābil deġildir.*

ķoca İhtiyar, yaşlı

- 364b/17.
kol Kol
 376a/10.
- kolay** Kolay
 363b/19, 366b/25.
- kolçak** Kabza verirken ustadın kabza alan okçunun sol bileğine taktığı meşin bağ. Bilek siperinin kullanılmadığı dönemde sol bileği ok çarpmasından korumak için kolçak kullanılırdı
 362a/9.
- kon-** Konaklamak
 366a/14.
Yiye içe kona göçe bir kaç gün gitdiler.
 2. *Yerleşmek* 364a/25.
Öyle vaktine dek gidüp bir şu kenârına gelüp, kondılar. “Şimden girü ardımca gelcek halleri yoğya,” diyüp emün oldılar.
- kop-** 1. (gürültü) kopmak
 354b/5.
Kendü ormandan biri bir patırdı kopdu. “Ne ola” diyüp bakınca gördi. Bijen’dir Bijen dağı çıkınca Burzî-yi gördi.
 2. *Yerinden ayrılmak* 366a/4.
“Ben baña buni kim eyledi.” diyüp şakalın eline aldı kim fikr eyleye şakal kopup zemîne düşdi.
- korq-** Korkmak
- 361b/1, 366a/3.
Qostiyān tersā Özel isim
 371b/10.
- köhne** Eskimiş, yıpranmış
 364b/5.
- kubbe (Ar.)** Kubbe
 367b/17, 367b/19.
- kudret (Ar.)** Kuvvet, güç
 375a/1.
- küh (Far.)** Dağ
 356a/12.
 dāmen-i küh
- kul** kul, köle
 357a/1.
- kulak** Kulak
 351b/21, 367a/4.
- kullan-** Bir şeyden belli bir amaç için yararlanmak
 370a/2, 377a/21.
- kur-** Hazırlamak, düzenlemek,
 352b/25, 354a/21, 358b/11.
- kurtul-** Kurtulmak
 351b/3.
- kuvvet (Ar.)** Güç, kuvvet
 353b/1, 358b/20.
- küffār (Ar.)** Kafirler, hak dinini inkar edenler
 358b/20, 361a/11.
- küs-** Küsmek
 356a/8, 366a/21.
- küstaḥlık** Küstalık
 358b/7.

lā (Ar.) Olumsuzluk edatı

lā-būd Şüphesiz 363b/8.

lā-ḥaqq 363b/10.

lālā (Far.) is. Dadı

354a/20, 355b/13.

la‘īn (Ar.) Lanetlenmiş, lanetli,
istenilmeyen

358b/12.

la‘īne (Ar.) Lanetlenmiş, lanetli,
istenilmeyen (kadın)

354a/3.

Lat ‘uzza İslamiyet öncesine ait
putlardan biri

359a/16-17.

laṭīf (Ar.) Hoş, güzel

354a/20, 356a/9.

lāyīq (Ar.) Yakışan, yaraşan

353a/18, 363b/13.

lenger (Far.) Gemiyi sabitlemek için
atılan zincir ve çapa

lenger vir- Ayaklarını yere
sıkıca kapamak 353a/21, 358a/22.

ma‘būd (Ar.) Allah

373a/3, 377a/10.

mağrūr (Ar.) is. Gururlu, kibirli

mağrūr ol- Kibirlenmek
370b/5.

L

leşker (Far.) Asker, ordu

358b/13, 358b/19.

lerzān (Far.) sf. Titrek, titreyen

lerzān ol- Titremek 378a/7

libās (Ar.) Elbise

366a/3.

lu‘b (Ar.) Oyun, eğlence.

lu‘b-ı hüner 362a/7.

Luspaṭremān İslamiyet öncesine ait
putlardan biri

359a/17.

M

maḥal (Ar. mahall) 1. Yer, konum,
bölge

376a/25.

*Maḥal yerine geldikde terāzuya
kaḫkup rikāba dersset başup Burzū’ya
bir ḍarb urdı.*

2. Zaman, vakit, an 374b/17.
Bu maħalledek sākī cāmı
toldurup yine Burzī'niñ eline virdi.
maħalle (Ar.) Bir şehir ya da köyün bölündüğü her kısımdan biri
 351a/2.
māhir (Ar.) Maharetli, hünerli, elinden iş gelir
 376a/21, 376b/18.
maħķūm (Ar.) Kendisine hüküm olunan
 359a/23.
mahmūz (Ar. mihmaz) Mahmuz
mahmūz ur- 366b/18.
māi (Ar.) Su rengi, mavi
 370a/23.
maķām (Ar.) Mevki, yüce mevki
 363b/12.
maķbūl (Ar.) Kabul gören, beğenilen
maķbūl ol- 374b/6.
maķsūd (Ar.) is. İstek, arzu, gaye
 353a/6.
mālik (Ar.) Sahip
 359a/10, 371b/21.
mālik ol- Sahip olmak
 357a/11.
Mandalus İslamiyet öncesine ait bir put
 371b/10.
mānend (Far.) is. Benzer, eş
mānend-i ħıyār 354b/17.
ma'ķūl (Ar.) is. Akla uygun
 354a/13, 368a/5.
ma' lūm (Ar.) Bilinen, belirli
 363a/19.
ma' nā (Ar.) Mana, anlam
ma' nā-yı ketm 363a/12.
ma' ni (Ar.) Engel
 374b/8.
ma' rifet (Ar.) Bilme, biliş
 353a/7.
ma' şūķ (Ar.) is. Sevilen, sevgili
 362a/23, 368b/25.
ma' şūķa (Ar.) is. Sevilen kadın, sevgili
 363b/14.
mā' zūr (Ar.) Özürlü, özürü olan
mā' zūr ol- 365a/10.
maṭbaħ (Ar.) Mutfak
 373a/22.
mazħar (Ar.) Bir şeyin görünüp çıktığı yer.
mazħar ol- 363a/12.
meclis (Ar.) Ziyafet, ziyafet sofrası
 354a/21, 355a/2.
mefhūm (Ar.) Bir seyde vurgulanmak istenen anlam
 375b/2.
meges (Far.) Sinek
 365a/19.
mekkāre (Ar.) Hileci, düzenbaz
 353b/2, 353b/8, 373a/12.
mekş Beklemek, durmak
 360a/4.

melāmet (Ar.) Ayıplama, kınama
371a/22.

mel' ūn (Ar.) Lanetlenmiş
373a/1.

mel' ūne (Ar.) Lanetlenmiş, melun
378b/24.

menāzil (Ar.) Konak yerleri, duraklar
menāzil it- 371a/21.

men' (Ar.) Engelleme, önleme,
yasaklama

men' eyle- Engellemek,
önlemek 358a/7, 360b/7, 362a/9.

men' it- Engellemek, önlemek
353a/19, 353a/21, 358a/6.

menzil (Ar.) Oturulan yer, mekân
355b/25, 367b/13.

merāhil (Ar.) Konaklar, mesafeler,
menziller
371a/21.

merd (Far.) Yiğit, mert
361b/4.

merḥabā (Ar.) ünI. Merhaba
363a/6, 363b/3.

merḥabā eyle- Merhaba
eylemek 355a/12.

mertebe Miktar, derece
kemāl-i mertebē 355b/8.

mesāfe (Ar.) is. Uzaklık
364a/9.

mesrūr (Ar.) is. Mutlu, sevinçli.

mesrūr ol- Mutlu olmak
372b/14.

mest (Far.) Kendinden geçmiş, sarhoş
354b/23.

meşğul (Ar.) Bir işle uğrasan, meşğul
meşğul ol- Bir işle uğraşmak

363a/24, 366b/14, 374b/22.

meşreb (Ar.) Yaratılış, huy, tabiat
363a/5.

meşveret (Ar.) Danışma
meşveret eyle- 363a/18.

metin (Ar.) Sağlam yapılı, metin
357a/18, 358a/20.

meydān (Ar.) 1. Savaş, dövüş alanı
362a/11.

*“İşte meydān işte er, merdim
diyen gelsün beri, pad-şāhıñniñ
intikāmın almağ murādın iden gelsün
beri.” diyüp ‘asker-i Kaḥṭān gördi.*

2. Geniş, büyük
376a/4.

*İki cānibden şaflar düzildi ve
ālāylar dizildi. Meydān açıldı. Sağalar
girüp şuları ferrāşlar süpürdi.*

meydān vir- (At vb.)
Koşturmak 376a/20.

meyl (Far.) Yönelme, teveccüh
367a/3.

meyl eyle- 368a/15.

mezheb (Ar.) Bir dinin şubelerinden
her biri, dīn-u mezheb
362b/22.

miftāḥ (Ar.) Anahtar
351b/1, 351b/6.

miğfer (Ar.) Savaşta başa giyilen demir tas, miğfer

352a/9, 352a/15.

mīḡ Çivi

358a/12.

mīhr-bān (Far.) Merhametli, şefkatli

374a/15.

miḡdār (Ar.) 1. Ölçü, parça, kısım,

351b/8.

Ancaḡ ol eḡri gözli āhen-ger pīçeniñ bendi bir miḡdār boşanmış idi anı çeküp muḡkem eyledim.

2. Süre, zaman, müddet
364b/8.

Ammā Kaḡtān yorḡun olduḡundan bir miḡdār yatup uyudu.

mil (Ar.) is. Mesafe tayini için yollara dikilen direk, nişan, sınır taşı

355a/6.

Mīnḡāl / Mīnḡāl -i zerrīn kemer Kişi adı

377b/8, 377b/10, 377b/16.

minnet (Ar.) Gönül borcu

366b/8, 375a/8.

minvāl (Ar.) Şekil, tarz

360b/19.

Mīr-zād/ Mīr-zād-Āhen Kişi adı

376b/10, 376b/12, 376b/13, 379b/2.

miyān (Far.) Kemer yeri, bel

378a/10.

mīzān (Ar.) Terazî

353a/2.

muḡabbet (Ar.) mahabbet) Sevgi

366b/10.

muḡabbet it- 362b/18-19.

muḡāl (Ar.) Mümkün olmayan, olmaz

359a/10, 375a/5.

muḡālefet (Ar.) Uygunsuzluk, aykırılık

muḡālefet eyle- Karşı gelmek, itiraz etmek 373a/5, 374b/5.

muḡālefet it- Karşı gelmek, itiraz etmek 357b/11, 359a/4.

muḡālīc ?

371a/11.

muhayyeb (Ar.) Mahrum kılınmış, yoksun bırakılmış

368b/24.

Muḡdeḡān (Ar.) İhdas edilmiş, sonradan meydāna gelmiş, eskiden olmayan

356a/7.

muḡīb (Ar.) Seven, sevgi besleyen

356b/3.

muḡkem (Ar.) Sağlam, kuvvetli

muḡkem eyle- Sağlamlaştırmak
351b/8.

muḡtāc (Ar.) İhtiyacı olan, muhtaç

370b/5, 375a/8.

muḡābele (Ar.) Karşı, karşılık

372b/6, 373b/2.

muḡābil (Ar.) Bir şeyin karşısında bulunan

- 357b/16, 372b/1, 373a/5.
muḳaddem (Ar.) Önce, önceden
 351b/16, 354a/4.
muḳaddemā (Ar.) Önce, eskiden
 366a/20.
muḳarrer (Ar.) is. Kararlaştırılmış,
 kesinleştirilmiş
muḳarrer it- 373a/4.
muḳayyed (Ar.) Dikkat eden
muḳayyed ol- (Ar.) Dikkat
 etmek 353a/20, 354a/5, 355a/1.
Münaḳkaş Kişi adı
 Dīv-i Münaḳkaş 356b/13-14.
muntazır (Ar.) Bekleyen, yol gözleyen
 360a/4.
muntazır ol- 368b/14.
mu‘allā (Ar.) Yüce, yüksek
 368b/18.
mu‘allāḳ (Ar.) is. Boşlukta olmak
 358b/1.
mu‘āmele (Ar.) Tavır, davranış
 355a/13, 363a/9.
mu‘īn (Ar.) Yardımcı
mu‘īn ol- Yardımcı olmak
 371b/14.
murād (Ar.) Dilek, istek, maksat,
 meram
 354a/13, 354b/9.
murād eyle- İstemek, dilemek
 357b/21-22.
murād it- İstemek, dilemek
 359a/11, 370a/3.
muşāḥabat (Ar.) Sohbet etme
muşāḥabat it- Sohbet etmek
 361b/22, 366b/12.
musahḥir Boyun eğdiren, elde eden
 356a/24.
musahḥir ol- 366a/4.
mustūli ?
 352a/12.
muttaşıl (Ar.) zf. Devamlı olarak,
 aralıksız
 362b/14.
muṭalsam (Ar.) Tılsımlı, büyüdü
 370a/25.
muṭṭali‘ (Ar.) is. Haberli, bilgisi olan
muṭṭali‘ ol- 367b/25.
 muzī (Ar.) Eziyet ve sıkıntı veren şey
 359b/19.
mübārek (Ar.) Uğurlu, kutlu
 367b/9, 370b/11.
mübāşeret (Ar.) Bir işe başlama,
 girişme
mübāşeret eyle- 369b/18.
mücellā (Ar.) Parlak
 370b/17.
mücmel (Ar.) Kısa ve öz sözle
 anlatılmış
 362b/23.
müddet (Ar.) is. Belli ve sınırlı vakit,
 süre
 351a/14.
müheyyā (Ar.) is. Hazır

- mühey்யā ol-** Hazır olmak
371a/18, 375b/9.
- mühmelāt (Ar.)** Manasız, boş sözler
359a/16.
- müjde (Far.)** Müjde
359a/25, 359b/5.
müjde eyle- 367b/7, 369a/23.
- mükāfāt (Ar.)** Bir hizmet ve yapılan
bir iyiliğe karşılık iyilik
366a/10.
- mükārib (Ar.)** Yakınlaştıran
372a/12.
- mükesser (Ar.)** Kırılmış, kırık
mükesser ol- 353b/5
- mülāhāza (Ar.)** Düşünce
351b/2.
- mülāki (Ar.)** Buluşan, görüşen
355b/24.
- mümtāz (Ar.)** Seçkin
356a/8.
dilir-i mümtāz, Şağād-ı
mümtāz
- münādī (Ar.)** Bir şeyi haber veren,
tellal
353a/1, 365b/8, 373b/23.
- münāfīk (Ar.) is.** İkiyüzlü, döneke
362b/16.
- münāsib (Ar.)** Uygun, yerinde
363a/7, 371a/14.
- müncer** Bir tarafa çekilip sürüklenen
375a/14.
- münevver (Ar.) is.** Aydınlatılmış,
parlatılmış
375a/10.
- münhezim (Ar.)** Hezimete uğramak
münhezim eyle- 368a/2.
- müntehā (Ar.)** Çok iri, uzun
359b/22.
- mürāca‘at (Ar.)** Danışma, yardım
isteme.
mürāca‘at it- 355a/5.
- mürted (Ar. mürtedd)** İslam dininden
dönen
mürted ol- İslam dininden
dönmek 363b/14, 366b/1.
- mürür (Ar.)** Geçme, geçip gitme
mürür it- Geçip gitmek
357a/13.
- müselmān (Far.)** Müslüman
357b/3, 357b/13.
müselmān ol- 357b/13,
362a/23.
- müstaķim (Ar.)** Doğru, düz
tarīk -i müstaķime 375a/8.
- müşāvere (Ar.)** Danışma, görüşme
380a/3..
müşāvere eyle- Görüşmek,
fikir alış verişinde bulunmak 359a/8,
365b/19.
müşāvere it- Görüşmek, fikir
alış verişinde bulunmak 362a/12.
- müşevveş (Ar.)** Karışık, düzensiz
362b/23.

müşkil (Ar.) Çetin, güç
359a/10, 367b/23.

müte'ellim (Ar.) İçi sızlayan, acı
duyan
375a/18.

mütecāviz(Ar.) Fazla, çok
364b/23.

müteḥammil (Ar.) Tahammül eden
371a/13.

mütemerrid (Ar.) Dikbaşlılık
361b/23.

mütenevvi'a (Ar.) Türlü, çeşit çeşit,
değişik
369b/7.

müte'allik (Ar.) ...ile ilgili, ...'ye ait
378b/17.

müterakkıb (Ar.) Bekleyen, gözleyen
351a/22, 362a/3.

müvekkel (Ar.) is. Bir kimse
tarafından işlerini gördürmek için
vekil edilmiş kimse
368b/22, 369a/9.

müyesser (Ar.) is. Kolaylıkla olan
müyesser ol- Beklenen şey
meydāna gelmek, nasip olmak 376a/6.

müzākere (Ar.) Bir iş hakkında
konuşma, danışma.

müzākere eyle- Danışmak
359a/7.

N

nā (Far.) e. Başa gelerek kelimeyi
olumsuzlaştıran edat
nā-bedīd Belirsiz, görünmez
olan 368b/5.
nā-bekār İşe yaramaz, hayırsız
351b/2, 351b/11, 352b/3.
nā-būd Yok olan, bulunmayan
356b/2, 368a/15.
nā-çār Çaresiz, çaresizce
354a/2, 355b/20, 368b/17.
nā-gāh Ansızın birden bire
356a/12, 361a/23.

nā-merdān Alçakça, onursuzca
351b/24.

nā-peydā Görünmeyen, açıkta
olmayan 368a/15.

nağr Gadap etmek, hiddetlenmek,
kızmak.
375a/19.

-nāk (Far.) İsimlere gelip -lı, -li
manasını verir

lerze nāk 377b/16.

naql (Ar.) Anlatılan şey, hikâye, söz

naql eyle- Anlatmak,
nakletmek 351a/19, 357a/7.

naql it- Anlatmak, nakletmek
355a/19.

naql u beyān 358b/9.

nākilān (Ar.) is. Haber verenler, sözü
aktaranlar, anlatanlar

356a/6.

nām (Far.) Ad, isim

367b/20.

nām u nişān 355b/20.

nāme (Far.) Mektup, ferman

357b/9, 371b/1.

nāmzād (Far.) Nişanlı

357b/7.

na' rā (Ar.) Haykırış, bağırma; nara

351a/21.

na' rā ur- Bağırma 351b/25,
353a/16.

Nārvend/Nārvend-ı Yekdārb Kişi adı

378b/15, 379a/2, 379a/6.

naşb (Ar.) Bir göreve tayin etme

naşb eyle- Tayin etmek
362a/19.

naşb it- Tayin etmek 365b/9.

naşıl 1.sf. Nasıl 366a/17.

*Burzī “‘acabā bu ‘asker naşıl
‘askerdir dost mıdır düşmen midir
var ya Şagād fi'l hāl şu gelen ‘asker
kimdir bir haber getir” didi. Şagād
“N'ola!” diyüp tabān aldı.*

2. zf. Nasıl 360b/19.

*Burzī gördi şapan kayası
birinci kāt gökden kara kuş ne minvāl
üzere hareket iderse ve naşıl süzilüp
gelirse öyle gelir tiz siperin göğsine
alup durdu.*

nazar (Ar.) Bakma, bakış

362a/6, 379a/17.

nazar eyle- Bakmak 357a/18,
361b/21.

nazar-ber- meydān Bakışımı
meydāna çevirmek 376a/5.

nāzenīn (Far.) Narin, nazik, nazlı

353b/21, 353b/25.

ne 1. Ne

351a/4.

*Kereşyüz: “Adiñ nedir?” didi.
Herif “Adım Kālķāldır” didi. “Babañ
adı nedir” didi.*

2. Niçin

354b/7.

*“Burzī benim şikārum ne
urduñ?” didi.*

3.Nasıl

359a/4.

*İnşāllāh dimedi perde-i
gaybdan ne zuhūr ideceğın Allah bilür
hāşıl-ı kelām bunlar yediler, içdiler,
yatacağ maḥāl Burzī cādırına gidüp
yorgun dil-āver şoyunup cāme- ḥāba
girüp der-‘akab nefirḥāba vardı.*

ne...ne bağ. Cümle içinde birden fazla

- unsuru birleştirmek için kullanılan bağlaç
352a/5-6.
- neden** Neden
360b/16.
- neberd (Ar.)** Harp, savaş
neberd-ı haḳani 375b/8.
- nebze (Ar.)** Bir parça, az şey
354b/24.
- neçe** Nasıl
360b/25.
- nefer (Ar.)** Asker
351a/16, 356a/8.
nefer-i ‘ayyār 351a/11.
- neheng (Far.) is.** Timsah
376a/6.
- nekīr (Ar.)** Bilinmemiş şey
nekīr ü seyāḥāt 356a/6.
- nerd-bān** Merdiven
370a/20.
- nerm (Far.)** Yumuşama, yumuşak
372b/3.
nerm ol- 378b/8-9.
- nerre (Far.)** Erkek
357a/2, 357a/6.
- nesl (Ar.)** Soy, nesil, sülale
356b/20.
- neşābiḥ ?**
neşābiḥ it- 370b/6.
- nevā (Far.)** Ses, seda
365a/8.
- nevbet (Ar.)** Sıra
351a/23, 376b/1.
- nıṣf (Ar.)** Yarım, yarı
363a/18, 367a/22.
- nice** 1.sf. Birçok, çok, hayli
365a/13.
Nice şīrīnkarlıklar idüp Ḳaḥtān bundan ziyāde ḥazz eyledi.
2. zf. Nasıl
351a/11.
Burzī göñlünden nice olur dirken, meḡer Sīmāb üç nefer-i ‘ayyārıyla gelüp Burzī’niñ kafasından temāşa iderdi.
- n’içün** N’içün, neden
353a/6, 354b/11.
- nidā (Ar.)** Seslenme, hitap
375b/8.
nidā it- 353a/1, 357b/18.
- nigah / nigeḥ (Far.)** Bakış
nigah-bān Gözcü, bekçi
369a/22.
- nihān (Far.)** Gizli
361a/23, 364a/10.
- niḳab (Ar.)** Peçe, yüz örtüsü
366a/8.
- nikāḥ (Ar.)** Nikah
353b/15.
- nīm (Far.)** Yarı, yarım
nīm-i meclis 363a/25.
- Nīmrüz** İran’da bir şehir
356a/2.
- nīze (Ar.)** Mızrak

355a/6, 358a/1, 358a/8.
 nīze-i Hüsrev-i Şîr , nīze-i
 dıraht
nūş (Far.) İçki, işret
nūş eyle- İçmek 376b/5.
nūş it- İçmek 374b/18.
nutq (Ar.) Konuşma
 365b/17.
Nūzrşāh Kişi adı
 352b/15, 352b/16.
nübüvvet (Ar.) Nebilik, peygamberlik
 377a/11.

Ok Ok

352b/2, 352b/14.

ol 1. Teklik üçüncü şahıs zamir

352a/19.

Ve bir na'ra-ı pehlevānı öyle urdu kim hān kapusunda olanları dehşet alup şiddet-i na'radan serāseme olup kaldılar. Būrzī-i şehbāz ve ol delīr-i mümtāz bunlara tīg urup araladı.

2. İşaret sıfatı

351a/13.

Kereşyüz: “ Size kim dırler bilür var mı?” didikde, girüden ol iki nefer-i ‘ayyār dağı gelüp: “Belī bu iki ādem şādıku'l-ḳavl ādemlerdir.

ol- 1. Meydāna gelmek, vuku bulmak

351a/11.

nühüft (Far.) Türk müziginde bir makam

365a/9.

nükte (Ar.) Şaka

363a/8.

nüzül (Ar.) Aşağı inme.

nüzül eyle- 354a/21.

O

Burzī gönlünden nice olur dirken, meğer Sīmāb üç nefer-i ‘ayyārıyla gelüp Burzī’niñ kafasından temāşa iderdı.

2. Bir mevkide bulunmak
 351a/5.

İki kimse gelüp: “Sulṭānım bu yādigār-ı zermān maḥallesinden olur.”

3. Bir halden başka bir hale geçmek, yeni bir durum kazanmak

351a/22.

Kāvus ile Rüstem Burzī’niñ üçüncü na‘rāsına müteraḳḳib oldılar.

4. Var ve mevcut durumda bulunmak

351b/13.

Eline şem‘a alup miftāhı alup ḳapuyı açdı ve içeri girüp Gīv’in

yanına gelüp “Yā Gīv pehlevānlar ḥalāṣ oldılar mı?” didi.

ārām ol-, āgāh ol-, āsān ol-,
bend ol-, cem^ç ol-, ceng ol-, cüdā ol-,
dāl tīg ol-, def^ç ol-, firūzān ol-, ğarḳ
ol-, ğayb ol-, germāgerm ol-, ḥāberdār
ol-, ḥalāṣ ol-, ḥalkā ol-, ḥāmūṣ ol-,
ḥayrān ol-, ḥāzır ol-, ḥarīṣ ol-, helāk
ol-, ḥurd-u ḥām ol-, ıṣlāḥ ol-, ifṣā ol-,
ikrām ol-, imtiḥān ol-, ḳadir ol-, ḳafa-
dār ol-, kāmīl ol-, lerzān ol-, maġrūr
ol-, mā^ç zūr ol-, mażḥar ol-, maḳbūl
ol-, mesrūr ol-, müheyyā ol-, mustūli
ol-, muntazır ol-, muḳayyed ol-
,mükesser ol-, müyesser ol-, mürted
ol-, müselmān ol-, müterāḳḳıb ol-
,nerm ol-,penāh ol-,peṣīmān ol-,peydā
ol-,rāvi ol-,serāseme ol-,,şād ol-,şikest
ol-,tābi^ç ol-,tamām ol-,tārumār ol-
,tortop ol-, sipāriṣ ol-, nirān ol-,
baḥāne ol-, pāre ol-, süvār ol-, pür-
āteṣ ol-, vaḳi^ç ol-, revāne ol-, vāḳıf ol,
şāġ ol-, dāhil ol-, ‘aḳldan bīrun ol-,
sebeb ol-, zırr ü zeber ol-, ḳul ol-, naḳl
ol-, mālīk ol-, müteferriḳ ol-, metīn ol-
, nāmzed ol-, müselmān ol-, zāhir ol-,
esīr ol-, serengün ol-, ḳıraāt-ı
hemreniñ ol-, şūret ol-, bī-hūṣ ol-,
kenāmgir ol-, i^çtimād ol-, zebūn ol-,
yār-ı ḳarındaṣ ol-, Ḥudā-perest ol-,
‘ālem-i münevver ol-, düşmān ol-, icrā
ol-, ḳatlı ol-, meşġul ol-, zıkr ol-, nıṣf-

ül leyl ol-, emūn ol-, heykel ol-, ‘āşıḳ
ol-, merd ol-.

on On

354a/14, 369a/25.

on biñ On bin

368a/13, 368a/14.

on iki On iki

376a/24.

on iki biñ On iki bin

373b/2

on yedi On yedi

358a/25.

ora O yer, ora

354a/4, 357b/5, 357b/12.

orta Orta

367b/16, 368a/14, 370a/24.

otur- Oturmak

351a/1, 363b/12.

otuz Otuz

365a/2, 370b/20.

otuz altı Otuz altı

377a/24, 371a/11-12.

otuz yedi Otuz yedi

370b/4.

oṭa oda

370a/14.

Ö

öd is. Öd

365b/16.

Ödi ağzına gel- 361b/3.

öğren- Öğrenmek

364b/24.

öl- Ölmek

352a/1, 352a/7, 353a/9.

öldir- Öldürmek

356b/20.

ölü ölü

356b/13.

ölüm ölüm

352b/20.

‘ömr (Ar.) is. Ömür

351a/15.

öñ 1. Bir nesnenin başı, ön tarafı
352b/1.

*Gördü bir Tatar kocası hân
divârına arka virüp öñüne üç dört yüz
kadar oğ dökmiş kapuya doğru varan
âdemî urup atından zemîne bî-cân
indirürdü.*

2. Huzur, kat, nezd 354a/4.

*Ammâ muḳaddem Zenge ile
Bijen gelüp Kāvus öñünde yir öpüp
şandalyasinde karar eyledi.*

öñin al- Önünü kesmek, engel

olmak 355a/16, 357b/19.

öp- Öpmek

354a/4, 356a/4, 361b/15.

öte Öbür taraf, diger taraf, ileri

357a/18, 358a/18, 360b/7.

öyle Ögüle

364a/25.

öyle 1.sf. Onun gibi, öyle, o şekilde

376a/12.

*Dilerseñ beş gönder, yoğ dirseñ
varırım âlâyîña ‘âlem-i fenâyâ
viririm.” diyüp heybetle öyle bir na‘râ
urdu kim iki leşker deryâ-yı ihtirân gibi
çalğandı.*

2. zf. Öyle, o şekilde 369a/5.

Burzî el şundı Câmūs-ı
Serrinde’niñ ‘amūdın çeküp elinden
alup ve kendi ‘amūdı ile Câmūs-ı Sere
bir ‘amūd öyle urdu kim Câmūs-ı
Seriñ ‘amūd arkasına, andañ da
ağzından burnundan kan atılup dadâz
be dārâz-ı zemîne ser-nigün oldu.

‘özü (Ar.) Özü

‘özü dile- Özü dilemek
363a/9.

P

- pād-şāh (Far.)** Padişah, hükümdar
367b/20, 368b/21, 371b/19.
- pākize (Far.) is.** Temiz, saf
357b/7.
dūhter-i pākize
- pālāspuṣ (Far.)** Eski abaya çula
bürünen fakir
364b/4.
- pāre (Far.)** Parça
354b/16, 366b/14, 370b/1.
pāre pāre it- Parça parça etmek,
parçalamak
377b/16.
- pārs (Far.)** Pars
355b/17.
- Patremān** İslamiyet öncesine ait bir
put.
359a/17.
- pāy (Far.)** Ayak
370b/25.
- pāy-dār (Far.)** Kalıcı, devamlı, sabit
378a/22.
- pīç** Gayr-ı meşru münasebetten doğan
Türk-i pīçe 354a/9.
- pehlevān (Far.) is.** Savaşçı; yiğit,
kahraman
- 351b/17, 353b/10, 372a/1,
372b/13.
- pejmürde (Far.)** Eski, yırtık
371a/24.
- pek sf., zf.** Çok
354a/13, 363a/20.
- peleng (Far.)** Panter
376a/1.
- pelid (Far.)** Alçak, rezil
361b/23.
- penāh (Far.)** Sığınma, sığınacak yer
penāh it- Sığınmak 371b/19,
375b/5.
- penāh ol-** Sığınmak
375b/5.
- pend (Far.)** Nasihat öğüt
pend ü naşihat 372b/3.
- perde** Kapı, pencere gibi yerlere
takılan örtü
365b/20.
perde-i' işmet 357b/6-7.
perde-i ğayb 359a/4.
- perest** Tapan, tapınan gibi manalarla
birleşik isim yapar
371b/14.
- pertāb (Far.)** Atılma, sıçrama

pertāb eyle- Sıçramak 354a/23,
367a/20.

peşimān (Far.) Pişman

peşimān ol- Pişman olmak
375a/20.

peşrev (Far.) Türk müziğinde en
bilinen saz eseri formu

365a/8.

peydā (Far.) Ortaya çıkan, var olan,
görünen

peydā it- Ortaya çıkmak
364b/5.

peydā ol- Ortaya çıkmak
365b/16, 368a/10, 368b/11.

pinhān (Far.) Gizli

pinhān eyle- Gizlemek 359b/2.

pinhān it- Gizlemek 359a/25.

Pişenk Kişi adı

352b/17.

piyāde (Far.) Yaya

361a/23, 366b/19, 369b/21.

puhte (Far.) Pişmiş, pişkin

puhte it- 354a/21.

pür (Far.) Dolu

pür-āteş Āteş dolu 354b/23.

pür-nūr 364a/12.

pür-zīya 360a/24.

püşte (Far.) Yığın, tepe

357a/16, 357a/17, 357a/18.

R

Racīm-i ‘aleyhi’llane Kişi adı

379a/1.

rāhat (Ar.) Rahatlık, huzur

354b/24.

rāhat ol- 353b/4.

rāhiya (Ar.) Koku

366b/17.

raḥş (Far.) At

352a/25, 353a/22.

raḥşın sür- 358b/14-15.

raḥşān (Far.) Parlak.

raḥşān ol- 375a/10.

rām (Far.) İtaat eden, boyun eğen

rām ol- İtaat etmek 371a/8.

ra‘d (Ar.) Gök gürlemesi

ra‘d-ı berķ 361a/4.

ra‘şe- nāk Titreyen, ürken

ra‘şe nāk ol- Titremek 370b/18.

rāst (Far.) Doğru

rāst gel- Rastlamak 353a/16,
353a/20, 376b/7.

raṭb (Ar.) Taze, yeşil

raṭb u yābis Ağza geleni
söylemek 355a/16.

Rāviyān (Ar.) Rivayet edenler

356a/6.

rāvi (Ar.) Rivayet eden, anlatan

357a/11, 369a/19.

rāvi it- Rivayet etmek 352a/21,

356b/8.

- rebāb (Far.)** Saz
364b/6, 365a/8.
- redd (Ar.)** Geri döndürme, kabul etmeme
redd et- Kabul etmemek
353b/19, 357b/18.
- reftār (Far.) is.** Yürüme, gidiş
esb-i sabā-reftār 360a/11.
- remide (Far.)** Ürkümüş, korkmuş
356a/12.
- reml (Ar.) is.** Falcılık
355b/21.
tahta-yı reml
- revān (Far.)** Akan, akıp giden
revān ol- Akmak 357a/11,
371a/19.
- revāne (Far.)** Giden, yürüyen
revāne ol- 367b/14.
- rezm (Ar.)** Savaş
377a/4.
rezm eyle- Savaşmak 375b/18.
- rızā (Ar.)** Boyun eğme
362b/1, 365b/2.
rızā vir- Müsade etmek 369b/5.
- ricā (Ar.)** İstek, dilek
ricā it- İstemek, dilemek
353b/23, 379b/5.
- rikāb (Ar.)** Üzengi
358a/11, 360b/14.
- ri'āyet (Ar.)** Sayma, saygı, hürmet
372a/4.
ri'āyet eyle- 362b/10
- rūh (Ar.) is.** Ruh, can
353b/19, 370a/2, 370b/4.
- ruḥṣat (Ar.)** İzin
364a/18.
- rūy** Yüz, çehre
rūy [u] dil göster- Güler yüz göstermek 362b/16.
Rūy [u] zemīn 360a/24.
- Rüstem** Kişi adı
352a/13, 353a/4.
- rüsvāy (Far.)** Rezil, hor
rüsvāy ol- Rezil olmak 374b/4.

S

sa (Far.) Sürücü, süren

378a/2.

sabā (Ar.) is. Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgarı

esb-i sabā-reftār 360a/11.

şabāḥ (Ar.) Sabah

361b/18, 363a/24.

şabāḥ üs-sefīd 363b/2.

şabāḥü's-sa' id 375b/24.

sābıkā (Ar.) is. Geçmişte olan şey, geçmiş bulunan olay

368a/1.

şabr (Ar.) Sabır

şabr it- Sabretmek 364b/2.

şaç Saç

365a/23.

şaç- Saçmak

367b/2.

şadā (Ar.) Ses

365a/18, 365b/22.

şaded (Ar.) Konu, bahis

354a/5, 359b/15, 361b/22.

şadık (Ar.) Sadakatli, içten bağlı olan

şadıku'l-ḳavl 351a/3.

şafā (Ar.) is. Eğlence, nese, zevk

şafā eyle- 353b/2.

şafā geldiñ Hoş geldin 358b/3,

375a/4.

sağ 1. Solun karşıtı, sağ taraf
359b/9.

sağ Yaşamakta olan, diri

353b/22, 370a/7.

şāhib (Ar.) Malik, sahip

şāhib-ḳırān Her zaman muvaffak olan ve üstünlük kazanan hükümdar 377a/17.

şāhib-ḳırān -ı 'ālem 353b/10.

şahn (Ar.) is. Orta yer, saha, meydān

şahn-ı meydān 362a/5.

şahrā (Ar.) Çöl

357a/12, 357a/18, 367b/15.

şāi' ḳa (Ar.) Yıldırım

361a/19.

sā'ir (Ar.) Diğer, başka

352a/1, 377a/23.

şakā (Ar.) Ordunun gerisinde bulunan askerler

362a/5.

şakal Sakal

365a/23.

şakın ün1. Kesinlikle

365a/4, 366a/5.

şakın- Yapmaktan çekinmek

370b/4.

şakla- Korumak

- 355b/7.
Ammā Tañrı şaqladı. Zīrā cürmüm yoqdur.
- şal-1.** Sallamak
 358b/18.
Burzī ‘askerin yürdiğın görünce gürzin taraf ile şalup el-tīg ħün-feşāna urup bu ‘askere bir giriş girdi kim allāq bulāq eyledi.
2. (Başını) eğmek, çevirmek
 362a/21.
Burzī, Qaḥṭān’a ḥiṭāb eyleyüp: “Nice görürsünüz kendüñizi ya Qīṭūr ve ya Qaḥṭān?” didikde bunlardır baş zemīne şalup ḥāmūş oldılar.
- şalıver-** Koyuvermek, bırakmak
 351b/17, 351b/19.
 ḥabse şal-
- şamān** Saman
 379a/24.
- Sāmpīl** Kişi adı
 377a/23.
- şan-** Sanmak, zannetmek
 352a/10, 352a/16.
- şan‘at (Ar.)** Sanat, ustalık, hüner
 352a/15.
- şancı-** İç organlarda batar veya saplanır gibi duyulan nöbetlerle azalıp çoğalan ağrı
 367a/17, 367a/19.
- şandalī** Oturulacak yer, sandalye
 362b/10.
- şandalya** Oturulacak yer, sandalye
 354a/4.
- şanduk (Ar.)** Sandık
 375b/25.
- şangün ?**
 371a/24.
- şan‘ ?**
 355b/7.
- sā‘at (Ar.)** Saat
 357b/16, 361b/11.
- sa‘y (Ar.)** Çalışma, gayret
 374b/9.
sa‘y it- Gayret etmek 353a/8.
sa‘y u ihtimām Özenle yapmak
 374b/9.
- şapan** Sapan
 360a/17-18.
- şaplan-** Saplanmak
 356a/14.
- şarıl-** Kollarını dolamak, kucaklamak
 352a/11, 363b/23.
- sarāy (Far.) is.** Saray
 356a/2, 372a/12.
- şarb** Yürünmesi çok zor, çok dik yer, sarp
 365a/21.
- Şarşar** Kişi adı
 356b/9, 356b/15.
 Dīv-i Şarşar
- şavuş-** Kaçmak, savuşmak
 360b/24.
- şayd (Ar.)** Avlanma, av

- 375a/25
şayd eyle- 354a/21.
- sāye (Far.)** Gölge
 376b/9.
- sāyebān** Büyük çadır
 352b/25, 373a/21, 373a/22.
- sāzende (Far.)** Çalgıcı
 364b/5.
- sedd (Ar.)** Engel
sedd -i İskender mişāl 376a/23,
 377b/22.
- sedir** Karyola
 365a/14.
- segirt-** Koşmak
 355a/9.
- sehl (Ar.)** Kolay
 376a/21.
- sekiz** Sekiz
 377a/19.
- sekizinci** Sekizinci
 356a/9, 357a/12.
- seksān** Seksen
 368b/24, 373b/5.
- seksān biñ** Seksen bin
 373b/7.
- selām (Ar.)** Selam
 355b/21, 360a/17.
selām eyle- Selam vermek
 353b/11, 353b/14.
selām it- Selam vermek
 353b/23.
- selāmet (Ar.)** Kurtulma, selamete
 çıkma
 372b/6.
- Selīm Şāh** Kişi adı
 357b/2, 357b/3.
- Selv-i Hīrāmān** Kişi adı
 357b/7.
- sen** Tekil ikinci şahıs zamiri
 359b/11, 362b/22, 363a/13.
- Sencān Şāh** Kişi adı
 368b/21, 371a/24, 371b/1.
- ser (Far.)** Baş, kafa
 357b/22.
ser-i meydān Meydānın başı
 378a/1.
ser-ā-pā Bastan ayağa 373b/15.
ser-‘asker Ordu kumandanı
 371a/17.
ser-firāz Benzerlerinden üstün
 olan, seçkin, mümtaz 356a/8.
ser-gūzešt Birinin başından
 geçen olay, serüven 372a/14.
ser-halkā 377a/19.
 ser-hengān Çavuş 364b/13.
ser-hoş 355a/3
ser-ķaplan Baş savaşı 377a/25.
ser-keş Dikbaşı, inatçı 355b/3.
ser-nigūn Baş aşağı olmuş, yere
 düşmüş 362a/9, 369a/6.
ser-nāme 371b/9.
server Baş, başkan 359b/25,
 362a/11.

- serāsem** Sersem, kendinden geçme 352a/19, 367a/24.
- serā-perde** Büyük çadır 370a/23.
- serā-perde-i Hüsrev-i Şir** 372b/7, 373a/16, 373a/18.
- Serhenk** Kişi adı 364b/13.
- serp-** Serpmek 375a/24.
- sevdā (Ar.)** İstek, heves, arzu 353a/4, 362b/13.
- seyāhat (Ar.) is.** Yolculuk 363b/2.
- seyl (Ar.)** Şiddetle gelen şey 356a/3.
- seyr (Ar.)** İzlemek, uzaktan bakıp karışmamak 358a/16.
- seyr eyle-** 359a/20, 373a/21.
- seyr it-** 356b/18, 367a/25.
- sezā (Far.)** Münasib, uygun 353a/18.
- sihr (Ar.)** Sihir, büyü 356b/15, 373a/22, 379a/4.
- sihr it-** Büyü yapmak 356b/11,
- silah (Ar.)** Silah 351b/6.
- silah-dār** 375b/24.
- silke-** Silkelemek, silmek 355a/4, 376b/6.
- silsile (Ar.)** Art arda meydana gelen olay 356a/7.
- Sīmāb** Kişi adı 351a/11, 351a/18.
- simāt (Ar.)** Sofraya gelmiş yemekler 359a/7.
- Sīmurg (Far.) is.** Simurg, anka kuşu 374b/1.
- felege geleñ Sīmurg'ā sinek dime-
- sīne (Far.) is.** Göğüs, bağır 358a/11, 374b/20
- sīne-i şāf** 354a/1.
- sipāriş (Far.)** Ismarlama **sipāriş eyle-** Ismarlamak 379a/6.
- sipāh (Far.) is.** Asker, ordu 357a/19.
- sipāhi (Far.) is.** Asker 357b/1.
- sitem (Far.)** Çıkışmak 353b/13.
- şoḥbet (Ar.)** Konuşma, görüşme, sohbet **şoḥbet it-** Sohbet etmek 372a/9.
- şoñra 1.** Sonra, sonradan 354a/10.
- İşte andan şoñra ğayrı Bijen Burzū ile bürüdet üzere oldu. Bir dağı araları işlāḥ olmaz*

2. Daha sonra, sonradan
354a/14.

*Kāvus pek ma'kūl yā Rüstem
benim de murādım ol idi. Çünkü
öyledir, evvel ben ideyim şoñra sen ile
on gün olmazsa beş altı gün olsun
eğlenüp şol vādilerin şikārın ideriz.*

şoy- (Elbisesini) Çıkarmak

365a/25, 367b/5.

şoyun- Üstünü başını değiştirmek

359a/5, 367b/11.

söyle- Demek, söylemek, anlatmak

351a/15, 351b/21, 352b/24.

söyleş- Söyleşmek

353b/22, 359a/2.

söz Laf, söz

372a/6, 373b/14.

söze gel- 361a/18.

şu Deniz, nehir, göl, su

376a/4.

şu serp- 375a/24.

şubḥ (Ar.) Sabah

362a/3, 363a/25, 374a/11.

şuffe (Ar.) Sofa

351a/22.

sultān (Ar.) is. Hükümdar, padişah

361b/23, 362a/25, 363b/18.

şun- Vermek, arz etmek, sunmak

369a/4, 374a/16, 378a/4.

su'āl (Ar.) Soru

su'āl eyle- Soru sormak

354a/6.

su'āl it- Soru sormak 351a/2.

sūr (Far.) Dügün

sūr it- Dügün yapmak

362b/18.

şüret (Ar.) 1. Yüz, çehre

365b/23.

*Ḳaḥṭān şaşup: "Bre bre bu
nedir kanı gulāmlar?" diyü feryād
eyledikde Ḳaḥṭān'ı şadāsından
beñzetdiler, ammā şüreti beñzemez.*

2. Biçim, şekil 372a/18.

*Ḳaḥṭān, Şağād 'Ayyār evvel
kendüne hizmet idüp şoñra Ḥudā-
perest olup Burzū'ya tābi' olup
kendüye sāzende şüretinde ardından
irüp itdiği rengi naql idüp ve nikābı
kaldırup gördiler*

Süsen/ Süsen-i Muṭribe Kişi adı

352b/23, 353a/2.

sübḥān (Ar.) Allah

377a/15.

bende-i sübḥān

şübḥañ-āllāh (Ar.) Şaşkınlık

belirtmek için kullanılır.

363b/2.

Sündān-ı āhen-gir Kişi adı

375a/24.

sür- 1. (At vb.) sürmek, yönetmek

376a/14.

*Sencān Şāh beglerine bakup
gözi Şir-zāde rast geldi. Eyitdi: "Yā
Şirzād yüri, Būrzi'niñ haqqından gel*

*diyü Şir-zād dahı gelüp Sencān Şāh
önünde yer öpdı ve du‘ā ve himmet
taleb idüp raḥşın meydāna sürdi.
Bürzī’niñ rāhın alup ‘aşk eyledi.*

2. Gitmek 351a/19.

*Sīmāb orada ‘ayyārları bırağup
kendı sürüp bārgāh-ı Kāvus’a geldi
sür‘at (Ar.) Çabukluk, hız*

şād (Far.) Sevinçli

şād ol- Sevinmek 362b/22,
364a/2, 367b/7.

**Şağād /Şağād-ı hileçoy/ Şağād ‘Ayyār
/ Şağād-ı mümtāz** Kişi adı

363a/3, 363a/13, 358a/25,
359a/18.

şāh (Far.) Hükümdar, padişah, şah

Huşenk Şāh 367b/20, ‘İlyāş
Şāh 373b/8, Kaḥṭān Şāh 373b/13,
Selīm Şāh 357b/2, Şerīf Şāh 367b/20,
Sencān Şāh 368b/21.

şāh-bāz (Far.) Yiğit, şanlı, gösterişli

357a/24.

Bürzī-i şāh-bāz

şākır (Ar.) Şükreden

363b/7.

şamāṭa Şamata, gürültü

351b/17.

Şāmil tīr-endāz Kişi adı

373b/8.

şāyed (Far.) bağ. Eğer, şayet

355a/18, 372a/21.

375b/15.

süvār (Far.) Atlı, ata binmiş

379a/18.

süvār ol- Binmek 357a/20,
377b/12.

Ş

şeb (Far.) Gece

şeb-ḥūn Gece baskını yapmak
364a/5, 365a/14.

şeb-ḥūn it- Gece baskını
yapmak 364a/7, 371b/16.

şecā‘ at (Ar.) Yiğitlik, cesaret
376a/6.

şedīd (Ar.) sf. Şiddetli

358a/15.

şehādet (Ar.) is. Şehit olma, şehitlik
351a/3.

şehādet eyle- Şahit olmak
351a/3, 351a/7.

şehīd (Ar.) is. Şehit

359a/2.

şeh-zāde Hükümdar oğlu, prens

351b/20, 357b/3.

şekvā (Ar.) Şikâyet

şekvā eyle- Şikâyet etmek
366b/4, 379a/10.

şem‘ (Ar.) Mum

351a/25, 351b/1, 351b/12.

şem‘ dān Şamdan 365a/21.

şem‘dân-ı zerrîn Altın şamdan
365a/20.

şem‘i-i kâfur Kafurdan
yapılmış mum 365a/20.

şeref (Ar.) Büyüklük, ululuk

şeref-yâb Şeref veren 358b/4.

Şerîf Şâh Kişi adı

367b/20, 367b/21, 369b/25.

şevk (Ar.) is. Neşe, sevinç, haz

şevk ol- 377b/3.

Şidûş Kişi adı

352b/15, 352b/17.

şikâr (Far.) Avlanma, av

353a/13, 354a/14, 354b/7.

şikâyet (Ar.) Yakınma, şikâyet

şikâyet eyle- Şikâyet etmek
373b/12.

şikâyet it- Şikâyet etmek
372a/14.

şikest (Far.) is. Kırma, kırılma

şikest it- Kırma 373a/4,
379b/18.

şikest ol- Kırılmak, bozulmak
353b/18.

şîr (Far.) Arslan

370a/23.

Şîr-efgen / Şîr-efgen kemend-endâz

Kişi adı 376/19, 376a/20, 379b/9.

şimdi Şimdi, şu anda

351a/7, 353a/18, 356a/6.

şimden girü Bundan sonra, bundan
böyle

362b/25, 364a/22, 368b/6.

şîrîn (Far.) sf. Güzel, hoş, tatlı

şîrîn-karlık Tatlı muamele
etme, hoş davranma 365a/13.

Şîr-zâd Kişi adı

376a/13, 376b/1, 379a/23.

şîve (Far.) Naz, eda

şîve-kâr 353b/10.

şol sf. Şu

354a/14, 354b/6, 356a/10.

şöyle 351a/19, 356a/7, 357b/12.

şu 1.sf. Şu

353b/2.

*Bijen şu tarîkile kıızı kapdı,
hâliyâ çadırında şafâ eyledüğün begler
eşidüp şâhib-kırâna devletlû şâhib-
kıran ol mel‘üne bize bu kadar iş
eyledi.*

2. zf. Şu 363b/5.

*Hâşıl-ı kelâm Burzî Şağâd’ı
görüp: “Merhabâ ‘ayyâr bu vâktler
nedir bizi gelüp yoqlâduğın yoğ idi ne
yeller esdi?” didikde Şağâd tekrâr du‘â
idüp “Devletlû şâhib-kırân işte âhvâl
şu yüzdendir.*

şunda 1. Şurada

354a/12.

*Rüstem, Kāvus-ı Kāmran’a:
“Pād-şâhim şunda üç gün ârâm olsun.*

şundan Şuradan

363a/18.

şu‘le (Ar.) Parıltı, ışık

374a/12.

T

tā (Far.) zf. ....e kadar, ...e degin
....ıncaya kadar

361a/10, 363b/2.

ta^ʿaccüb (Ar.) Şaşkınlık, şaşırma

ta^ʿaccüb it- Şaşırmak 351a/16,
379a/4.

ta^ʿaccüb-i kenān (?) 358a/16.

ta^ʿām (Ar.) Yiyecek, yemek

354a/17, 358b/6.

tā^ʿāt (Ar.) Kulluk etme, kulluk

375b/16.

tā^ʿāt u ʿibādetlerin eyle-

-tāb (Far.) Parlayan, aydınlatan
manalarına gelerek birleşik kelimeler
yapar

Afitāb-ı ʿālemtāb 360a/24.

tāb (Far.) Güç kuvvet, takat

tāb-ı tüvān (?) 361b/6.

tabancala- 377b/20, 378a/6.

tābi^ʿ (Ar.) İtaat eden, boyun eğen,
bağlı

tābi^ʿ ol- Uymak, itaat etmek
358b/10, 360a/1.

tabi^ʿiyet (Ar.) Tabilik, tabi olmak

363a/2.

ṭabān Ayak altı, taban

ṭabān al- 359b/7

ṭabān ḳaldır- Hızlı gitmek,
koşmak 361b/24, 365b/4.

ṭabl (Far.) Davul

378b/11.

ṭabl-arām Yapılan işe ara
vermek için davul çalma
358b/1, 358b/2.

ṭabl-ı āsāyiş 362a/13.

ṭabl-bāz Davulcu

374a/23.

ṭağ Dağ

354a/3, 359b/1, 360a/11.

taḳkīḳ (Ar.) Araştırma, inceleme

367b/1.

taḳkīḳ eyle- Araştırmak
379b/23.

taḥmin (Ar.) Tahmin

361a/11.

taḥmīnen (Ar.) Tahmīnen

366a/17.

taḥsīn (Ar.) ün. Āferīn, bravo

taḥsīn eyle- Takdir etmek
378a/15.

- taḥsīn ü āferīn** 378a/1.
- taḥt (Ar.)** Taht
370a/16, 370a/20.
pāy-ı taḥt 358b/25.
- taḥta** Tahta
taḥta-yı reml 355b/22.
- ṭākat (Ar.)** Kuvvet, direnç, güç, takat,
361b/6.
- taḫsīm (Ar.)** Parçalara bölme,
bölüşürme
taḫsīm eyle- Bölmek 353a/24.
- ṭaleb (Ar.)** İsteme, dileme
ṭaleb eyle- İstemek 357a/7,
358a/18, 360b/3, 371b/12.
- ta' līm (Ar.)** Öğrenme, öğretme
ta' līm it- 354b/10.
ta' līm-i silāḫşörlük 356a/5.
- ṭamā' (Ar.)** Açgözli lük, çok isteme
363a/1.
- tamām** 1. Tam olarak 365a/9.
*Hāşılı kelām faşlı tamām idüp
zemin pūs eyledi.*
tamām ol- 351b/5, 354a/11.
- ṭamar** Damar
ṭamar-be-ṭamar ḫaberdār ol-
378a/12.
- Tañrı** Tanrı
355b/7.
- ṭap-** Tapmak, inanmak
377a/10.
- ṭaraf (Ar.)** 1. Yan, yön, taraf
353b/16.
- Andan yanında Burzī-i şāh-
bāz'a eyitdi: "ḫalk yā Burzī, Bijen
Zenge ile bu ṭarafa geldikde var kıızı
çādırdan çıkar, bir cāmus kaṭır
kuyruğına bend idüp ḫāb sālıvir helāk
olsun." didi.*
2. Savaşta karşılaşan taraflardan her
biri 357a/20.
*Bir şahrā dāmen-i Kūhe ḫarīb
bir ḫal'ayı metīn ol ḫal'anıñ önünde
bir gerve sipāh ve iki bölük asker biri
daḫı ḫarşularında anlara muḫabil
olmuşlar ve iki ṭarafın asker süvār
olup birbirlerine ḫarşu şaf çekmişler.*
- ṭardağan** Darmadağın, perişan
358a/10.
- ṭa' rīf (Ar.)** Tarif
352a/14, 375a/25.
- ṭarīḫ (Ar.)** Yol, yöntem
353b/2, 366b/4.
ṭarīḫ -i müstaḫıme
- ṭarrār (Ar.) is.** Yankesici, hileci
358a/24.
- ṭarz (Ar.)** Şekil, biçim
ṭarz-ı ṭavr 363a/5.
- ṭaş** Kimyasal veya fiziksel durumu
değişiklikler gösteren, rengini içindeki
maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve
katı madde, taş
360b/21.
- ṭaşra** Dışarı
351b/5, 351b/15, 364b/10.

ta' yīn (Ar.) Belli bir işe, vazifeye yerleştirme, atama

ta' yīn eyle- Atamak 369b/19, 372a/22.

ta' yīn it- Atamak 371a/16, 377a/18.

ta' zīm (Ar.) Saygı gösterme
358b/25, 372b/16.

ta' zīr (Ar.) Azarlama.

ta' zīr eyle- Azarlamak
355b/10.

ta' zīr it- Azarlamak 355a/14.

tār u mār Karmakarışık, perişan

tār u mār ol- Perişan olmak
370a/14.

Tatar Tataristan'da, Batı Sibirya'da ve Rusya Federasyonu'nun değişik bölgelerinde yaşayan Türk soyundan bir halk ve bu halktan olan kimse
352b/1, 353a/4, 353a/9.

te' ālā (Ar.) Yüce olsun anlamında bir söz

367a/2.

tebdīl (Ar.) is. Değiştirme

359a/20.

tebdīl-i şüret Suret değiştirme
377b/4.

teber (Far.) Balta

368a/23.

teber dögdü 368a/17.

tebessüm (Ar.) is. Gülümseme

tebessüm it- Gülümsemek
354b/8.

tecessüs (Ar.) is. Bir şeyin iç yüzünü araştırıp sırrını öğrenmeye çalışma, araştırma

tecessüs it- Araştırmak 353a/9, 357a/8.

tedārik (Ar.) Hazırlama, hazırlık
354a/18, 357a/9.

tedārik gör- Hazırlık yapmak
357a/9.

tedārik üzerine ol- 364a/10.

tedbīr (Ar.) is. Hazırlıklı olma durumu, önlem

364a/10, 369b/18.

teftīş (Ar.) Kontrol, muayene

teftīş it- Kontrol etmek
371a/14.

te' kīd (Ar.) Kuvvetlendirme, sağlamlaştırma

te' kīd it- 371a/15.

teklīf (Ar.) Teklif

teklīf eyle- Teklif etmek
358b/4.

tekmīl (Ar.) is. Bitirme, tamamlama
377b/1.

tekmīl eyle- Tamamlamak
377a/25.

tekrār (Ar.) zf. Yine, bir daha, yeniden
352a/10, 352a/17, 357b/17.

Telki Kişi adı

355b/16, 356a/8, 357a/5.

- telkīn (Ar.)** Müslüman olan kimseye iman esaslarını anlatma
telkīn eyle- 362b/3.
telkīn it- 377a/14.
telkīn-i dīn 375a/9.
- temāşa (Far.)** Bakma, seyretme
 367b/8.
temāşa eyle- 351a/1-2, 367b/4.
temāşa it- 351a/12, 3 367b/18.
- temellük (Ar.)** Mülk edinme, sahip olma
temellük eyle- 363b/12.
- temennā (Ar. temenni)** Dilek, arzu
temennā it- Dilemek, arzu etmek 353b/23.
- temevvüc (Ar.)** Dalgalanma, dalga dalga olma
temevvüc it- 354b/5-6.
- tenbīh (Ar.)** Uyarmak, ikaz
tenbīh eyle- Uyarmak 375b/9.
tenbīh it- Uyarmak 375b/14.
- teng (Far.)** Dar, küçük
 355a/18.
- tenhā (Far.)** Issız
 359a/8.
- terk (Ar.)** Bırakma, terk etme
terk eyle- 362b/21, 363a/7.
terk it- 373b/11.
- tesellī (Ar.)** Avutma, tesellī
tesellī vir- Avutmak, tesellī etmek 366a/11, 372a/20, 373b/12.
tesellī -i hātır eyle- 364a/1
- teslīm (Ar.)** Verme, teslim
 351a/17.
teslīm eyle- Vermek, teslim etmek 351a/17.
teslīm it- 359b/5, 368b/3, 374a/5.
- tevābi‘ (Ar.) is.** Bir kimseye uyanlar, o kişinin etrafında bulunanlar
 356b/10.
- teveccüh (Ar.)** Yönelme
teveccüh eyle- Yönelmek 357a/16, 368b/18.
- tevekkeli** Bos yere boşu boşuna
 351a/8.
- teziye** Süratle, tezlik içinde, çabucak
 358a/10, 378a/9.
- tezkere (Ar.)** Tezkere, pusula
 365b/2.
- tezyīn (Ar.) is.** Süsleme
tezyīn eyle- Donatmak, Süsleme 365a/14.
tezyīn ol- Donatmak, Süsleme 376a/1.
- tīg (Far.)** Kılıç
 352a/10, 354b/16, 358a/7.
tīg-zen İyi kılıç kullanan 358a/6, 366a/13.
- tīr (Far.)** Ok
 354b/13, 367a/17.
- tīz (Far.)** Çabuk, derhal, hemen
 354a/1, 363a/3, 367a/18.
- toğru** Doğru

355b/18, 357a/11.
toğun- Dokunmak
 360b/20, 377b/24.
toğuz Dokuz
 359b/24.
toğuzuncu Dokuzuncu
 378a/8.
ton Elbise
 358b/23.
rezm-i ton 358b/23.
toz Toz
 373b/4, 373b/14.
toz kop- 373b/7.
Turān Eski İranlılar tarafından Türk
 diyarına verilen ad
 351a/21, 352b/17.
tutğāl Tutkal, yapıştırıcı
 365a/23.
tūtīyā (Ar.) Çinko
tūtīyā-yı hindi 355b/8.
tüfeng Tüfek
 358a/11.
tılısmāt (Ar.) is. Tılsımlar
 367a/20, 368b/25.
tırāz (Far.) Süsleyen, donatan

u/ü/ve/vü Ve bağlacı
 354a/16, 355a/16.
uç Uç taraf, uç
 365a/24.
uçur- Ulaştırmak
 357b/14, 374a/8.

366a/9.
tırnağ Tırnak
 367a/4, 374b/19.
tulu^ç (Ar.) is. Güneşin doğması,
 doğma, doğuş
tulu^ç it- Güneşin doğuşu
 360a/24.
tır- (Bir yerde) bulunmak, durmak
 359a/20, 359b/20, 361b/20.
turna Turna
 351b/16.
turre (Ar.) is. Saçak
 371a/20, 374a/20.
tut- Kavramak, tutmak
 353a/15, 354a/3, 356a/9.
tuvāşı ? 372b/4.
tuy- Duymak
 363a/21.
tüken- Tükenmek
 370b/23.

U

‘uhde (Ar.) Sorumluluk
 374a/6.
ulu Büyük
 362a/16.
unut- Unutmak
 359a/16.

ur- Vurmak, çarpmak

352a/1, 352a/18.

bend ur-, boynuz ur-, bünyād ur-, đarb ur-, dest ur-, el-şabāna ur-, gürze ur-, kāmçı ur-, kılıç ur-, leb ur-, mahmūz ur-, na‘rā ur-, nīzeye ur-, tīg ur-, El teber ü kāmene ur-, t̄abl-baz ur-, zaḥm ur-,

urslan- Hırslanmak

374b/15.

uş Akıl

355b/11.

ücret (Ar.) İş gücünün karşılığı olan para.

359a/12.

üç Üç

351a/11, 352b/2, 361b/13.

üçünci Üçüncü

351a/21, 360b/23.

ümīd (Far.) Ümit

368a/18.

ümīd it- Ümit etmek 368b/12.

ürk- Bir seyden korkup birdenbire sıçramak

354a/2.

‘üryān (Ar.) Çıplak

366a/1.

‘üryān eyle- Ortaya çıkarmak

374b/16, 354a/25.

‘üryān it- Ortaya çıkarmak

367a/22.

uşūl (Ar.) Yol, yöntem, metod

351b/4.

utan- Utanmak

366a/1, 369b/14.

uyu- Uyumak

359a/6.

Ü

üstād (Far.) Hoca, muallim

354b/10.

üstün Üstün

377a/8, 378b/5.

üzere 1. Üzerine, üzerinde

351a/16.

Kereşyüz bunları yazup

Burzī’ye eyitti: “Var ayağdaşlar gele başiret üzere ol diyüp yüz nefer ādema ilḥāk eyledi.

2. ...içinde, gibi, ...ya göre

354a/18.

Rüstem ve Kāvus gitmedi. Zīrā

tedārik üzere olduğda kaldılar.

3. Bir duygu bir hal içinde

olmayı anlatır 356a/9.

Ammā bilmez kim kanda gider

bu ḥāl üzereydi. Gün gitti Sekizinci gün bir laṭīf mir-gazāba geldi.

V

- vāfir (Ar.)** Çok, birçok
352b/16, 357a/15.
- vakār (Ar.)** Ağırbaşlılık
375a/23.
- vākıf (Ar.)** Bir şeyi elde eden, bir şeyden haberdar olan
vākıf ol- 355b/23, 357b/15.
- vaqıyye (Ar.)** Okka, dört yüz dirhemlik tartı
360b/16.
- vāki° (Ar.)** Başa gelen, meydāna gelen
355b/12, 363b/15.
- vaq°a (Ar.)** Olay, hadise
360a/18, 369b/16, 375a/16.
- vaqt (Ar.)** Vakit, zaman
355b/8, 364a/12, 364b/15.
- var** Mevcut
- var-** 1. Gitmek 351a/8.
Şimdi bende yazılsam iki şāhidi kande bulayım diyüp tevekkeli bir kerre varırım diyüp ilerü vardı.
2. Ulaşmak 357b/15.
Elçide ol haber ile Kaḥtān Şāh'a vardıkda Kaḥtān Şāh aḥvāle vākıf olup gāzaba gelüp ol dem emr ider, iki kerre yüz biñ pūt-perest asker ile kalkup üzerimize gelür muḳābil kondı ve kondığı sāt Selīm Şāh'a nāme irsāl idüp tekrār kıızı istedi.
- vaşıyyet (Ar.)** Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey
vaşıyyet eyle- 368b/12.
- vaz° (Ar.)** Durum, vaziyet
376a/18.
- ve bk. u**
- vech (Ar.)** Sebep, vesile
367b/23.
- vedā° (Ar.)** Ayrılma, ayrılış
vedā° it- Vedalaşmak 368b/7.
- vefā (Ar.)** Sözünde durma, doğruluk, vefa
363a/7.
- vehm (Ar.) is.** Kuruntu, endişe
376b/3.
- velākin (Ar.)** Ama, fakat, lakin
363a/9.
- velvele (Ar.)** Gürültü, yaygara
360b/1.
- veyāḥud** Veya, ya da
374b/24.
- vezīr (Ar.)** Vezir
371b/1, 372a/8, 379a/7.
- vezn (Ar.)** Tartma
370a/25.
vezn it- Tartmak 353a/11.
- vilāyet (Ar.)** İl
361a/6.
- vir-** 1. Vermek, teslim etmek

351b/7.

Ḳapuyu kilidleyüp miftāhı Ekvāna viridi. Gene gelüp yerinde ḳarar eyledi. Ekvān, “Ya Turaḳ esīrleri nice bir hoş yoḳladık mı?” didi.

2. İhsan etmek, bağışlamak
359a/13.

Şaḡād ‘Ayyār eyitdi: “Pād-şāhım eger murād iderseñiz benden varup bu gice Burzūi çalup ḥuḫūruna getürürüm ammā ücret isterim.” diyüp Ḳaḥṭān eyitdi: “Bre ‘ayyār var sen anı baña getür de saña Hübel-i ā‘lā-yı ḥāḳçün beş kise altun vireyim” didi.

3. Evlendirmek 357b/18.

Selīm Şāh daḫı redd idüp bildiğinden ḳalmasun ben kāfire ḳızım virmem iki cānibden ceng nidā itdiler.

3. Yardımcı fiil olarak kullanılır.

alıvir-, bozuvir-, elevir-, öldirivir-, şalıvir-, söyleşivir-, tutuvir-, yürüyüvir-, altun vir-, āyīne vir-, cevāb vir-,

güşāde vir-, ḥaber vir-, inhizām vir-, izīn vir-, lenger vir-, rızā vir-, şadā vir-, şalıvir-, şandalī vir-, selām vir-, tesellī vir-, vücūd vir-, zemīne vir-
virān (Far.) sf. Yıkık, yıkılmış, harap
373a/8.

vücūd (Ar.) Vücut

356b/5, 358a/6, 363b/8.

vüzerā (Ar.) Vezirler

372a/21.

Y

yāb (Far.) Yavaş

yāb yāb Yavaş yavaş 351b/4, 365a/19, 369b/9.

yaban (Far.) Dışarı, başka ülke

354b/2, 355a/12.

yabāni (Far.) Yabana ait, vahşi

351b/22.

yād (Far.) is. Anma, hatırlama

yād eyle- Anmak 368b/4, 370b/11.

yād it- Anmak 370a/2, 370a/23.

yad Yabancı, garip

364a/17.
yādigār (Far.) is. Bir kimseyi, bir olayı hatırlatan nesne veya kişi
 351a/5, 363a/6.
yağma (Far.) Zorla mal kapma
yağma eyle- 353a/14.
yağ- Yakmak
 351a/25, 351b/1, 354b/14.
yakā Kıyı, kenar, taraf
 354a/10.
yağın 1.
 2. **sf.** Yakın, uzak olmayan
 353a/25.
*Aşlā düşmānda esīr qalmadı.
 Bundan soñra Efrāsiyāb yağın zamānda İrān'a kaşd idemez, didiler.*
 3. **zf.** Yakın, uzak olmayan
 359b/6.
Andan Kağtān'ın iki kise altunun dağı alup önlerine düşüp ol mağaraya yağın gelince Şağād Kağtān'a: "Pād-şāhim ben ilerü varup göreyim nice oldı." diyüp tabān alup tā kim ol mağaraya gelüp içeri girdi.
yağlaş- Yakın gelmek
 352b/20.
yalan Yalan
 351a/15, 362b/5.
yaldız is. Parlatmaya yarayan şey
 375a/22.
yalman Kılıç, hançer vb. nesnelere ucu, ağzı

376a/20, 377b/19.
yalvār- Yalvarmak
 353a/18.
yaman Kötü, fena
 358b/12.
yan- Yanmak
 354b/2, 354b/14.
Yandalus İslamiyet öncesine ait bir put
 371b/10.
yap- 1. Ortaya koymak, meydana getirmek, oluşturmak
 365a/2.
Köyde bir uzun tām yapdırmışumdır. Gice 'avretim sıra vardı. Yatakların yapup⁽³⁾ yaturlar.
 2. Kurmak, inşa etmek
 367b/23.
İşte bu dağme ol Hüsrev-i Şīr dil-āver yapdırup içine ba'z yādigārılar komuş kimse bilmez kim kimiñ için yapdırmış öyle durur fetḫi ḥod müşkil bir vechle girimek qābil değıldir.
yapışdır- Yapıştırmak
 365b/1.
yārān (Far.) is. Dostlar, arkadaşlar
 361b/22.
yat- 1. Yatmak, uyumak 364b/8.
Ammā Kağtān yorgun olduğundan bir miqdār yatup uyudu.
 2. Uzanmak 365a/3.

*Köyde bir uzun tām
yapdırmışındır. Gice ‘avretim sıra
vardı. Yatakların yapup yaturlar.*

yatağ Yatak

365a/2, 365a/15.

yaygāra Gereksiz şekilde yüksek sesle
bağırıp çağırma

375a/23.

yaz- 1. Yazmak 351a/1.

Kereşyüz bir bārgāhda oturmuş
‘asker yazar, Burzī durup temāşa
eyledi.

2. Bazı fiillere getirilerek
yaklaşma fiilleri yapar

bozılayaz-, gideyaz-, olayaz-,
geleyaz-

yeg İyi

375a/2.

yegāne (Far.) Biricik, tek

358b/3.

yek (Far.) Tek

358a/12.

yel Rüzgar

355a/6, 359a/17.

yemīn (Ar.) Ant, yemin

363a/10.

yığ- Devirmek, düşürmek, yıkmak

352a/13, 352b/14, 353a/20.

yıka- Su ile temizlemek

362a/17, 365b/25.

yi- Yemek

351b/24, 361b/17.

yidi yedi

365b/7, 357a/12, 365b/8,
370b/19.

yigirmi sekiz Yirmi sekiz

370b/2, 371b/23.

Yir 1. Mekân, mahal, yer

352b/25.

*Götürüp cümle hazîne i Süsen-i
Muṭribe bir yirde sāyebān kurup
hazîne önüne dağlar gibi yıkdı*

2. Toprak, yeryüzü 359b/24.

*Ammā olmadı. mağārayı toğuz
dolanup ‘ākıbet Burzī yağasından
kavrayup yire urdı kim nā-bekār
diyince Şağād gördi.*

yir öp- (Saygı ifadesi olarak)

Yer öpmek 354a/4.

yitmiş iki yetmiş iki

370b/1.

yohsa Yoksa

351b/17, 354a/6, 354b/10.

yok Var olmayan, yok

351b/17, 363b/4, 365a/19.

yukaru Yukarı

368b/15.

yokla- Kontrol etmek, gözden
geçirmek

363b/4, 364a/20, 378a/12.

yoldaş Yol arkadaşı

351a/24.

yufka Yufka

354a/24.

yuvālan- Yuvarlanmak
374b/15.

yükle- Yüklemek
364a/6, 364b/21.

yüri- 1. Yürümek, gitmek
356b/3.

*Burzī gergedanı sürüp mağara
öñüne geldi. Gergedandan inüp
mağaraya yürüdü, burada ne gördü yüz
yetmiş arış kadd ü kamet çeker bir
muhīb ‘ifrit elinde ‘amūd⁽⁴⁾ “Ey nā-
bekār hāli eyü elime girdiñ” diyüp
‘amūdı Burzī yeḥavāle eyledi.*

2. Saldırmak, hücum etmek
353a/5.

*Burzī ve Ferāmerz iḳdām idüp
ol ṭarafı geri sürerler. Ammā ol bir
ṭarafdan Tūrāniler yürüyüp İrānileri
bozarlar.*

zabt̄ (Ar.) Hükmü altında bulundurma
zabt̄ it- 351a/6, 353a/23,
356b/24.

zabt̄-ı rabt̄ 356b/6.

zāhir (Ar.) zf. Anlaşılan, görünüşe
göre, galiba
367b/3.

zāhir ol- Görünmek, ortaya
çıkma 358a/15, 366a/15.

zaḥm (Ar.) Yara
zaḥm ur- 354b/17-18.

yüz 1.yüz (Sayı)
351a/16, 353a/6.

yüz biñ yüz bin
357b/14.

yüz yetmiş Yüz yetmiş
356b/3.

2. Çehre, surat, yüz 359b/15,

yüz çevir- 366a/8.

Z

Zāl-i zamān Kişi adı
352a/25.

zann (Ar. zann) Zan, sanı, tahmin
zann eyle- 355b/1.

zāyi‘ (Ar.) Boşa giden, ziyan olmuş
zāyi‘ ol- 355a/20.

zeber (Far.) Üst.

zirr ü zeber Altüst olmak
356b/25.

zebūn (Far.) sf. Zayıf, güçsüz, aciz
zebūn it- 372b/5.

- zebūn ol-** 352b/23.
- zehre (Far.)** Öd, safra
366b/22.
- zelzele (Ar.) is.** Sarsıntı
360b/1.
- zemīn (Far.)** Yer, zemin
357b/23.
- zemīn-pūs** Yer öpmek; **mec.** Saygı, hürmet için eğilmek
357a/3.
- zencīr (Far.)** Zincir
351b/5.
- Zenge /Zenge-i Şāvrāne** Kişi adı
353b/5, 353b/16.
- zerk (Ar.) is.** Bir sıvıyı şırınga ile boşaltmak.
zerk it- Yere saplamak 360b/8, 376a/24, 376b/14.
- zerrīn (Far.) sf.** Altından yapılmış
Minkāl-i zerrīn kemer, şem' dān-ı zerrīn
- zevāl (Ar.) is.** Yok olma, ortadan kalkma
373a/25.
- zevķ (Ar.)** Eğlence, rahatlık
354a/16, 373b/23.
zevķ eyle- 353b/25.
- zirā (Far.)** Çünkü, zira, şundan dolayı
353b/9, 359a/24, 361b/23.
- zīrgule ?** 365a/9.
- zirr (Far.)** Alt, aşağı
zirr ü zeber 356b/25.
- zīya (Ar.)** Işık, aydınlık
pūr-zīya 360a/24.
- ziyāde (Ar.) 1. is.** Fazla, çok
361b/12.
Şagād bu kerre Burzī'niñ kim idüğın ve ne kuvvete mālīk olduğın bildi. Dağı ziyāde muħabbet eyledi.
2. **sf.** Çok, fazla 358a/6.
Ķītūr ziyāde tīg-zen idi el-tīğa urup gelüp Burzū'ya bir tīg urdı.
3. **zf.** Çok, fazla 365a/13.
Nice şīrīn-karlıklar idüp Ķaħtān bundan ziyāde ħazz eyledi. Aħşam oldu.
- ziyāfet (Ar.) is.** Ziyafet, şölen
354a/17.
ziyāfet eyle- 354a/13.
- zuhūr (Ar.)** Görünme, ortaya çıkma, meydāna gelme
zuhūr it- 351a/20, 359a/4.

Sonuç

Çalışmamıza konu olan eser, yazarı bilinmeyen bir eserdir. Eser, okuyanların rahatlıkla anlamalarını sağlamak için sade, anlaşılır bir dille yazılmıştır. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi 6131 numarada kayıtlıdır.

Eserde kullanılan bazı ifadelerden (Hıķayet İderler kim, rāvi eydür, rāvi kavlince ...), müellifin birebir çeviriden ziyade halkın ilgi ve merakını uyandıracak yeni konuların eklemesiyle, cinler, periler, devler, tılsımlar ve daha başka masal ve destan unsurlarından beslenerek eseri oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu durum Firdevsi'nin eseri esas alınmakla beraber tercümede farklı rivayetlerden de faydalandığını göstermektedir. Üstelik eserin sonunda bulunan “bu şehname, bu mahalde tamam olup bu rüzgârdan zuhurat-ı kevnîyyeden olan mevatlar, nece dürlü ve nece üstadlar dilinden nakl u beyān olundu” ibaresi bu düşünceyi açıklar niteliktedir.

İncelemeye konu olan eser, halk arasındaki çeşitli rivayetlerin ilavesiyle serbest bir tercüme özelliği taşımaktadır. Hikāye üslubuyla kaleme alınan eserde bulunan deyimler, atasözleri, yansıma sözler ve argo sözcükler Türk dili açısından ve dönemin özelliklerini sergilemesi yönüyle oldukça değerlidir. Bu yüzden eserin çalışmamıza konu olan 350a-380b varaklarını bütün yönleriyle incelemeye çalıştık.

Tez; Giriş, İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım bölümlerinden oluşmaktadır.

Eserde ünlülerin ve ünsüzlerin yazımında bir standartlaşma bulunmamaktadır. Seslerin gösterilişindeki bu durum dönem metinlerinin genel özelliğidir.

Metin i/e meselesinde daha çok /i/ sesi tarafındadır. /i/'li kullanımlar daha ağırlıklıdır.

Metindeki ilgi çekici özelliklerden biri de dönem eserlerinde sistemli bir şekilde görülen -up/-üp zarf-fiil ekinin yazımıdır. -up zarf-fiil eki dönem eserlerinde artık (p) sesiyle yazılırken eserde ise sistemli bir şekilde (b) sesiyle yazılmıştır. Bu da bize Anadolu coğrafyasında hala b>p değişim sürecinin devam ettiğini göstermektedir.

Eser, olay anlatımına dayandığı için özel isim kullanımı oldukça fazladır ve üçüncü şahsa/şahıslara seslenmektedir. Her ne kadar diğer şahıslar ile alakalı

örnekler var ise de yazar çoğunlukla üçüncü teklik ve çokluk ekleri kullanarak eseri oluşturmuştur.

Eserde herhangi bir padişahın veya çevresindekilerin ismi geçmemektedir. Bu durum eserin, saray çevresinin yakınında kaleme alınmadığını düşündürmektedir.

Eser, olaya dayalı, duygu ve düşüncelerin heyecan katılarak anlatıldığı bir olay yazısı olduğu için ünlem sözcük türü bulunmaktadır.

Fiil çekimi de eseri önemli kılan başlıklar arasındadır. Eserde haber kipleri ve dilek kipleri içerisinde bütün şahıs çekimlerinin örneklerinin yer aldığı zaman yoktur. Ancak; haber kipleri içerisinde bilinen geçmiş zaman, dilek kipleri içerisinde ise istek kipi örnekleri diğerlerinden fazladır.

Metinde geçen yabancı kelimelerin birçoğunun Türkçe karşılıkları yine aynı varak içerisinde hatta aynı satırda görülebilmektedir. Müellif bazen her ikisini bir kullanmış bazen de birini diğerinin yerine kullanmayı tercih etmiştir. Dönem eserlerinin genel anlayışı olan bu uygulamanın halkın daha iyi anlamasına yönelik bir üslup tercihi olduğu düşünülebilir.

Kaynakça

- Akkuş, M.(1995), *Kitab-ı Gunya*, Ankara, TDK Yayınları.
- Alkayış, M. F. (2013), *Hāverān-nāme*, İstanbul, Kesit Yayınları.
- Bahar, Ş. (2011), *17. Yüzyıl Mensur Şehnāme Tercümesi (II. Cilt vr. 60b-90a Metin Türkiye Türkçesine Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- Bayraktar, N. (2004), *Türkçede Fiilimsiler*, Ankara, TDK Yayınları.
- Buran, A. (1996), *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, Ankara, TDK Yayınları.
- Buran, A., Alkaya, E. (2009), *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Ankara, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çağatay, S. (1963), *Türk Lehçeleri Örnekleri*, Ankara, DTCF Yayınları.
- Demirtaş, A. (2009), *Dürr-i Mekkûn*, İstanbul, Akademik Kitaplar.
- Deny, J. (2000), *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi)*, (Çev.: Oytun Şahin), Ankara, TDK Yayınları.
- Develi, H. (1995), “-sa Eki Nedir? Kip mi, Zarf-Fiil mi?” *İlmi Araştırmalar*, S.1, İlim Yayma Cemiyeti Yayınları.
- Develi H. (1995), *Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmesi ve Uyumları*, Ankara, TDK Yayınları.
- Duman, M. (2000), *Birgili Muhammed Efendi, Vasiyet-name*, İstanbul, Risale Yayınları.
- Duman, M (1995), *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, Ankara, TDK Yayınları.
- Erdem, M.D. (2007), *Müseyyeb-nāme*, Ankara, Hece Yayınları.
- Ergin, M. (1997), *Dede Korkut II, İndeks-Gramer*, Ankara, TDK Yayınları.
- Ergin, M. (2009), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.
- Gabain, A. Von (1988), *Eski Türkçenin Grameri*, (Çev: Mehmet Akalın,), Ankara, TDK Yayınları.
- Gökyay, O. Ş (1982), “Şehnāme ve Türkçe Tercümeleeri”, *Destursuz Bağa Girenler*, İstanbul, Dergâh Yayınları, s. 45-49.
- Gülsevin, G. (1997), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara, TDK Yayınları.

- Gürlek, M (2006), 17. *Yüzyılda Yapılmış Mensur şehnâme Tercümesi 380a 408b [409b]*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- Hacıeminoğlu, N. (1992), *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul, MEB Yayınları.
- Isparta, S. (2006), 17. *Yüzyılda Yazılmış Mensur şehnâme Tercümesi (291a-320b)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi.
- İlhan, N. (2009), *Hazâ'ınu's-Sa 'aadâd*, Malatya, Öz Serhat Yayıncılık.
- Kanar, M. (1996), "Firdevsi", *Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi*, C. 13, s. 125-127.
- Kanar, M. (2010), *Farsça-Türkçe Sözlük*, İstanbul, Say Yayınları.
- Karahan, L. (2012), *Türkçede Söz Dizimi*, İstanbul, Akçağ Yayınları.
- Kaymaz, Z (1994), "Eski Anadolu Türkçesinde Sayı Adları ve Kullanılışları", *TDAY- Belleten*, TDK Yayınları, s.9-17.
- Kocasavaş, Y. (2004), *Türkçede şahıs Zamirleri*, Ankara, TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z.(1973), *Marzubân-nâme Tercümesi*, Ankara, Ankara Üniversitesi, DTCF Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1972), "uçun/üçün/için vb. Çekim Edatları Üzerine", *TDAY-Belleten*, TDK Yayınları, s.31-35.
- Korkmaz, Z. (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri (şekil Bilgisi)*, Ankara, TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z.(2013), *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, Ankara, TDK Yayınları.
- Köktekin, K. (2007), *Yûsuf-ı Meddâh Varka ve Gülşah*, Ankara, TDK Yayınları.
- Kültüral, Z., Beyreli, L. (1999), *şerifi şehnâme Çevirisi*, C. 1-4, Ankara, TDK Yayınları.
- Lugal, N. (2009), *şehnâme*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.
- Mansuroğlu, M. (1956), "şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçesine Yaklaşan Manzumesi", *TDAY-Belleten*, TDK Yayınları, s. 127.
- Muallim Cevdet (1928), *şark İlyadası: şeh-nâme*, İstanbul, Necm-i İstanbul Matbaası.
- Mütercim Asım Efendi (2000), *Burhan-ı Katı*, (Hazırlayan: Mürsel Öztürk, Derya Örs), Ankara, TDK Yayınları.

- Özkan, M.(2007), “Tarihi Türkiye Türkçesi Metinlerindeki İstek Eki-A/-E‘nin Kullanılışı”, *Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı Bildiriler (3-4 Aralık 1999)*, Ankara, TDK Yayınları, s. 110.
- Özkan, M. (1993), *Mahmud b. Kadi-i Manyâs, Gülistan Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, Ankara, TDK Yayınları.
- Özkan, M. (1995), *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul, Filiz Kitapevi.
- Özmen, M.(2001), *Ahmed-i Dâ‘i Divanı*, Ankara, TDK Yayınları.
- Özön, M. N. (1979), *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul, İnkılap ve Aka Kitapevleri.
- Ritter, H. (1945) “Firdevsi”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 4, s. 643-649.
- Rıza Nur (1934), “Şeh-nâme, Turan-İran Cenkleri”, *Türk Bilig Revüsü*, Şubat, C.1. S:4.
- Şahin, H. (2003), *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Şemseddin Sami (1992), *Kamus-ı Türki*, İstanbul, Çağrı Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1994), *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul, Enderun Kitapevi.
- Timurtaş, F. K. (1960), “Şeyhi ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları”, *TDAY-Belleten* 1960, s. 73-74.
- Topaloğlu, A. (1978), *15. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kuran Tercümesi II (Sözlük)*, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Topaloğlu, A. (2005), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul, Kubbealtı Neşriyat.
- Türk Dil Kurumu (2010), *İmla Kılavuzu*, Ankara, TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu,(1963-1974) *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü VII C.*, Ankara, TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1998), *Türkçe Sözlük II C.*, Ankara, TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2009), *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VI C.* Ankara, TDK Yayınları.
- Yavuz, S. (2013), *Cerrâh-nâme*, İstanbul, Kesit Yayınları.
- Yavuz, S. (2013), *Türkiye Türkçesinde Bağlaçlar*, Elazığ, ManasYayıncılık.
- Yavuzarslan, P.(2002), *Münebbihü’r-Râkîdin (Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin)*, Ankara, TDK Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ayhan DOST
Doğum Yeri ve Tarihi : Adıyaman, 01/01/1985

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak Eğitim
Fakültesi, Türkçe Öğretmeliği
Y. Lisans Öğrenimi : Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar :Batman/Kozluk Atatürk Ortaokulu 2011-2013
Adıyaman/Kahta Bölükyayla Ortaokulu 2013-
Halen

İletişim

E-Posta Adresi :ayhndst@gmail.com

Tarih

۲۰۸
تراوایه دیوبند اطراف نظر ایلامی کوردی بر تاران قومه سخنان دیوانه بر او فروز و رب اکرامه
اوج دور تیور تهر اوق دوکش قومی و وضعی و آن آدمی اوروب آینه ز زمین به بیاب
اندروردی ز آن زمان یونانی کوردی هکلی با یکار مکار قومه دیوبند با این برهان

چهاروب مجرب قومی پنج قومیه دن گنگا دور و رب سدرک قومه ناک انسه کلوب قلم سده پنجم
قومه ناک دخی اوله ز غرض عبرتی بوقه اکلد یکیم بر اوق آله قبولیب بر خنی قانعادی **آوی قومی**
مگر بو زینیک دده سی شیدوش بری روایت ابدرا که بویش موش بهاسین استکانه نوز شاه دیوانه او کو
لاری نوز شاه بویش در شترک و فرمول الوب سیدوش بهاسین استکانه نوز شاه دیوانه او کو
قومی غرضی اوده انجونیب اشیا سین الوب نوز که خوشی بهاسین استکانه نوز شاه دیوانه او کو
قاله ای شسته اوله شیدوشه کرم صکره و به نقتان به ریجه نکت الوب قاله ای سهر آب و الوب قومی آن
اول زمانه ب بر و بر آیلره و در شان جان اوله نه می حاصل هالاک اوله می غیری کلا و در شان قومی به
بقا و شوب اسپوری جهه اتلده بر میل اوله ریجه نکت الوب قاله ای سهر آب و الوب قومی آن
یورینی و زیاده اتمام ایلامی اما چه قاله ای بر آن سکره ریجه نکت الوب قومی آن
وغرضی از و هله نکت بر سلام بیگی از و هله ای غیری یا کز نکت الوب قومی آن
کلا و زور و نوز نکت الوب قومی آن سکره ریجه نکت الوب قومی آن
عزیزه بکاستلیم ایلامه بر آن ایلامی کلا بوزی و ریجه نکت الوب قومی آن
رضایوردی کتوردی جهه نکت الوب قومی آن سکره ریجه نکت الوب قومی آن

اگر آبرین تیغ اوله اوردیم اگر آبی یکی ایله اوردیم سارا کجیل اگر نکت الوب کوروب الوب
سورودی بهی اولی ایچرودن جوقوب کجیلری برداشتی اوله روب اوله نکت الوب اوردیم ایلامه
ایله یلر ادا بوز نکت غرضه سکره مشه و عسکره کاه اوله به نکت الوب ایچرودن سکره
عظیم عرب قاله اوردیم نکت الوب کلوب سنان قومی سین قات انده قات قوشا روب دور دیلر
ایچرکی کیم کله حساست ایلامه یلر اوله سلسله بخت آریب جهه بکل ایله کلوب خاک قوشا تری
ایچرکی کیم کله حساست ایلامه یلر اوله سلسله بخت آریب جهه بکل ایله کلوب خاک قوشا تری
اوله نکت الوب قومه اوله نکت الوب سلسله دن عسرت ایلامی سلسله اوله نکت الوب قومی
تیغلی بر سحر پان اهورب دودیلر ایچرکی کیم کله حساست ایلامه یلر اوله سلسله
ایلامی عاقبت ایچرکی هومان اینر و سیه بریزه بریزه ایچرکی کیم کله حساست ایلامه
آدم صانوب بر او غور دن تیغلی بر اینر و سیه بریزه بریزه ایچرکی کیم کله حساست ایلامه
کیم کله حساست ایلامه یلر اوله سلسله بخت آریب جهه بکل ایله کلوب خاک قوشا تری
بوغازه اوله یلر بار سوز شیبور بو زینیه یا کیم غوریت ایلامه یلر سکره و بیجه
کیم یوق هومان بنام چکلی ایلامه یلر سکره اوردیم سکره بو زینیه ایچرکی کیم کله
اشته کیم کله حساست ایلامه یلر اوله سلسله بخت آریب جهه بکل ایله کلوب خاک قوشا تری
کوردی بو صنعت ایلامه مشه چقاق قاله اوردیم بریزه او بیجه بر معنی کیم کله حساست
اوله نکت الوب قومه ایچرکی کیم کله حساست ایلامه یلر اوله سلسله بخت آریب جهه
بورت تیغلی بر اینر کیم کله حساست ایلامه یلر اوله سلسله بخت آریب جهه بکل
ایلامی و بر بغیرت اهل آف اوله اوردیم کیم کله حساست ایلامه یلر اوله سلسله
نعت دن سکره ایلامه اولوب قاله یلر بو زینیه شهباز اوله دایر حصار بو زینیه
بویا شاده بهی آیلر دخی بربری ادرجه مشه تیغلی بر یلر و غوره لرا اوردیم باسه
تیغلی **آوی اوردیم بو کلا دت** صناعت آن عالم رسیم دخی بو زینیه ایچرکی کیم کله
عسکر ایلامه بو زینیه عسکر ادرک کلوب سنان قومی سین اتلده یلر اوله سلسله
بربر برینه قاله ایلامی بو زینیه بر قاتق هو برینه عسکر ایلامه یلر اوله سلسله
بیر هم نکت الوب ایلامه یلر ایلامه یلر ایلامه یلر ایلامه یلر ایلامه یلر ایلامه یلر
اما عا ن قومی سلسله و ازان ریختیمت در شوب هالاک اوله نکت الوب قومی آن

تراوله

